

**T. C.**  
**SELÇUK ÜNİVERSİTESİ**  
**SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**  
**ÖZEL HUKUK ANABİLİM DALI**  
**ÖZEL HUKUK BİLİM DALI**

**VAKIFLARDA YÖNETİM ORGANI**

**Hüseyin ÇELİK**

**YÜKSEK LİSANS TEZİ**

**DANIŞMAN**  
**Doç. Dr. Mehmet AKÇAAL**

**Konya – 2024**

**T. C.**  
**SELÇUK ÜNİVERSİTESİ**  
**SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**  
**ÖZEL HUKUK ANABİLİM DALI**  
**ÖZEL HUKUK BİLİM DALI**

**VAKIFLARDA YÖNETİM ORGANI**

**Hüseyin ÇELİK**

**YÜKSEK LİSANS TEZİ**

**DANIŞMAN**  
**Doç. Dr. Mehmet AKÇAAL**

**Konya – 2024**

Bu çalışma, 23/10/2024 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından Özel Hukuk Anabilim Dalı Özel Hukuk Bilim Dalı Programında Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

### **Savunma Tez Jürisi**

Doç. Dr. Mehmet AKÇAAL (Danışman Adı ve Soyadı)

Selçuk Üniversitesi  
Hukuk Fakültesi

Dr. Öğr. Üyesi Süheyla ZORLU

Necmeddin Erbakan Üniversitesi  
Hukuk Fakültesi

Dr. Öğr. Hüseyin TOKAT

Selçuk Üniversitesi  
Hukuk Fakültesi

## ÖNSÖZ / TEŞEKKÜR

Vakıflarda yönetim organı isimli bu çalışma, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı Yüksek Lisans Programı kapsamında yüksek lisans tezi olarak hazırlanmış ve 23.10.2024 tarihinde Doç. Dr. Mehmet AKÇAAL, Dr. Öğr. Üyesi Süheyla ZORLU ve Dr. Öğr. Üyesi Hüseyin TOKAT'tan oluşan jüri üyeleri önünde savunularak oybirliği ile kabul edilmiştir.

Tezin planlanması ve hazırlanması sürecinde olumlu yönlendirme, teşvik, eleştiri ve desteği ile katkılarını hep yanımda hissettiğim tez danışmanım sayın hocam Doç. Dr. Mehmet AKÇAAL'a, teşekkürlerimi arz ederim. Yüksek lisans tezimin savunma aşamasında yapıcı eleştirilerinden ve farklı bakış açılarından yararlandığım sayın hocalarım Dr. Öğr. Üyesi Süheyla ZORLU ve Dr. Öğr. Üyesi Hüseyin TOKAT'a ayrıca teşekkür ederim.

Yüksek lisans eğitimim boyunca kendilerinden ders aldığım her bir hocama da yetişmemdeki ayrı ayrı katkılarından dolayı teşekkür ederim. Tez aşamasında kaynaklara ulaşma konusunda yardımlarını esirgemeyen Araştırma Görevlisi A. Beşir HAMARAT'a, mesleki hayatımda yüksek lisans eğitimimi tamamlamam için anlayış gösteren avukat ortaklarıma ve stajyerlerime de ayrıca teşekkür ederim.

Bizleri yetiştiren ancak bu günleri göremeyen annem ve babamı da rahmet, minnet, şükran ve hasretle anıyorum.

Yüksek lisans eğitimimde daima yanımda olan, tezimi tamamlamam için sabırla teşvik eden, değerli vakitlerinden çaldığım eşim ve sevgili çocuklarıma da sevgi ve muhabbetlerimi sunarım. Sevgi dolu destekleriniz için çok teşekkür ederim.

Hüseyin ÇELİK

## ÖZET

### VAKIFLARDA YÖNETİM ORGANI

Vakıf, Türk hukukunun en eski kurumlarından biri olup hem önceki hukuk sistemlerinde hem de Türk Medenî Kanunu çerçevesinde önemli bir tüzel kişiliktir. Vakıf kavramı Medenî Hukuk bakımından mal topluluğu niteliği ile Türk hukuk sistemindeki diğer tüzel kişiliklerden ayrılmaktadır. Bu çalışmada öncelikle vakıf kurumunun teorik yapısı ele alınmış, vakfın kurulması ve vakıf senedine ilişkin hususlara da yer verilmiştir. Aynı zamanda farklı vakıf çeşitlerine de değinilmiştir. Türk Medenî Kanunu'na göre vakıf yapısı, diğer bir tüzel kişilik ve kişi topluluğu olan derneklerden organlarının işleyişi bakımından farklılık göstermektedir. Vakıf, temel olarak yalnızca bir zorunlu organa sahip olup bu, yönetim organıdır. Bu bakımdan vakıf yönetim organının görev alanı ve sorumluluğu bir kat daha önem kazanmaktadır. Vakıf kurumu ile yönetim organı arasındaki hukuki ilişki de aynı oranda öneme sahiptir. Çünkü yönetim organı, vakfı hem yönetmek hem de temsil etmekle yetkili ve görevlidir. Vakıf tek bir zorunlu organa sahip olmasına karşın, yönetim ve temsil yetkileri ayrıştırılabilmekte ve ek olarak isteğe bağlı organlar da kurulabilmektedir. Çalışma kapsamında, vakıf yönetim organının kuruluşu, türleri, görevleri, yetkileri, sorumlulukları, denetim süreçleri, değişmesi ve sona erme durumları ile bunların sınırları incelenmiştir. Ayrıca, Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün yönetim organı üzerindeki denetim yetkilerinin kapsamı ve sonuçları da ele alınmıştır. Bu kapsamda yönetim organının görevden alınması veya el çektirilmesi de incelenmiştir. Uygulamada karşılaşılan sorunlara dikkat çekilmiş, hukuki düzenlemeler ve olması gereken hukuk açısından çözüm önerileri sunulmuştur.

**Anahtar Kelimeler:** Vakıf, vakıf çeşitleri, yönetim organı, hak ve yetkiler, sorumluluk.

## SUMMARY

### MANAGEMENT BODY IN FOUNDATION

The foundation is one of the oldest institutions within Turkish law, holding significant legal personality both in previous legal systems and under the framework of the Turkish Civil Code. In terms of civil law, the foundation is distinguished by its nature as an assembly of goods, setting it apart from other legal entities within the Turkish legal system. This study initially addresses the theoretical structure of the foundation institution, including aspects related to the establishment of foundations and the provisions of the foundation deed. Additionally, various types of foundations are discussed. According to the Turkish Civil Code, the structural organization of foundations differs significantly from that of other legal entities and associations in terms of their operational mechanisms. Fundamentally, a foundation has only one mandatory body, the management body, which underscores the heightened importance of its role and responsibilities. The legal relationship between the foundation institution and its management body is equally significant, as the management body is authorized and obligated to both manage and represent the foundation. Despite having only one compulsory body, the powers of management and representation can be separated, and additional optional bodies may also be established. The study examines the establishment, types, duties, powers, responsibilities, and the limits of these aspects of the foundation's management body, as well as the processes for its supervision, modification, and termination. Moreover, the scope and consequences of the supervisory powers exercised by the General Directorate of Foundations over the management body have been explored. This includes the potential dismissal or removal of management bodies. The study highlights issues encountered in practice, offering legal reform suggestions and recommendations from the perspective of optimal legal standards. These proposals aim to enhance the efficacy and compliance of foundation management within the prevailing legal framework.

**Keywords:** Foundation, foundation types, management body, rights and powers, responsibility.

## İÇİNDEKİLER

|                          |     |
|--------------------------|-----|
| ÖNSÖZ / TEŞEKKÜR.....    | II  |
| ÖZET .....               | III |
| SUMMARY.....             | IV  |
| İÇİNDEKİLER.....         | V   |
| KISALTMALAR CETVELİ..... | XI  |
| GİRİŞ.....               | 1   |

### BİRİNCİ BÖLÜM

#### VAKFIN TANIMI, UNSURLARI, HUKUKÎ NİTELİĞİ, KURULMASI, ÇEŞİTLERİ, ORGANLARI VE DERNEK İLE KARŞILAŞTIRILMASI

|                                                                                           |    |
|-------------------------------------------------------------------------------------------|----|
| § 1. VAKIF KAVRAMI, TANIMI VE TARİHÇESİ .....                                             | 3  |
| I) VAKIF KAVRAMI .....                                                                    | 3  |
| II) VAKFIN TANIMI .....                                                                   | 4  |
| III) VAKFIN TARİHÇESİ.....                                                                | 4  |
| § 2. VAKFIN UNSURLARI.....                                                                | 6  |
| I. VAKFIN MALVARLIĞI UNSURU .....                                                         | 7  |
| A. TAHSİS EDİLECEK MALVARLIĞI DEĞERLERİ .....                                             | 8  |
| B. TAHSİS EDİLECEK MALVARLIĞI DEĞERLERİNİN AMACI<br>GERÇEKLEŞTİRMEYE YETERLİ OLMASI ..... | 10 |
| II. VAKFIN AMAÇ UNSURU .....                                                              | 12 |
| A. GENEL OLARAK .....                                                                     | 12 |
| B. VAKFIN AMAÇ UNSURUNUN ÖZELLİKLERİ .....                                                | 14 |
| 1) VAKFIN AMACININ BELİRLİ OLMASI .....                                                   | 14 |
| 2) VAKFIN AMACININ SÜREKLİ OLMASI.....                                                    | 15 |
| 3) VAKFIN AMACININ YASAK OLMAMASI.....                                                    | 16 |
| 4) VAKFIN AMACININ İMKÂNSIZ OLMAMASI.....                                                 | 18 |
| 5) VAKFIN AMACININ TİCARİ İŞLETME OLUP<br>OLAMAYACAĞI MESELESİ.....                       | 19 |

|                                                                           |    |
|---------------------------------------------------------------------------|----|
| III. VAKFIN TÜZEL KİŞİLİK UNSURU .....                                    | 20 |
| § 3. VAKFIN HUKUKİ NİTELİĞİ.....                                          | 22 |
| § 4. VAKFIN KURULMASI.....                                                | 23 |
| I. KURUCULAR.....                                                         | 23 |
| A. GERÇEK KİŞİLER.....                                                    | 23 |
| B. TÜZEL KİŞİLER .....                                                    | 26 |
| II. KURULUŞ ŞEKLİ .....                                                   | 29 |
| A. SAĞLARARASI İŞLEM İLE .....                                            | 30 |
| B. ÖLÜME BAĞLI İŞLEM İLE .....                                            | 30 |
| 1. VASIYETNAME .....                                                      | 30 |
| 2. MİRAS SÖZLEŞMESİ .....                                                 | 32 |
| C. KANUN İLE.....                                                         | 33 |
| III. KURULUŞ İŞLEMİ.....                                                  | 33 |
| A. VAKIF SENEDİ.....                                                      | 33 |
| B. VAKFIN SİCİLE TESCİLİ .....                                            | 35 |
| 1) GENEL OLARAK .....                                                     | 35 |
| 2) TESCİLİN SONUÇLARI .....                                               | 39 |
| C) VAKIF KURMA İŞLEMİNİN GERİ ALINMASI.....                               | 41 |
| D) VAKIF KURMA İŞLEMİNE İTİRAZ .....                                      | 42 |
| § 5. VAKFIN ÇEŞİTLERİ.....                                                | 44 |
| I. TÜRK MEDENİ KANUNU HÜKÜMLERİNE GÖRE KURULAN<br>YENİ VAKIFLAR .....     | 44 |
| A) GENEL OLARAK .....                                                     | 44 |
| B) ÇALIŞTIRILANLARA VE İŞÇİLERE YARDIM VAKIFLARI...45                     |    |
| 1) Tek Taraflı Olarak İşçilere ve Çalıştırılanlara Yardım Vakıfları..47   |    |
| 2) İki Taraflı Olarak İşçilere ve Çalıştırılanlara Yardım Vakıfları ...47 |    |
| 3) Ortak Hükümler .....                                                   | 48 |
| C) AİLE VAKIFLARI .....                                                   | 48 |
| II. ÖZEL KANUNLARA GÖRE KURULAN VAKIFLAR .....                            | 49 |
| A. GENEL OLARAK .....                                                     | 49 |
| B. SOSYAL YARDIMLAŞMA VE DAYANIŞMA VAKFI.....                             | 52 |

|                                                                                           |    |
|-------------------------------------------------------------------------------------------|----|
| C. DERNEK VE VAKIFLARIN KAMU KURUM VE KURULUŞLARI İLE İLİŞKİLERİNE DAİR ÖZEL HÜKÜMLER ... | 54 |
| D. KAMUYA YARARLI VAKIFLAR .....                                                          | 56 |
| III. VAKIFLAR KANUNU'NA TÂBİ DİĞER VAKIFLAR.....                                          | 58 |
| A. MAZBUT VAKIFLAR .....                                                                  | 59 |
| B. MÜLHAK VAKIFLAR.....                                                                   | 62 |
| C. CEMAAT VAKIFLARI.....                                                                  | 64 |
| D. ESNAF VAKIFLARI .....                                                                  | 66 |
| § 6. VAKFIN ORGANLARI.....                                                                | 66 |
| I. ZORUNLU ORGANI .....                                                                   | 67 |
| II. İHTİYARİ ORGANLARI .....                                                              | 67 |
| § 7. VAKFIN DERNEKLE KARŞILAŞTIRILMASI.....                                               | 69 |

## İKİNCİ BÖLÜM

### VAKIFLARDA ÖRGÜT, YÖNETİM ŞEKLİ, YÖNETİM ORGANI KAVRAMI, YÖNETİM ORGANININ OLUŞUMU, TAMAMLATTIRILMASI, DEĞİŞTİRİLMESİ, HAKLARI, YETKİ VE GÖREVLERİ

|                                                                                                  |    |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------|----|
| § 8. VAKIFLARDA ÖRGÜT VE YÖNETİM ŞEKLİ .....                                                     | 71 |
| I. GENEL OLARAK.....                                                                             | 71 |
| II. VAKFIN ÖRGÜTÜ.....                                                                           | 72 |
| III. VAKFIN YÖNETİM ŞEKLİ .....                                                                  | 74 |
| § 9. YÖNETİM ORGANI KAVRAMI, YÖNETİM ORGANININ GÖRÜNÜMLERİ, VAKIFLARDA ÜYELİK .....              | 74 |
| I. YÖNETİM ORGANI KAVRAMI.....                                                                   | 74 |
| II. VAKFIN YÖNETİM ORGANININ GÖRÜNÜMLERİ.....                                                    | 76 |
| A. GENEL OLARAK .....                                                                            | 76 |
| B. ÇALIŞTIRILANLARA VE İŞÇİLERE YARDIM VAKIFLARINDA ÖDENTİDE BULUNAN İŞÇİLERİN TEMSİLCİLERİ..... | 78 |
| III. ESKİ VE YENİ VAKIFLARDA YÖNETİM ORGANININ KARŞILAŞTIRILMASI .....                           | 79 |

|                                                                                  |     |
|----------------------------------------------------------------------------------|-----|
| IV. VAKIFLARDA ÜYELİK .....                                                      | 80  |
| V. VAKIFLARDA YÖNETİM ORGANININ OLUŞUMU .....                                    | 83  |
| A) VAKIF SENEDİ İLE VAKFEDEN TARAFINDAN<br>BELİRLENMESİ .....                    | 83  |
| B) VAKFEDEN DIŞINDAKİ KİŞİLERCE BELİRLENMESİ .....                               | 85  |
| 1) Tüzel Kişilerin Temsilcisinin Belirlenmesi .....                              | 85  |
| 2) Yönetim Organı Üyelerince Belirlenmesi.....                                   | 86  |
| C) DÜZENLEYİCİ İŞLEMLE BELİRLENMESİ.....                                         | 86  |
| D. VAKFIN YÖNETİMİNDE GÖREV ALAMAYACAKLAR .....                                  | 87  |
| 1. BELİRLİ SUÇLARDAN MAHKÛM OLANLAR .....                                        | 88  |
| 2. GÖREVDEN ALINAN VAKIF YÖNETİCİLERİ.....                                       | 91  |
| 3. KAMU KURULUŞLARINDAKİ GÖREVLİLER.....                                         | 92  |
| 4. YABANCILAR.....                                                               | 94  |
| § 10. VAKFIN YÖNETİM ORGANININ TAMAMLATTIRILMASI VE<br>DEĞİŞTİRİLMESİ .....      | 95  |
| I. VAKIF YÖNETİM ORGANININ TAMAMLATTIRILMASI .....                               | 95  |
| A. KURULUŞ AŞAMASINDA TAMAMLATTIRILMASI .....                                    | 95  |
| B. KURULUŞTAN SONRA TAMAMLATTIRILMASI .....                                      | 97  |
| II. VAKFIN YÖNETİMİNİN DEĞİŞTİRİLMESİ.....                                       | 99  |
| A. GENEL OLARAK .....                                                            | 99  |
| B. ŞARTLARI.....                                                                 | 99  |
| 1) DEĞİŞİKLİĞİN VAKFIN ÖRGÜTÜNE, YÖNETİMİNE VE<br>İŞLEYİŞİNE İLİŞKİN OLMASI..... | 99  |
| 2) HAKLI BİR SEBEBİN BULUNMASI .....                                             | 100 |
| 3) MAHKEMEDEN İSTEMDE BULUNULMASI .....                                          | 102 |
| § 11. YÖNETİM ORGANININ HAKLARI, YETKİSİ VE GÖREVLERİ.104                        |     |
| I. YÖNETİM ORGANININ HAKLARI .....                                               | 104 |
| A. ÜCRET İSTEME HAKKI.....                                                       | 104 |
| B. GİDERLERİN KARŞILANMASINI İSTEME .....                                        | 106 |
| C. İBRAYI İSTEME .....                                                           | 106 |
| II. GENEL OLARAK YETKİ VE GÖREVLERİ.....                                         | 108 |

|                                                       |     |
|-------------------------------------------------------|-----|
| A. VAKFIN AMACINI GERÇEKLEŞTİRME .....                | 109 |
| B. VAKIF SENEDİNDE BELİRTİLEN FAALİYETLERİ YAPMA      | 110 |
| C. VAKFI YÖNETME VE TEMSİL ETME .....                 | 111 |
| D. VAKFIN KAYITLARINI TUTMA VE BEYANNAME              |     |
| VERME .....                                           | 115 |
| E. YÖNETİMİNİN DEĞİŞTİRİLMESİNİ İSTEME .....          | 118 |
| F. VAKFIN AMACININ VE MALLARININ DEĞİŞTİRİLMESİNİ     |     |
| İSTEME.....                                           | 119 |
| G. VAKFI DENETLENMEYE HAZIR BULUNDURMA.....           | 121 |
| H. VAKFIN İKTİSADİ İŞLETME VE ŞİRKETİNİ YÖNETME ..... | 121 |
| İ. VAKFIN ULUSLARARASI FAALİYETİNİ, YARDIM VE İŞ      |     |
| BİRLİĞİNİ SAĞLAMA .....                               | 123 |
| J. VAKIF ŞUBE VE TEMSİLCİLİKLERİNİ AÇMA .....         | 125 |
| K. ÇALIŞTIRILANLARA VE İŞÇİLERE BİLGİ VERME .....     | 127 |
| L. VAKFIN MALİ YÜKÜMLÜLÜKLERİNİ YERİNE GETİRME .....  | 128 |
| M. VAKIFTAN YARARLANANLARI BELİRLEME .....            | 131 |
| N. BAĞIŞ VE YARDIMLARDA KANUNİ SINIRLARA UYMA .....   | 132 |
| O. MAL BEYANINDA BULUNMA .....                        | 135 |

### ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

#### VAKFIN YÖNETİM ORGANININ DENETLENMESİ, SORUMLULUĞU VE SONA ERMESİ

|                                               |     |
|-----------------------------------------------|-----|
| § 12. YÖNETİM ORGANININ DENETLENMESİ .....    | 136 |
| I. GENEL OLARAK .....                         | 136 |
| II. İÇ DENETİM .....                          | 137 |
| III. DIŞ DENETİM.....                         | 138 |
| IV. YARGISAL DENETİM.....                     | 141 |
| § 13. YÖNETİM ORGANININ SORUMLULUĞU .....     | 142 |
| I. YÖNETİM ORGANININ HUKUKİ SORUMLULUĞU ..... | 142 |
| A. TÜZEL KİŞİNİN SORUMLULUĞU .....            | 142 |
| B. ORGANIN KİŞİSEL SORUMLULUĞU .....          | 144 |

|                                                                |            |
|----------------------------------------------------------------|------------|
| II. YÖNETİM ORGANININ İDARİ SORUMLUĞU .....                    | 146        |
| III. YÖNETİM ORGANININ CEZAÎ SORUMLUĞU .....                   | 146        |
| § 14. YÖNETİM ORGANININ SONA ERMESİ .....                      | 149        |
| I. YÖNETİCİNİN GÖREV SÜRESİNİN DOLMASI.....                    | 149        |
| II. YÖNETİCİNİN DEĞİŞTİRİLMESİ İLE SONA ERMESİ.....            | 150        |
| III. VAKFIN SONA ERMESİ İLE YÖNETİMİN SONA ERMESİ.....         | 151        |
| IV. MAHKEME KARARI İLE GÖREVİN SONA ERMESİ.....                | 154        |
| A. MAHKEME KARARI İLE GÖREVDEN ALINMA VE<br>UZAKLAŞTIRMA ..... | 154        |
| B. MAHKÛMİYET İLE GÖREVDEN ALINMA .....                        | 156        |
| C. İDARİ PARA CEZASI NEDENİYLE GÖREVDEN ALINMA...              | 157        |
| <b>SONUÇ.....</b>                                              | <b>159</b> |
| <b>KAYNAKÇA .....</b>                                          | <b>162</b> |

### KISALTMALAR CETVELİ

|          |                                                                                      |
|----------|--------------------------------------------------------------------------------------|
| AHBVÜHFD | : Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi                       |
| ASK.     | : 5352 Sayılı Adli Sicil Kanunu                                                      |
| AÜHFD    | : Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi                                        |
| AÜEHFD:  | Atatürk Üniversitesi Erzincan Hukuk Fakültesi Dergisi                                |
| AY.      | : Anayasa                                                                            |
| AYM.     | : Anayasa Mahkemesi                                                                  |
| b.       | : bent                                                                               |
| bkz.     | : bakınız                                                                            |
| BATİDER  | : Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi                                                    |
| C.       | : Cilt                                                                               |
| c.       | : Cümle                                                                              |
| CMK.     | : 5271 Sayılı Ceza Muhakemeleri Kanunu                                               |
| Çev.     | : Çeviren                                                                            |
| DK.      | : 5253 Sayılı Dernekler Kanunu                                                       |
| DEÜHFD.  | : Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi                                   |
| DÜHFD.   | : Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi                                         |
| DVKİDK.  | : 5072 Sayılı Dernek ve Vakıfların Kamu Kurum ve Kuruluşları İlişkilerine Dair Kanun |
| dpn.     | : dipnot                                                                             |
| ET.      | : Erişim Tarihi                                                                      |
| E.       | : Esas                                                                               |
| EMK.     | : 743 Sayılı Eski Türk Medenî Kanunu                                                 |
| EÜHFD    | : Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi                                       |
| EVK.     | : 2762 Sayılı Eski Vakıflar Kanunu                                                   |
| GÜHFD.   | : Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi                                          |
| GVK.     | : 193 sayılı Gelir Vergisi Kanunu                                                    |
| HD.      | : Hukuk Dairesi                                                                      |
| HGK.     | : Hukuk Genel Kurulu                                                                 |

|          |                                                                      |
|----------|----------------------------------------------------------------------|
| HMK.     | : 6100 Sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu                              |
| İİK.     | : 2004 Sayılı İcra ve İflâs Kanunu                                   |
| İMÜHFD.  | : İstanbul Medeniyet Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi            |
| İNÜHFD.  | : İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi,                        |
| İÜHFM    | : İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası                     |
| İÜİFM.   | : İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası                   |
| K.       | : Karar                                                              |
| KMK.     | : 634 sayılı Kat Mülkiyeti Kanunu                                    |
| KTK.     | : 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu                              |
| KVK.     | : 5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu                                |
| KVKK.    | : 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu                     |
| MBK.     | : 3628 sayılı Mal Bildiriminde Bulunulması Rüşvet ve Mücadele Kanunu |
| MÖHUK.   | : 5718 sayılı Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Kanunu        |
| MÜHFHAD. | : Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi   |
| NK.      | : 1512 sayılı Noterlik Kanunu                                        |
| RG.      | : Resmî Gazete                                                       |
| S.       | : Sayı                                                               |
| s.       | : sayfa                                                              |
| SAÜHFD   | : Sakarya Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi                       |
| SPK.     | : 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu                                 |
| SÜHFD    | : Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi                        |
| Sinerji  | : Sinerji Mevzuat ve İçtihat Programı                                |
| SYDTK.   | : 3294 sayılı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Kanunu        |
| T.       | : Tarih                                                              |
| TBBD.    | : Türkiye Barolar Birliği Dergisi                                    |
| TBK.     | : 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu                                    |
| TCK.     | : 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu                                       |
| TMK.     | : 4721 sayılı Türk Medenî Kanunu                                     |

|         |                                                                                         |
|---------|-----------------------------------------------------------------------------------------|
| TMVK.   | : 6721 sayılı Türkiye Maarif Vakfı Kanunu                                               |
| TSKGVK. | : 3388 sayılı Türk Silahlı Kuvvetlerini Güçlendirme Vakfı Kanunu                        |
| TST.    | : Ticaret Sicil Tüzüğü                                                                  |
| TTK.    | : 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu                                                       |
| UM.     | : Uyuşmazlık Mahkemesi                                                                  |
| vb.     | : ve benzeri                                                                            |
| vd.     | : ve devamı                                                                             |
| VGM.    | : Vakıflar Genel Müdürlüğü                                                              |
| VİVK.   | : 7338 sayılı Veraset ve İntikal Vergisi Kanunu                                         |
| VK.     | : 5737 sayılı Vakıflar Kanunu                                                           |
| VRS.    | : Vakıf Resmi Senedi                                                                    |
| VTİHT.  | : Türk Medenî Kanunu Hükümlerine Göre Kurulan Vakıfların Tescil ve İlanı Hakkında Tüzük |
| VUK.    | : 213 sayılı Vergi Usul Kanunu                                                          |
| VY.     | : Vakıflar Yönetmeliği                                                                  |
| Y.      | : Yıl                                                                                   |
| YİBK.   | : Yargıtay İçtihadı Birleştirme Kararı                                                  |
| YK.     | : Yargıtay Kanunu                                                                       |
| YTK.    | : 2860 sayılı Yardım Toplama Kanunu                                                     |
| YTY.    | : Yardım Toplama Esas ve Usulleri Hakkında Yönetmelik                                   |
| YEVK.   | : 5653 sayılı Yunus Emre Vakfı Kanunu                                                   |

## GİRİŞ

Özel hukuk alanındaki tüzel kişiler, ticari amaç güdenler ile hayrî, sosyal amaç güdenler olmak üzere ikiye ayrılır. Sosyal amaçla kurulan tüzel kişiler ise dernekler ve vakıflar olarak düzenlenmiştir. Özellikle bir mal topluluğu olan vakıflar belli ve sürekli bir amacı gerçekleştirmek için kurulurlar. Diğer tüzel kişiler gibi vakıflar da iradelerini organları vasıtasıyla ortaya koyar. Dolayısıyla vakfın kendisi bir mal topluluğu olduğu için gerçek kişi ya da kişilerden oluşan bir organın bulunması zorunlu olmaktadır. Vakıflarda zorunlu organ olarak sadece yönetim organı belirlenmiştir. Ayrıca başkaca organlar ihtiyari olarak da düzenlenebilmektedir. Vakfın yönetim organının oluşumu, çeşitleri, görev, yetki ve sorumlulukları ile bunların sınırları, denetlenmesi, değiştirilmesi ve de sona ermesi konuları çalışmanın temelini oluşturacaktır.

Çalışmada temel amaç bir mal topluluğu olan vakfın yönetim organının özelliklerini ortaya koyarak vakfın yönetiminin ne şekilde olduğunu açıklamaktır. Bu amaçla vakfın yönetim organının yetki görev ve sorumluluklarının uygulamada ortaya çıkardığı çeşitli sorunlara yönelik hukuki düzenlemeleri ve çözüm önerilerini de belirtmektir.

Çalışmanın temelini vakıf yönetim organı oluşturduğundan bu konu etrafında inceleme yapılmıştır. Bu kapsamda vakfın yönetim organının oluşumu, çeşitleri, görev, yetki ve sorumlulukları ile bunların sınırları, denetlenmesi, değiştirilmesi ve de sona ermesi konuları çalışmanın sınırını oluşturur. Bu çalışmada yalnızca Türk Hukukundaki vakıf kurumu ele alınmıştır. Konu temelde Türk Medenî Kanunu yürürlük dönemine ilişkin olarak incelenmiş ancak yeri geldikçe önceki hukuk dönemine de atıfta bulunulmuştur. Vakfın diğer konuları sadece zorunlu olduğu kadar çalışmada incelenmiştir. Ayrıca diğer tüzel kişiler bu çalışmanın kapsamı dışındadır.

Çalışmanın birinci bölümünde vakfın tanımı, unsurları, hukukî niteliği, kurulması, çeşitleri, organları ve dernek ile karşılaştırılması incelendi. Tanımı yapılırken vakfın hukuk tarihi süreci kısaca özetlenmiştir. Amaç, mal varlığı ve tüzel kişilik unsurlarından oluşan vakfın, kimler tarafından kurulabileceği, kuruluşun şekli yönü ve kuruluş işleminin yapılmış aşamaları belirtilmiştir. Türk Medenî Kanunu'na göre kurulan vakıflar ile özel kanunlarla kurulan vakıflar yanında Vakıflar Kanunu'na tabi vakıf çeşitleri de

açıklanmıştır. Vakfın zorunlu ve ihtiyari organları belirtilip dernekle karşılaştırılması yapılmıştır.

İkinci bölümde vakıflarda örgüt, yönetim şekli, yönetim organı kavramı, yönetim organının oluşumu, tamamlattırılması, değiştirilmesi, görevleri ve hakları incelenmiştir. Bu kapsamda yönetim organı kavramı, yönetim organının görünümü, oluşumu, vakıflarda üyelik, yönetimde görev alamayacak kişiler belirtilmiştir. Eski vakıfların yönetimi ile yeni vakıfların yönetiminin karşılaştırılması yapılmıştır. Yönetim organının tamamlattırılması, gerektiğinde değiştirilmesi ile yönetim organının görev ve yetkileri ile hakları ortaya konulmuştur.

Üçüncü bölümde ise vakfın yönetim organının denetlenmesi, sorumluluğu ve görevin sona ermesi konuları işlenmiştir. Yönetim organının iç denetim, dış denetim ve yargısal yolla denetlenmesi ile hukuki, idari ve cezai sorumlulukları ortaya konulmuştur. Yönetim organının görevinin hangi hallerde sona ereceği de bu bölümde incelenmiştir.

Sonuç bölümünde de incelememiz esnasında vardığımız sonuç ve değerlendirmeler aktarılmıştır. Varılan sonuçlara ilişkin bazı çözüm önerileri de bu bölümde belirtilmiştir.

## BİRİNCİ BÖLÜM

### VAKFIN TANIMI, UNSURLARI, HUKUKÎ NİTELİĞİ, KURULMASI, ÇEŞİTLERİ, ORGANLARI VE DERNEK İLE KARŞILAŞTIRILMASI

#### § 1. VAKIF KAVRAMI, TANIMI VE TARİHÇESİ

##### I) VAKIF KAVRAMI

Vakıf, varlığı çok eski zamanlara dayanan bir hukuk kurumudur. Vakıf kelime olarak durma, durdurma ve hapsedme demektir<sup>1</sup>. Buradan hareketle vakıf, bir malın başkalarının müdahalesinden önlenmesi anlamına gelmektedir<sup>2</sup>. Günümüzde ise, vakfeden tarafından kurulan, belirli bir malvarlığını bir amacın hizmetine sunan hukukî kurumu ifade etmek için kullanılır<sup>3</sup>.

Vakıf hukuku, insanların geliri farklı tabakaları arasındaki ilişkilerde insan yaratılışındaki hayırseverlik duygusu ile karşılıklı yardımlaşma esasına dayanır. Ayrıca günümüzde devletin ifa etmekle yükümlü olduğu eğitim ve öğretim hizmetleri, sağlık, sosyal güvenlik, belediye, sosyal yardımlaşma gibi pek çok hizmet vakıflar yoluyla yerine getirilir<sup>4</sup>. Vakıf kurumu uzun zaman dilimi içerisinde bütün İslam memleketlerinde büyük önem kazanmış, sosyal ve ekonomik hayat üzerinde derin etkiler yapmış dini-hukuki bir kurumdur<sup>5</sup>.

<sup>1</sup> Vakıf kavramı hakkındaki açıklamalar için Bkz. **Berki**, Ali Himmet, Vakıflar, 2. Baskı, İstanbul 1946, s. 43; **Cansel**, Erol, Vakıf, Kuruluşu, İşleyişi ve Amacı, Vakıflar Dergisi, S. 20, 1988, s. 321; **Korkusuz**, M, Refik / **Ergün**, Ömer, Hukuksal Boyutları ile Eski ve Yeni Vakıflar, DÜHFD. S. 16, s. 71; **Çınar**, Hüseyin / **Kaya**, Miyase Koyuncu, Vakıflar Kaynakçası, Ankara 2015, s. 3 <http://nek.istanbul.edu.tr:4444/ekos/KITAP/ekt0000265.pdf> (ET. 12.09.2023).

<sup>2</sup> **Korkusuz** / **Ergün**, s. 72.

<sup>3</sup> **Ergün**, Ömer; Medenî Hukuk Tüzel Kişilerinin Ehliyet Durumu, İstanbul 2009, s. 86, <http://nek.istanbul.edu.tr:4444/ekos/TEZ/46598.pdf> (ET. 21.10.2023).

<sup>4</sup> **Cin**, Halil / **Akgündüz**, Ahmed, Türk Hukuk Tarihî, İstanbul 2011, s. 464; **Renter**, Ernst, Beledî Vakıfların Modern Şehir İdaresinde Ehemmiyeti, İstanbul Üniversitesi İktisad Fakültesi Mecmuası S. 3-4, 1942, s. 331; **Yılmaz**, Mustafa, Eski Vakıfların ve Taşınmazlarının Günümüzdeki Hukuki Rejimi, Ankara 2013, s. 37.

<sup>5</sup> **Köprülü**, Fuad, Vakıfların Hukuki Mahiyeti, Hazırlayan Yahya Kemal Taştan, Vakıflar Dergisinden Seçmeler-II, Ankara 2013, s. 185; Vakıf kurumunun diğer hukuk sistemlerinde de var olduğu ve İslam Hukukunun buradan esinlendiği iddialarının tam doğru olmadığı ve aralarında farklılık bulunduğu dair **Cin-Akgündüz** s. 466. Aynı şekilde İslam Hukuku ve Osmanlı uygulamasına göre vakıf kavramının Avrupa hukukundaki vakıf kavramı ile olan farklılıklarına ilişkin geniş bilgi için bkz. **Ertuç**, Hüseyin, İslam Hukuk Tarihinde Vakıflar ile Batı Kültüründeki Benzeri Kurumların Karşılaştırılması, s. 345 vd. (Yayınlanmamış doktora tezi). ([https://acikbilim.yok.gov.tr/bitstream/handle/20.500.12812/538213/yokAcikBilim\\_189356.pdf?sequence=-1&isAllowed=y](https://acikbilim.yok.gov.tr/bitstream/handle/20.500.12812/538213/yokAcikBilim_189356.pdf?sequence=-1&isAllowed=y)) (ET. 17.10.2023).

## II) VAKFIN TANIMI

Geniş faaliyet alanı bulunan vakfın çok çeşitli tanımları yapılmıştır. Yapılan tanımlar vakfın sosyolojik, hukuki yönlerine göre farklılıklar göstermektedir<sup>6</sup>. Önceki ve mevcut hukuk sisteminin önemli hukuki kişiliklerinden birisi olan vakıflar, gerçek veya tüzel kişilerin yeterli mal ve hakları belirli ve sürekli bir amaca özgülemeleriyle oluşan tüzel kişiliğe sahip mal topluluklarıdır (TMK. m. 101/I)<sup>7</sup>. Türk Kanunu Medenîsinde ise vakıf, başlı başına varlığa sahip olmak üzere bir malın belli bir gayeye tahsisidir şeklinde tanımlanmıştır (EMK. m. 73)<sup>8</sup>. Buna göre vakıf, gerçek veya tüzel kişinin kendi malvarlığına dâhil taşınır veya taşınmaz malları ya da bunların intifa hakkını kamuya devamlı veya aşağı yukarı uzunca bir süre tahsis etmesidir<sup>9</sup>.

Vakıf, gerçek veya tüzel kişilerce yeterli malların veya hakların sürekli olarak insanî veya dini belli bir gayeye tahsis edilmesi suretiyle kurulan tüzel kişiliğe sahip bir mal topluluğu olarak tanımlanabilir. Dolayısıyla vakıftan söz edebilmek için mutlaka bir malvarlığının bulunması, kural olarak malların devrinin yasaklanması ve amacının sürekli olması yönünde kurucu tarafından ortaya konulan bir irade beyanına da gerek vardır<sup>10</sup>.

## III) VAKFIN TARİHÇESİ

Vakıf kurumunun ilk oluşumları hakkında kesin bir bilgi bulunmamaktadır. Ancak her millette, teknik anlamda olmasa bile, kendi dini mabetlerine tahsis edilen mallar şeklinde vakıf kurumunun bulunduğu bilinmektedir<sup>11</sup>. Eski Yunan, Roma ve diğer hukuk sistemlerinde de vakfa benzer hukuk kurumları oluşmuştur. Bu kurumların her biri farklı özelliklere sahip olmuştur. Batı toplumlarında vakıf kurumuna ancak orta çağda

<sup>6</sup> Vakfın tanımı hakkında yapılan çok sayıda görüşler hakkında bkz. **Yılmaz**, s. 17 vd.

<sup>7</sup> **İkizler**, Metin, Vakıf Senedinde Değişikliğe Gidilmesi (TMK. m. 107, 112 ve 113'ün Kapsamı ve Birbirleriyle İlişkisi), GÜHFD., C. 11, S. 1-2, 2007, s. 165; **Ayan**, Mehmet/**Ayan**, Nurşen, Kişiler Hukuku, 8. Baskı, Ankara 2016, s. 270.

<sup>8</sup> Benzer tanımlama Türk Medenî Kanunu Hükümlerine Göre Kurulan Vakıflar Hakkında Tüzük m.2 de de tekrar edilmiştir. Bu tüzük Türk Medenî Kanunu Hükümlerine Göre Kurulan Vakıfların Tescil ve İlanı Hakkında Tüzük m. 8 ile yürürlükten kaldırılmıştır (RG. T. 26.04.2013, S. 28629).

<sup>9</sup> **Berki**, Şakir, Vakıflar, AÜHFD., 1981, C. 38, S. 1, s. 133. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/630520> (ET. 16.07.2023).

<sup>10</sup> **Cin / Akgündüz**, s. 467.

<sup>11</sup> **Cin / Akgündüz** s. 465; **Yılmaz**, s. 17; Yargıtay 2. HD. T. 20.05.2002, E. 2002/5771, K. 2002/6793, “Bilindiği üzere vakıf, çok eski devirlerde bir din kurumu olarak ortaya çıkmış ve geliştirilmiştir. İnsanların vakıf yoluyla sonraki nesillere iyi bir ad bırakmaları her devirde takdirle anılmıştır.” (Sinerji ET. 07.04.2024).

rastlanmaktadır. İlk çağ klâsik Roma Hukuku'nda henüz tüzel kişilik kavramı geliştirilemediği için, bağımsız bir teşkilâtı olan mal toplulukları görülmemektedir. Orta Çağ'da dini gayelerle kurulan vakıflar yanında, iyilik yapmak, insanlara yardım etmek gibi hayır maksadıyla da vakıflar kurulur<sup>12</sup>. Türkler de tarih boyunca vakıf kurmuş ve İslamiyet'i kabul etmeleri ile birlikte vakıf kurumunu geliştirmişlerdir. Roma Hukuku'ndan farklı olarak, İslâm Hukuku'nda vakfa tüzel kişilik kazandırılır. Nitekim, vakfedilen mal "Allah'ın mülkü" sayılmakla, kişinin özel mülkiyetinden ayrılır ve bağımsız tüzel kişiliği olan malvarlığı haline gelir<sup>13</sup>.

Çok genel bir ifade ile; vakıf adını verdiğimiz kurumun temelinde belirli bir eşyanın daha sık rastlanan şekli ile bir taşınmazın veya -bu taşınmaz ile birlikte- birden fazla malvarlığı unsurunun bir amaca (gayeye) tahsis edilmesi (özülenmesi) olgusu vardır. Sürekli ve meşru bir amaca bazı malvarlığı unsurlarının özülenmesine yönelik yaklaşıma, yerleşik düzene geçmiş insan topluluklarının hemen hemen hepsinde rastlanabilir. Göçebe topluluklarda ise, yeryüzünde belirli bir mekâna bağlanılmadığı için özülemeler (tahsisler) de geçici ve belirsiz olabilir. Yerleşik hayata geçen insanların ilk tahsis ettikleri mallar genellikle dini tesislerdir<sup>14</sup>.

Vakıf kurumu, insanın doğasında var olan iyilik yapma yönünün bir kurumdaki yansımasıdır. İnsan toplumsal bir varlıktır. İnsanın başkalarına karşılıksız iyilik yapma arzusunun düzenli ve koordineli bir biçimde hayata geçirilmesinin görünümlerinden birisi de vakıf biçiminde kendisini göstermiştir. Dolayısıyla vakıf kavramı başkalarına yardım bakımından, ahlaki ve insani ödevlerin yerine getirilmesinde toplumdaki yardımlaşma

<sup>12</sup> **Cansel**, Erol, Vakıf, Kuruluşu, İşleyişi ve Amacı, Vakıflar Dergisi, S. 20, 1988, s. 321.

<sup>13</sup> **Cansel**, s. 322; **İşeri**, Ahmet: Vakıflar (Medenî Kanun'dan Önceki ve Sonraki Vakıf Nevileri ve Hukuki Mahiyetleri) AÜHFD, C. 21, S. 1, 1964, s. 199; **Yılmaz**, s. 18; Yargıtay Hukuk Genel Kurulu T. 08.05.2002, E. 2002/16-159, K. 2002/355 "Vakıflar İslam hukukuna özgü hayır kurumlarıdır. İslam hukukunda "vakıf; insanlar tarafından yararlanılmak üzere bir aynı, Allah'ın mülkü olmak şartıyla temlik ve temellükten hapis ve men eylemdir." şeklinde tanımlanmaktadır. (Ali Himmet Berki, Vakıflar sh.42). Tarihî süreç içinde vakıf bir din kurumu olarak ortaya çıkmış, daha sonra gelişerek insanlığa hayırlı başka hizmetlerin de yapılmasını amaçlayan kurumlar haline dönüşmüştür. Vakıf kuruluşları ile bir eşya veya gelirlerinden yararlanma hakkı, topluma veya toplumda ihtiyacı olan bazı insanlara özülenmektedir." (Sinerji ET. 30.03.2024).

<sup>14</sup> **Hatemi**, Hüseyin, Vakıf Kurumuna Hukuk Tarihî Açısından Genel Bir Bakış, İÜHFM, C. 55, S. 4, 1997, s. 111, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/95830> (ET. 21.10.2023); Tarihte Yunan, Roma, Bizans, Cermen, Eski Türk Kavimleri ve İslam Hukukunda vakıf kurumu hakkında özet bilgi için **Köprülü**, Bülent, Tarihte Vakıflar, AÜHFD, C. 8, S. 3, 1951, s. 479-518, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/637233> (ET.08.07.2023). **Yılmaz**, s. 21; **Kayabaş**, Ebru, Tüzel Kişi Kavramının Tarihî Gelişimi – I, İÜHFM, Ord. Prof. Sadri Maksudi Arsal'a Armağan Özel Sayısı, C. 75, 2017, s. 514 vd.

ihtiyacını gidermeye yönelik hukuki bir kurum olarak doğmuş ve bu şekilde gelişmiştir<sup>15</sup>. Tarihî süreç içerisinde vakıf kavramının yer aldığı her hukuk sisteminde vakıf kavramı ve kurumu farklılıklar da göstermiştir. Nitekim İslam Hukuk'u ile Türk Hukuku'nda öngörülen vakıf kurumlarında da farklılıklar bulunmaktadır<sup>16</sup>.

Vakıf kurumunun adı konusunda Türk Hukuku'nda bir dönem belirsizlik yaşanmıştır. Sözlük anlamı olarak kuruluş, kurum, yapı, anlamına gelen ve günlük Türkçe'de daha çok endüstriyel ve ekonomik kuruluşları ifade etmek için kullanılan tesis terimi, 743 sayılı Türk Kanunu Medenîsi'nin kabulü ile bir dönem vakıf kelimesinin yerine kullanılmıştır<sup>17</sup>. Tesis kavramına yapılan eleştiriler sonucu 13.07.1967 tarih ve 903 sayılı Kanun ile yapılan değişiklik ile Türk Kanunu Medenîsi'ndeki tesis kavramı tekrar vakıf kavramı ile değiştirilmiştir<sup>18</sup>. Bugün 4721 sayılı Türk Medenî Kanunu'nun da ise vakıf terimi kullanılmıştır (TMK. m. 101 vd.). Yine 5737 Sayılı Vakıflar Kanunu'nda<sup>19</sup> da kavram olarak vakıf kullanılmaktadır<sup>20</sup>.

## § 2. VAKFIN UNSURLARI

Vakıflar, gerçek veya tüzel kişilerin yeterli mal ve hakları belirli ve sürekli bir amaca özgülemeleriyle oluşan tüzel kişiliğe sahip mal topluluklarıdır (TMK. m. 101/I). Bu tanımdan yola çıkan bir görüşe göre vakfın amaç ve malvarlığı olmak üzere temelde iki unsuru bulunmaktadır<sup>21</sup>. Vakıf, Türk Medenî Kanunu'nda tanımlanan bir tüzel kişilik olduğu için vakfın unsurları arasında tüzel kişiliği de ayrı bir unsur olarak gerekli gören görüşler de bulunmaktadır<sup>22</sup>. Vakfın tüzel kişilik unsuru hem kanunî dayanağının bulunması hem de tüzel kişilik kavramının gelişmesinde önemli bir katkısı bulunması<sup>23</sup>

<sup>15</sup> Korkusuz / Ergün, s. 72-73.

<sup>16</sup> İslam Hukuku ve Türk Medenî Hukukundaki vakıf kurma işlemi arasındaki farklar için bkz. **Hatemi**, Hüseyin, Önceki ve Bugünkü Türk Hukukunda Vakıf Kurma Muamelesi, İstanbul 1969, s. 308 vd.

<sup>17</sup> RG. T. 04.04.1926, S. 339; **Ergün**, s. 87; **Gönensay**, s. 187.

<sup>18</sup> **Akman**, Ahmet, Eski Vakıflar Hukuku Bağlamında Vakıf Müessesesi ve Günümüzdeki Etkileri, SÜHFD, C. 26, S. 2, 2018, s. 210. <https://search.trdizin.gov.tr/tr/yayin/detay/326352/> (ET. 07.08.2023). **Cansel**, s. 324, **Hatemi**, Hukuk Tarihî, s. 123.

<sup>19</sup> RG. T. 27.02.2008, S. 6800.

<sup>20</sup> **Ergün**, s. 88.

<sup>21</sup> **Kılıçoğlu**, Ahmet, Medenî Hukuk, Ankara 2016, s. 543.

<sup>22</sup> **Ayan / Ayan** s. 270, **Dural**, Mustafa / **Öğüz**, Tufan, Türk Özel Hukuku Cilt II, Kişiler Hukuku Gerçek ve Tüzel Kişiler, 21. Baskı, İstanbul, 2020, s. 339. **Akçaal**, Mehmet, Medenî Hukuk, Ankara 2022, s. 112.

<sup>23</sup> **Köprülü**, B., Vakıflar, s. 479 vd. Yazar burada Eski Yunan, Roma, Bizans, Germen, Eski Türk Kavimlerinde ve İslam Hukukunda vakıf kurumunun tarihî gelişimini ve tüzel kişilik kazanmasını

nedeniyle üçüncü bir unsur olarak kabul edilmelidir<sup>24</sup>. Bunun yanında vakfın unsurlarını vakfeden, amaç, malvarlığı ve yönetim organı olarak belirten düşüncelere de rastlanmaktadır<sup>25</sup>. Diğer bir görüşe göre de vakfın dört zorunlu unsuru bulunmakta olup bunlar vakıf kurma iradesiyle hareket eden bir kişi (vakfeden), vakfın bünyesini oluşturan mal veya hak, bu malın veya hakkın özgüleneceği bir amaç ve son olarak bu malın veya hakkın bu amaca özgülendiğini belirten vakıf kurma iradesidir<sup>26</sup>.

## I. VAKFIN MALVARLIĞI UNSURU

Vakıf mal topluluğu olarak da tanımlandığı için bir malvarlığının bulunması zorunludur. Vakfın amacını gerçekleştirmek üzere bir malvarlığının tahsis edilmesi gerekir. Malvarlığından maksat, vakfın amacını gerçekleştirmeye hizmet edebilecek her türlü iktisadi değerdir<sup>27</sup>. Özgüleme (tahsis), vakıf amacının gerçekleştirilmesi için kullanılacak ekonomik değerlerin, vakfedenin tek yanlı irade açıklamasıyla, bu değerlerin onun malvarlığından ayırt edilerek vakıf tüzel kişiliğinin mülkiyetine ve yararlanmasına bırakılmak istenmesidir. Nitekim özgülenmek istenen malvarlığı, vakfın yerleşim yeri asliye hukuk mahkemesi tarafından tescili ile birlikte, kendiliğinden, vakfedenin mülkiyetinden çıkmakta ve yeni kurulan tüzel kişinin mülkiyetine geçmektedir<sup>28</sup>. Malvarlığı mülkiyetinin vakfa geçmesi için zilyetliğin veya alacağın devrine veya tescile gerek yoktur<sup>29</sup>.

Vakfın malvarlığının kural olarak sürekli olarak bir amaca tahsis edilmesi gerekir (TMK. m. 101)<sup>30</sup>. Ancak bir malvarlığının mutlaka sürekli olarak vakfa tahsis edilmesinin

---

aktarıyor. **Cansel**, s. 322 de vakıf kurumunun Roma Hukuku'ndan farklı olarak İslam Hukuk'u ile tüzel kişilik kazandığını belirtiyor.

<sup>24</sup> **Tuncay**, Aydın, Eski Vakıf Hükümlerimiz ve Vakıflarla İlgili Bazı İnceleme ve Sorunlar, İstanbul 1984, s. 290 vd. 15.09.1964 Tarihli Merkezi Hükümet İçin Hazırlanan Raporda vakfın unsurları 4 tane olduğu bunların, vakfın hayır hizmetlerini yerine getirecek binalar ve hayır şartları, gelir kaynakları, vakfın idare uzvu (mütevelli) ve vakfın murakabe (kontrol) uzvu (nazır) olarak belirtilmiştir.

<sup>25</sup> **Ural**, Engin, Vakıflar, Ankara 1977, s. 30 vd.

<sup>26</sup> **Akipek**, Jale / **Akıntürk**, Turgut / **Ateş**, Derya, Türk Medenî Hukuku Birinci Cilt Kişiler Hukuku Yenilenmiş, İstanbul 2022, s. 670.

<sup>27</sup> **Ayan** / **Ayan**, s. 270.

<sup>28</sup> **Kavak**, Yalçın, Yeni Vakıfların Kurulma ve Faaliyet İlkeleri, Legal Hukuk Dergisi, C. 16, S. 184, 2018, s. 1640. <https://acikerisim.kent.edu.tr/xmlui/bitstream/handle/20.500.12780/142/Yal%C3%A7%C4%B1n%20Kavak.pdf?sequence=1&isAllowed=y> (ET.18.11.2023).

<sup>29</sup> **Özsunay**, Ergun, Medenî Hukukumuzda Tüzel Kişiler, 4. Baskı, İstanbul 1978, s. 393; **Akçaal**, s. 114.

<sup>30</sup> **Gönensay**, Samim, Medenî Hukuk, C. 1, İstanbul 1936, s. 180.

şart olmadığı, geçici olarak da tahsis yapılarak vakıf kurulabileceği yönünde görüş de bulunmaktadır<sup>31</sup>.

Vakfa tahsis edilecek mal varlığı değerleri ile amaç ile olan bağının da dikkate alınması gerekir. Çünkü malvarlığı vakfın amacını gerçekleştirecek en önemli unsurdur.

### A. TAHSİS EDİLECEK MALVARLIĞI DEĞERLERİ

Vakıf tüzel kişiliği, belirli bir amaca yönelmiş mal topluluğu olduğu için hangi malların veya değerlerinin vakıf kurmaya tahsis edileceği önem arz eder. TMK. m. 101/II’de vakfa tahsis edilecek malvarlığı değerleri çok geniş bir şekilde belirlenmiştir. Buna göre bir malvarlığının bütünü veya gerçekleşmiş ya da gerçekleşeceği anlaşılan her türlü geliri veya ekonomik değeri olan haklar vakfedilebilir<sup>32</sup>.

Türk Medenî Kanunu’na göre bir malvarlığının tamamı veya bir bölümü vakfedilebileceği gibi çeşitli taşınır ve taşınmaz mallar, sınırlı ayni haklar, alacak hakları, fikri ve sınai haklar da vakfa tahsis edilebilir<sup>33</sup>. İntifa hakkı, üst ve kaynak hakkı gibi sınırlı aynî haklar ile bir işletme de vakfa tahsis edilebilir<sup>34</sup>. Tasarım, patent, marka, coğrafi işaret ve faydalı model gibi fikri ve sınai hakların da vakfedilmesi mümkündür. Bir işletmenin kendisi, geliri, markası tek başına veya hep birlikte vakfa tahsis edilmesi söz konusu olabilir. Kripto varlıklar<sup>35</sup>, instagram, facebook, youtube, x (twitter) vb. gibi sosyal medya hesapları da vakfın mal varlığını oluşturabilir. Önemli olan bu varlıkların vakfın kuruluş anında gerçek karşılığının veya gelirinin amacı gerçekleştirmeye elverdiği

<sup>31</sup> Bu görüşe göre, kişiler mallarını geçici olarak da bir gayeye tahsis ederek vakıf kurabilirler. Önemli olan bu geçici sürenin makul sayılacak bir süreklilik göstermesidir. Nitekim bir kimsenin evini öğrencilere uzun süreliğine (30 yıl gibi) ücretsiz kullandırmak üzere tahsis etmesi de bu şekilde vakıf olarak kabul edilebilir. **Berki**, Ş., Vakıflar, s. 134.

<sup>32</sup> **Dural / Ögüz**, s. 361; **Ergün**, s. 76; Yargıtay 6. HD. T. 03.11.1975, E. 1975/5028, K. 1975/6727, “Vakfiyede taşınmazların mülkiyetinin vakfedildiğine dair bir sarahat yoktur. M.K. nun 73. maddesinin 2. fıkrasına nazaran, bir mamelekin gerçekleşmiş veya gerçekleşeceği anlaşılan geliri vakfedebilir. Bu sebeple bir tarlanın mülkiyeti vakfedilmeden, yalnız gelirinin vakfedilmesi mümkündür... Ancak davalılar iktisap etmeden hükmü şahsiyet kazanan vakıf hükümlerinin, tapuya şerh verilsin verilmesin uymak zorundadır.” (Sinerji ET. 11.04.2024).

<sup>33</sup> **Dural / Ögüz**, s. 361; **Akman**, Ahmet, Eski Vakıflar Hukuku ve İdaresi, Ankara 2019, s. 363; **Ergün**, s. 76; **Kavak**, s. 1639.

<sup>34</sup> **Uluç**, Yusuf, Vakıflar Hukuku ve Mevzuatı (Hukuk ve Ceza), 2. Baskı, Ankara 2014, s. 1076; **Berki**, Ş., Vakıflar, s. 135; **Kavak**, s. 1639.

<sup>35</sup> Kriptografik/şifreli olarak güvenli işlem yapmaya ve ek sanal para arzına olanak sağlayan dijital değerlere kripto-para denir. Kripto-paralar alternatif para birimidirler, dijitaldirler ve aynı zamanda sanal paradırlar. **Çarkacıoğlu**, Abdurrahman, Kripto-Para Bitcoin, Sermaye Piyasası Kurulu Araştırma Raporu, Ankara 2016, s. 8.

olmasıdır. Aksi halde vakıf tüzel kişilik kazanamaz<sup>36</sup>. Nafaka alacaklarının kural olarak başlangıçta vakıf malvarlığını oluşturamaması gerekir. Çünkü nafaka yoksulluğa düşecek kişiye verilen yardım olduğundan bu paranın başkalarına yardım yapmaya yetecek miktara ulaşması zor olabilir (TMK. m. 175).

Hisse senetleri, tahvil gibi menkul kıymetler ile tereke hissesi de vakfın malvarlığını oluşturabilir<sup>37</sup>. Bir kullanma hakkı da vakfedilebilir. Meselâ bir kimse tarlasının fakirler tarafından bedelsiz ekilip biçilmesi hakkını veya bağının kullanılmasını vakfedebilir<sup>38</sup>.

Vakfeden üçüncü kişilerdeki alacağını vakfa tahsis edebileceği gibi vakıf lehine bir alacak hakkı ihdas ederek de vakıf kurabilir<sup>39</sup>. Bir malvarlığının gerçekleşmiş veya gerçekleşeceği anlaşılan her türlü geliri de vakfedilebilir (TMK. m. 101/II)<sup>40</sup>. Bunun sonucu olarak henüz gerçekleşmemiş ancak gerçekleşeceğine kesin gözle bakılan kâr payı, temettü ve faiz gelirleri de tahsis edilerek vakıf kurulabilir. Ancak gerçekleşeceği kesin olmayan, meselâ üçüncü bir kişinin yapacağı tahmin edilen bağışlar veya ölüme bağlı tasarrufların tahsis edilerek vakıf kurulması mümkün değildir. Vakfın mal varlığı zorunlu bir unsur olduğundan kuruluş anında fiilen bulunması gerekir. Talih ve tesadüfe bağlı kazanımlar kuruluş anında bulunmadıkları için bunlarla vakıf kurulması mümkün değildir. Nitekim piyangodan çıkacağı umulan bir ikramiye ile vakıf kurulamaz. Ancak piyangodan çıkacak bir ikramiyenin kurulmuş bir vakfa bağışlanması mümkündür<sup>41</sup>.

Vakfedilecek olan malların vakıf kurucusunun malvarlığına dâhil olması gerekir<sup>42</sup>. Başkasına ait mallar ise vakfedilemez. Vakfedilecek olan malların vakfedenin veya vakfın malvarlığına dâhil olacağının kesin olması halinde de vakıf kurulabilir. Meselâ bir kişinin sahip olduğu taşınmazı kurulacak olan bir vakfa bağışlayacağına dair noterden taahhüt etmesi durumunda üçüncü kişiye ait olan bir malvarlığı ile de vakıf kurulabilir.<sup>43</sup>

<sup>36</sup> Berki, Ş., Vakıflar, s. 140; Dural / Ögüz, s. 362. Arat, s. 51.

<sup>37</sup> Akman, Vakıflar İdaresi, s. 363; Ergün, s. 76.

<sup>38</sup> Berki, Ş., Vakıflar, s. 135.

<sup>39</sup> Uluç, s. 674.

<sup>40</sup> Dural / Ögüz, s. 361; Akman, Vakıflar İdaresi, s. 275; Ergün, s. 76.

<sup>41</sup> Dural / Ögüz, s. 361.

<sup>42</sup> Berki, Ş., Vakıflar, s. 135; Uluç, s. 675; Hatemi, Vakıf Muamelesi, s. 279.

<sup>43</sup> Berki, Ş., Vakıflar, s. 136.

Vakfedilecek olan mallar elbirliği mülkiyetine konu ise bu malların tek başına bir kişi tarafından vakfedilmesi mümkün değildir. Paylı mülkiyet konusu olan mallarda ise pay tasarrufa konu olabileceğinden pay sahibi tarafından vakfedilebilir<sup>44</sup>.

Kullanılması yasak olan şeyler vakfedenin malvarlığına dâhil olsa bile vakıf konusu olamaz. Meselâ esrar vb. uyuşturucu maddeler vakfedilemez. Devlete ait mallar da vakfedilemez. Esasen devlet bizzat kamu hizmeti gördüğünden malları için vakıf kurması gerekmez<sup>45</sup>. Ancak 3294 sayılı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Kanunu'na göre, kanunun amacına uygun faaliyet ve çalışmalar yapmak ve ihtiyaç sahibi vatandaşlara nakdî ve aynî yardımda bulunmak üzere her il ve ilçede sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakıfları kurulur (SYDTK. m. 7). Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları'nın gelirinin büyük çoğunluğunu Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonundan aktarılacak miktar oluşturmaktadır (SYDTK. m. 8). Bu özel kanun ile devlet kamu hizmeti niteliğindeki bir kısım hizmetlerini vakıf tüzel kişiliği yoluyla görmek istemiştir. Dolayısıyla özel kanun gereğince devlet doğrudan kendi malvarlığına dâhil olan fon gelirleri ile bir vakıf kurmuştur.

Vakfin mahkemece tescili ile birlikte ölüme bağlı tasarruflarda dâhil olmak üzere vakıf, kendisine tahsis edilen mal ve hakları kazanarak tüzel kişilik haline gelir<sup>46</sup>. Bunun sonucu olarak vakfin malvarlığı unsuru gerçekleşmiş olur.

## **B. TAHSİS EDİLECEK MALVARLIĞI DEĞERLERİNİN AMACI GERÇEKLEŞTİRMEYE YETERLİ OLMASI**

Vakfin kuruluş aşamasında vakfa tahsis edilen malların vakfin amacını gerçekleştirmeye elverişli olması gerekir (TMK. m. 101/I). Vakfin amacına uygun bir şekilde çalışabilmesi imkanını sağlayan durumlarda tahsis edilen malvarlığının yeterli olduğu kabul edilir. Nitekim 5737 sayılı Vakıflar Kanunu m. 5/2'de "*Yeni Vakıfların kuruluşunda amaçlarına göre özgülenecek asgari malvarlığı Meclisçe belirlenir*" hükmüne yer verilmiştir. Buradaki Meclis, Vakıflar Meclisini ifade eder (VK. m. 3)<sup>47</sup>.

<sup>44</sup> **Berki**, Ş., Vakıflar, s. 135; **Hatemi**, Vakıf Muamelesi, s. 280.

<sup>45</sup> **Berki**, Ş., Vakıflar, s. 136; **Uluç**, s. 675.

<sup>46</sup> **Akman**, Vakıflar İdaresi, s. 280.

<sup>47</sup> **Dural / Ögüz**, s. 362; **Arat**, s. 50; **Korkusuz / Ergün**, s. 93. Vakfin kuruluşunda her vakfin amacına göre bir malvarlığı değerinin bulunması gerekir. 5737 sayılı Vakıflar Kanunu'nun 5. maddesi ile VY.nin 111. maddesinin (ğ) bendi gereğince, 2024 yılı için Yeni Vakıfların kuruluşunda, amaçlarına özgülenecek asgari malvarlığı Vakıflar Meclisinin 11.12.2023 tarihli ve 545/527 sayılı kararı

Esasen vakfin en önemli unsuru olan malvarlığının kuruluş aşamasında vakfin işleyebilmesi için gerekli ve yeterli miktarda vakıf senedinde gösterilmesi gerekir<sup>48</sup>. Hatta vakfin kuruluşuna karar veren mahkemenin vakfin amacını gerçekleştirmeye yeterli ve gerekli malvarlığının bulunup bulunmadığını denetlemesi gerekir. Vakfin amacını gerçekleştirebilecek yeterli malvarlığının bulunduğu hallerde vakfin kuruluşuna karar verilebilir. Meselâ bir kütüphane veya hastane vakfı kurarken ancak bunların kuruluşu için gerekli malvarlığı değerinin tahsis edilmesi halinde vakıf tüzel kişilik kazanabilir<sup>49</sup>.

Vakfa tahsis edilen malvarlığı amacını gerçekleştirmeye yeterli olmadığı anlaşılırsa, vakıf tüzel kişilik kazanamaz<sup>50</sup>. Tescili istenen vakfa ölüme bağlı tasarrufla özgülenen mal ve haklar, amacın gerçekleşmesine yeterli olmaması halinde vakfeden aksine bir irade açıklamasında bulunmuş olmadıkça denetim makamının görüşü alınarak hâkim tarafından benzer amaçlı bir vakfa özgülenir (TMK. m. 107/III). Bu hükümde vakfedenin sağlığında resmî senetle kurulan vakıflar dikkate alınmamıştır. Burada kanunî boşluk olduğu görüşü savunulmaktadır<sup>51</sup>. Buna göre ister vakfedenin sağlığında kurulmuş olsun ister ölüme bağlı tasarrufla kurulsun vakfa özgülenen mallar amacı gerçekleştirmeye yeterli değilse mahkeme, denetim makamı olan Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün görüşünü alarak vakfedilen malları benzer amaçlı bir başka vakfa tahsis eder. Ancak malvarlığı değerlerinin mahkemece bir başka vakfa tahsis edilebilmesi için vakfeden hayattayken kurulan vakıflarda vakfedenin itiraz etmemesi ve vakıf senedinde aksine bir hüküm bulunmaması gerekir (VY. m. 13). Ölüme bağlı tasarrufla kurulan vakıflarda ise vasiyetname metninde aksine bir irade açıklamasının bulunmaması gerekir<sup>52</sup>. Vakfedenin itirazı vakıf kurmaktan vazgeçtiği anlamını taşır. Vakıf tüzel kişilik kazanmadığı için bu durumda vakfedilen değerler vakfedenin kendi malvarlığından çıkmaz. Vakıf senedinde vakfin tüzel kişilik kazanamaması halinde malvarlığı

---

ile 500.000,00.TL (Beş yüz bin Türk Lirası) olarak tespit edilmiş bulunmaktadır. <https://www.vgm.gov.tr/duyurular/2024-yili-icin-yeni-vakiflarin-kurulusunda-amaclarina> (ET. 30.12.2023).

<sup>48</sup> **Ergün**, s. 76.

<sup>49</sup> **Berki**, Ş., Vakıflar, s. 140; **Ferhat**, s. 173.

<sup>50</sup> **Berki**, Ş., Vakıflar, s. 140; **Dural / Ögüz**, s. 362. **Arat**, s. 51.

<sup>51</sup> **Dural / Ögüz**, s. 362.

<sup>52</sup> **Ergün**, s. 77, **Akçaal**, s. 115.

değerlerinin akıbeti hakkında hüküm bulunması halinde bu hükümde belirlenen esaslara göre hareket edilir<sup>53</sup>.

Günümüzde vakıflar birden çok amacı gerçekleştirmek için kurulabilmektedir<sup>54</sup>. Meselâ bir vakıf hem eğitim hem sağlık hem de yardımlaşma ve de ağaçlandırma amaçları için kurulabilir. Bir vakfın kuruluşundaki malvarlığının tüm amaçlarını gerçekleştirmeye yeterli olmasını şart koşturmak doğru olmaz. Bu gibi birden çok amacı gerçekleştirmek için kurulan vakıflarda, amaçlardan en az birisini gerçekleştirecek malvarlığının bulunması halinde yeterli malvarlığının bulunduğu kabul edilmelidir. Aksi halde vakıfların kuruluş esnasında sadece bir amacı gerçekleştirmek için kurulabileceği gibi bir sonuç ortaya çıkar ki bu durum kanunun hedeflediği bir sonuç değildir<sup>55</sup>.

## II. VAKFIN AMAÇ UNSURU

### A. GENEL OLARAK

Vakıf, malvarlığı değerlerinin belli bir amaca tahsisıyla kurulur (TMK. m.101/I). Buna göre amaç vakfın temel unsurlarından birisidir. Amaç vakfı kuran tarafından hukuk düzenini sınırları içerisinde kalmak kaydıyla serbestçe belirlenebilir. Amacın vakfı kuran tarafından belirlenebilmesi vakıf kurma özgürlüğünün bir parçası olup vakıf kurma açısından amacı belirleme özgürlüğü olarak da adlandırılabilir<sup>56</sup>.

Vakıflardaki amaç, malların harcanacağı amacı gösterir. Dolayısıyla vakıfta amaç, o vakfa ait olan malvarlığının özgülendiği gayedir<sup>57</sup>. Amaç yalnızca vakfın organlarını

<sup>53</sup> Dural / Ögüz, s. 362.

<sup>54</sup> Dural / Ögüz, s. 364, Erçin, s. 183; Polat, s. 36.

<sup>55</sup> Yargıtay 18. HD. T. 30.04.2002, E. 2002/2494, K. 2002/5023, "Öte yandan, tescil istemi gününde yürürlükte olan 743 sayılı Türk Medenî Kanunu'nun 903 Sayılı Yasa ile değişik 73. maddesi hükmüne göre vakıf, "başlı başına bir varlığa (tüzel kişiliğe) sahip olmak üzere bir malın belli bir amaca özgülenmesi" olduğundan; özgülenen malın, vakfın amacını gerçekleştirmesine -en azından başlangıç olarak- yeterli bulunması zorunludur. Tescile Konu Vakfın kuruluş senedinde yazılı amacı dikkate alındığında, malvarlığı olarak gösterilen bir adet bağımsız bölümün (apartman dairesinin) belli bir gelir getirip getirmediği saptanmadığı gibi, -saptanmış olsa bile- senette ve bilirkişi raporunda nitelikleri belirtilen böyle bir taşınmaz malın bu günkü rayıclere göre getireceği net gelirin vakfın amacına başlangıç için dahi yeterli olamayacağı açıktır. Bundan ayrı vakfa özgülenmiş belli ve yeterli bir nakit varlığının bulunmadığı da dosya kapsamından anlaşılmaktadır." (Sinerji ET. 29.02.2024).

<sup>56</sup> Ergün, s. 77, Sarıkaya, Murat, Türk Medenî Kanunu'na Göre Vakıflarda Amacın Değiştirilmesi, İNÜHFD, C. 12, S. 2, 2021, s. 604. Erçin, Ferhat, Vakıf Hukukunda Vakfedenin Amacının Önemi, Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni, S. 25 (1-2), s. 180; Güneri, Hasan, Türk Medenî Kanunu Açısından Vakıfta Amaç Kavramı ve Amacına Göre Vakıf Türleri, Ankara 1976, s. 52.

<sup>57</sup> Güneri, s. 26; Ergün, s. 77; Cansel, s. 325.

değil, onun yönetimini ve yapısını da etkiler. Bu anlamda amaç vakfın hali hazırdaki ve gelecekteki faaliyetlerini ve yapacağı işlemlerin sınırlarını belirten bir unsurdur<sup>58</sup>. Vakıf tüzel kişiliğinin zorunlu bir unsuru olarak amaç, vakfedenin arzusuna uygun olarak vakıf faaliyetinin yöneldiği ve ulaşılmak için vakfın mallarının ve parasının harcandığı hedefi ifade eder<sup>59</sup>.

Vakfın amacının belirli niteliklere sahip olması gerekir. Bu niteliklerin bazıları Türk Medenî Kanunu'nda belirtilirken bazıları ise vakfın amacından çıkarılabilir<sup>60</sup>. Vakfın amacının sahip olduğu nitelikler vakfın kuruluş ve devamı esnasında da aranır<sup>61</sup>. Ayrıca vakfın amacının da sürekli olması, geçici bir amaç için vakıf kurulmaması gerekir. Mesela vakfın amacının sadece bir gösterinin düzenlenmesi, bir toplantının yapılması gibi geçici nitelikte olmamalıdır<sup>62</sup>.

Vakıflar sadece amaçları ile varlığını devam ettirirler. Vakıfta amacı belirleme yetkisi sadece vakfı kuran kişiye aittir. Vakıf kurumunda vakfedenin kuruluştaki amacı her şeye hâkimdir. Vakfedenin amacı sadece vakfın kuruluşundaki bir şart değildir. Kurulma aşamasından sonraki dönemde de vakıf kurucusunun bu iradesi hakimdir. Vakıf kurulduktan sonra da vakfedenin iradesine uygun olarak yönetilir ve vakfın geliri vakfın amacına yönelik harcanır. Vakfı kuran kişinin amacı vakıf kurumunda teşkilata, yönetime ve yapısına etki eder. Vakfedenin amacı vakfın gelecek zamanını da kapsayacak faaliyet ve hukuki kaderinin temeli ve çerçevesidir. Vakfın amacı zaman içerisinde gerçekleşmesi imkânsız veya ihtiyaç olmaktan çıkarsa amaca en yakın faaliyetin yapılması mümkündür. Eğer amacın gerçekleşmesi mümkün değilse vakfın amacının değiştirilmesi gerekir. Meselâ yolcu taşıyan atların veya süvarilerin atlarının bakımı için kurulan bir vakfın yolcu taşıyan arabaların veya askeri taşıtların bakımını yapması mümkün olabilir. Bu halde vakfın amacına yakın bir faaliyet yapılmış olur<sup>63</sup>.

<sup>58</sup> **Güneri**, s. 27; **Ergün**, s. 77. **Polat**, Fatma Şeyda, Türk Medenî Kanununa Göre Kurulan Yeni Vakıfların Kuruluşu ve İşleyişi, Ankara 2015, s. 35; **Erçin**, s. 180.

<sup>59</sup> **Erçin**, s. 182.

<sup>60</sup> **Dural / Ögüz**, s. 364.

<sup>61</sup> **Sarıkaya**, s. 604.

<sup>62</sup> **Gönensay**, s. 180; Vakfın amacının sürekli olmasından anlaşılması gerekenin, vakfın amacını gerçekleştirmek için yapacağı faaliyetlerinin sürekli olması gerektiği yönünde, **Akbulut**, Pakize Ezgi, Vakıf Senedinin Tamamlanması ve Değiştirilmesi, İstanbul, 2020, s. 75.

<sup>63</sup> **Erçin**, s. 182; **Güneri**, s. 27; Yargıtay 6. HD. T. 16.09.1974, E. 1974/3559, K. 1974/3755, "Vakıf, başlı başına mevcudiyeti haiz olmak üzere, bir malın belli bir gayeye tahsisidir. Gaye ise, vakfın

## B. VAKFIN AMAÇ UNSURUNUN ÖZELLİKLERİ

### 1) VAKFIN AMACININ BELİRLİ OLMASI

Türk Medenî Kanunu'nun m. 101/I hükmünde vakfın amacının belirli olmasından söz edilmişse de amacın belirli olmasından neyin kastedildiği belirtilmemiştir. Amacın belirli olması vakıf senedinde malvarlığı değerlerinin tahsis edildiği amacın yeterli açıklıkta belirtilmesini ifade eder<sup>64</sup>. Vakıf senedinde varılmak istenen hedefin veya elde edilmek istenilen faydanın gösterilmesi ya da vakfın malvarlığının harcanacağı yerlerin gösterilmesi halinde de amacın belirli olduğu anlaşılır. Nitekim vakıf senedinde, toplumun salgın hastalıktan korunması için sabun kullanılmasının yaygınlaştırılmasının hedeflenmesi veya vakfın gelirlerinin topluma sabun dağıtımı için harcanacağının belirtilmesi halinde amacın belirli olduğu anlaşılır.

Vakıf senedinden yorum yoluyla da olsa amacın belirlenebilmesi gerekir<sup>65</sup>. Vakfın faaliyetlerine ilişkin somut bir faaliyet belirtmeyen veya çerçevesi tam çizilmeyen soyut amaçlar yeterli olmaz. Vakıf senedindeki hayır işleri veya kamu yararı gibi soyut hizmetlere mal varlıklarının tahsis edilmesi yeterli değildir. Bunun yerine hangi kamu hizmetinin veya hayır işinin işleneceğinin açıkça belirtilmesi gerekir. Dolayısıyla vakıf senedinde vakfın yapacağı faaliyetler, amacını gerçekleştirmek için girişeceği eylemler açık, net ve anlaşılır bir şekilde gösterilmesi gerekir<sup>66</sup>. Vakfın mallarının hangi yolda harcanacağının ilişkin tereddütleri ortadan kaldıracak kadar amacın belirli olması

---

gelecek bütün zamanlara şamil olmak üzere düşünülen hukuk faaliyetini gösterir. Mezkur belgede, vakfın esaslı bir unsuru olan devamlı bir gaye belirtilmemiştir. Aksine, evdeki hissem satılarak bedelinin caminin onarım, mefruşat ve bakımına sarf edilmesini vasiyet ediyorum demekle bir defa için yapılması arzulan hukuki muameleye işaret edilmiş ve vakıf kavramına uygun bir tahsis de yapılmamıştır.” (Sinerji ET. 18 03. 2024).

<sup>64</sup> **Güneri**, s. 31; **Dural / Ögüz**, s. 364; **Erçin**, s. 182; **Polat**, s. 35.

<sup>65</sup> **Dural / Ögüz**, s. 364; **Erçin**, s. 183.

<sup>66</sup> **Güneri**, s. 31; **Erçin**, s. 181; Yargıtay 18. HD. T. 30.04.2002, E. 2002/2494, K. 2002/5023. “Tescili istenen Türk Dünyası P... Vakfı'nın kuruluş senedinde, Vakfın amacı "Hristiyanlığın teolojik, bilimsel araştırmalarını yapmak ve araştırma sonuçlarından isteyen kişileri yararlandırmak" olarak saptanıp, vakfın bu amaçla seminer ve konferanslar düzenleyebileceği belirtildikten sonra "uygun bulacağı faaliyetlere katılabilir" denilmiş, ancak bu faaliyetlerin neler olduğu konusunda herhangi bir açıklamaya yer verilmemiştir. Uygulamada, bir vakfın amacı doğrultusunda yapacağı çalışma ve faaliyetlerinin neler olduğu, bu bağlamda ne gibi etkinliklerde bulunacağı kuruluş senedinde açık, net, kuşku ve duraksama yaratmayacak biçimde ve mümkünse birer birer gösterilmesi gerekir. Tescile konu vakfın kuruluş senedinde yer alan "vakıf, uygun bulacağı faaliyetlere katılabilir" ifadesi soyut ve afaki nitelikte olup, böyle bir hüküm, açıklanan ve Yargıtay'ca da benimsenen ilkelere uygun ve yeterli değildir.” (Sinerji ET. 06.04.2024).

gerekir<sup>67</sup>. Aynı şekilde vakfın amacının anlamsız ve mantıksız olmaması da amacın belirli olması için aranan bir husustur. Kanunların emredici hükümlerine, ahlaka, kamu düzenine, kişilik haklarına aykırı amaç taşıyan veya konusu imkânsız olan vakıflar tescil edilemez (TBK. m. 27)<sup>68</sup>. Vakıf senedinde belirlenen amaç tek bir amaç olabileceği gibi birden çok amaçta belirlenebilir<sup>69</sup>. Dolayısıyla vakfeden kişiler vakıf senedinde birden fazla amacın gerçekleştirilmesi için mallarını ve haklarını tahsis edebilirler. Bu tür çok amaçlı vakıflara “karma vakıf” denir<sup>70</sup>. Bazı durumlarda da vakfın amaçlarından birinin diğerinin yerine geçmesi yoluyla birbirlerini izlemeleri söz konusu olur. Bunlara da “art arda amaçlı vakıf” denir<sup>71</sup>.

## 2) VAKFIN AMACININ SÜREKLİ OLMASI

Vakfın amacının sürekli olması gerektiği Türk Medenî Kanunu’nda (TMK. m. 101/D) açıkça belirtilmiştir. Oysa 743 sayılı Türk Kanunu Medenîsi’nde vakfın amacının sürekli olması hususu düzenlenmemiştir. Ancak işin niteliği gereği vakfın amacının sürekli olması kabul edilmekteydi. Vakfın amacının sürekli olması geçici olmaması, ebedi olmasa da devamlılık arz etmesi anlamına gelir<sup>72</sup>. Kısa süreli amaçlar veya bir seferlik amacı gerçekleştirmek için vakıf kurulamaz. Bu tür amaçlar vakıf kurma değil bağışlama anlamına gelir. Meselâ bir kimsenin yardıma muhtaç öğrencilere harcanmak üzere yardım kuruluşuna para bağışlaması vakıf kurma değil, bağışlama sözleşmesi yapmasıdır<sup>73</sup>.

<sup>67</sup> **Güneri**, s. 35. Yazar aynı zamanda vakfın amacının genel olarak belirtilmesinin vakfın yararına olacağını, ileride hal ve şartlardaki değişikliğe göre vakfın amacını değiştirme zorunluluğunu ortadan kaldıracığını, vakfı amacını gerçekleştirme imkânı bulunmayan vakıf durumuna düşmekten kurtaracağını, böylelikle vakfın daha uzun süre yaşayacağını da belirtmektedir.

<sup>68</sup> **Güneri**, s. 38; **Dural / Ögüz**, s. 364; **Erçin**, s. 183; **Polat**, s. 36.

<sup>69</sup> **Dural / Ögüz**, s. 364, **Polat**, s. 37, **Erçin**, s. 181; **Güneri**, s. 37’de TMK. da vakfın amacının mantıklı olmasını gerektirecek bir hüküm olmadığını, dolayısıyla amacı mantıklı olmayan vakıflarında geçerli sayılması gerektiği, sadece amacın topluma zararlı olması halinde yasaklanabileceğini ileri sürmektedir.

<sup>70</sup> **Özsunay**, s. 390.

<sup>71</sup> **Erçin**, s. 181; **Güneri**, s. 37.

<sup>72</sup> **Güneri**, s. 41; **Akbulut**, s. 75; **Dural / Ögüz**, s. 365; **Zevkliler**, Aydın / **Acabey**, M. Beşir / **Gökyayla**, K. Emre, *Zevkliler Medenî Hukuk*, 5. Baskı, Ankara 1997, s. 671.

<sup>73</sup> **Cansel**, s. 324; **Erçin**, s. 169 ve dipnot 2’deki karar; Yargıtay 6. HD. T. 16.09.1974, E. 1974/3559, K. 1974/3755, “Vakıf, başlı başına mevcudiyeti haiz olmak üzere, bir malın belli bir gayeye tahsisidir. Gaye ise, vakfın gelecek bütün zamanlara şamil olmak üzere düşünülen hukuk faaliyetini gösterir. Mezkûr belgede, vakfın esaslı bir unsuru olan devamlı bir gaye belirtilmemiştir. Aksine, evdeki hissem satılarak bedelinin caminin onarım, mefruşat ve bakımına sarf edilmesini vasiyet ediyorum denmekle bir defa için yapılması arzulanan hukuki muameleye işaret edilmiş ve vakıf kavramına

Amacı devamlılık arz ettiği için vakfa tahsis edilen mal ve hakların belirli bir zamanla sınırlandırılması vakfı geçersiz kılar. Vakfın kuruluşundaki tüm mal varlıklarının belirli bir zaman dilimi ile vakfa tahsisi halinde vakfın süreklilik ilkesine aykırılık oluşturacağından bu düşünce doğrudur. Vakfın bir kısım malları sürekli olarak vakfa tahsis edilmiş ve bu mallar da vakfın amacını gerçekleştirmeye yetiyorsa, bunun dışında bir kısım mallarının ise geçici olarak vakfa tahsis edilmesi mümkündür. Çünkü vakfın sürekli tahsis edilen malları tek başına amacı gerçekleştirmeye zaten yetmektedir. Meselâ vakfın amacı olan eğitim hizmetini gerçekleştirmek için yeteri kadar okul binası varken ayrıca vakfa geçici olarak bir büronun tahsis edilmesi hali böyledir<sup>74</sup>.

### 3) VAKFIN AMACININ YASAK OLMAMASI

Vakfın amacının yasak olmaması gerekir. Buna göre Cumhuriyetin Anayasa ile belirlenen niteliklerine ve Anayasanın temel ilkelerine, hukuka, ahlâka, millî birliğe ve millî menfaatlere aykırı veya belli bir ırk ya da cemaat mensuplarını desteklemek amacıyla vakıf kurulamaz (TMK. m. 101/IV). Aynı şekilde kanunun emredici hükümlerine, ahlaka, kamu düzenine, kişilik haklarına aykırı veya konusu imkânsız olan vakıflar kurulamaz (TMK. m. 24/I; TBK. m. 27/II). Bu nitelikteki yasak amaçlarla bir vakıf şeklen tescil edilse bile vakıf tüzel kişilik kazanamaz (TMK. m. 47/II)<sup>75</sup>.

Kanundaki “*millî menfaatlere*” ibaresi çok geniş anlama geldiği için eleştirilmiş<sup>76</sup> ve bunun millî birliğe aykırı olarak anlaşılması gerektiği ileri sürülmüştür<sup>77</sup>. Bununla beraber günümüzde devletlerin millî birliğini tehdit etmeyen ancak millî menfaatlerini tehdit eden olaylar da yaşanabilir. Özellikle enerji, savunma, ekonomi alanındaki faaliyetler de bu mümkündür. Meselâ Akdeniz’deki doğalgaz kaynaklarının sadece bir

---

uygun bir tahsis de yapılmamıştır. Keza satış bedelinin devamlılık arz edecek şekilde zikredilen hususa tahsis edildiğine dair de bir irade beyan olunmamıştır. İşbu belge bir vakıf kurulmasından ziyade, tasarrufu yapan kişinin ölümden sonra yapılmasını arzu ettiği hususları belirten hukuki bir muameleyi vasiyet etmesinden ibarettir. Bu sebeplerle ortada vasiyet yoluyla kurulmuş bir vakfın mevcudiyeti kabul edilemeyeceğinden...”. (Sinerji ET. 15.04.2024).

<sup>74</sup> Erçin, s. 183. Farklı yöndeki görüş için Güneri, s. 42. Güneri, vakfın amacının sürekliliğinden maksadın, amacın gerçekleşmesi için geçecek süre olduğu, bu sürenin bir yıl veya daha az da olabileceğini, bir bölgede yeni hastane yapılınca kadar acil hastaların tedavisi amacıyla kurulan vakfın da amacının sürekli sayılması gerektiği görüşündedir. Çünkü vakfın amacının sürekliliği, vakfın ebedi olması anlamına da gelmemektedir.

<sup>75</sup> Dural / Ögüz, s. 365; Güneri, s. 53; Erçin, s. 184; Sarıkaya, s. 604; Berki, Ş., Vakıflar, s. 147; Kavak, s. 1641, Ergün, s. 77.

<sup>76</sup> Özsunay, s. 393.

<sup>77</sup> Dural / Ögüz, s. 358 dipnot 442; Güneri, s. 53.

başka ülkenin kullanımına sunulmasını amaçlayan bir vakfın amacının millî menfaatlere aykırı olduğu görülür. Dolayısıyla millî menfaatler kavramının dar yorumlanması kaydı ile kanunda yer alması yerinde olabilir. Diğer taraftan millî menfaat kavramının Anayasa ile de uyumlu olduğu kanunun gerekçesinden de anlaşılmaktadır<sup>78</sup>.

Uyuşturucu madde veya silah temin edilmesi amacıyla vakıf kurulması kanuna aykırılığı, evlilik dışı birliktelikleri teşvik etmek amacıyla vakıf kurulması da ahlaka aykırılığı oluşturur<sup>79</sup>. Aynı şekilde belli bir ırkın diğerlerinden üstün olduğu için hâkim olmasını amaçlayan vakıflar da amaç yönünden yasaklanmıştır. Başka bir devletin ordusuna yardım amacıyla vakıf kurulması da millî menfaatlere aykırılık oluşturacaktır. Çünkü her zaman yabancı devletin düşman olması ihtimali bulunmaktadır. Bir dinin ve öğretilmesi veya yaşanılması amacıyla kurulacak olan vakıflar kanuna aykırı olmaz<sup>80</sup>. Esasen vakıf kurumu başlangıçtan beri dini amaçlarla oluşmuş ve bu yönü ağır basarak günümüze kadar gelmiştir<sup>81</sup>.

5072 sayılı Dernek ve Vakıfların Kamu Kurumu ve Kuruluşları ile İlişkilerine Dair Kanunun<sup>82</sup> 2. maddesinin a bendine göre “*Dernek ile Vakıflar, kamu kurum ve kuruluşlarının ismini alamaz, bu kurum ve kuruluşların hizmet binaları ve müstemilatı içinde faaliyet gösteremez ve bu kuruluşlara ait araç ve gereci kullanamaz*”. Buna göre vakfın amacına ilişkin özel bir yasaklama da getirilmiştir. Söz konusu hüküm ile vakıflar bir kamu kurumunun ismini alarak onun hizmet alanında çalışıyor görüntüsü vererek faaliyette bulunmak amacıyla da kurulamaz. Ancak kanunun yürürlük tarihinden önce kurulmuş olan vakıflar kamu kurum ve kuruluşları ile ilgili almış olduğu isimler geçerlidir (DVKKKİDK. geçici m. 2). Özellikle üniversiteleri desteklemek amacıyla kurulu pek çok vakıf bulunmaktadır. Bu vakıfların amacı üniversiteleri desteklemek olup

<sup>78</sup> TMK. m. 101/III 'in hazırlanan gerekçesinde “Son fıkra ise, Anayasanın ilkeleri dikkate alınarak düzenlenmiştir.” açıklamasına yer verilmiştir (Sinerji ET. 22.02.2024). Anayasanın özellikle Başlangıç Bölümü’ndeki “Hiçbir faaliyetin Türk millî menfaatlerinin, Türk varlığının, Devleti ve ülkesiyle bölünmezliği esasının, ... karşısında korunma göremeyeceği” hükmü gerekçenin dayanağını oluşturmaktadır.

<sup>79</sup> **Berki, Ş.**, Vakıflar, s. 147; **Erçin, s.** 184, **Kavak, s.** 1641.

<sup>80</sup> **Berki, Ş.**, Vakıflar, s. 148; **Erçin, s.** 184.

<sup>81</sup> **Cin / Akgündüz** s. 465; **Hatemi**, Hukuk Tarihi, s.111; **Cansel**, s. 321.

<sup>82</sup> RG. T. 29.1.2004, S. 25361.

ondan menfaat elde etmek değildir. Bu sebeple üniversiteyi desteklemek amacıyla vakıf kurulması mümkündür<sup>83</sup>.

#### 4) VAKFIN AMACININ İMKÂNSIZ OLMAMASI

Vakfin amacının gerçekleşmesi imkânsız olmaması gerekir<sup>84</sup>. Amacı imkânsız olan vakıflar tüzel kişilik kazanamaz<sup>85</sup>. Amacın, objektif bakımdan gerçekleşebilir olması yeterlidir<sup>86</sup>. Vakfin amacı imkânsız ise amaç gerçekleşmeyeceğinden vakfin varlığını sürdürmesi mümkün değildir (TMK. m. 5, TBK. m. 27). Vakfin amacı sonradan imkânsız hale gelirse bunun sonucunda vakfin tüzel kişiliği kendiliğinden sona erer (TMK. m. 116)<sup>87</sup>.

Vakfin amacının imkânsız olması durumu hukukî veya fiilî bir engele dayanabilir. Burada imkânsızlık halinin sürekli olması gerekir. Geçici imkânsızlık halleri vakfin amacını ortadan kaldırmayacağından tescile engel değildir. Meselâ sahip olduğu arsaya eğitim tesisi yapılması amacı güden vakfin arsasının sit alanı olması hukukî engeli, arazinin zeminin uygun olmaması ise fiilî engeli oluşturabilir. Ancak zeminde bulunan kültür varlığına zarar vermeden ya da zeminin güçlendirilerek bina yapımının mümkün olması halinde geçici imkânsızlık hali söz konusu olabilir. İmkânsızlık vakfin kuruluş anında varsa vakfin teciline karar verilemez, vakfin tescilinden sonra imkânsızlık ortaya çıkarsa vakfin tüzel kişiliği sona erer. Tüzel kişiliği sona eren vakfin amacının gerçekleştirilmesi mümkün olursa, bu halde vakıf tüzel kişiliği daha önceden sona erdiğinden aynı tüzel kişiliğin yeniden tesisi mümkün değildir<sup>88</sup>. Vakfin amacının zaman içerisinde güncelliğini kaybetmesi halinde amacın değiştirilmesi mümkündür. Ancak bu durumda dahi vakfin kurucusunun iradesi dikkate alınmalıdır (TMK. m. 113/I)<sup>89</sup>.

<sup>83</sup> **Saldırım**, Mustafa, 5072 Sayılı Kanun Çerçevesinde Kamu Vakıfları, Ankara 2007, s. 17; **Hızır**, s. 4; **Polat**, s. 145.

<sup>84</sup> **Güneri**, s. 38.

<sup>85</sup> **Dural / Ögüz**, s. 365; **Ergün**, s. 78.

<sup>86</sup> **Özsunay**, s. 393.

<sup>87</sup> **Sarıkaya**, s. 604; **Ergün**, s. 78; **Erçin**, s. 184.

<sup>88</sup> İmkânsızlık ve çeşitleri için, **Eren**, Fikret, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 23. Baskı, Ankara 2018, s. 344 vd.; **Özçelik**, S. Barış, Sözleşmeden Doğan Borçların İfasında Hukukî İmkânsızlık ve Sonuçları, AÜHFD, C. 63, S. 3, 2014, s. 569 vd.

<sup>89</sup> Yargıtay 18. HD. T. 25.02.2015, E. 2014/12132, K. 2015/2676, “Vakfin kuruluş senedinde belirlenen amacı ve örgütlenme biçimi, zorunluluk olmadıkça kural olarak vakıf organlarınca değiştirilip genişletilemez. Bununla birlikte vakfin amacı geçen zaman içinde tamamen değişik bir anlam ve nitelik kazanmış olursa, ancak bu sebeple değiştirilmesi söz konusu olacaktır. Somut olayda, davaya

## 5) VAKFIN AMACININ TİCARİ İŞLETME OLUP OLAMAYACAĞI MESELESİ

Vakıfların amacı kazanç paylaşmak olmayıp genellikle kamu yararı yani idealdir<sup>90</sup>. Sağlık, eğitim, bilimsel araştırma, kültür ve toplumsal yardımlaşma amaçlı vakıflara uygulamada sıkça rastlanmaktadır. Ancak belirtmek gerekir ki vakfın amacının kamu yararı olması şart değildir<sup>91</sup>. Vakfın amacının kamuya yararlı olması, şartları gerçekleştiği ölçüde vakfın vergi vb. malî avantajlardan yararlanmasını sağlar<sup>92</sup>.

Vakıfların amaçlarını gerçekleştirmek için ticari işletme işletmeleri mümkündür<sup>93</sup>. Zira özellikle eğitim amaçlı vakıfların özel okul ve yurt; sağlık amaçlı vakıfların da hastane işletmelerine sıkça rastlanmaktadır<sup>94</sup>. Nitekim vakıflar, amacını gerçekleştirmeye yardımcı olmak ve vakfa gelir temin etmek amacıyla, Vakıflar Genel Müdürlüğü'ne bilgi vermek şartıyla iktisadî işletme ve şirket kurabilir, kurulmuş şirketlere ortak olabilirler. Şirketler dahil iktisadî işletmelerden elde edilen gelirler vakfın amacından başka bir amaca tahsis edilemez. Kurucuların çoğunluğu yabancı uyruklu olan vakıfların kurduğu yahut paylarının yarısından fazlasına bu tür vakıfların sahip olduğu şirketlerin mal edinmeleri hakkında aynı vakıfların mal edinmelerini düzenleyen hükümler uygulanır (VK. m. 26/I). Bu düzenleme ile vakfın amacını gerçekleştirmek için ticari işletme işletmesi mümkün iken vakfın amacının ekonomik nitelik taşıması mümkün değildir. Dolayısıyla vakıf amacını gerçekleştirecek gelirleri elde etmek için ticari işletme işletebilirken kazanç elde etme ve paylaşma amacıyla vakıf kurulamaz<sup>95</sup>.

---

konu vakfın senedinin 3. maddesinde, vakfın amacını, ilk, orta ve yüksek tahsil kademelerinde imkanı olmayan gençleri bir taraftan asrın müspet ilimleriyle teçhiz, diğer taraftan milli kültür ve manevi değerlere sahip olarak yetiştirmek için her türlü yardımı yapmak ve bu konuda gerekenleri temin etmek hususunda her türlü teşebbüslerde bulunmak şeklinde belirlenmiş iken, madde metninde belirtilen ifadeler tamamen çıkarılarak yerine "... dersane, etüt merkezi, özel öğretim kurumları, üniversite açmak...", gibi geniş kapsamlı genel bir ifadeyle vakfın amacının kuruluş iradesine aykırı olarak genişletildiği anlaşıldığından, vakıf senedinin 3. maddesinde yapılan sözkonusu bu değişikliğin yukarda açıklanan esaslara ve özellikle 4721 Sayılı Türk Medenî Kanunu'nun 113. maddesinde öngörülen koşullara uygun düşmediği." (Sinerji ET. 15.06.2024).

<sup>90</sup> **Hatemi**, Vakıf Tarihî, s. 127; Vakfın amacının ekonomik amaç olabileceğine dair **Güneri**, s. 43 vd.

<sup>91</sup> **Dural / Ögüz**, s. 365; **Erçin**, s. 181; **Hızır**, Fatma, Vakıflar ile İlgili Yasal Sınırlamalar, s. 2 <https://www.huder.org.tr/upload/957ac13982fd95b9bee4d02f387b08b5.pdf> (ET. 10.09.2023).

<sup>92</sup> **Dural / Ögüz**, s. 365.

<sup>93</sup> **Hatemi**, Vakıf Muamelesi, s. 299; **Oğuzman**, M. Kemal / **Seliçi**, Özer / **Oktay-Özdemir**, Saibe, Kişiler Hukuku, 21. Baskı, İstanbul 2022, s. 437; **Arat**, s. 38.

<sup>94</sup> **Dural / Ögüz**, s. 365; **Hızır**, s. 2; **Kavak**, s. 1641; **Arat**, s. 38.

<sup>95</sup> **Dural / Ögüz**, s. 366; **Hızır**, s. 2; **Erçin**, s. 182. **Korkusuz / Ergün**, s. 105; **Hatemi**, Vakıf Tarihî s. 127.

Ticari işletme işletmek amacıyla vakıf kurulup kurulamayacağı tartışmalıdır<sup>96</sup>. Bir görüşe göre, TMK. m. 101/IV de belirtilen yasak amaçlar arasında ekonomik amaca yer verilmediği için ticari işletme işletmek amacıyla vakıf kurulabileceği kabul edilmektedir<sup>97</sup>. Buna karşılık diğer bir görüş ise tüzel kişiler alanında sınırlı sayı ve tipe bağlılık ilkesinin vakıfların ticari işletme işletmek amacıyla kurulmasına engel olduğunu düşünmektedir. Türk Hukuku'nda mal topluluğu şeklinde kazanç paylaşma amacına yönelik tüzel kişi tipi bulunmamaktadır. Ayrıca vakıfların Türk Hukuku'nda geçmişten beri ifa ettiği sosyal işlev göz önüne alınırsa, vakıf tüzel kişiliğinin ekonomik amaçlarla kurulamayacağı savunulmaktadır<sup>98</sup>.

Tüzel kişilerin sınırlı sayı ve tipe bağlı olması ve mal topluluğu şeklinde kazanç paylaşma amacına yönelik tüzel kişi tipinin bulunmaması nedeniyle kazanç elde etmek ya da ticari işletme işletmek amacıyla vakıf kurulamayacağı görüşü kabul edilebilir. Ayrıca vakıfların tarihî gelişimi itibarıyla hep sosyal görev ifa etme amacı ön planda olmuştur. Yine 2860 sayılı Yardım Toplama Kanunu m. 3'de kamu yararına uygun olarak, amaçlarını gerçekleştirmek, muhtaç kişilere yardım sağlamak ve kamu hizmetlerinden bir veya birkaçını gerçekleştirmek veya destek olmak üzere gerçek kişiler, dernekler, kurumlar, vakıflar, spor kulüpleri, gazete ve dergiler yardım toplayabilecekleri düzenlenmiştir. Bu hükümde yardım toplamaya yetkili olanlar arasında vakıflar da sayılmış ancak toplanacak yardımın kamu yararına uygun olması ve vakfin amaçlarını gerçekleştirmesi ilkesi getirilmiştir. Buradan da anlaşılabileceği üzere kazanç elde etmek amacıyla vakıf kurulması halinde insanlardan kazanç elde etmek amacıyla yardım toplanmasına izin verilmiş olacak ki kanunun bu durumu amaçladığı da düşünülemez.

### III. VAKFIN TÜZEL KİŞİLİK UNSURU

Vakfin üçüncü unsuru tüzel kişiliğe sahip olmasıdır<sup>99</sup>. Başlı başına bir varlığı olmak üzere belli bir amaca özgülenmiş olan bağımsız mal toplulukları, kendileri ile ilgili özel hükümler uyarınca tüzel kişilik kazanırlar (TMK. m. 47). Vakıflar, gerçek veya tüzel

<sup>96</sup> **Hatemi**, Vakıf Muamelesi, s. 300; **Ocak**, Nazmi, Vakıf Çeşitleri ve Ticari İşletme İşleten Vakıfların Tacir Sıfatı, SÜHFD, C. 5, S. (1-2 (Prof. Dr. M. Şakir Berki'ye ARMAĞAN)), s. 246.

<sup>97</sup> **Karayağın**, Yaşar, Ticaret Hukuku 2. Şirketler Hukuku, 2. Baskı, Ankara 1973 s. 46; **Güneri**, s. 43 vd.; **Akıpek** / **Akıntürk** / **Ateş**, s. 680; **Oğuzman** / **Seliçi** / **Oktay-Özdemir**, s. 437; **Zevkliler** / **Acabey** / **Gökyayla**, s. 670.

<sup>98</sup> **Ocak**, s. 247; **Erçin**, s. 182; **Hatemi**, Vakıf Muamelesi, s. 300; **Hızır**, s. 2; **Arat**, s. 39.

<sup>99</sup> **Akçaal**, s. 113; **Ayan** / **Ayan** s. 270; **Dural** / **Öğüz**, s. 339.

kişilerin yeterli mal ve hakları belirli ve sürekli bir amaca özgülemeleriyle oluşan tüzel kişiliğe sahip mal topluluklarıdır (TMK. m. 101/I). Dolayısıyla vakıflar mal topluluğu olduğu için tahsis edildiği amaca yönelik olarak malların kullanılabilmesi için bağımsız bir tüzel kişiliğinin bulunması gerekir. Tüzel kişiliğin bulunmadığı mal topluluklarının tahsis edildikleri amacı gerçekleştirmeleri mümkün olmaz. Çünkü tüzel kişiliği bulunmayan mal topluluklarının iradesini ortaya koyacak organları yoktur. Halbuki tüm tüzel kişiler iradelerini organları vasıtası ile ortaya koyarlar (TMK. m. 50/I). Nitekim bir yardım için toplanan paralar da mal topluluğu olduğu halde tüzel kişiliği ve de organı olmadığından amacını doğrudan gerçekleştiremez. Bir mal topluluğu olan vakıf kendisini kuran kişi veya kişilerden bağımsız bir hakkın sujesi olduğu için tüzel kişiliğe sahiptir<sup>100</sup>. Tüzel kişilik sayesinde vakıf, malını vakfa tahsis eden kişiden ayrı ve bağımsız bir varlığa sahip olmaktadır<sup>101</sup>.

Bir mal topluluğunun vakıf haline gelmesi ancak tüzel kişilik sayesinde olabilir. Buna göre bir miktar malın bulunması ve bir amacın da bulunması vakıf için yeterli olmaz. Vakıf için tüzel kişiliğin kanundaki usule uygun olarak kazanılmış olması da gerekir. Nitekim çeşitli amaçlarla toplanan yardım paraları meselâ deprem zedeler için toplanan paralar hem bir mal oldukları hem de bir amaca sahip oldukları halde tüzel kişiliği bulunmadığından vakıf olarak kabul edilmez. Görüldüğü üzere vakfın oluşması için yeterli miktarda mal topluluğunun kanuna uygun bir amaca tahsisi ve bunların bağımsız bir tüzel kişilik bünyesinde bulunması gerekmektedir.<sup>102</sup>

Vakıf yerleşim yeri asliye hukuk mahkemesindeki sicile tescil ile tüzel kişilik kazandığından (TMK. m. 102/I), hukuk alemindeki varlığı bu andan itibaren doğmuş olur. Vakıf tüzel kişilik kazanmakla vakfedenin iradesine bağlı sonuçlar da doğmaya başlar.

<sup>100</sup> Arat, s. 28.

<sup>101</sup> Arat, s. 28.

<sup>102</sup> Akçaal, s. 113; Türk Silahlı Kuvvetleri El Ele Vakfı da 1994 yılında askerlerin tedavisi için harcanmak amacıyla düzenlenen yardım kampanyası ile toplanan paraların vakıf tüzel kişiliğine kavuşturulması ile kurulmuştur. Başlangıçta yardım toplama işleminin amacı açıklanmış ve kampanya ile paralar toplanmış fakat bu paraların hangi gerçek ya da tüzel kişiliğe ait olacağı ortaya konulmamıştır. Görüldüğü üzere burada başlangıçta hem bir amaç hem de bir mal (para) olduğu halde tüzel kişilik bulunmadığı için vakıf oluşmamıştır. Ancak daha sonra toplanan paralar ile TMK'ne göre Türk Silahlı Kuvvetleri El Ele Vakfı kurulup tüzel kişilik kazanmıştır. <https://elele.org.tr/hakkinda/tarihce/> (Erişim Tarihi 25.12.2023).

### § 3. VAKFIN HUKUKİ NİTELİĞİ

Vakıflar, özel hukuk tüzel kişiliğine sahiptir (VK. m. 4). Bu durum özellikle eski vakıf olarak ifade edebileceğimiz, mazbut vakıflar (VK. m. 3) için de önem arz etmektedir. Çünkü mazbut vakıflar tüzel kişiliğinin özel hukuk tüzel kişisi mi, yoksa kamu hukuku tüzel kişisi mi olduğu konusunda belirsizlik vardı<sup>103</sup>. Vakıflar Kanunu bu konuda “vakıflar özel hukuk tüzel kişisidir” diyerek mazbut, mülhak, cemaat ve esnaf vakıflarının özel hukuk tüzel kişisi olduğunu ifade etmiştir<sup>104</sup>.

Yeni vakıflar; Türk Medenî Kanunu hükümlerine göre kurulur ve faaliyet gösterirler (VK. m. 5)<sup>105</sup>. Vakıflar, tüzel kişiliğe sahip mal topluluklarıdır. Buna göre vakıflar, hukuki niteliği itibarıyla belli bir amaca özgülenmiş olan bağımsız mal toplulukları olarak tüzel kişilik kazanırlar. Ancak vakıfların amacı hukuka veya ahlâka aykırı olduğu zaman tüzel kişilik kazanamaz (TMK. m. 47, 101/III).

Diğer tüzel kişiler gibi vakıflar da cins, yaş, hısımlık gibi yaradılış gereği insana özgü niteliklere bağlı olanlar dışındaki bütün haklara ve borçlara ehildirler (TMK. m. 48)<sup>106</sup>. Vakıflar vakıf senedinde belirtilen yönetim organına sahip olmakla fiil ehliyetini kazanırlar (TMK. m. 48 ve 109). Vakıf iradesini yönetim organı aracılığı ile açıklar. Vakfın yönetim organı, hukukî işlemleri ve diğer bütün fiilleriyle vakfı borç altına sokar<sup>107</sup>. Organlar kusurlarından dolayı ortaya çıkan zararlardan vakfa karşı kişisel olarak sorumludur (TMK. m. 50)<sup>108</sup>. Vakıfların yerleşim yeri vakıf senedinde gösterilen yerdir (TMK. m. 106).

<sup>103</sup> **Yılmaz**, s. 140 vd.

<sup>104</sup> **Ergün**, s. 89. Vakıf çeşitleri hakkında bkz. § 5.

<sup>105</sup> **Korkusuz / Ergün**, s. 93.

<sup>106</sup> Yargıtay 16. HD. T. 09.05.2002, E. 2002/4872, K. 2002/4336 “Vakıflar anılan Kanun'un (TMK) 48 ve 49. maddelerinde öngörülen hak ve fiil ehliyetine sahip tüzel kişiliği olan kuruluşlardır. Ancak tüzel kişiler, özel kişilerin yararlandıkları tüm haklardan yararlanamazlar... Açıklanan nedenlerle vakıfların zilyetlikle mal edinmeleri mümkün bulunmamaktadır. Hukuk Genel Kurulu'nun 8.5.1974 gün 2/820-505 sayılı kararda bu doğrultudadır. Davacı cemaat vakfı dini ve hayri amaçlı vakıf olduğundan zilyetlikle mal edinemez.” (Sinerji ET. 19.02.2024).

<sup>107</sup> Vakfın yönetim organının fiillerinden vakfın ve organın sorumluluğu için bkz. § 13. I. A ve B.

<sup>108</sup> Yargıtay 8. HD. T. 29.06.2022, E. 2020/4333, K. 2022/6356 “4721 Sayılı Türk Medenî Kanunu 49 ve 50. maddelerde, tüzel kişinin iradesini, organları aracılığıyla açıklayacağı, organların, kusurlarından dolayı ayrıca kişisel olarak sorumlu oldukları, 5737 Sayılı Vakıflar Kanunu'nun; 6.maddenin son fıkrasına göre ise yeni vakıfların yönetim organının vakıf senedine göre oluşturulacağı, 10. maddenin son fıkraları gereği vakıf yönetiminde yer alan kişiler ile vakıf

Vakıf kurma iradesi tek taraflı bir hukukî işlemdir. Bu işlem aynı zamanda vakıf kuran bakımından mal ve hakların karşılıksız devredilmesi sonucunu doğurduğundan ivazsız bir işlem, bir teberru mahiyetindedir. Bunun sonucu olarak bir tasarruf işlemidir<sup>109</sup>.

#### § 4. VAKFIN KURULMASI

##### I. KURUCULAR

Herkes önceden izin almadan dernek kurabilir ve derneğe üye de olabilir (AY. m. 33/I). Derneklerle ilgili hükümler vakıflar hakkında da uygulanır (AY. m.33/IV). Buna göre herkes önceden izin almadan vakıf kurma hakkına sahiptir<sup>110</sup>.

Vakıflar hem gerçek kişiler hem de tüzel kişilerce kurulur (TMK. m. 101/I)<sup>111</sup>. Vakfın kurucularının sayısı yönünden bir sınırlama bulunmamaktadır. Vakıf kurma işlemi tek taraflı yani bir kişi tarafından da yapılabilen bir hukuki işlemidir<sup>112</sup>. Bunun yanında gerçek ve tüzel kişiler ayrı ayrı veya birlikte vakıf kurabilirler. Birden çok gerçek kişi veya tüzel kişi aynı amacı gerçekleştirmek için birlikte vakıf kurabilirler<sup>113</sup>.

##### A. GERÇEK KİŞİLER

Gerçek kişiler tarafından kurulacak olan vakfın kişinin hayatında veya ölümünden sonra hüküm ifade etmek üzere kurulması mümkündür<sup>114</sup>. Gerçek kişinin sağlığında vakıf kurması için tam ehliyetli olması gerekir<sup>115</sup>. Buna göre vakıf kurucusu gerçek kişi ayırt etme gücüne sahip ve ergin olmalı ama kısıtlı olmamalıdır (TMK m.10)<sup>116</sup>. Vakıf kurucusunda aranan erginlik genel erginlik şartı olup mutlaka on sekiz yaşının doldurulması gerekmez (TMK. m. 11/I). Bu anlamda evlenme ile kazanılan erginlik (TMK. m. 11/II) ve on beş yaşını dolduran çocuğun hâkim kararı ile elde ettiği yargısal

---

çalışanlarının kusurlu fiilleri nedeniyle vakfa verdikleri zararlardan sorumlu oldukları açıkça düzenlenmiştir.” (Sinerji ET. 02.03.2024).

<sup>109</sup> **Akipek / Akıntürk / Ateş**, s. 680.

<sup>110</sup> **Polat**, s. 25; **Dural / Ögüz**, s. 352; **Ergün**, s. 45.

<sup>111</sup> **Dural / Ögüz**, s. 352; **Akipek / Akıntürk / Ateş**, s. 680; **Ayan / Ayan**, s. 276.

<sup>112</sup> **Hatemi**, Vakıf Muamelesi, s. 157; **Akipek / Akıntürk / Ateş**, s. 680.

<sup>113</sup> **Hatemi**, Vakıf Muamelesi, s. 161.

<sup>114</sup> **Cansel**, s. 324; **Dural / Ögüz**, s. 353.

<sup>115</sup> **Akipek / Akıntürk / Ateş**, s. 680; **Dural / Ögüz**, s. 353; **Polat**, s. 26.

<sup>116</sup> **Cansel**, s. 324, **Berki**, Ş., Vakıflar. s. 141. **Hatemi**, Vakıf Muamelesi, s. 277; **Özsunay**, s. 384; **Akipek / Akıntürk / Ateş**, s. 680; **Oğuzman / Seliçi / Oktay-Özdemir**, s. 437; **Ayan / Ayan**, s. 276.

erginlik (kazaî rüşt) (TMK. m. 12) de vakıf kurmak için gerekli ehliyeti ifade eder<sup>117</sup>. Aynı şekilde olağanüstü durumlarda onaltı yaşını doldurmuş kişinin hâkim kararı ile evlenmesi halinde elde edilen erginlik de vakıf kurmak için gerekli ehliyeti sağlar (TMK. m. 124/II)<sup>118</sup>.

Akıl hastalığı, akıl zayıflığı bulunan tam ehliyetsiz kişilerin (TMK. m. 13, 15) vakıf kurma işlemleri diğer tüm işlemleri gibi bir sonuç doğurmayacağından kesin hükümsüzdür<sup>119</sup>. Sınırlı ehliyetsizlerin (ergin küçük ve kısıtlıların) kanunî temsilcilerinin izni ile vakıf kurmaları TMK. m. 449 da vakıf kurma açıkça yasaklandığı için mümkün değildir<sup>120</sup>. Sınırlı ehliyetliler kendisine yasal danışman atandığı halde TMK m. 429’da bir kısıtlama olmadığı için vakıf kurabilirler<sup>121</sup>. Sınırlı ehliyetlilerin kendisine oy danışmanı atandığında miras sözleşmesi yapabileceği, yönetim danışmanı veya karma danışman atandığı zaman durumu daha çok sınırlı ehliyetsizin durumuna yaklaştığı için miras sözleşmesi yapamayacağı yönünde görüş te bulunmaktadır. Bu görüşün kabul edilmesi halinde sınırlı ehliyetliler yönetim danışmanı veya karma danışman atandığı zaman vakıf kuramayabilirler<sup>122</sup>.

Türk Hukuku’nda batıl bir evlilik ancak hâkimin kararıyla sona erer. Mutlak butlan hâlinde bile evlenme, hâkimin kararına kadar geçerli bir evliliğin bütün sonuçlarını doğurur (TMK. m. 156). Butlan kararı geçmişe değil ileriye etkilidir<sup>123</sup>. Dolayısıyla evlenme ile elde edilen erginlik daha sonra evlilik iptal edilinceye kadar korunacağından bu kişilerin vakıf kurması mümkündür. Ancak vakıf kurarken ayırt etme gücüne sahip

<sup>117</sup> **Berki**, Ş., Vakıflar. s. 141.

<sup>118</sup> **Berki**, Ş., Vakıflar. s. 142. **Özsunay**, s. 386.

<sup>119</sup> **Dural / Ögüz**, s. 354; **Berki**, Ş., Vakıflar. s. 141; **Cansel**, s. 324; **Polat**, s. 27; **Hatemi**, Vakıf Muamelesi, s. 277.

<sup>120</sup> **Berki**, Ş., Vakıflar. s. 142, **Akıpek / Akıntürk / Ateş**, s. 335; **Hatemi**, Vakıf Muamelesi, s. 277; **Cansel**, s. 324.

<sup>121</sup> **Berki**, Ş., Vakıflar. s. 142; **Cansel**, s. 324; **Hatemi**, Vakıf Muamelesi, s. 278; **Öztan / Öztan**, s. 3590. Ancak **Ergün**, s. 72 de, sınırlı ehliyetlilerin vakıf kurması halinde malvarlığından önemli miktarda bir kısmının çıkması söz konusu olacağından amaca göre yorum yoluyla MK m. 429’da ifade edilen “bağışlama” hükmüne aykırılık oluşturacağını ve bu durumda ancak kanunî müşavirin onayı ile vakıf kurabilecekleri görüşündedir. Ancak resmî senet düzenleme aşamasında vakıf kurma işlemini bağışlama kapsamına sokarak sınırlı ehliyetlilerin kanunî danışmanın onayına tabi olmalarını şart koşturmak doğru olmaz. Çünkü vakıf kurma işlemi mahkeme kararı ile gerçekleşeceğinden hâkim tarafından zaten ehliyet yönünden bir inceleme yapılır. Hâkimin yapacağı inceleme vakfı kuran kişinin sonuçta müsrif durumuna düşüp düşmediği yönünü de kapsar.

<sup>122</sup> **Öztan / Öztan**, s. 3590.

<sup>123</sup> **Akıpek / Akıntürk / Ateş**, s. 299.

olma şartı burada da aranır<sup>124</sup>. Normal olarak evlilik sona erince erginlik devam eder. Ancak butlan ile evlilik iptal edilince erginlik de ortadan kalkar. Bu durumda eğer kişi erginlik yaşı olan on sekiz yaşını doldurmamış ise sağlar arası işlemle vakıf kuramaz. Bu kişiler ancak on sekiz yaşını doldurduktan sonra vakıf kurma hakkını elde eder<sup>125</sup>.

Gerçek kişilerin ölüme bağlı tasarrufla vakıf kurmaları için vasiyetname yapma ehliyetine sahip olmaları gerekir<sup>126</sup>. Buna göre ayırt etme gücüne sahip olan ve on beş yaşını doldurmuş gerçek kişiler vasiyetname yoluyla vakıf kurabilirler (TMK. m. 502). Görüldüğü üzere gerçek kişilerin sağlığında hüküm ifade etmek üzere vakıf kurmaları için ergin olması (18 yaşın dolması veya yargısal erginlik) gerekirken vasiyetname ile vakıf kurmak için ise 15 yaşın doldurulmuş olması yeterli olmaktadır. Bu durum sınırlı ehliyetsizler için vakıf kurma yönünden bir istisnayı da oluşturur<sup>127</sup>. Ayırt etme gücüne sahip ve ergin olup, kısıtlı da bulunmayan kişiler miras sözleşmesine konulacak bir hükümle de vakıf kurabilirler (TMK. m. 503)<sup>128</sup>.

Gerçek kişiler vakfın kuruluşunu doğrudan kendileri yapabileceği gibi temsilci yoluyla da yapabilirler. Burada temsilci vakıf kuruluşuna dair verilen temsil yetkisindeki şartlara uygun hareket etmek zorundadır<sup>129</sup>. Dolayısıyla kurulacak vakfın hükümlerini verilen temsil belgesindeki yetkiler oluşturur.

Bazı kişilerin vakıf kurması konusunda kanunlarda getirilmiş kısıtlamalar bulunmaktadır. 3201 sayılı Emniyet Teşkilatı Kanunu Ek m. 11/2'e göre emniyet teşkilatı mensupları ile çarşı ve mahalle bekçilerinin Türk Medenî Kanunu kapsamındaki vakıfların kurucusu olabilmeleri ile bu vakıfların yönetim organlarında görev alabilmeleri

<sup>124</sup> **Berki**, Ş., Vakıflar. s. 143.

<sup>125</sup> Paragraf başından itibaren **Berki**, Ş., Vakıflar. s. 143.

<sup>126</sup> **Berki**, Ş., Vakıflar. s. 144; **Öztan**, Bilge/**Öztan**, Fırat, Ölüme Bağlı Tasarruflara İlişkin Medenî Kanun'daki ve Noterlik Kanunu'ndaki Şekil Şartları, AÜHFD, C. 65, S. 4, 2016, s. 3589.

<sup>127</sup> **Dural / Öğüz**, s. 354; **Berki**, Ş., Vakıflar. s. 144; **Cansel**, s. 324; **Hatemi**, Vakıf Muamelesi, s. 278; **Öztan/Öztan**, s. 3589.

<sup>128</sup> EMK. 450' (TMK. m. 502) de, mutlak olarak rüşt (ergin olma) den söz edildiği için, erginliğin hangi yoldan kazanıldığı önem taşımaz. Bu bakımdan, kanun uyarınca ergin olanlar (EMK. m. 11/1; TMK. m. 11) gibi, evlenme ile (EMK 88, 11/ II; TMK. 12, 142) ya da yargısal yoldan (EMK. m. 12; TMK. m. 12) ergin olan kişiler de bir miras sözleşmesi yaparak, bunun İçine koyacakları (sözleşmenin, sözleşmesel içeriğine dahil olmayan) bir ölüme bağlı muamele ile vakıf kurabilirler. **Özsunay**, s. 387; **İşeri**, Ahmet, Türk Medenî Kanunu'na Göre Vakıf (Tesis), AÜHF yayınları, Ankara 1968, s. 29 vd.; **Öztan / Öztan**, s. 3590; Bu halde vasiyetname yapma şartlarının yeterli olması gerektiği yönünde **Dural / Öğüz**, s. 354, dpn. 431.

<sup>129</sup> **Berki**, Ş., Vakıflar. s. 141.

Emniyet Genel Müdürünün teklifiyle İçişleri Bakanının iznine bağlıdır. Dolayısıyla Emniyet Genel Müdürlüğü mensupları açısından vakıf kurucusu olma hususunda bir sınırlama getirilmiştir<sup>130</sup>. Aynı şekilde 7068 sayılı Genel Kolluk Disiplin Hükümleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Kabul Edilmesine Dair Kanun'un 1. maddesi ile Emniyet Genel Müdürlüğü, Jandarma Genel Komutanlığı ve Sahil Güvenlik Komutanlığı personeli bu kanun hükümlerine tabidir. Bu Kanun'un 8. maddesinde, vakıf kurmak veya İçişleri Bakanlığınca belirlenmiş vakıflardan başka vakıfların organlarında görev almak disiplin suçu olarak belirlenmiştir. Buna göre genel kolluğu oluşturan tüm birimlerin mensuplarının vakıf kurmaları yasaklanmıştır<sup>131</sup>.

Diğer kamu görevlileri açısından vakıf kurucusu olmaya ilişkin genel bir yasak olmamakla birlikte kamu görevlilerinin de herkes gibi 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 7. maddesine göre Anayasa'ya ve kanunlarına aykırı olan, memleketin bağımsızlığını ve bütünlüğünü bozan Türkiye Cumhuriyeti'nin güvenliğini tehlikeye düşüren herhangi bir faaliyet gösterecek bir vakfın kurucusu olamayacağı görülmektedir<sup>132</sup>. Ayrıca kanunlarda kural olarak bir suçtan mahkûm olan kişilerin vakıf kurucusu olamayacaklarına dair genel bir hüküm bulunmamaktadır. Fakat bir suçtan mahkûm olup da vakfın organlarında görev alamayacak kişilere ilişkin düzenlemeler bulunmaktadır (VK. m. 9). Bu konu daha sonra ayrıntılı olarak açıklanmıştır.<sup>133</sup>

## B. TÜZEL KİŞİLER

Gerçek kişiler gibi tüzel kişiler de vakıf kurucusu olabilirler (TMK. m. 101)<sup>134</sup>. Tüzel kişiler daima temsilcileri vasıtasıyla vakıf kurabilirler<sup>135</sup>. Tüzel kişi vakıf kurmak isterse, öncelikle fiil ehliyetine sahip olmalı ve yetkili organları aracılığıyla iradesini açıklamalıdır<sup>136</sup>. Tüzel kişilerin vakıf kurması için organlarının vakıf kurma hususunda yetkili olması gerekir. Vakıf kurma yetkisi tüzel kişinin ya ana sözleşmesindeki bir

<sup>130</sup> **Karan**, s. 91.

<sup>131</sup> **Karan**, s. 92.

<sup>132</sup> **Karan**, s. 92.

<sup>133</sup> Bkz. § 8.V. D.

<sup>134</sup> **Ergün**, s. 45; **Berki**, Ş., Vakıflar, s. 134; **Akipek / Akıntürk / Ateş**, s. 680; **Ayan / Ayan**, s. 276. **Berki**, Şakir, Türkiye'de İmparatorluk ve Cumhuriyet Devrinde Vakıf Çeşitleri, Vakıflar Dergisi, S. 9, 2006, s. 4. (ET. 18.02.2024). <https://acikerisim.fsm.edu.tr/xmlui/bitstream/handle/11352/1636/Berki.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

<sup>135</sup> **Berki**, Ş., Vakıflar, s. 142.

<sup>136</sup> **Ergün**, s. 46; **Kavak**, s. 1642.

hükümden ya da genel kurullarının alacağı bir karardan kaynaklanabilir<sup>137</sup>. Vakfın kurucuları arasında tüzel kişi bulunması halinde, bu tüzel kişinin vakıf kurabileceğine ve vakfa malvarlığı tahsis edebileceğine dair kuruluş statüsünde hüküm bulunması veya yetkili organının bu yönde bir kararının da bulunması gerekir (VY. m. 5/II)<sup>138</sup>.

Devletin vakıf kurabilmesi konusunda aleyhe görüşler ileri sürülmüştür. Buna göre devlet yapmak istediği hizmeti vakıf kurmadan doğrudan yapabilir<sup>139</sup>. Ancak devletin çıkaracağı özel bir kanunla vakıf kurması esasen mümkündür. Nitekim sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakıfları bu şekilde 3294 sayılı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Kanunu m. 7 ile kurulmuştur<sup>140</sup>.

Şirketlerin vakıf kurması için ana sözleşmelerinde hüküm bulunması ya da genel kurul veya ortaklar kurulunun karar alması gerekir (TTK. m. 522). Şirketin ana sözleşmesinde ayrı bir hüküm olmadığı zaman vakıf kurmak için şirketin genel kurulu veya ortaklar kurulunun genel karar nisabı yeterli olabilir (TTK. m. 418). Türk Ticaret Kanunu'n da şirketlerin vakıf kurması ile ilgili özel bir karar nisabı öngörülmemiştir<sup>141</sup>.

Derneklerin vakıf kurması için dernek tüzüğünde bir hüküm bulunması veya gayesi doğrultusunda bir vakıf kurulacağına dair genel kurul kararı alınması gerekir<sup>142</sup>. Dernekler kendi hukuki türlerini değiştirerek vakfa da dönüşebilirler. Dernek genel kurul kararı ile vakfa dönüşmesine karar vererek malvarlığının kurulacak bir vakfa veya kurulmuş bir vakfa devri sağlanabilir. Bu halde derneğin tüzel kişiliği sona ereceğinden genel kurul kararının toplantıya katılanların üçte iki çoğunluğu ile alınması gerekir. Ancak derneklerin kendi tüzel kişiliğini devam ettirerek yeni bir vakıf kurması için genel kurul kararının genel karar nisabı olan toplantıya katılanların salt çoğunluğu ile alınması yeterli olur (TMK. m. 81)<sup>143</sup>. Dernek genel kurulunun vakıf kurma yönünde karar almasından sonra alınan genel kurul kararı iptal edilirse bu durumda vakfın tüzel kişiliği

<sup>137</sup> **Cansel**, s. 324; **Dural / Ögüz**, s. 354; **Berki**, Ş., Vakıflar, s. 142; **Hatemi**, Vakıf Muamelesi, s. 291, **Ergün**, s. 46, **Polat**, s. 33.

<sup>138</sup> **Dural / Ögüz**, s. 354.

<sup>139</sup> **Hatemi**, Vakıf Muamelesi, s. 286; **Berki**, Ş., Vakıflar, s. 134; **Erçin**, s. 179.

<sup>140</sup> 3294 sayılı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Kanunu 29.05.1986 Tarihinde kabul edilmiş ve 14.06.1986 Tarih ve 19134 sayılı R.G. yayınlanmıştır. **Hatemi**, Hukuk Tarihi, s. 125.

<sup>141</sup> **Hatemi**, Vakıf Muamelesi, s. 289 vd.; **Polat**, s. 33, **Berki**, Ş., Vakıf Çeşitleri, s. 5. **Cansel**, s. 325.

<sup>142</sup> **Hatemi**, Vakıf Muamelesi, s. 292, **Cansel**, s. 325, **Polat**, s. 33, **Berki**, Ş., Vakıf Çeşitleri, s. 5.

<sup>143</sup> **Polat**, s. 33; **Erçin**, s. 178.

devam eder. Çünkü kurulmuş olan vakıf dernekten bağımsız bir tüzel kişilik kazanmıştır. Ayrıca dernek genel kurulunun aldığı kararlar iptal edilinceye kadar geçerli sonuç doğurur<sup>144</sup>.

Vakıf malları vakıf senedinde belirtilen amaca tahsis edildiğinden vakfın, bu amaçtan başka bir amaç için yeni bir vakıf kuramayacağı ileri sürülmüştür.<sup>145</sup> Ancak benzer amaçları taşıyan vakıfların kendi aralarında veya başka gerçek ve tüzel kişilerce vakıf kurulabilmesi gerekir. Çünkü bu şekilde kurulacak yeni vakıf hem kurucuların amacına uygun olabilir hem de malî yönden daha güçlü bir tüzel kişilik oluşturabilir<sup>146</sup>. Bunun yanında bir vakfın genel amacına giren özel bir uzmanlık alanına ilişkin faaliyet gösteren bir vakfa gelirinden bağışta bulunabileceği ancak ana malvarlığından bir vakfın kuruluşuna pay ayıramayacağı da savunulmuştur<sup>147</sup>.

Sendikaların da özel hukuk tüzel kişisi olarak vakıf kurması mümkündür<sup>148</sup>. Esasen 6356 Sayılı Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmesi Kanunu'nda bu konuda bir yasaklama da yer almamaktadır.

<sup>144</sup> Yargıtay 18. HD. T. 30.04.2007, E. 2007/2829, K. 2007/3651, “Dava konusu edilen Türk Parlamenterler Dayanışma ve Bilimsel Araştırma Vakfının 19.06.2004 günlü olağanüstü genel kurulunda yapılan yönetim ve denetim kurullarının seçimi ile ilgili olarak davacılar tarafından 23.06.2004 tarihinde açılan davada, anılan mahkemenin 14.07.2005 gün ve 2004/328-2005/345 sayılı kararı ile seçimlerin vakıf senedine göre (2 yılda bir) yapılmadığı gerekçesi ile iptaline karar verilmiş ve bu karar Yargıtay denetiminden de geçmek suretiyle 10.03.2006 günü kesinleşmişti... Bu davaya konu olan ve adı geçen vakfın seçilmiş yönetim kurulu üyeleri tarafından alınan 01.03.2005 günlü, kurucular kurulu (mütevelli heyet) toplantısına ilişkin kararda vakfın olağan genel kurulunun 19.03.2005 günü toplanmasına, çoğunluk sağlanmadığı takdirde bu toplantının 26.03.2005 günü yapılmasına ilişkin karar ve 26.03.2005 günlü olağan genel kurul toplantısı ve bu toplantıda alınan kararlar önceki iptal kararının kesinleşme tarihi olan ve yukarıda açıklanan 10.03.2006 gününden önce alındıklarından mahkemece, davanın reddi yolunda verilen kararda bir isabetsizlik bulunmamaktadır.” (Sinerji ET. 23.05.2024).

<sup>145</sup> **Hatemi**, Vakıf Muamelesi, s. 289; **Polat**, s. 34.

<sup>146</sup> **Polat**, s. 34 dipnot 202'deki Yargıtay 18. HD., T. 11.11.1997, E. 1997/10574, K. 1997/10679 Sayılı kararı; “Vakıf, ancak vakıf senedinde belirtilen gayesi doğrultusunda faaliyette bulunabilir ve varlığını harcayabilir. O nedenle aynı amacı gütmeyen bir vakfa malvarlığından bağışta bulunamayacağı gibi ona iştirak de edemez ise de aynı amaçla kurulmuş bir vakfa amacı doğrultusunda kurucu olarak girebileceği gibi, kurulmuş bir vakfa da katkıda bulunmasında yasal sakınca yoktur. Çünkü kurulmuş bir vakfa ya da kurulacak vakfa transfer edebileceği malvarlığı kendi gayesinin tahakkukuna yönelik olacaktır...”.

<sup>147</sup> **Hatemi**, Vakıf Tarihî, s. 128.

<sup>148</sup> **Cansel**, s. 324.

Siyasi partiler de vakıf kurabilir<sup>149</sup>. Daha önceden AY. m. 68/VI'daki var olan siyasi partiler vakıf kuramazlar hükmü 4211 sayılı Kanun'un 6. maddesi ile yürürlükten kaldırılmıştır<sup>150</sup>.

5411 Sayılı Bankacılık Kanunu m.58 gereğince bankaların da özellikle çalışanlarına yardım vakfı kurması mümkündür<sup>151</sup>. Bunun için ana sözleşmede hüküm bulunması veya ortaklar genel kurulunca karar alınması gerekir.

1163 Sayılı Kooperatifler Kanunu m.40'a göre kooperatifler çalıştırılanlara ve işçilere yardım vakfı kurabilir. Kooperatifler Kanunu Ek mad.3'e göre de kooperatifler vakıflara katılabildikleri için vakıf da kurabilirler. Esasen ortaklarının ortak ihtiyaçlarını karşılamak ve yardım amacını güden kooperatiflerin özel hukuk tüzel kişisi olarak vakıf kurmasını yasaklayan açık bir kanun hükmü de bulunmamaktadır<sup>152</sup>.

## II. KURULUŞ ŞEKLİ

Vakıf kurma iradesinin açıklandığı araca vakıf kurma şekli denir. Vakıf kurma işlemi Osmanlı Hukukundan farklı olarak Türk Medenî Kanunu'na göre şekle tabidir. Şeklin amacı vakıf kurucusunun iradesinin tam olarak ortaya konulup doğru olarak anlaşılıp uygulanmasını sağlamaktır<sup>153</sup>. Vakıf, gerçek ve tüzel kişiler tarafından (TMK. m. 101/I) sağlar arası veya ölüme bağlı tasarruflarla (TMK. m. 102/I, c.1) kurulur ve vakfın yerleşim yeri mahkemesindeki özel sicile tescil ile tüzel kişilik kazanır (TMK. m. 102/I, c.1, 104/I)<sup>154</sup>.

Vakıf kurucusu vakıf kurma iradesini ancak resmî senetle veya ölüme bağlı tasarrufla ortaya koyabilir<sup>155</sup>. Vakıf kurma işlemindeki şekil şartı, ispat şekli değil geçerlilik şeklidir (TMK. m. 5 ve TBK. m. 12/II)<sup>156</sup>.

<sup>149</sup> **Arat**, Serdar, Ehliyetleri Açısından Dernek ve Vakıf Tüzel Kişilikleri (Medenî Hukuk Tüzel Kişilikleri), İstanbul 2007, s. 30; **Polat**, s. 34.

<sup>150</sup> RG. T. 26.07.1995, S. 22355.

<sup>151</sup> **Kavak**, s. 1643.

<sup>152</sup> **Polat**, s. 33.

<sup>153</sup> **Polat**, s. 75.

<sup>154</sup> **Ayan /Ayan** s. 210, **Zevkliler / Acabey / Gökyayla**, s. 670.

<sup>155</sup> **Dural / Öğüz**, s. 352; **Berki**, Ş., Vakıflar. s. 145; **Hatemi**, Vakıf Muamelesi, s. 209, **Ergün**, s. 46, **Polat**, s. 75; **Cansel**, s. 324; **Kavak**, s. 1643.

<sup>156</sup> **Hatemi**, Vakıf Muamelesi, s. 209; **Berki**, Ş., Medenî, s. 99.

## A. SAĞLARARASI İŞLEM İLE

Vakfeden kişi ya da kişilerin sağlığında hüküm ifade etmek üzere vakıf kurulabilmesi için, vakıf kurma iradesinin resmî senetle ortaya konulması gerekir (TMK. m. 102/I; VY. m. 4-5). Gerçek veya tüzel kişilerin vakıf kurma iradesi, noterde sadece düzenleme şeklinde hazırlanan resmî senetle açıklanır<sup>157</sup>. Resmî senet NK. m. 89 gereğince düzenlenme şeklinde yapılabileceğinden, noterin sadece imzayı onaylaması (NK. m. 90) şeklinde yapacağı vakıf senedi geçerli olmaz<sup>158</sup>. Noter resmî senedin bir örneğini yedi gün içinde Vakıflar Genel Müdürlüğüne gönderir (VY. m. 5/I). Resmî senetle vakıf kurma işleminin temsilci aracılığıyla yapılması mümkün olup bu halde, temsil yetkisinin noter tarafından düzenlenmiş temsilcilik belgesi ile verilmiş olması, bu belgede vakfın amacı ile özgülenecek mal ve hakların belirlenmesi zorunludur (TMK. m. 102/II, VY. m. 5/II)<sup>159</sup>.

Konsoloslukların noterlik yetkisi bulunduğu için yabancı memlekette bulunan vatandaşların bulundukları ülkedeki konsolosluklarda düzenleme şeklinde yaptıkları vakıf senetleri de geçerlidir. Aynı şekilde yabancı ülkedeki noter huzurunda yapılan vakıf senetleri de (MÖHUK. m. 7) geçerlidir. Vakfedilen malın Türkiye’de veya yabancı bir ülkede olması halinde de hüküm aynı olup vakıf senedinin yapıldığı yer noterince düzenlenmesi geçerlidir. Bu tür vakıf senetleri daha sonra Türkçe’ye çevrilerek hükümleri uygulanır<sup>160</sup>.

## B. ÖLÜME BAĞLI İŞLEM İLE

Ölüme bağlı işlem ile vakıf kurma vasiyetname ve miras sözleşmesi ile mümkündür.

### 1. VASIYETNAME

Vakfın, kurucunun ölümünden sonra hüküm ifade etmek üzere kurulması ise ölüme bağlı tasarruf yoluyla gerçekleşir (TMK. m. 102, VY. m. 6/I). Şekli anlamda ölüme bağlı tasarruflar ise vasiyetname ve miras sözleşmesidir (TMK. m. 514). Miras bırakan,

<sup>157</sup> **Berki, Ş.**, Vakıflar. s. 145; **Hatemi**, Vakıf Muamelesi, s. 212, **Ergün**, s. 46, **Polat**, s. 75; **Cansel**, s. 324; **Kavak**, s. 1643; **Oğuzman / Seliçi / Oktay-Özdemir**, s. 435.

<sup>158</sup> **Dural / Öğüz**, s. 352; **Akçaal**, s. 115; **Berki, Ş.**, Vakıflar. s. 145.

<sup>159</sup> **Dural / Öğüz**, s. 353; **Oğuzman / Seliçi / Oktay-Özdemir**, s. 436; **Polat**, s. 76.

<sup>160</sup> **Berki, Ş.**, Vakıflar. s. 145.

terekeşinin tasarruf edilebilir kısmının tamamını veya bir bölümünü özgülemek suretiyle vakıf kurabilir (TMK. m. 526/I). Kanun ve yönetmelikte ölüme bağı tasarruftan söz ediliyorsa da burada ölüme bağı tasarrufla kastedilenin vasiyetname olduğunda tereddüt edilmemesi gerekir<sup>161</sup>. Vakıf vasiyetname çeşitlerinden resmî vasiyetname, el yazısı vasiyetname ve şartları varsa sözlü vasiyetname yoluyla kurulabilir<sup>162</sup>. Vakıf kurucusu düzenlediğı el yazısı vasiyetnamenin bir kısmını daktilo/bilgisayar ile yazsa veya başkasına yazdırırsa ancak vakıf kurulmasına ilişkin kısmı kendi el yazısı ile yazsa bu durumda vakıf kurma iradesine üstünlük tanıyarak vasiyetnamenin vakfın kuruluşuna dair kısmını geçerli saymak gerekir<sup>163</sup>.

Ölüme bağı tasarruf yoluyla miras bırakan terekeşinin tasarruf edilebilir kısmının tamamını veya bir bölümünü özgüleyerek vakıf kurabilir (TMK: m. 526). Ayrıca bir kişinin, mirasın tamamını veya belli bir oranını almasını içeren her tasarruf, mirasçı atanması sayılır (TMK. m. 516/II). Bu iki hüküm birlikte değerlendirildiğinde vasiyetname ile hem belirli mal bırakılarak hem de mirasçı atanarak vakıf kurulabilir<sup>164</sup>.

TMK. m. 577/II'deki, tüzel kişiliğı bulunmayan bir topluluğa belli bir amaç için yapılan kazandırmaları, o topluluk içindeki kişiler, miras bırakan tarafından belirlenen bu amacı gerçekleştirme kaydıyla birlikte edinmiş olurlar. Amacın bu yolla gerçekleşmesine olanak yoksa yapılan kazandırma vakıf kurma sayılır. Bu tür mal kazandırmalarında da vakfın kurulması mümkün olmaktadır. Bu durumda vakfın amacı belirli olmakla birlikte, vakfın diğer unsurlarında bir eksiklik olması halinde TMK m. 107'e göre tamamlanabilir<sup>165</sup>.

<sup>161</sup> Oğuzman / Seliçi / Oktay-Özdemir, s. 436; Özsunay, s. 386.

<sup>162</sup> Dural / Öğüz, s. 353; Oğuzman / Seliçi / Oktay-Özdemir, s. 436; Hatemi, Vakıf Muamelesi, s. 214; Polat, s. 77.

<sup>163</sup> Berki, Ş., Vakıflar. s. 145.

<sup>164</sup> Yıldırım, s. 698.

<sup>165</sup> Ergün, s. 81. Burada belirtilen topluluk, nitelikleri bakımından bir bütün oluşturan, birden fazla kişiden oluşan ancak tüzel kişiliğı bulunmayan kimselerin hepsi, grup, zümredir. Yargıtay 2. HD. T. 18.05.1999, E. 1999/5337, E. 1999/345 "Muris vasiyetnamede, ... köyünde bulunan taşınmazlarından 100 dönümünün satılarak örf ve adete göre fakirlere lahmacun ve helva gibi yiyecek yapıp verilmesini, kurban kesilerek fakirlere dağıtılmasını, kuran okutulmasını, fakir çocuklara yardım yapılmasını, cami, çeşme gibi yerlere de harcamalarda bulunulması öngörülmüştür. Vasiyetname Medenî Kanun'un 519/2. (577/II) maddesinde gösterilen teberru niteliğinde olup..." (Sinerji ET. 16.07.2024).

Vasiyetname ile vakıf kurma işleminin temsilci ile yapılması mümkün değildir. Çünkü vasiyetname kişiye sıkı sıkıya kişiye bağlı bir hak olup ancak tasarrufu yapacak olan bizzat gerçekleştirebilir<sup>166</sup>. Tüzel kişilerde ölüm ve ölüme bağlı tasarruf söz konusu olmadığından, tüzel kişiler sadece resmî senetle vakıf kurabilirler<sup>167</sup>. Miras bırakan vakıf kurma iradesini birden fazla işlemle de ortaya koyabilir. Vakfeden vakfın kurulma iradesini bir vasiyetnamede, vakfın organlarını bir diğer vasiyetnamede ve vakfa tahsis ettiği malvarlığı değerleri ise bir başka vasiyetnamede ortaya koyabilir<sup>168</sup>. Nihayetinde tüm bu vasiyetnameler vasiyetçinin ölümünden sonra ve birlikte hüküm ifade ederler. Vakıf kurma iradesi vakfedenin sağlığında hüküm ifade edecek şekilde ortaya konulduktan sonra ölüme bağlı tasarrufla bunun tamamlanması ihtimalinin gerçekleşmesi zordur. Çünkü vakıf kurma iradesi noterde düzenlenen resmi senet ile ortaya konulup mahkemece tescil edilir. Bu ihtimalde noter senedinden itibaren üç ay içerisinde mahkemeye müracaat edilir (VY. m. 5/III). Mahkeme müracaat tarihi itibarıyla vakfın kuruluşu için gerekli şartlar tamam ise tescile karar verir. Aksi halde vakıf kurulamaz. Vakıf tescil edilmekle kurulmuş olacağından bu vakfın kuruluş iradesinin ölüme bağlı tasarrufla tamamlanması düşünülemez. Eğer vakıf gerekli şartları taşımadığı için mahkemece tescil edilmezse vakıf kurulmamış olduğundan bu durumda da eksikliklerin ölüme bağlı tasarruflarla tamamlanması söz konusu olmaz.

## 2. MİRAS SÖZLEŞMESİ

Vakıf kurma işlemi tek taraflı bir hukuki işlemdir<sup>169</sup>. Ancak iki taraflı bir işlem olan miras sözleşmesi (TMK. m. 527) içine konulacak tek taraflı bir hüküm ile de vakıf kurulabilir<sup>170</sup>. Bu durumda miras sözleşmesi resmî vasiyetname şeklinde düzenleneceğinden (TMK. m. 545/I), miras sözleşmesinin vakıf kuruluşuna dair hükümleri vakıf senedini oluşturur<sup>171</sup>. Bu şekilde miras sözleşmesi ile vakıf kurulması

<sup>166</sup> **Berki**, Ş., Vakıflar. s. 144; **Öztan/Öztan**, s. 3590; **Hatemi**, Vakıf Muamelesi, s. 217.

<sup>167</sup> **Kavak**, s. 1643.

<sup>168</sup> **Yıldırım**, Efe Can, Ölüme Bağlı Tasarruf Yoluyla Vakıf Kurma, MÜHFHAD. C. 29, S. 1, 2023, s. 698.

<sup>169</sup> **Özsunay**, s. 395; **İşeri**, Vakıf, s. 20; **Dural / Ögüz**, s. 352; **Hatemi**, Vakıf Muamelesi, s. 157.

<sup>170</sup> **İşeri**, Vakıf, s. 31.

<sup>171</sup> **Dural / Ögüz**, s. 353; **Berki**, Ş., Vakıflar. s. 145; **Oğuzman / Seliçi / Oktay-Özdemir**, s. 436; Vakıf kurma işleminin mahiyeti itibarıyla tek taraflı bir hukuki işlem olmasına rağmen bu durumun vakıf kurma işlemine bir miras sözleşmesinin iki taraflı bağlayıcı içeriğinde de yer verilmesine engel olmaması gerekir. Böylece iki taraflı irade ile vakıf kurma vaadinde bulunan kişi bu iradesinden

halinde vakıf senedinde aranan zorunlu unsurların miras sözleşmesinde de yer alması gerekir<sup>172</sup>. Miras sözleşmesi ile kurulan vakıf, aslında tek taraflı irade beyanı olan vasiyetname ile kurulduğu için vakfın kurucusu tarafından vakıf kurma iradesinin geri alınması mümkündür<sup>173</sup>. Burada vasiyetname ile kast edilen vakıf kurma iradesinin miras sözleşmesi içerisindeki görünümüdür. Çünkü miras sözleşmesi de resmi vasiyetname şeklinde düzenlenmektedir (TMK. m. 545/I).

### C. KANUN İLE

Bazı vakıflar doğrudan çıkarılan özel bir kanunla veya özel kanunun verdiği yetki ile resmî makamlarca kurulmaktadır. Bu vakıfların kuruluşunda da Türk Medenî Kanunu'ndaki hükümler uygulanmaktadır. Özel kanunla kurulan bu vakıflar hakkında gerekli bilgiler ileride aktarılmıştır<sup>174</sup>.

## III. KURULUŞ İŞLEMİ

### A. VAKIF SENEDİ

Vakıf kurmak için vakfedenin iradesini açıklaması gerekir. Bu iradenin ortaya konduğu belgeye de vakıf senedi denir<sup>175</sup>. 5737 sayılı Vakıflar Kanunu'na göre, vakıf senedi; Medenî Kanun hükümlerine göre kurulan vakıfların, malvarlığını ve vakıf şartlarını içeren belgeyi ifade eder (VK m. 3). Vakıf senedi, Vakıflar Yönetmeliği'nde daha ayrıntılı olarak tanımlanmıştır. Buna göre “*vakıf senedi, mülga 743 sayılı Türk Kanunu Medenîsi ile 22/11/2001 tarihli ve 4721 sayılı Türk Medenî Kanunu hükümlerine göre kurulan vakıfların, adını, amacını, bu amaca özgülenen mal ve hakları, vakfın örgütlenme ve yönetim şekli ile yerleşim yerini içeren belgeyi ifade eder*” (VY. m. 3/y). Ayrıca TMK. m. 106'da vakıf senedinde bulunması gereken zorunlu unsurlar olarak vakfın adı, amacı, bu amaca özgülenen mallar ve haklar, vakfın örgütlenmesi, yönetim şekli ile yerleşim yerinin gösterilmesi gerekmektedir<sup>176</sup>.

dönmesi sözleşmenin diğer tarafının rızasına bağlı olur. **Uyan**, Göktürk, Miras Sözleşmesindeki İki Taraflı Bağlayıcı Kayıtlı Vakıf Kurulması, İÜHF C. 65, 2007, S. 2, s. 331.

<sup>172</sup> **Hatemi**, Vakıf Muamelesi, s. 216.

<sup>173</sup> **Hatemi**, Vakıf Muamelesi, s. 216; **İşeri**, Vakıf, s. 125; **Özsunay**, s. 402; **Oğuzman / Seliçi / Oktay-Özdemir**, s. 436.

<sup>174</sup> Bkz. § 5.II.A.

<sup>175</sup> **Özsunay**, s. 400; **Akipek / Akıntürk / Ateş**, s. 679; **İkizler** s. 166; **Ege**, s. 397.

<sup>176</sup> **İşeri**, s. 402; **Hatemi**, Vakıf Muamelesi, s. 217; **Oğuzman / Seliçi / Oktay-Özdemir**, s. 437; **Polat**, s. 84; **Em, Ali**, Türk Hukuk Sisteminde Vakıflar, Ankara 2006, s. 25.

Vakıf senedinin içeriğinde bulunması gerekli olan bu unsurlar, vakfın ölüme bağlı tasarrufla kurulması halinde vasiyetname veya miras sözleşmesinin metninde de yer alması gerekir<sup>177</sup>. Vakıf senedinde belirtilen zorunlu unsurların dışında isteğe bağlı hususlarda yer alabilir. Meselâ vakfın, nasıl yönetileceği, hangi faaliyette bulunacağı, kimlere yönelik yardımda bulunacağı gibi konular vakıf senedinde gösterilebilir<sup>178</sup>. Vakıf senedinde, seçimlik organlar, vakıf mallarının tescil talebinin reddi halinde veya vakfın tasfiyesi halinde malların ne olacağına dair hükümlerde yer alabilir<sup>179</sup>. Aynı şekilde vakıf yöneticilerinin nasıl seçileceği, vakfa dair mükellefiyetler ve şartlarda vakıf senedinde gösterilebilir<sup>180</sup>.

Vakıf senedinde vakfın amacı ile bu amaca özgülenen mal ve haklar yeterince belirlenmiş ise, diğer noksanlıklar vakfın tüzel kişilik kazanması için yapılan başvurunun reddini gerektirmez (TMK. m. 107/I, VY. m. 10/I). Meselâ, vakfın adı, ikametgahı vakıf senedinde belirtilmemiş olabilir. Bu tür noksanlıklar, vakfın tescil kararı verilmeden önce mahkemece tamamlattırılabilir gibi; kuruluştan sonra da denetim makamının başvurusu üzerine, imkân varsa vakfedenin görüşü alınarak vakfın yerleşim yeri mahkemesince tamamlattırılır (TMK. m. 107/II, VY. m. 10/II). Tescili istenen vakfa ölüme bağlı tasarrufla özgülenen mal ve haklar amacın gerçekleşmesine yeterli değilse, vakfeden aksine bir irade açıklamasında bulunmuş olmadıkça bu mal ve haklar, denetim makamının görüşü alınarak hâkim tarafından benzer amaçlı bir vakfa özgülenir (TMK. m. 107/III, VY. m. 10/III)<sup>181</sup>. Böylece vakfın amacı ve özgülen mal ve hakların vakıf senedinde varlığı esas olup diğer hususlar ise sonradan tamamlanabilen hususlardır. Esasen vakfın yerleşim yeri vakıf senedinde gösterilmese bile TMK. m. 51 gereğince işlerinin görüldüğü yer yerleşim yeri olarak kabul edilir<sup>182</sup>.

<sup>177</sup> Dural / Ögüz, s. 355; Hatemi, Vakıf Muamelesi, s. 217; Oğuzman / Seliçi / Oktay-Özdemir, s. 437.

<sup>178</sup> İşeri, Vakıf, s. 86. Özsunay, s. 404.

<sup>179</sup> İşeri, Vakıf, s. 86; Polat, s. 88; Ege, s. 410.

<sup>180</sup> İşeri, Vakıf, s. 86; Polat, s. 89 vd.

<sup>181</sup> Dural / Ögüz, s. 355; Ege, s. 414.

<sup>182</sup> Hatemi, Vakıf Muamelesi, s. 218, dipnot 22.

## B. VAKFIN SİCİLE TESCİLİ

### 1) GENEL OLARAK

Vakıf, vakıf senedinde gösterilen yerleşim yeri asliye hukuk mahkemesi nezdinde tutulan sicile tescil ile tüzel kişilik kazanır (TMK. m. 102/I, c. 2). Vakfın tescili için mahkemeye başvurulması gerekir<sup>183</sup>.

Vakfın tescili için resmî senetle kurulan vakıflarda mahkemeye yapılan başvuru kural olarak vakfın kurucusu tarafından yapılır (TMK. m. 102/I)<sup>184</sup>. Resmî senetle vakıf kurma işleminin temsilci aracılığıyla yapılması, temsil yetkisinin noterlikçe düzenlenmiş bir belgeyle verilmiş olmasına ve bu belgede vakfın amacı ile özgülenecek mal ve hakların belirlenmiş bulunmasına bağlıdır (TMK. m. 102/I-II). Kanun resmî senetle kişinin sağlığında hüküm ifade etmek üzere vakıf kurma işleminin (vakıf senedi düzenleme) temsilci ile yapılabileceğini belirtmiş ancak tescil başvurusunun temsilci ile yapılması hususunda açık bir düzenleme getirmemiştir. Vakıf kurma işleminin amacı nihayetinde vakfın tüzel kişilik kazanması olduğundan ve bunun da mahkemeye yapılacak başvuru sonucu mahkeme siciline tescil ile oluşacağı düşünüldüğünde vakfın tescili için başvurunun da temsilci tarafından yapılabileceğini kabul etmek gerekir<sup>185</sup>.

Vakfedenin ölmesi halinde mirasçılardan birisi tarafından tescil isteminde bulunulabilir (TMK. m. 102/III, VY. m. 5/III). Eğer vakıf senedinin düzenlenmesini takip eden üç ay içinde vakfedenin veya ölümü halinde mirasçılardan birisi tarafından tescil talebinde bulunulmamış veya vakfeden tüzel kişiliği haiz olup da bu süre içinde tüzel kişilik sona ermiş ise vakfın tescili hususundaki başvuru Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından yapılır. Yetkili mahkeme olan vakıf yerleşim yerindeki asliye hukuk mahkemesine başvurulması üzerine, yapılacak harcamalar, ilgili vakıftan alınmak kaydıyla Vakıflar Genel Müdürlüğüne karşılanır (VY. m. 5/III). Noter, vakfın resmî senedini düzenleyince bir örneğini yedi gün içinde Vakıflar Genel Müdürlüğüne

<sup>183</sup> **Oğuzman / Seliçi / Oktay-Özdemir**, s. 436; **Polat**, s. 94; **Ekecik**, Şükran, Vakıfların Kuruluşu Sürecine Dair Yargılama Hukuku Sorunları, Prof. Dr. Ejder YILMAZ'a Armağan, Ankara 2014, s. 798.

<sup>184</sup> **Özsunay**, s.408; **Dural / Ögüz**, s. 356; **Oğuzman / Seliçi / Oktay-Özdemir**, s. 436, **Polat**, s. 94.

<sup>185</sup> **Özsunay**, s. 408; **Ekecik**, s. 804; **Korkusuz / Ergün**, s. 94.

göndereceğinden (VY. m. 5/I) vakıf kurma işleminden Vakıflar Genel Müdürlüğü haberdar olur<sup>186</sup>.

Vakfın tescili konusunda görevli mahkemenin asliye hukuk mahkemesi olduğuna dair kanunda açık bir hüküm yoktur<sup>187</sup>. Ancak Vakıfların Tescil ve İlanı Hakkındaki Tüzük<sup>188</sup> m. 3/IV’de vakfın tescili konusundaki başvuruların vakfedenin yerleşim yeri asliye hukuk mahkemesine yapılacağı açıkça belirtilmiştir<sup>189</sup>. HMK. m. 2’ye göre de vakfa ilişkin davalar da şahıs varlığına ilişkin olduğundan asliye hukuk mahkemesi görevlidir<sup>190</sup>. Anayasaya göre mahkemelerin görevi kanunla düzenlendiğinden (AY. m. 142/I) tüzükle görevli mahkemenin belirlenmesinin yerinde olmadığı, ayrıca vakfın tesciline ilişkin davalarda çekişmesiz yargı alanına girdiğinden doğrudan asliye hukuk mahkemesinin görevli olduğunun belirtilmesi eleştirilmiştir<sup>191</sup>.

Ölüme bağlı tasarruf yoluyla kurulan vakıflarda sulh hâkimi vakıf kurulmasına esas belgenin bir örneğini yedi gün içinde Vakıflar Genel Müdürlüğüne gönderir. Ölüme bağlı tasarrufla kurulan vakıflarda mahkemeye başvuru, ilgililerin veya sulh hâkiminin bildirimi üzerine ya da Vakıflar Genel Müdürlüğünce resen yapılır (VY. m. 6/I)<sup>192</sup>.

Vakfın tescili için başvuru mahkeme, vakfa tahsis edilen mal ve hakların korunması için gerekli önlemleri resen alır (TMK. m. 102/IV, VY. m. 7/II). Bu önlemler arasında taşınır için zilyetliğin korunması, alacaklar için borçluya ödemenin mahkeme

<sup>186</sup> Dural / Ögüz, s. 356; Oğuzman / Seliçi / Oktay-Özdemir, s. 436, Polat, s. 94; Ekecik, s. 804; Ege, s. 424.

<sup>187</sup> Ekecik, s. 811 vd.

<sup>188</sup> RG. T. 26/4/2013, S. 28629.

<sup>189</sup> Polat, s. 92, dpn 466; Yargıtay bu konudaki boşluğu içtihadı birleştirme kararı ile gidermiştir. Akipek / Akıntürk / Ateş, s. 681; YİBK. T. 08.05.1929, E. 12, K. 10 sayılı kararına göre, görevli mahkeme asliye hukuk mahkemesidir. Karar için bkz., RG. T. 10.07.1929, S. 1238; Görgün, Şanal/ Börü, Levent/ Kodakoğlu, Mehmet, Medenî Usûl Hukuku, 11. Baskı, Ankara 2022, s. 103; Ekecik, s. 811.

<sup>190</sup> Yargıtay 18. HD., T. 16.10.2012, E. 2012/11887, K. 2012/11399 “Vakıf hukukundan kaynaklanan uyuşmazlıklarda Vakıflar Genel Müdürlüğü’nün mevzuat gereği her zaman ilgili sıfatına sahip olduğunda vakıf davalarının çekişmesiz yargı işi olduğundan söz edilemez. Somut olayda, davacı Türk Medenî Yasası’nın 116. maddesi gereğince vakfın sona erdiğinin tespiti ve sicilden silinmesini istediği, bu uyuşmazlıkla ilgili Vakıflar Genel Müdürlüğü’nün görüş bildirme ve temyiz etme gibi haklarının bulunduğu gözetildiğinde, gösterilecek deliller toplanıp işin esası hakkında bir karar verilmesi gerekirken, mahkemece kanun maddeleri yanlış yorumlanarak sulh hukuk mahkemesinin görevli olduğu gerekçesiyle görevsizlik kararı vermesi doğru görülmemiştir.” (Sinerji ET. 11.04.2024).

<sup>191</sup> Ekecik, s. 798 vd.

<sup>192</sup> Özsunay, s. 409; Oğuzman / Seliçi / Oktay-Özdemir, s. 442; Dural / Ögüz, s. 356; Polat, s. 94.

veznesine yapılması ihtarı, taşınmazlar için devrin önlenmesi için tapu kaydına ihtiyati tedbir şerhi konulması gösterilebilir (HMK. m. 391/I)<sup>193</sup>.

Vakfın tescili için başvurunun yapıldığı mahkemece, inceleme evrak üzerinde yapılır. Mahkeme, Vakıflar Genel Müdürlüğünün görüşünü almak, gerekirse vakfedeni ve diğer ilgilileri dinlemek suretiyle vakıf kurma işleminin geçerlilik şartlarına uygun olduğuna kanaat getirilirse vakfın tesciline karar verir (VY. m. 7/I). Mahkemenin incelemesinde vakıf kurma işleminin, ehliyet, şekil, amaç ve bu amaca tahsis edilen malvarlığı değerlerinin amacı gerçekleştirmeye yeterli olup olmadığı hususlarına bakılır<sup>194</sup>. Vakfın tesciline ilişkin yapılan başvurunun incelemesi çekişmesiz yargı işlemidir<sup>195</sup>.

Vakfın tescili için yapılan başvuru üzerine mahkeme tescilin kabulüne veya reddine karar verir. Bu karar vakıf senedi ile birlikte Vakıflar Genel Müdürlüğüne resen tebliğ edilir (VY. m. 7/III). Mahkeme kararını başvuran veya Vakıflar Genel Müdürlüğü tebliğ tarihinden itibaren bir ay içerisinde temyiz edebilir (TMK. m.103/I; VY. m.8/I)<sup>196</sup>. Karar kesinleşince vakıf yerleşim yeri asliye hukuk mahkemesindeki özel sicile tescil edilir ve bu tescil ile vakıf tüzel kişilik kazanır (TMK. m. 102/I, m. 104/I). Tescil kararı, başka bir mahkemece verilmiş ise, ilgili belgelerle birlikte tescil için vakfın yerleşim yeri mahkemesine gönderilir. Yerleşim yeri mahkemesinin yapacağı bildirim üzerine Vakıflar

<sup>193</sup> **Baysal**, Başak / **Kural**, Sadife Karataş, Yeni Vakıflar İçin Yasal Mevzuat Rehberi, İstanbul 2020, s. 19.

<sup>194</sup> **Özsunay**, s. 409; **Dural / Ögüz**, s. 357; **Berki**, Ş., Vakıflar, s. 158.

<sup>195</sup> **Dural / Ögüz**, s. 357; **Baysal / Kural**, s. 20; Ancak Yargıtay aksi görüşte olup vakıf davalarının çekişmeli yargı işi olduğu görüşündedir. Yargıtay 18. HD. T. 16.10.2012, E. 2012/11887, K. 2012/11399 “Vakıf hukukundan kaynaklanan uyuşmazlıklarda Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün mevzuat gereği her zaman ilgili sıfatına sahip olduğunda vakıf davalarının çekişmesiz yargı işi olduğundan söz edilemez. Somut olayda, davacı Türk Medenî Yasası'nın 116. maddesi gereğince vakfın sona erdiğinin tespiti ve sicilden silinmesini istediği, bu uyuşmazlıkla ilgili Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün görüş bildirme ve temyiz etme gibi haklarının bulunduğu gözetildiğinde, gösterilecek deliller toplanıp işin esası hakkında bir karar verilmesi gerekirken, mahkemece kanun maddeleri yanlış yorumlanarak sulh hukuk mahkemesinin görevli olduğu gerekçesiyle görevsizlik kararı vermesi doğru görülmemiştir.” (Sinerji ET. 18.04.2024).

<sup>196</sup> **Akipek / Akıntürk / Ateş**, s. 683; **Baysal / Kural**, s. 20; Türk Medenî Kanun'un kabulünden sonra yürürlüğe giren Hukuk Muhakemeleri Kanunu ile ilk derece mahkemelerinin kararlarına karşı istinaf yoluna başvurulabilmektedir (HMK m. 341). Vakfın tescili ile ilgili kararlara Vakıflar Genel Müdürlüğü bir ay içerisinde temyiz yoluna başvurabilir (TMK. m. 103). Yerel mahkemenin kararına karşı istinaf süresi kural olarak iki haftadır (HMK. m. 345/1). Bu durumda istinaf süresinin de iki hafta mı yoksa bir ay mı olarak uygulanacağı hususunda açıklık bulunmamaktadır. Uygulamada istinaf süresini de Vakıflar Genel Müdürlüğü için bir ay olarak uygulayan mahkeme kararları yanında iki hafta olarak uygulayan kararlar da bulunmaktadır. **Baysal / Kural**, s. 20.

Genel Müdürlüğünce merkezî sicile kaydolunan vakıf yönetmeliğe göre Resmî Gazete ile ilân olunur (TMK. m. 104, VY. m. 9/II)<sup>197</sup>. Vakfın merkezi sicile kaydı veya Resmî Gazetede ilanı kurucu etkiye sahip değildir ve her iki işlem de bildirici etkiye sahiptir<sup>198</sup>.

Tescil için başvurulacak mahkemece yapılacak incelemede vakfın amacının Cumhuriyetin Anayasa ile belirlenen niteliklerine ve Anayasanın temel ilkelerine, hukuka, ahlâka, millî birliğe ve millî menfaatlere aykırı veya belli bir ırk ya da cemaat<sup>199</sup> mensuplarını desteklemek olduğu tespit edilirse tescil başvurusu reddedilir (TMK. m. 101/IV)<sup>200</sup>. Vakıf kurma işleminin vasiyetnamede yer alması halinde bile başvurunun reddi için ayrıca vasiyetnamenin iptali beklenmez<sup>201</sup>.

Tüzel kişilik kazanan vakıf, yerleşim yeri mahkemesi nezdinde tutulan, vakfeden ile vakıf adının, yerleşim yerinin, organlarının, amaç ve bu amaca özgülünen mal ve haklarının gösterildiği sicil defterine tescil edilir (VY. m. 7/IV;). Vakıflar Genel Müdürlüğünce tutulacak merkezi sicil defterinde her vakıf için bir sayfa açılır. Bu sayfadaki özel sütunlara vakfedenin ve vakfın adı, yönetim şekli, temsil tarzı, vakfın yerleşim yeri, vakfedilen malların ve hakların nelerden ibaret olduğu, taşınmazların yeri, tapu tarih ve numaraları (pafta, ada, parsel, sıra no), vakfın amacı, şartları, yönetim organı ve bunlarda yapılan değişiklikler ile vakıf senedinin tarih ve numarası, tescile dair kararı veren mahkemenin adı ile kararın tarih ve numarası yazılır. Tescil kararı ile vakıf senedinin örneği ve varsa diğer belgeler ayrı bir dosyada muhafaza olunur. Sicil kayıtları ile vakıf senedi arasında bir aykırılık bulunduğu takdirde, vakıf senedinin aslına itibar edilir (VTİHT. m. 6)<sup>202</sup>.

<sup>197</sup> Akipek / Akıntürk / Ateş, s. 683; Baysal / Kural, s. 20; Dural / Ögüz, s. 357.

<sup>198</sup> Akipek / Akıntürk / Ateş, s. 683; Dural / Ögüz, s. 358.

<sup>199</sup> Türk Hukukunda cemaat olarak Lozan Antlaşmasına göre Müslüman olmayan Türk uyruğundaki kişiler anlaşılır. Cemaat vakfı ise vakfiyeleri olup olmadığına bakılmaksızın 2762 sayılı Vakıflar Kanunu gereğince tüzel kişilik kazanmış, mensupları Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olan Türkiye'deki gayrimüslim cemaatlere ait vakıflardır. Cemaat vakıflarının vakfiyesi olarak 1936 Beyannamesi kabul edilmektedir. Dolayısıyla yeni bir cemaat vakfı kurulması hukuken mümkün değildir. Bu konuda geniş açıklama için Bkz. § 5. III. C. A. ve orada belirtilen kaynaklar.

<sup>200</sup> Oğuzman / Seliçi / Oktay-Özdemir, s. 443; Dural / Ögüz, s. 358; Berki, Ş., Vakıflar, s. 148.

<sup>201</sup> Oğuzman / Seliçi / Oktay-Özdemir, s. 443; Dural / Ögüz, s. 358.

<sup>202</sup> Baysal / Kural, s. 20; Oğuzman / Seliçi / Oktay-Özdemir, s. 443.

Eski Medenî Kanun'un ilk halinde, aile vakıfları ve ibadete ilişkin bir hizmetin ifası için münhasıran diyani (dinî) vakıflar denetlemeye tâbi değillerdi (EMK. m.80)<sup>203</sup>. Bu nedenle söz konusu aile ve dinî vakıfların tescile tabi olmadığını belirten görüşler ileri sürülmüştür<sup>204</sup>. Ancak 903 sayılı Kanun ile yapılan değişiklikten sonra tüm vakıflar Vakıflar Genel Müdürlüğünün denetimine tabi olmuştur (EMK. m. 78/I). Bugün tescile tabi olmayan hiçbir vakıf bulunmamaktadır. Aynı şekilde hem Türk Medenî Kanunu'nda hem de Vakıflar Kanunu'nda tescile tabi olmayan bir vakıf türü düzenlenmemiştir (TMK. m. 111)<sup>205</sup>.

## 2) TESCİLİN SONUÇLARI

Tescilin en önemli sonucu vakfın tüzel kişilik kazanmasıdır. Dolayısıyla tescil kurucu etkiye sahiptir. Vakfa özgülenen mallar ve haklar tüzel kişiliğin kazanılması ile vakfın mülkiyetine geçer (TMK. m. 105/I). Mülkiyetin geçmesi için taşınırlarda zilyetliğin veya alacağın devrine ya da taşınmazlarda tescile gerek yoktur<sup>206</sup>. Tescile karar veren mahkeme, vakıf senedinin bir örneğini de ekleyerek vakfedilen taşınmazın vakıf tüzel kişiliği adına tescil edilmesini tapu idaresine bildirir. Tapu idaresi bu bildirim üzerine, vakıf adına tescili yapar (VY. m. 12)<sup>207</sup>. Vakfın vasiyetname ile kurulması halinde de vakfın tüzel kişilik kazanması ile vasiyet konusu mallar ve haklar vakfın mülkiyetine geçer<sup>208</sup>.

Vasiyetname ile kurulan vakıflarda, ölüm olayı ile vakfın tüzel kişilik kazanması işlemi arasındaki sürede vakfa tahsis edilen mal ve hakların mülkiyetinin vakfa geçişine dair farklı görüşler de bulunmaktadır. Bir görüşe göre, vasiyetname ile kurulan vakfın tescil anına kadar durumu ceninin durumuna benzer. Cenin sağ doğmak kaydıyla mirasçının ölümü anında mirasa hak kazandığından vakıf da tescil tarihinde vasiyetçinin ölümü anından itibaren mallara malik olmaktadır. Böylece vakfın tescil hükmü miras

<sup>203</sup> **Oğuzoğlu**, Cahit, Medenî Hukuk I, Şahsın Hukuku, Ankara 1963, s. 389; **Akıpek**, Jale G., Türk Medenî Hukuku, Başlangıç Hükümleri Şahsın Hukuku, Ankara 1961, s. 337; Diyani vakıflar hakkında geniş bilgi için bkz. **Güneri**, Hasan, Türk Medenî Kanunu Açısından Vakıfta Amaç Kavramı ve Amacına Göre Vakıf Türleri, Ankara 1976, s. 176.

<sup>204</sup> **Özsunay**, s. 368.

<sup>205</sup> **Hatemi**, Vakıf Muamelesi, s. 232.

<sup>206</sup> **Özsunay**, s. 368; **Oğuzman / Seliçi / Oktay-Özdemir**, s. 445; **Polat**, s. 99.

<sup>207</sup> **Akıpek / Akıntürk / Ateş**, s. 684.

<sup>208</sup> **Özsunay**, s. 413; **Oğuzman / Seliçi / Oktay-Özdemir**, s. 446.

bırakan yani vasiyetname ile vakfı kuran kişinin ölüm anına kadar geriye yürümektedir<sup>209</sup>. Diğer bir görüşe göre de ölüme bağlı tasarrufla mirasçı ataması değil de lehine belirli bir mal vasiyet edilerek kurulan vakıf da daha sonradan tescil olmak şartıyla ölüm anında alacak hakkına sahip olur. Dolayısıyla vakıf tescil ile tüzel kişilik kazanınca bu alacak hakkını talep edebilir<sup>210</sup>.

Kanuna göre ölüme bağlı tasarrufla kurulan vakfın miras bırakanın borçlarından sorumluluğunu, vakfa özgülenen mal ve haklarla sınırlanmıştır (TMK. 105/III). Bu şekilde ölüme bağlı tasarrufla vakıf kurulması halinde terekedeki bir malın varlığı tüzel kişiliğin kazanılmasında aranan bir unsur olduğundan vakfın mirası reddedemeyeceği kabul edilmektedir<sup>211</sup>. Böylece vakfın kendisine bırakılan mal ve hakların değerinden daha fazla bir değerle sorumlu tutulması önlenmiş olmaktadır.

Vakıf tüzel kişilik kazanmakla mal ve hakların mülkiyeti vakfa intikal ettiği için bu malları ve hakları elinde bulunduranlardan aynî dava yoluyla isteyebilir (TMK. m. 1025). Özellikle vakfın tescili davası sürecinde bu mallar hakkında iyiniyetli üçüncü kişilerin mülkiyeti kazanmaması için mahkeme her türlü tedbiri resen alır (TMK. m. 102/IV, VY. m. 7/II).<sup>212</sup>

Vakfın malvarlığının korunması için vakıf malları üzerinde zilyetlik yoluyla kazanma hükümleri göz önünde bulundurulmaz (TMK. m. 117/I, VK. m. 23). Bu hüküm tapuya kayıtlı olan veya olmayan tüm taşınmazlar hakkında uygulanır<sup>213</sup>. Nitekim taşınmazların olağan zamanaşımı ile kazanılması (TMK. m. 712), olağanüstü zaman aşımı ile kazanılması (TMK. m. 713) ile taşınırın zamanaşımı ile kazanılması (TMK. m. 777) hükümleri vakıf mallarının mülkiyetinin kazanılmasını sağlamaz<sup>214</sup>.

<sup>209</sup> Özsunay, s. 412; Polat, s. 101 vd.; Kavak, s. 1646.

<sup>210</sup> İşeri, Vakıflar (Medenî Kanun'dan Önceki ve Sonraki Vakıf Nevileri ve Hukuki Mahiyetleri) AÜHFD., C. 21, S. 1, 1964, s. 118; Özsunay, s. 413.

<sup>211</sup> Polat, s. 104.

<sup>212</sup> Oğuzman / Seliçi / Oktay-Özdemir, s. 446; Dural / Ögüz, s. 360.

<sup>213</sup> İşeri, Vakıf Nevileri, s. 263; Dural / Ögüz, s. 360.

<sup>214</sup> Yargıtay 8. HD. T. 03.11.2008, E. 2008/3660, K. 2008/5453, "Dava, TMK. nun 713/2. maddesine dayalı tapu iptali ve tescil isteğine ilişkindir...şerhler hanesinde yazılı mülk zemininin Vakıflar Genel Müdürlüğü lehine mukataalı oluşu ve tutanak tercümesindeki arsanın Emirler camii vakfına ait olduğuna ilişkin açıklamalar dikkate alınarak bu vakfın niteliğinin araştırılması, vakıf malları üzerinde zilyetlik yoluyla kazanma hükümlerinin uygulanamayacağına ilişkin 2762 sayılı Vakıflar Kanununun 8. (5737 sayılı Vakıflar Kanunu'nun ise 23. maddesi) ve TMK. nun 117/1. maddelerinin (eski MK'nun

### C) VAKIF KURMA İŞLEMİNİN GERİ ALINMASI

Vakfeden kişinin vakıf senedini düzenledikten sonra vakfın tesciline kadar vakıf kurma iradesinden dönmesinin mümkün olup olmadığı tartışmalıdır. Hâkim görüş vakfedenin, sağlığında hüküm doğurmak üzere resmî senetle ortaya koyduğu vakıf kurma iradesini tescil yapılınca kadar geri alabileceğini kabul etmektedir<sup>215</sup>. Dolayısıyla vakfın tescili yapıldıktan sonra vakıf kurma iradesi geri alınamaz<sup>216</sup>.

Resmî senedin düzenlenmesinden sonra vakıf kurma iradesini geri alınamayacağına ilişkin görüşler de bulunmaktadır. Bir görüşe göre resmi senet düzenlenince vakıftan cayılamaz<sup>217</sup>. Diğer bir görüşe göre, vakfeden vakıf tescil edilinceye kadar vakıf kurma iradesini geri alabilir<sup>218</sup>. Bu arada Osmanlı Hukukunda çoğunluk görüşü vakfın irade açıklaması ile kurulduğu yönünde olup ancak genel olarak Ebu Hanife'nin görüşü doğrultusunda vakfın tescil edilinceye kadar vakıf kurma iradesinin geri alınabileceği görüşü uygulanmıştır<sup>219</sup>.

Vakıflar Yönetmeliği'nde, "*vakıf senedinin düzenlenmesini takip eden üç ay içinde vakfedenin veya ölümü halinde mirasçılardan birisi tarafından tescil talebinde bulunulmamış veya vakfeden tüzel kişiliği haiz olup da bu süre içinde sona ermiş ise vakfın tescili hususundaki başvurma Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından yapılır*" (VY. m. 5/III) hükmü yer almaktadır. Bu hükme göre vakıf senedi düzenlendikten sonra vakıf kurma iradesinin geri alınabilmesi mümkün gözükmemektedir<sup>220</sup>. Çünkü vakfeden vakıf senedini düzenledikten sonra vakıf kurmaktan vazgeçtiği için vakfın tescili amacıyla mahkemeye başvurmasa bile Vakıflar Genel Müdürlüğü tescil başvurusunda bulunabilir.

Vakıf kurma iradesinin tescil anına kadar geri alınabilmesi mümkün olmalıdır. Ancak yönetmeliğin bu (VY. m. 5/III) hükmünün iradenin kullanılması hususunda bir kısıtlama getirdiği dikkate alındığında bu düzenlemenin kanun ile yapılması daha isabetli olur. Kaldı ki vakfın resmî senet düzenlenmesine rağmen mahkemece tesciline karar

81/B maddesi) göz önünde bulundurularak uyuşmazlığın çözüme kavuşturulması gerekmektedir." Yargıtay 8. HD. T. 20.10.2008, E. 2008/3572, K. 2008/5028 (Sinerji ET. 01.05.2024).

<sup>215</sup> **Hatemi**, Vakıf Muamelesi. s. 249; **Özsunay**, s. 415; **Polat**, s. 106.

<sup>216</sup> **Polat**, s. 96.

<sup>217</sup> **Berki**, A.H., Vakıflar, s. 75.

<sup>218</sup> **Hatemi**, Vakıf Muamelesi. s. 249; **Özsunay**, s. 415; **İşeri**, Vakıf, s.124; **Polat**, s. 105 vd

<sup>219</sup> **Akgündüz**, s. 94.vd.

<sup>220</sup> **Dural / Öğüz**, s. 355; **Polat**, s. 105.

verilip verilmeyeceği, Vakıflar Genel Müdürlüğünce temyiz edilip edilmeyeceği hususları da belli olmadığından vakıf kurma iradesinin tescile kadar geri alınabilmesi mümkün olmalıdır.

Ölüme bağlı tasarrufla kurulan vakıflarda ise vakfeden, ölümüne kadar ölüme bağlı tasarruf ile kurulan vakıftan her zaman dönebilir. Ölüme bağlı tasarruf ister vasiyetname ister miras sözleşmesi olsun bu şekilde vakıf kurulması kural olarak vasiyetname hükmünde olacağından bundan dönmek mümkündür (TMK. m. 542)<sup>221</sup>. Ölüme bağlı tasarrufla kurulan vakıf, yeni bir ölüme bağlı tasarrufla dönme iradesi açıklanarak (TMK. m. 542/I) veya yeni bir vasiyetname ile malın bağışlanması ile (TMK. m. 544/I) ya da vasiyet konusu malın yok edilmesi suretiyle (TMK. m. 543/I) geri alınabilir<sup>222</sup>. Ancak vakfedenin ölümünden sonra onun mirasçıları vasiyetname ile kurulan vakıf ile bağlı olup vakıftan dönebilirler<sup>223</sup>.

#### D) VAKIF KURMA İŞLEMİNE İTİRAZ

Vakıf kurulduktan sonra vakfedenin vakıf kurma tasarrufuna karşı itiraz ve davalar olabilmektedir. Nitekim vakıf kurulduktan sonra ilgililer ve Vakıflar Genel Müdürlüğü, vakfın kurulmasını engelleyen sebeplerin varlığı hâlinde iptal davası açabilirler (TMK. m. 103/II; VY. m. 8/II). Mesela vakıf kuruluşundaki irade sakatlığı<sup>224</sup> veya ehliyetsizlik hallerinde iptal davası açılabilir (TMK. m. 557/I-II)<sup>225</sup>. Vakıf kurma tasarrufunun içeriği, bağlandığı koşullar veya yüklemeler hukuka veya ahlâka aykırı ise ya da tasarruf kanunda öngörülen şekillere uyulmadan yapılmışsa yine vakıf kurma işleminin iptali istenebilir (TMK. m. 557/III-IV)<sup>226</sup>.

Vakfa tahsis edilen mallar üzerinde üstün hak iddia edenlerinin davasının kabulü ile malların mülkiyetinin vakıftan çıkması halinde de vakfa itiraz edilebilir<sup>227</sup>. Bu

<sup>221</sup> **Hatemi**, Vakıf Muamelesi. s. 253; **İşeri**, Vakıf, s.125; **Özbudun**, s. 415; **Berki**, Ş., Vakıflar, s. 144; **Özsunay**, s. 415; **Polat**, s. 107.

<sup>222</sup> **Hatemi**, Vakıf Muamelesi. s. 253; **Polat**, s. 107.

<sup>223</sup> **Hatemi**, Vakıf Muamelesi. s. 253; **Polat**, s. 108.

<sup>224</sup> **Dural / Ögüz**, s. 358, **Hatemi**, Vakıf Muamelesi, s. 233.

<sup>225</sup> **Dural / Ögüz**, s. 358, **Polat**, s. 114; **Hatemi**, Vakıf Muamelesi, s. 233.

<sup>226</sup> **Polat**, s. 114; **Hatemi**, Vakıf Muamelesi, s. 233.

<sup>227</sup> **Kavak**, s. 1646.

durumda vakfa tahsis edilen malvarlığından kalan kısım olursa ve bunlar vakfın amacını gerçekleştirebilirse vakfın iptali talebi reddedilir.

Mirasçıların vakfedenin sağlığında yapmış olduğu vakfa bu vakıf kurulmasa idi malların kendilerine intikal edeceği gerekçesi ile itirazları hukuken kolay değildir. Çünkü miras ancak ölüm ile kazanılır<sup>228</sup>. Ayrıca vakfedenin mirasçıları ile alacaklılarının, bağışlamaya ve ölüme bağlı tasarruflara ilişkin hükümler uyarınca dava hakları saklıdır (TMK. m. 108, VY., m. 6/III). Saklı pay sahibi mirasçılar da ihlal edilen miras payı oranında vakfa tahsis edilen malvarlığı için tenkis davası açabilirler (TMK. 560)<sup>229</sup>. Devlet mirasçı olarak vakfa karşı saklı pay sahibi olmadığından tenkis davası açamaz ise de iptal davası açabilir. Bir kimse mirasın 8/10'unu vasiyetname ile vakfetse ve başka da mirasçısı yoksa kalan mirasın 2/10 devlete intikal eder. Devlet (Hazine) şartları varsa vakıf kuruluşuna ilişkin vasiyetnamenin iptalini kanunî mirasçı sıfatı ile isteyebilir. İptal davasının kabulü durumunda devlete intikal edecek miras payı 10/10 olur<sup>230</sup>.

Vakfedenin alacaklıları, alacak miktarı kadar malların vakfa tahsis edilmesine yönelik itirazlarını tasarrufun iptali davası ile ileri sürebilirler (İİK. m. 277 vd.)<sup>231</sup>. Alacaklılar ancak vakfedenin diğer malları alacaklarını karşılamadığı zaman vakfa itiraz edebilirler<sup>232</sup>. Borçlunun, alacaklıları aleyhine malvarlığını azaltıcı nitelik taşıyan maddi hukuk açısından geçerli olan her türlü hukukî işlemleri, iptal davasına konu olabilir<sup>233</sup>.

İİK. m. 277 vd. maddelere göre açılan tasarrufun iptali davasında yapılan işlem tamamen iptal edilmemekte, sadece alacaklının alacağı miktar kadar kısmı geçersiz kılınmaktadır. Dolayısıyla alacaklı tarafından vakfa yapılacak itiraz sonucu vakıf kurma işlemine konu olan malvarlığından alacaklının alacağı ayrıldıktan sonra kalan malvarlığı kısmı vakfa verilir. Bu durumda kalan malvarlığı vakfın gayesini gerçekleştirmeye yetecek miktar da ise vakıf varlığını devam ettirir. Eğer alacaklı alacağını aldıktan sonra

<sup>228</sup> Berki, Ş., Vakıflar, s. 159.

<sup>229</sup> Oğuzman / Seliçi / Oktay-Özdemir, s. 470; Kavak, s. 1650.

<sup>230</sup> Berki, Ş., Vakıflar, s. 162.

<sup>231</sup> Oğuzman / Seliçi / Oktay-Özdemir, s. 470; Polat, s. 110.

<sup>232</sup> Berki, Ş., Vakıflar, s. 159.

<sup>233</sup> Uyar, Talih, Tasarrufun İptali Davalarının Konusu (İİK m. 278, 279, 280), TBBD. S. 78, 2008, s. 287-314 <http://tbbdergisi.barobirlik.org.tr/m2008-78-458>, s. 288. (Erişim: 07.01.2024).

kalan malvarlığı değeri vakfın amacını gerçekleştirmeye yetmeyecek ise o zaman vakfın kendiliğinden dağıldığı kabul edilir (TMK. m. 116/I)<sup>234</sup>.

Vakfeden de vakıf tescil edildiği için vakıf kurma işlemini geri almayı kaçırmış ise vakfa itiraz edebilir. Vakfedenin itirazı ehliyetsizlik, yanılma, aldatma ve korkutma nedenlerine dayanabilir<sup>235</sup>.

## § 5. VAKFIN ÇEŞİTLERİ

Türk Hukuku'nda vakıflar çok çeşitli ayrımlara tabi tutulmaktadır. Bu ayırım vakfın kuruluş gayesi ve tâbi olduğu kanuna göre değişmektedir. Vakıf çeşitleri Türk Medenî Kanunu'nda, Vakıflar Kanunu'nda ve özel kanunlarda düzenlenmiştir<sup>236</sup>.

5737 sayılı Vakıflar Kanunu'na göre mazbut, mülhak, cemaat ve esnaf vakıfları ile yeni vakıflar olmak üzere beş çeşit vakıf bulunmaktadır (VK. m. 3). 743 sayılı ve 4721 sayılı Türk Medenî Kanunu hükümlerine göre kurulan yeni vakıflar ise aile vakıfları, diyanî vakıflar<sup>237</sup>, alelade (olağan) vakıflar, kamuya yararlı vakıflar, çalıştırılanlara ve işçilere yardım vakıfları, gibi ayrımlara tabi tutulmaktadır<sup>238</sup>.

## I. TÜRK MEDENÎ KANUNU HÜKÜMLERİNE GÖRE KURULAN YENİ VAKIFLAR

### A) GENEL OLARAK

Yeni vakıf, mülga 743 sayılı ve 4721 sayılı Türk Medenî Kanunu hükümlerine göre kurulan vakıfları ifade eder (VK. m. 3). Dolayısıyla Türk Medenî Kanunu'na tabi olarak

<sup>234</sup> **Polat**, s. 113; Yargıtay HGK., T. 11.02.2004, E. 2004/18-52, K. 2004/68, “4721 sayılı Türk Medenî Kanunu'nun vakfın sona ermesi başlığını taşıyan 116/1. maddesinde, amacının gerçekleşmesi olanaksız hale geldiği ve değiştirilmesine de olanak bulunmadığı takdirde vakfın kendiliğinden sona ereceği ve mahkeme kararı ile sicilden silineceği hükmü yer almaktadır. Yargıtay'ın yerleşmiş uygulamalarında, vakfın ekonomik gücünün amacın gerçekleşmesine olanak vermeyecek bir düzeyde olduğunun anlaşılması dağılmış sayılması için yeterli görülmektedir.” (Sinerji ET. 05.05.2024).

<sup>235</sup> **Velidedeoğlu**, s. 248; **İşeri**, Vakıf, s. 141; **Polat**, s. 118; **Polat**, s. 46.

<sup>236</sup> Özel kanunlara göre kurulan vakıflar hakkında bkz. § 5. II.

<sup>237</sup> **Berki**, Şakir, Medenî Hukuk Umumi Esaslar Şahıs ve Aile Hukuku, Ankara 1961, s. 105; **Akıpek / Akıntürk / Ateş**, s. 684.

<sup>238</sup> **Ayan / Ayan** s. 271, **Dural / Ögüz**, s.339, **Oğuzman / Seliçi / Oktay-Özdemir**, s. 411.

kurulan vakıfların tamamı yeni vakıf olarak adlandırılır<sup>239</sup>. Bu bağlamda olağan vakıflar (TMK. m. 101), çalıştırılanlara ve işçilere yardım vakıfları (TMK. m. 110) ve aile vakıfları (TMK. 372) doğrudan Türk Medenî Kanunu'nda düzenlenmiş olan yeni vakıflardır<sup>240</sup>.

Yeni vakıflar, Türk Medenî Kanunu hükümlerine göre kurulur ve faaliyet gösterirler. Yeni vakıfların kuruluşunda amaçlarına göre özgülenecek asgarî malvarlığı her yıl Vakıflar Meclisince belirlenir<sup>241</sup>. Yeni vakıflar, vakıf senetlerinde yazılı amaçlarını gerçekleştirmek üzere Vakıflar Genel Müdürlüğüne beyanda bulunmak şartıyla şube ve temsilcilik açabilirler. Yabancılar, Türkiye'de, hukukî ve fiilî mütakabiliyet esasına göre yeni vakıf kurabilirler (VK. m. 5)<sup>242</sup>. Esasında tüm vakıfların ortak unsuru olan amaç unsuru, mal topluluğu unsuru ve tüzel kişilik unsuru ve tescili Türk Medenî Kanunu'nda düzenlenmiştir (TMK. m. 101/I, 102/I).

Türk Medenî Kanunu'nu m.101'e göre kurulup hakkında özel bir hüküm bulunmayan vakıflara olağan vakıflar denilir. Dolayısıyla olağan vakıflar diğer yeni vakıflardan ayırıcı herhangi bir özel niteliği bulunmayan vakıflardır<sup>243</sup>. Uygulamada en çok görülen vakıf türü olağan vakıflardır. Bu vakıflar eğitim, yardımlaşma, bilimsel araştırma gibi pek çok amaçla kurulabilmektedir<sup>244</sup>.

## B) ÇALIŞTIRILANLARA VE İŞÇİLERE YARDIM VAKIFLARI

Çalıştırılanlar ve işçilere yardım vakıflarının ilk olarak 903 sayılı Kanunla yapılan değişiklik ile 743 sayılı Türk Medenî Kanun'un 77/A'm.si ile kurulmasına izin verilmiştir<sup>245</sup>. Mülga 6762 sayılı TTK. m. 468'e göre anonim şirketlerce kurulmuştur<sup>246</sup>.

<sup>239</sup> **Oğuzman / Seliçi / Oktay-Özdemir**, s. 411; **Kurban**, Yasin, Tarihten Günümüze Vakıflar Hukuku, Erzurum 2019, s. 52.

<sup>240</sup> **Kavak**, s. 1637.

<sup>241</sup> 2024 yılı için Yeni Vakıfların kuruluşunda, amaçlarına özgülenecek asgari malvarlığı Vakıflar Meclisinin 11.12.2023 tarihli ve 545/527 sayılı kararı ile 500.000-TL (Beş yüz bin Türk Lirası) olarak belirlenmiştir. <https://www.vgm.gov.tr/duyurular/2024-yili-icin-yeni-vakiflarin-kurulusunda-amaclarina> (ET.30.12.2023).

<sup>242</sup> **Korkusuz / Ergün**, s. 93.

<sup>243</sup> **Özsunay**, s. 369; **Ayan / Ayan**, s. 275; **Dural/ Öğüz**, s. 339.

<sup>244</sup> **Kavak**, s. 1637.

<sup>245</sup> **Berki**, Ş., Vakıflar, s. 162'de, 903 sayılı kanunu, herkesin yerine belli bir kesimin faydalanması için vakıf kurulabildiği ve faydalananların aidat ödemesinin dernekleşmeyi getirdiği gerekçesi ile eleştirmiştir.; **Ocak**, s. 241.

<sup>246</sup> **Em**, s. 28.

Yürürlükteki mevzuata göre çalıştırılanlar ve işçilere yardım vakıfları 6102 sayılı TTK'nun 522. maddesi uyarınca kurulan vakıflardır. Bu vakıflar ayrıca TMK. 110. maddesi hükümlerine de tâbidir<sup>247</sup>.

Anonim şirketler, esas sözleşmesinde yöneticileri, çalışanları ve işçileri için yardım kuruluşları kurulması amacıyla yedek akçe ayırabilir. Yardım amacına özgülenen yedek akçelerin ve diğer malların şirketten ayrılması suretiyle bir vakıf veya kooperatif kurulması zorunludur. Vakıf senedinde, vakıf malvarlığının şirkete karşı bir alacaktan ibaret olacağı da öngörülebilir. Vakıf aidat almışsa, iş ilişkisinin sonunda, vakıf senedine göre yapılan ayırmadan yararlanamadıkları takdirde çalışanlara ve işçilere en azından ödedikleri tutarlar ödeme tarihinden itibaren kanunî faiziyle birlikte geri verilir (TTK. m. 522)<sup>248</sup>. Buna göre anonim şirket, çalıştırılanlara ve işçilere yardım vakıfları veya kooperatif kurabilir<sup>249</sup>.

Çalıştırılanlara ve işçilere yardım vakıfları; evlenme, doğum, ölüm, malullük, hastalık, emeklilik veya kazalarda zarara uğrama hallerinde, çalıştırılanlara ve işçilere aynî veya nakdî çeşitli yardımlarda bulunmak amacıyla kurulur<sup>250</sup>. Bu vakıfların, vakıf senedine göre yararlanacak kişilerin yiyecek, giyecek gibi günlük ihtiyaçlarını karşılaması da mümkündür<sup>251</sup>.

Vakfın bir alacağın tahsisi suretiyle de kurulması mümkündür. Bu halde şirket vakfa karşı borçlanmış olur. Vakfın malvarlığının çalıştırılanların ve işçilerin yapacakları ödemelerle sağlanacak bölümünün işverene karşı vakfın bir alacağından ibaret olması, ancak bu alacak için yeterli güvence sağlanmış olmasına bağlıdır (TMK. m. 110/III) <sup>252</sup>.

TMK. m. 110 hükmünde, çalıştırılanlara ve işçilere yardım vakıfları için iki farklı vakıf türü düzenlenmiştir. Bu vakıfların ayırımında vakıftan yararlanan kişilerin vakfa katkıda bulunup bulunmadıkları ölçüsü esas alınmıştır<sup>253</sup>.

<sup>247</sup> Oğuzman / Seliçi / Oktay-Özdemir, s. 414, Dural/ Öğüz, s. 346, Polat, s. 49, Em, s. 28.

<sup>248</sup> Dural/ Öğüz, s. 346; Polat, s. 49; Tolu, Veli, Uygulamada Yeni Vakıf Davaları, Ankara 2020, s. 349.

<sup>249</sup> Polat, s. 50, Tolu, s. 349.

<sup>250</sup> Polat, s. 49, Ocak, s. 241, Tolu, s. 349.

<sup>251</sup> Akipek / Akıntürk / Ateş, s. 675; Polat, s. 50.

<sup>252</sup> Oğuzman / Seliçi / Oktay-Özdemir; s. 415, Ayan / Ayan, s. 275; Em, s. 28.

<sup>253</sup> Dural/ Öğüz, s. 347; Oğuzman / Seliçi / Oktay-Özdemir; s. 416; Polat, s. 50, İşçilere ve çalışanlara yardım vakıflarına personele yardım vakıfları da denilmektedir. Akipek / Akıntürk / Ateş, s. 675.

### 1) Tek Taraflı Olarak İşçilere ve Çalıştırılanlara Yardım Vakıfları

Tek taraflı olarak işçilere ve çalıştırılanlara yardım vakıflarında<sup>254</sup>, vakfın malvarlığı sadece vakfın kurucusu tarafından tahsis edilir. Vakıftan yararlananlar vakfa herhangi bir ödeme veya katkıda bulunmazlar<sup>255</sup>. Kural olarak vakıftan yararlananlar vakfın yönetimine katılmazlar, vakfın edimlerini de talep edemezler. Ancak vakıf senedinde aksine bir düzenleme varsa faydalananlar yönetime katılabilir veya vakfın edimlerini dava yoluyla talep edebilirler (TMK. m. 110/IV)<sup>256</sup>.

### 2) İki Taraflı Olarak İşçilere ve Çalıştırılanlara Yardım Vakıfları

Katılmalı vakıflar olarak da nitelendirilen<sup>257</sup> bu vakıflarda, vakfı kuran tarafından tahsis edilen malvarlığı yanında ayrıca vakıftan yararlanan işçi veya çalışanlar da vakfa katkıda bulunurlar<sup>258</sup>. Vakfa yapılan katkı, ödenti yani aidat şeklinde gerçekleşir (TMK. m. 110/II)<sup>259</sup>. Vakıftan yararlananlar ödedikleri ödenti oranında vakfın yönetimine katılırlar. Bu yönetime katılma oranı işçilerin yaptığı aidat toplamının, vakfın kurucusunun koyduğu katılma payına olan orandır. İşçiler en az bu oranda yönetime katılırlar<sup>260</sup>. İşçiler veya çalıştırılanlar yönetime katılırken temsilcilerini olabildiğince kendi aralarından seçerler (TMK. m. 110/II)<sup>261</sup>. Yararlananların, vakfın edimlerinin yerine getirilmesini dava yoluyla isteyebilmeleri de yararlananların ödenti vermiş olmalarından kaynaklanmaktadır (TMK. m. 110/IV)<sup>262</sup>.

<sup>254</sup> Tek taraflı işçilere ve çalıştırılanlara yardım vakıfları için uygulamada genellikle bu terim kullanılmaktadır. Ancak burada kastedilen yardımın tek taraflı olması olup işveren şirket tarafından tek taraflı olarak işçilere yardım yapan vakfın özellikleri belirtilmiştir. **Oğuzman / Seliçi / Oktay-Özdemir**; s. 416. **Akipek / Akıntürk / Ateş**, s. 684

<sup>255</sup> **Dural/ Ögüz**, s. 347; **Oğuzman / Seliçi / Oktay-Özdemir**; s. 417; **Polat**, s. 54; **Ergün**, s. 97.

<sup>256</sup> **Oğuzman / Seliçi / Oktay-Özdemir**, s. 417; **Akipek / Akıntürk / Ateş**, s. 676; **Polat**, s. 54; **Em**, s. 28; **Tolu**, s. 348.

<sup>257</sup> **Oğuzman / Seliçi / Oktay-Özdemir**; s. 416.

<sup>258</sup> **Dural/ Ögüz**, s. 347.

<sup>259</sup> **Dural/ Ögüz**, s. 347; **Oğuzman / Seliçi / Oktay-Özdemir**, s. 416; **Polat**, s. 52.

<sup>260</sup> **Dural/ Ögüz**, s. 347; **Oğuzman / Seliçi / Oktay-Özdemir**, s. 416; **Akipek / Akıntürk / Ateş**, s. 676; **Polat**, s. 54, **Em**, s. 28; **Ural**, s. 48.

<sup>261</sup> **Dural/ Ögüz**, s. 347; **Oğuzman / Seliçi / Oktay-Özdemir**, s. 416; **Polat**, s. 54.

<sup>262</sup> **Dural/ Ögüz**, s. 347; **Oğuzman / Seliçi / Oktay-Özdemir**, s. 417; **Polat**, s. 54, **Em**, s. 28; **Akbulut**, s. 55.

### 3) Ortak Hükümler

Gerek iki taraflı gerek tek taraflı olarak çalıştırılanlara ve işçilere yardım vakıflarında, vakfın yöneticileri, vakıftan faydalananlara, vakfın örgütü, faaliyeti ve mali durumu hakkında gerekli bilgileri vermek zorundadır (MK. m. 110/I)<sup>263</sup>. Bu zorunluluk her yıla ait bilanço ve hesap durumu hakkındaki raporların, vakıftan faydalananların incelemelerine açık bulundurulması suretiyle yerine getirilir<sup>264</sup>. Bu vakıflarda, vakıftan yararlananların yönetime katılmaları ve vakıftan yararlanma koşulları ile ilgili hükümlerde değişiklik yapılacağında, vakıf senedine göre değişiklik yapmaya yetkili organın istemi üzerine, denetim makamı olan Vakıflar Genel Müdürlüğünün yazılı görüşü alındıktan sonra yerleşim yeri mahkemesince karar verilir (TMK. m. 110/5)<sup>265</sup>.

### C) AİLE VAKIFLARI

Türk Medenî Kanunu'nda özel olarak düzenlenmiş vakıflardan birisi de aile vakıflarıdır (TMK. m. 372). Aslında aile vakıfları TMK. m. 101 ve devamında düzenmiş olan olağan vakıfların özel bir türüdür. Aile vakıflarının kuruluş ve işleyişleri bakımından olağan vakıflardan bir farkı yoktur. Aile vakıflarının olağan vakıflardan tek farkı amaçları yönündendir<sup>266</sup>. Diğer vakıfların amacı vakfeden tarafından belirlenirken aile vakıflarının amacı doğrudan Türk Medenî Kanunu tarafından belirlenmiştir<sup>267</sup>. Aile vakıfları aile bireylerinin eğitim, öğrenimleri, donanım ve desteklenmeleri ile bunlara benzer amaçların gerektirdiği harcamaların yapılması için kurulabilir (TMK. m. 372/I). Bu amaçlardan başka bir amaçla aile vakfı kurulması mümkün değildir<sup>268</sup>. Meselâ aile bireylerinden birisine düzenli aylık gelir, ekonomik menfaat sağlamak amacıyla aile vakfı

<sup>263</sup> Oğuzman / Seliçi / Oktay-Özdemir, s. 417; Polat, s. 52; Dural/ Ögüz, s. 347; Em, s. 28; Akbulut, s. 54; Yargıtay HGK. T. 14.02.2019, E. 2014/7-3461, K. 2019/155. “743 sayılı Kanun ile 6762 sayılı Kanun'daki düzenlemelere benzer hükümlerin 4721 sayılı TMK'nın 110'uncu ve 6201 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun (6102 sayılı TTK) 522'nci maddelerinde de bulunduğu görülmektedir. 743 sayılı Kanun'un 77/A ve 4721 sayılı TMK'nın 110'uncu maddelerindeki düzenlemeye göre vakfın organları vakıftan faydalananlara, vakfın teşkilatı, faaliyeti ve mali durumu hakkında gerekli bilgiyi vermeye mecburdurlar.” (Sinerji ET. 04.03.2024).

<sup>264</sup> Oğuzman / Seliçi / Oktay-Özdemir, s. 417.

<sup>265</sup> Akbulut, s. 183; Em, s. 28.

<sup>266</sup> Berki, Ş., Medenî, s. 106; Oğuzman / Seliçi / Oktay-Özdemir, s. 417.

<sup>267</sup> Güneri, s. 117; Akbulut, s. 71.

<sup>268</sup> Berki, Ş., Medenî, s. 106; Güneri, s. 117; Oğuzman / Seliçi / Oktay-Özdemir, s. 418; Sarıkaya, s. 612.

kurulamaz<sup>269</sup>. Aynı şekilde bir malın veya hakkın başkalarına devredilmemek üzere nesilden nesile aynı soydan gelenlere kalacak şekilde tahsis edilmesi de yasaktır (TMK. m. 372/II)<sup>270</sup>. Bu yasağa aile fideikomisi denir<sup>271</sup>.

Aile vakıflarının olağan vakıflardan ayrılan bir diğer yönü de vakıflardan faydalanacak kişiler yönüyledir. Olağan vakıflarda herkes vakfın hizmetinden faydalanabilir. Ancak aile vakıflarında sadece vakfı kuran aileye mensup kişiler yani aile bireyleri vakıftan faydalanabilir<sup>272</sup>. Aile vakıfları da tüzel kişiliğe sahip olup, diğer konularda olağan vakıfların hükümlerine tabidir<sup>273</sup>. Aile vakıflarının yönetim organının kimlerden oluşacağına dair kanunda özel bir düzenleme bulunmamaktadır. TMK. m. 372 de aile vakfından kimlerin faydalanacağı belirtilmiş ancak yönetim organının kimlerden oluşacağı hususunda özel bir hüküm getirilmemiştir. Bu durumda aile vakıflarında da diğer olağan vakıflar gibi yönetim organı vakfın senedinde serbestçe belirlenebilir. Olağan vakıfların yönetiminde görev alamayacak kişilere ilişkin TMK ve VK. daki kısıtlamalar aile vakıfları hakkında da geçerlidir<sup>274</sup>.

## II. ÖZEL KANUNLARA GÖRE KURULAN VAKIFLAR

### A. GENEL OLARAK

Vakıflar, genel olarak kuruluş iradesi hukuksal işlemle açıklanan özel hukuk tüzel kişileridir<sup>275</sup>. Nitekim vakıf kurma iradesi resmî senetle veya ölüme bağlı tasarrufla açıklanır (TMK. m. 102). Bu irade açıklamaları özel hukuk kişilerince yapılabilen

<sup>269</sup> Oğuzman / Seliçi / Oktay-Özdemir, s. 418.

<sup>270</sup> Oğuzman / Seliçi / Oktay-Özdemir, s. 418; Yargıtay 18. HD. T. 14.03.2003, E. 2003/473, K. 2003/2956, “4721 Sayılı Türk Medenî Kanununun 372.maddesinin ikinci fıkrasında; bir malın veya hakkın başkalarına geçmemek üzere aynı soydan gelenlere kuşaktan kuşağa kalacak şekilde özgülenmesi yasaklandığı halde, yasanın buyurucu nitelikteki bu hükmüne ve vakfedenlerin vakfın kuruluşunda bu konuda ortaya koydukları ve sonradan vazgeçemeyecekleri iradeye uygun düşmeyecek şekilde, vakıf tüzel kişiliğine ait taşınmazların vakfın sona ermesi halinde vakıf kurucularına, ölümlerinde de mirasçılara intikal edeceğini öngören senet değişikliğinin tesciline karar verilmesi, doğru görülmemiştir”.

<sup>271</sup> Bir kimsenin irade açıklamasıyla, malvarlığında bulunan bir malı veya terekesinin tamamını, kendisinin öngördüğü intikal sırasına göre ve üzerinde tasarrufta bulunulmasını yasaklayacak şekilde aileye özgülemesine Medenî Hukuk literatüründe “aile fideikomisi” denilmektedir. Bu konuda geniş bilgi için bkz. Söğüt, İpek Sevdâ, Roma ve Türk Hukukunda Aile Fideikomisi, TBBD. 2020 s. 143, <http://tbbdergisi.barobirlik.org.tr/m2020-147-1906> (ET. 24.01.2024); Güneri, s. 122.

<sup>272</sup> Güneri, s. 140; Söğüt, s. 176.

<sup>273</sup> Güneri, s. 144.

<sup>274</sup> Bkz. ileride II Bölüm, §8.V.D.

<sup>275</sup> Ergün, s. 42.

hukuksal işlemlerdir. Ancak istisnai olarak bazı vakıflar çıkarılan özel bir kanun hükmü ile doğrudan kurulabilmektedir<sup>276</sup>. Bu durumda vakfın kurulması için irade açıklaması (TMK. m. 102/I) hukukî işlem (resmi senet veya ölüme bağlı tasarruf) ile değil kanun ile olmaktadır. Bu tür vakıflar da Türk Medenî Kanunu hükümlerine göre tescil edilirler.

Kara, Deniz ve Hava Kuvvetlerini Güçlendirme Vakıflarının birleştirilmesini sağlayan, 17 Haziran 1987 tarih ve 3388 Sayılı Türk Silahlı Kuvvetlerini Güçlendirme Vakfı Kanunu m.2 ile Türk Silahlı Kuvvetlerini Güçlendirme Vakfı kurulmuştur<sup>277</sup>. Buna göre Türk Silahlı Kuvvetlerini Güçlendirme Vakfı'nın kurulma iradesi ilk önce hukuksal işlem olmadan doğrudan kanunla ortaya konulmuştur. Daha sonra düzenlenen vakfın senedi, Millî Savunma Bakanı tarafından Türk Kanunu Medenîsindeki hükümlere göre tescil ettirilmiştir (TSKGVK. m. 2/3)<sup>278</sup>. Görüldüğü üzere burada kanunla vakfın kuruluş iradesi ortaya konulmuş, daha sonra resmi senet (vakıf senedi) düzenlenerek mahkemeye tescil için başvurulmuştur. Türk Silahlı Kuvvetlerini Güçlendirme Vakfının karar organı mütevelli heyeti, yönetim organı ise yönetim kuruludur (TSKGVK. m. 2/A).

Türkiye Maarif Vakfı, 17/06/2016 tarihli ve 6721 sayılı Türkiye Maarif Vakfı Kanunu ile kurulmuştur<sup>279</sup>. Kanuna göre vakfın organları, mütevelli heyeti, yönetim kurulu ve denetim kuruludur (TMVK. m. 3).

Yunus Emre Vakfı, 05/05/2007 tarihli ve 5653 sayılı Yunus Emre Vakfı Kanunu ile kurulmuştur<sup>280</sup>. Organları mütevelli heyet, yönetim kurulu, denetleme kurulu ve danışma kuruludur (YEVK. m. 4).

<sup>276</sup> **Ergün**, s. 42.

<sup>277</sup> RG. T. 25/6/1987, S. 19498.

<sup>278</sup> **Ergün**, s. 42; **Onat**, Onur, İdari Alandaki Atipik Kuruluşların Tüzel Kişiliği, Ankara 2019, s. 94 <https://dspace.ankara.edu.tr/xmlui/bitstream/handle/20.500.12575/69064/589088.pdf?sequence=1&isAllowed=y> (ET. 12.10.2023), Türk Silahlı Kuvvetlerini Güçlendirme Vakfı hakkında bilgi için <https://www.tskgv.org.tr/tr/hakkimizda/tarihce> (ET. 12.10.2023).

<sup>279</sup> RG. T. 28.06.2016, S. 29756; **Onat**, s. 83; Türkiye Maarif Vakfının kuruluşu, Türkiye Maarif Vakfı resmî senedi ve Türkiye Maarif Vakfının Türk Medenî Kanunu hükümlerine göre tesciline ilişkin işlemler Millî Eğitim Bakanlığınca sonuçlandırması suretiyle gerçekleştirilmiştir (TMVK. Geçici m. 1).

<sup>280</sup> RG. T. 18.05.2007, S. 26526; **Onat**, s. 90; Vakfın kuruluşu, Vakıf resmî senedi ve Vakfın Türk Medenî Kanunu hükümlerine göre tesciline ilişkin işlemler Kültür ve Turizm Bakanlığınca yerine getirilmiştir (YEVK. Geçici m. 1/I).

Türkiye Teknoloji Geliştirme Vakfı, 1991 yılında mahkemenin tescil kararıyla tüzel kişilik kazanmıştır<sup>281</sup>. Ayrıca onaylanmasına ilişkin Bakanlar Kurulu kararının yayımlandığı (RG. T. 04.07.1991, S. 20919) Türkiye Cumhuriyeti ile Uluslararası İmar ve Kalkınma Bankası Arasında 5 Nisan 1991 Tarihli İkraz Anlaşması (Teknoloji Geliştirme Projesi) gereğince ve kamu-özel sektör iş birliği ile teşkil edilmiştir<sup>282</sup>. Türkiye Teknoloji Geliştirme Vakfı, başlangıçta Türk Medenî Kanunu uyarınca özel hukuk hükümlerine göre kurulmuş olmasına rağmen 5072 sayılı Kanuna 5917 sayılı Kanunun 35 inci maddesince eklenen ek 1'inci maddesiyle kurulduğu tarih itibarıyla kanunla kurulmuş vakıf olarak kabul edilmiştir<sup>283</sup>. Söz konusu kanun hükmü ile Türkiye Teknoloji Geliştirme Vakfı, özel hukuk hükümlerine göre kurulan bir vakıftan farklılaşmış ve kamu hizmeti yönünde karma nitelikte bir vakıf olmuştur<sup>284</sup>. Vakfın senidine göre organları, kurucular kurulu, yönetim kurulu, denetim kurulu ve genel sekreterliktir.

Dışişleri Teşkilatını Güçlendirme Vakfı 30.05.2024 Tarih ve 7512 sayılı kanun ile kurulmuştur. Vakfın organları Mütevelli Heyeti, Yönetim Kurulu ve Denetleme Kuruludur<sup>285</sup>.

Türkiye Şehit Yakınları ve Gaziler Dayanışma Vakfı, 01.02.2018 tarih ve 7079 sayılı Kanunu'nun 119. maddesi uyarınca 03.06.2011 tarih ve 633 sayılı Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde

<sup>281</sup> Ankara 20. Asliye Hukuk Mahkemesi, T. 30.05.1991, E. 1991/347, K. 1991/287.

<sup>282</sup> **Onat**, s. 109.

<sup>283</sup> RG. T. 10.07.2009, S. 27284; Kanun hükmü şu şekildedir: “Türkiye Cumhuriyeti ile Uluslararası İmar ve Kalkınma Bankası arasında 5/4/1991 tarihinde imzalanan ve Bakanlar Kurulunun 14/6/1991 tarihli ve 91/1939 sayılı Kararı ile onaylanan milletlerarası antlaşma uyarınca kurulmuş olan Türkiye Teknoloji Geliştirme Vakfı, kurulduğu tarih itibarıyla kanunla kurulmuş vakıf niteliğini haizdir.”; **Onat**, s. 112.

<sup>284</sup> **Onat**, s. 112. Anayasa Mahkemesi, T. 18/07/2012, E. 2011/85 ve K. 2012/109 sayılı kararında; “Türkiye Teknoloji Geliştirme Vakfı ise uluslararası kuruluşlarla yapılan anlaşmalar gereğince Medenî Kanun hükümlerine göre kurulmuş, 22.1.2009 günlü, 5072 sayılı Dernek ve Vakıfların Kamu Kurum ve Kuruluşları İle İlişkilerine Dair Kanun'un ek 1. maddesi uyarınca kuruluşundan itibaren kanunla kurulmuş vakıf sayılan, kurucuları arasında ve yönetim kurulunda beş adet kamu kurumu bulunan, bilimsel ve teknik konularda çalışan, kamu özel sektör ortaklığından oluşan, karma nitelikteki özel hukuk tüzel kişisidir” nitelendirmesinde bulunarak, vakfın hukuki kimliğinin tam anlamıyla bir özel hukuk tüzel kişiliğine işaret etmediğini belirtmiştir.

<sup>285</sup> RG. T. 06.06.2024, S. 32568.

Kararname'ye eklenen Ek. 5. m. ile kurulmuştur. Vakfın organları mütevelli heyeti, yönetim kurulu ve denetleme kuruludur<sup>286</sup>.

2547 sayılı Yükseköğretim Kanununda vakıf üniversitelerinin kuruluş, yetki, görev ve eğitim şekli hakkında pek çok hüküm düzenlenmiştir. Ancak buradaki tüm düzenlemeler bir vakfın kuruluşu ile ilgili değil, kurulmuş olan bir vakıf tarafından kurulacak olan yüksek öğretim kurumları hakkındaki hükümlerdir. Dolayısıyla inceleme konumuz olan özel kanunla kurulan vakıflar hakkında 2547 sayılı kanunda bir düzenleme bulunmamaktadır.

Yukarıda belirtilen vakıflar özel bir kanun hükmü ile kurulduğu için tek tek belirtilmişlerdir. Bu vakıfların ortak özelliği kuruluşuna dair özel kanun çıkarıldığı halde tescil işlemleri Türk Medenî Kanunu'na göre yapılmasıdır (TMK. m. 102). Ayrıca bu vakıflar aşağıda açıklanan sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakıfları gibi her il ve ilçede de kurulmamaktadır.

## **B. SOSYAL YARDIMLAŞMA VE DAYANIŞMA VAKFI**

Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Kanunu m.7/I ile her il ve ilçede kurulmuştur<sup>287</sup>. Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarının vakıf senetleri mahallin en büyük mülki idare amiri tarafından Türk Medenî Kanunu'ndaki hükümlere göre tescil ettirilir.<sup>288</sup>

Sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakıfları, özel hukuk kişileri tarafından kurulan vakıflardan farkı, kişilerin serbest iradesine bağlı olarak değil kanunla öngörülen bir düzenleme sonucu kurulmuş olmasıdır<sup>289</sup>. Bu vakıfların kanunla kurulmuş olması sonucunda kamu hukuku tüzel kişisi mi yoksa özel hukuk tüzel kişisi mi oldukları hususunda tereddüt oluşmasına neden olmuştur. Ancak 5737 sayılı Vakıflar Kanunu m. 4'de vakıfların özel hukuk tüzel kişisi oldukları hükme bağlanmıştır. Dolayısıyla tüm vakıflar gibi sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakıfları da özel hukuk tüzel kişileridir<sup>290</sup>.

<sup>286</sup> RG. T. 08.03.2018, S. 30354 (Mükerrer).

<sup>287</sup> 29/05/1986 tarihli ve 3294 Sayılı kanun.

<sup>288</sup> Onat, s. 104; Yiğit, Güven, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları, İstanbul 2011, s. 36. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezDetay.jsp?id=8XVIETeZ951JbYOkU5MLEw&no=X0JVowTDip6XvhnUfn0p5g> (ET. 24.10.2023).

<sup>289</sup> Yiğit, s. 36.

<sup>290</sup> Yiğit, s. 33.

Esasen bu vakıflarda tescil başvurusu en büyük mülki amir tarafından yapılmasına rağmen Türk Medenî Kanunu hükümlerine göre tescil edildiğinden (3294 Sayılı K. m. 7/III) aynı sonuca varmak mümkündür<sup>291</sup>.

Sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakıflarının senetlerinde de TMK m. 106'da belirtilen hususların bulunması zorunludur. Dolayısıyla vakıf senedinde vakfın adı, amacı, bu amaca özgülünen mal ve haklar, vakfın örgütlenme ve yönetim şekli ile yerleşim yeri gösterilir<sup>292</sup>.

Sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakıflarının mülkî idare amirleri vakfın tabii başkanı olup, illerde belediye başkanı, defterdar, il millî eğitim müdürü, il sağlık müdürü, il tarım müdürü, il sosyal hizmetler ve çocuk esirgeme kurumu müdürü ve il müftüsü; ilçelerde belediye başkanı, mal müdürü, ilçe millî eğitim müdürü, Sağlık Bakanlığının ilçe üst görevlisi, varsa ilçe tarım müdürü ve ilçe müftüsü vakfın mütevelli heyetini oluşturur. Ayrıca vakıfla benzer amaç güden sivil toplum kuruluşu temsilcisi iki kişi ile bir köy, bir mahalle muhtarı ile iki de hayırsever vatandaş üye de bulunur (3294 sayılı Kanun m. 7/II).

<sup>291</sup> T.C. Uyuşmazlık Mahkemesi Hukuk Bölümü T. 17.04.2023, E. 2023/221, K. 2023/317 "... 29/05/1986 tarihli ve 3294 sayılı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Kanunu'nun "Vakıflar" başlıklı 7. maddesi şöyledir: ...Vakıf senetleri mahallin en büyük mülki idare amiri tarafından Medenî Kanun'daki hükümlere göre tescil ettirilir...Diğer taraftan, 20/02/2008 tarih ve 5737 sayılı Vakıflar Kanunu'nun "Tüzel kişilik" başlıklı 4. maddesi şöyledir: "Vakıflar, özel hukuk tüzel kişiliğine sahiptir..."Yargıtay İçtihadı Birleştirme Hukuk Genel Kurulunun 09/06/2017 tarih ve E.2016/3., K.2017/4 sayılı kararında, "...Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarının özel hukuk tüzel kişiliğine sahip, ayrı işyeri olan bağımsız işveren oldukları..." tespit edilmiştir. Uyuşmazlık Mahkemesinin benzer mahiyetteki 08/07/2019 tarih ve E.2019/279, K.2019/422 sayılı; 28/05/2020 tarih ve E.2020/269, K.2020/319 sayılı kararları ile, "3294 sayılı Kanun'a göre faaliyet gösterecek vakıfların mütevelli heyetleri çoğunlukla belli kamu görevlilerinden oluşmasına rağmen, gerek 3294 sayılı Yasada, gerek diğer düzenlemelerde; söz konusu vakıfların kamu tüzel kişiliği şeklinde kurulduğuna işaret eden özel bir düzenlemeye yer verilmeyip, söz konusu vakıfların Medenî Kanun hükümlerine tabi olarak kurulup faaliyette bulunmalarının öngörölmüş olması karşısında davacının muhtaçlık aylığının kesilmesine ilişkin açılan davanın özel hukuk hükümleri uyarınca çözümlenmesi gerekeceği" sonucuna varılarak, uyuşmazlık konusu davanın çözümünde adli yargının görevli olduğuna karar verilmiştir... Konuya ilişkin mevzuat hükümleri ile somut olay birlikte değerlendirildiğinde, 3294 sayılı Kanun'da, bu Kanun gereğince oluşturulan vakıfların "kamu tüzel kişisi" olduklarına dair açık bir hüküm bulunmamaktadır. Şu halde kanun koyucunun sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakıflarına bilinçli olarak "kamu tüzel kişiliği" vermediği, vakıfların Türk Medenî Kanunu hükümlerine göre kurulmasını ve yine özel hukuk tüzel kişisi olarak özel hukuk hükümlerine göre faaliyet göstermesini istediği açıktır...Netice olarak, sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakıfları, bir tüzel kişi olmanın ötesinde özel hukuk tüzel kişisidir. Zira 3294 sayılı Kanun hükümleri de, özellikle vakfın gelirleri, yapısı, karar alma mekanizması bakımından farklı bir sonuç öngörmemektedir." (Sinerji ET. 11.03. 2024).

<sup>292</sup> Yiğit, s.37.

3294 Sayılı Sosyal Yardımlaşmayı Teşvik Kanunun amacı, fakru zaruret içinde ve muhtaç durumda bulunan vatandaşlar ile gerektiğinde her ne suretle olursa olsun Türkiye'ye kabul edilmiş veya gelmiş olan kişilere yardım etmek, sosyal adaleti pekiştirici tedbirler alarak gelir dağılımının adil bir şekilde yapılmasını sağlamak, sosyal yardımlaşma ve dayanışmayı teşvik etmektir (m. 1). Bu Kanunun amacına uygun faaliyet ve çalışmalar yapmak ve ihtiyaç sahibi vatandaşlara nakdî ve aynî yardımda bulunmak üzere her il ve ilçede sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakıfları kurulur (m. 7/I).

Vakfın malvarlığını oluşturan gelirleri, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonundan aktarılacak miktardan, işletme ve iştiraklerden elde edilecek gelirlerden ve diğer gelirlerden teşekkül eder (3294 sayılı K. m. 8). Vakıf, kurumlar vergisinden (iktisadi işletmeleri hariç), veraset ve intikal vergisinden, döner sermaye ücretlerinden, muaftır. Aynı zamanda vakfa yapılacak bağış ve yardımlar her türlü vergi, resim ve harçtan muaf olup bu bağış ve yardımlar kurumlar ve gelir vergisi matrahından indirilebilir (3294 sayılı K. m. 9). Görüldüğü üzere bu vakıflar amacını gerçekleştirilmek üzere çeşitli vergi kolaylıkları sağlanarak desteklenmişlerdir. Vakıf müteveli heyeti vakfın hem karar hem de yürütme organıdır<sup>293</sup>.

### **C. DERNEK VE VAKIFLARIN KAMU KURUM VE KURULUŞLARI İLE İLİŞKİLERİNE DAİR ÖZEL HÜKÜMLER**

Kamu kaynaklarının vakıf ve derneklere aktarılması ve kamu hizmetlerinin bir karşılığı olarak hizmetten yararlanan vatandaşlardan bağış adı altında zorla yardım alınması toplumda tepkilere neden olmuştur<sup>294</sup>. Bunun üzerine 22.1.2004 Tarih ve 5072 sayılı Dernek ve Vakıfların Kamu Kuram ve Kuruluşları ile İlişkilerine Dair Kanun kabul edilmiştir<sup>295</sup>. Kanunla kurulmuş olan dernek ve vakıflar bu kanun kapsamı dışındadır (DVKİDK. m.1).

5072 Sayılı kanun, kamu kurum ve kuruluşlarını, kamu hizmetlerini veya personelinin desteklemek üzere kurulan dernekler ve Türk Medenî Kanununa göre kurulan

<sup>293</sup> T.C. Uyuşmazlık Mahkemesi Hukuk Bölümü T. 17.04.2023, E. 2023/221, K. 2023/317 “Yine oyçokluğu ile karar alan ve uygulayan sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakıflarının müteveli heyeti, atanmış ve seçilmiş üyelerden oluşmakta, kamu görevlileri ile birlikte belirli sayıda muhtar, sivil toplum kuruluşu yöneticileri ve hayırsever vatandaşlardan oluşmaktadır ve heyet vakfın hem karar hem de yürütme icra organıdır.” (Sinerji ET. 16.03.2024).

<sup>294</sup> Onat, s. 114; Saldırım, s.12.

<sup>295</sup> RG. T. 29.01.2004, S. 25361.

vakıflar ile bunların kamu kurum ve kuruluşları ile ilişkilerini düzenlemek amacıyla çıkarılmıştır (DVKİDK. m.1)<sup>296</sup>. Kanununda belirtilen temel ilkeler gereğince göre, dernek ve vakıflar, kamu kurum ve kuruluşlarının ismini alması, hizmet binaları ve müstemilatı içinde faaliyet göstermesi, araç ve gerecini kullanması yasaklanmıştır. Kamu kurum ve kuruluşlarının sundukları hizmetlerle ilgili olarak dernek ve vakıflar gerçek ve tüzel kişilerden ücret, bağış, katkı payı ve benzeri adlar altında herhangi bir karşılık alamaz. Kamu hizmetlerinde kullanılan araç, gereç, evrak, form ve benzeri malzemenin, dernek ve vakıflardan temin edilmesi istenemez. Kamu görevlileri görev unvanlarını kullanarak dernek ve vakıf organlarında görev alamayacağı gibi unvan kullanmadan görev alan kamu görevlileri, ücret, huzur hakkı veya başka bir ad altında herhangi bir karşılık alamaz. Yardım toplama ve bağış kabul hizmetlerinde kamu görevlileri çalıştırılmaz ve kamu kurum ve kuruluşlarının bütçelerinden bu Kanun kapsamındaki dernek ve vakıflara ödenek, yardım veya herhangi bir kaynak aktarılamaz. Kamu kurum ve kuruluşları, personel maaş ve ücretlerinden, kaynağında kesinti yaparak bu kanun kapsamındaki dernek ve vakıflara aktarma yapamaz. İhaleyi yapan kurum ve kuruluş bünyesinde bulunan veya bu kurum ve kuruluşlarla ilgili her ne amaçla kurulmuş olursa olsun vakıf ve dernekler ile bunların sermayesinin yarısından fazlasına sahip oldukları şirketler, bu kurum ve kuruluşların 2886 sayılı Devlet İhale Kanunu'na göre yapacakları ihalelere katılamazlar (DVKİDK. m.2)<sup>297</sup>.

Görüldüğü üzere kanun ile kamu kuruluşlarının adı ve kamu gücü kullanılarak verilen kamu hizmetlerinin karşılığında kişilerden bağış adı altında zorla yardım toplanması ve kamu kaynağının bir kısım vakıflara aktarılması önlenmek istenmiştir. Kanun, getirilen temel ilkelere aykırılıkların cezai sonuçlarını da ortaya koymuştur (5072 S.1 K. m. 3)<sup>298</sup>.

Kanundan önce kurulan vakıfların senetlerini 31.12.2005 tarihine kadar kanuna uygun hale getirmeleri zorunlu kılınmıştır (5072 S.1 Kanun Geçici m. 1). Bu amaçla pek çok vakıf senedinde değişikliğe gidilmek zorunda kalınmış ve çok sayıda davalar açılmıştır<sup>299</sup>. Bu sakıncaları gidermek amacıyla 5072 sayılı Kanuna 17.09.2004 tarihli ve

<sup>296</sup> Oğuzman / Seliçi / Oktay-Özdemir, s. 408.

<sup>297</sup> Akipek / Akıntürk / Ateş, s. 705; Oğuzman / Seliçi / Oktay-Özdemir, s. 437.

<sup>298</sup> Saldırım, s. 12; Hızır, s. 4; Polat, s. 145.

<sup>299</sup> Oğuzman / Seliçi / Oktay-Özdemir, s. 408.

5234 sayılı Kanun ile eklenen geçici 2'nci madde ile Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten önce kurulan vakıfların kamu kurum ve kuruluşları ile ilgili almış oldukları isimler ile tüzük ve senetlerindeki kamu görevlilerinin unvanlarını kullanma hakları saklı tutulmuştur. Bu sebeple, 5072 sayılı Kanunun yürürlük tarihî olan 29.01.2004 tarihinden önce kurulmuş olan ve kamu kurum ve kuruluşları ile ilgili bir ad almış olan vakıfların, bu adlarını kullanma hakları saklıdır<sup>300</sup>.

AY. m.135'e göre, meslek kuruluşları doğrudan kamu kurumu değil, kamu kurumu niteliğinde kuruluşlar olduğundan, meslek kuruluşları 5072 sayılı Kanunun uygulamasında, kamu kurumu veya kuruluşu olarak değerlendirilmez<sup>301</sup>. 5072 sayılı Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten sonra kurulan vakıflar, hiçbir şekilde kamu kurum ve kuruluşlarının isimlerini alamazlar.

Kamu kurum ve kuruluşlarını, kamu hizmetlerini veya personelini desteklemek üzere Türk Medenî Kanununa göre kurulan vakıfların kamu vakfı olarak adlandırıldığı da görülmektedir. Ancak bu vakıflar temelde Türk Medenî Kanunu hükümlerine göre kurulan ve faaliyet gösteren özel hukuk tüzel kişileridir<sup>302</sup>.

#### **D. KAMUYA YARARLI VAKIFLAR**

Kamuya yararlı vakıf kavramı 13.07.1967 tarih ve 903 sayılı Kanun ile 743 sayılı Türk Medenî Kanun'da yapılan değişiklik ile kabul edilmiştir. Buna göre kamuya yararlı vakıflar, gelirinin yarısından fazlası kamu görevi niteliğindeki işlerin yapılmasına tahsis edilmiş vakıflardır<sup>303</sup>. Yürürlükteki TMK. m. 117/III de kamuya yararlı vakıflardan bahsedilmiş ancak bir tanımlama yapılmamıştır. Kamuya yararlı vakıflardan maksat kendilerine çeşitli vergi muafiyeti tanınan vakıflardır<sup>304</sup>.

30.07.2003 tarih ve 4962 sayılı Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması ve Vakıflara Vergi Muafiyeti Tanınması Hakkında Kanun ile gelirlerinin en az üçte ikisini tür itibarıyla

<sup>300</sup> Polat, s. 155; İkizler, s. 168.

<sup>301</sup> Saldırım, s. 13; Vakıflar Genel Müdürlüğünün 5072 Sayılı Kanun'un Uygulanmasına İlişkin Genelgesi (Genelge 2006/22). <https://cdn.vgm.gov.tr/mevzuat/5072-sayili-kanunun-uygulanmasina-iliskin-genelge-200622.pdf> (ET.12.01.2024).

<sup>302</sup> Onat, s. 119.

<sup>303</sup> Güneri, s. 255; İşeri, Ahmet, Türk Vergi Hukuku Açısından Vakıflar, AÜHFD, C. 27, S. 3, s. 252; Özsunay, s. 379; Dural / Ögüz, s. 339; Oğuzman / Seliçi / Oktay-Özdemir, s. 411. Kavak, s. 1641.

<sup>304</sup> İşeri, Vergi Hukuku, s. 252; Özsunay, s. 379; Oğuzman / Seliçi / Oktay-Özdemir, s. 411.

genel, katma ve özel bütçeli idarelerin bütçeleri içinde yer alan bir hizmetin veya hizmetlerin yerine getirilmesini amaç edinmek üzere kurulan vakıflara, Cumhurbaşkanınca vergi muafiyeti tanınabilir (4962 S. K. m. 20)<sup>305</sup>. Vakıflara vergi muafiyeti tanınmasının ve muafiyetlerinin kaybedilmesine ilişkin şartlar, usul ve esaslar Maliye Bakanlığınca çıkarılan 1 seri nolu Vakıflara Vergi Muafiyeti Tanınması Hakkında Genel Tebliğ’de belirlenmiştir<sup>306</sup>.

Tebliğ hükümlerine göre, Cumhurbaşkanınca vergi muafiyeti tanınacak vakfın; sağlık, sosyal yardım, eğitim, bilimsel araştırma ve geliştirme, kültür ve çevre koruma ile ağaçlandırma konularında faaliyette bulunmayı amaç edinmiş olması gerekir. Kural olarak vakıfların, vergi muafiyeti talebinde bulunmadan önce kuruldukları tarihten itibaren en az bir yıl süre ile faaliyette bulunuyor olması ve bu süre içindeki faaliyetleri ile Devletin kamu hizmeti yükünü azaltıcı etki sağlamış olmaları gerekmektedir. Bilanço esasına göre defter tutması gereken vakfın malvarlığının ve gelirin her yıl belirlenen miktarı aşması gerekir (Tebliğ m.1 vd.)<sup>307</sup>.

Vergi muafiyeti tanınan vakıfların, yıllık gelirlerinin en az üçte ikisini elde edildiği yıl içinde amaçlarına harcamaları esastır. Münhasıran devlet üniversitelerinin faaliyetlerinin devam ettirilmesi ve desteklenmesi amacıyla kurulan vakıflarda 2547 sayılı Kanunun 56’ncı maddesinde yer alan şartların sağlanması açısından yıllık brüt gelirin en az dörtte üçünün elde edildiği yıl içinde amaçlara harcanması gerekir (Tebliğ m. 3). Vakıflara bazı mal teslimi ve hizmet alımında KDV istisnası, vakıflara kuruluşu için veya kurulduktan sonra tahsis olunan malların intikalinde veraset ve intikal vergisi istisnası, vakıflar tarafından iktisap edilecek taşınmazların ve diğer aynî hakların tescilleri ve şerhi gerektiren işlemlerde harç istisnası veya emlak vergisi muafiyeti tanınmaktadır (Tebliğ m. 5). Vergi muafiyetinin kazanılması için gerekli olan nitelikler daha sonra

<sup>305</sup> RG. T. 07.08.2003, S. 25192.

<sup>306</sup> RG. T. 03.04.2007, S. 26482. Daha sonra tebliğ de pek çok değişiklik yapılmıştır. <https://www.mevzuat.gov.tr/File/GeneratePdf?mevzuatNo=11220&mevzuatTur=Tebliğ&mevzuatTertip=5> (Erişim 25.01.2024).

<sup>307</sup> **Dural / Ögüz**, s. 339; **Oğuzman / Seliçi / Oktay-Özdemir**, s. 411; 2024 yılı için vakfın gelir getiren malvarlığının 9.010.000,00 TL, yıllık gelirin ise 811.000,00 TL olması gerekir. <https://www.gib.gov.tr/yarim-ve-kaynaklar/yararli-bilgiler/vergi-muafiyeti-icin-basvuruda-bulunacak-vakiflara-yonelik> (Erişim: 27.01.2024).

kaybedilirse veya yapılan denetim ile ortaya çıkarsa vakfa tanınan vergi muafiyeti sona erer (Tebliğ m. 4)<sup>308</sup>.

Kamuya yararlı vakıf kavramı ile kamu vakfı kavramlarını ayırt etmek gerekir. Kamuya yararlı vakıflar kendilerine vergi kolaylığı sağlanan kamu kurumları ile doğrudan ilgisi olan veya olmayan özel hukuk tüzel kişileridir. Kamu vakıfları ise daha çok özel kanunlarla kurulmuş veya amacı kamu kurum ve kuruluşlarını desteklemek ya da kamu çalışanlarına yardım etmek olan ama sonuçta yine özel hukuk tüzel kişiliği bulunan vakıflardır<sup>309</sup>.

### III. VAKIFLAR KANUNU'NA TÂBİ DİĞER VAKIFLAR

Vakıflar Kanunu'nda vakıflar, mazbut, mülhak, cemaat ve esnaf vakıfları ile yeni vakıflar olarak belirtilmiştir (VK. m. 2). Yeni vakıflar dışındaki vakıflara uygulamada eski vakıflar da denir<sup>310</sup>. Türk Kanunu Medenîsi 04 Ekim 1926 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Yine aynı tarihte yürürlüğe giren Kanun-u Medenînin Sureti Meriyeti ve Şekli Tatbiki Hakkındaki Kanun'un 8. maddesinde, "*Kanun-u Medenînin meriyeti vaazından mukaddem vücuda getirilen evkaf hakkında, ayrıca bir tatbikat kanunu neşrolunur*" denilerek ayrı bir kanunun çıkarılacağı belirtilmiştir. Bunun sonucu olarak 05.06.1935 tarihinde kabul edilen 2762 sayılı Vakıflar Kanunu yürürlüğe girmiştir. 2762 sayılı Vakıflar Kanunu'nda vakıflar, mazbut, mülhak, cemaat ve esnafa ait vakıflar olarak belirtilmiştir<sup>311</sup>. Esasen 2762 sayılı kanuna göre cemaat ve esnaf vakıfları da mülhak vakfın bir çeşididir<sup>312</sup>. 5737 sayılı Vakıflar Kanunu eski vakıfların hepsini bir arada düzenlemiş ve eşitlik ilkesini benimsemiştir<sup>313</sup>.

<sup>308</sup> Oğuzman / Seliçi / Oktay-Özdemir, s. 413.

<sup>309</sup> Kamu vakıfları kavramı hakkında geniş bilgi için Onat, s. 115 vd.

<sup>310</sup> Korkusuz / Ergün, s. 85; Yılmaz, s. 168; Akman, Vakıflar İdaresi, s. 276; Arslan, Merve, Mazbut Vakıfların Tüzel Kişilikleri, Malları ve Tasfiyesi, SAÜHFD, 2022, C. 10, S. 1, s. 124. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/2326880> (ET. 22.10.2023); Doğan, Murat / Sena Başpınar, Mülhak Vakıf Yöneticisinin Görevden Alınması (Azli), EÜHFD. C. 19, S. 1, 2024, s. 8.

<sup>311</sup> Korkusuz / Ergün, s. 85; Akman, Vakıflar İdaresi, s. 276; Doğan / Başpınar, s. 8.

<sup>312</sup> Korkusuz / Ergün, s. 90.

<sup>313</sup> Birbirinden farklı özellikteki vakıfların aynı kanun içerisinde düzenlenmesinin isabetli olmadığına dair eleştirisi için Dural / Ögüz, s. 350.

Eski vakıflar çeşitli yönlerden ayrıma tabi tutulmuştur<sup>314</sup>. Ayrıca Vakıflar Kanunu'nda mukataalı ve icareteynli vakıfların taviz bedeli karşılığında tasfiyesine dair hükümler de yer almıştır (VK. m. 18)<sup>315</sup>. Mukataalı ve icareteynli vakıflar yönetim bakımından mazbut vakıflar statüsündedir.

#### A. MAZBUT VAKIFLAR

Mazbut vakıf, 5737 sayılı Kanun uyarınca Vakıflar Genel Müdürlüğünce yönetilecek ve temsil edilecek vakıflar ile mülga 743 sayılı Türk Kanunu Medenîsinin yürürlük tarihinden önce kurulmuş ve 2762 sayılı Vakıflar Kanunu gereğince Vakıflar Genel Müdürlüğünce yönetilen vakıfları, ifade eder (VK. m. 2). 2762 Sayılı Vakıflar Kanunu'na göre, Vakıflar Kanunu'ndan önce el konulmuş vakıflar, Vakıflar Kanunu'ndan önce idaresine el konulmuş vakıflar, mütevelliliği bir makama verilmiş vakıflar, kanunen ve fiilen hayrî bir hizmeti kalmamış vakıflar, mütevelliliği vakfedenin çocuklarından başkalarına verilmiş olan vakıflar, mütevellisi olmayan vakıflar, kütüğe kaydettirilmemiş vakıflar mazbut vakıflardır<sup>316</sup>. Mazbut vakıf, idaresi Devlet tarafından ele alınmış vakıf manasına gelir<sup>317</sup>. Nitekim Osmanlı Vakıf Hukukunda mazbut vakıf, doğrudan doğruya evkaf-ı hümayûn nezâreti (vakıf kurumlarından sorumlu nazırlık) tarafından idare olunan vakıf olarak tanımlanmıştır<sup>318</sup>. Dolayısıyla mazbut vakıfların artık kurulması mümkün değildir<sup>319</sup>.

<sup>314</sup> Eski vakıfların mahiyetleri bakımından hayrî ve zürri vakıflar, mülkiyetleri bakımından sahih ve gayri sahih vakıflar, idareleri bakımından ise mazbut, mülhak, cemaat ve esnaf vakıfları olarak ayrıldığına ilişkin geniş bilgi için bkz. **Gezder**, Ümit, Eski Vakıflar ve Taviz Bedeli Sorunu, İMHFD., C. 2, S. 3, 2017, s. 3; **Yılmaz**, s. 96 vd.

<sup>315</sup> Mukataalı vakıf, zemini vakfa, üzerindeki yapı ve ağaçlar tasarruf edene ait olan ve kirası yıllık olarak alınan vakıf taşınmazlarını; İcareteynli vakıf, değerine yakın peşin ücret ve ayrıca yıllık kira alınmak suretiyle süresiz olarak kiralanan vakıf taşınmazlarını, ifade eder (VK.m.3). Taviz bedeli ise tapu kayıtlarında, icareteyn ve mukataalı vakıf şerhi bulunan gerçek ve tüzel kişilerin mülkiyetinde veya tasarrufundaki taşınmazların serbest tasarrufa terki için işlem tarihindeki emlak vergisi değerinin yüzde onu oranında alınacak bedeli ifade eder (VK. m. 3, 18). **Berki**, Ş., Vakıf Çeşitleri, s. 3; **Karinâbâdizâde** / **Sungurbey**, s. 9; **Hatemi**, Vakıf Muamelesi, s. 77; **İşeri**, Vakıf Nevileri, s. 213 vd; **Yılmaz**, s. 96 vd.

<sup>316</sup> **Akman**, Vakıflar İdaresi, s. 276; **Oğuzman** / **Seliçi** / **Oktay-Özdemir**, s. 418; **Cin/ Akgündüz**, s. 482; **Arat**, s. 100; **Özkaya**, Eraslan, Eski Vakıf Hukuku, Ankara 2012, s. 170; **Uluç**, s. 1076; **Korkusuz/ Ergün**, s. 87.

<sup>317</sup> **Berki**, Ş., Vakıf Çeşitleri, s. 1-12. **Berki**, A.H., Vakıflar, s. 27.

<sup>318</sup> **Karinâbâdizâde** Ömer Hilmi / **Sungurbey**, İsmet, Eski Vakıfların Temel Kitabı, İstanbul 1978, s. 7, mesele 33; **Özkaya**, s.170.

<sup>319</sup> **Yılmaz**, s. 138 vd.

On yıl süreyle yönetici atanamayan veya yönetim organı oluşturulamayan mülhak vakıflar, mahkeme kararıyla Vakıflar Genel Müdürlüğünce yönetilir ve temsil edilir (VK. m. 7/I). 5737 sayılı Kanunun yürürlüğe girmesinden önce mazbut vakıflar arasına alınan vakıflarla, 5737 sayılı Kanuna göre mazbut vakıflar arasına alınan vakıflara bir daha yönetici seçimi ve ataması yapılamaz (VK. m. 7/II). Dolayısıyla bu vakıflarda mazbut vakıf statüsüne girmiş olurlar. Kanunun bu düzenlemesi ile mazbut vakıflar arasına alınma yetkisi idari işlem olmaktan çıkarılıp mahkeme kararının sonucuna bağlanmıştır (VK. m. 7 gerekçesi)<sup>320</sup>.

Daha önceden her birinin ayrı ayrı tüzel kişilikleri bulunmasına<sup>321</sup> rağmen 2762 Sayılı Vakıflar Kanunu ile tüm mazbut vakıflar bir bütün olarak tek bir tüzel kişilik olan mazbut vakıflar tüzel kişiliği altında toplanmıştır (2762 sayılı VK. m. 6)<sup>322</sup>. 5737 Sayılı Vakıflar Kanunu bütün vakıfların özel hukuk tüzel kişisi olduğu açıkça belirtilmiştir (VK. m. 4). Aynı şekilde 5737 sayılı Vakıflar Kanunu'na göre de mazbut vakıflar, Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından yönetilir ve temsil edilir (VK. m. 6)<sup>323</sup>. Mazbut vakıfların kendi içinde bir yönetimi veya yönetim kurulu bulunmamakta, bulunması da mümkün değildir. Çünkü 5737 sayılı kanundan önce mazbut vakıflar arasına alınan vakıflar ile bu

<sup>320</sup> **Oğuzman / Seliçi / Oktay-Özdemir**, s. 448

<sup>321</sup> **Yılmaz**, s. 116.

<sup>322</sup> Mazbut vakıfların, 1926-2008 arasındaki dönemde Vakıflar Genel Müdürlüğünden ayrı bir tüzel kişiliği olup olmadığına dair görüş ve tartışmalar için bkz. **Yılmaz**, s. 139 vd. Bir görüşe göre o dönemde mazbut vakıfların VGM'den ayrı bir tüzel kişiliği bulunmamaktadır. **Yılmaz**, s.139. Diğer bir görüşe göre mazbut vakıfların tek bir tüzel kişiliği bulunmaktadır. **Oğuzman / Seliçi / Oktay-Özdemir**, s. 418. Diğer bir görüşe göre her bir mazbut vakfın ayrı tüzel kişiliği vardır. **Çınar**, Ömer, Mazbut ve Mülhak Vakıflarda Galle (Gelir) Üzerinde Vakıf Evlatlarının ve Diğer İlgililerin Hak Sahipliği ve İntifa Hakkı Hayrından Fazla Olan Mülhak Vakıfların Aile Vakfına Dönüştürülmesi, Prof. Dr. Cevdet Yavuz'a Armağan, MÜHFHAD, Y. 2016, C. 22, S. 3, s. 831, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/333903> (Erişim:10.02.2023). Ancak 5737 sayılı kanundan sonra da mazbut vakıfların Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından idare ve temsil ediliyor olmasını, kamu-özel hukuku (karma) tüzel kişiliği şeklinde kabul eden görüşler de bulunmaktadır. **Yılmaz**, s. 147, **Arslan**, M., Mazbut, s. 129.

<sup>323</sup> **Yılmaz**, s. 146; **Oğuzman / Seliçi / Oktay-Özdemir**, s. 418; Yargıtay 8.HD. T. 13.04.2023, E. 2023/1107, K. 2023/2369, "Dosya kapsamından, ... Paşa Vakfı'nın mazbut vakıflardan olduğu, 5737 sayılı ... Kanunu'nun 6 ncı maddesine göre vakfın, ... Genel Müdürlüğü tarafından temsil ve idare edilmekte olduğu, davacının her ne kadar vakfın galle fazlasından istifade etmeye müstahak vakıf evladı ise de; bu vakfa ait taşınmazlar üzerinde temlik, tasarruf hakkının bulunmadığı, dolayısıyla dava ehliyetin de bulunmadığı, bu nedenle davanın, aktif husumet yokluğundan reddine yönelik ilk derece mahkemesi kararında bir isabetsizlik bulunmadığı" (Sinerji ET.27.04.2024).

kanuna göre mazbut vakıflar arasına alınan vakıflara bir daha yönetici seçimi ve ataması yapılamaz (VK. m. 7/I)<sup>324</sup>.

Mazbut vakıflarda ilgililerin vakfiye şartlarına göre intifa hakları saklıdır (VK. m. 15)<sup>325</sup>. İntifa hakkı, mazbut ve mülhak vakıflarda, vakfiyelerindeki şartlara göre ilgililere bırakılmış galle fazlaları ve hakları ifade eder (VK. m. 2). Mazbut vakıflara ait akar mallar ile hakların daha yararlı olanları ile değiştirilmesine, paraya çevrilmesine veya değerlendirilmesine Vakıflar Meclisi yetkilidir (VK. m. 12/II)<sup>326</sup>. Mazbut vakıflar tarafından açılan veya vakfa karşı açılan davalarda vakfı Vakıflar Genel Müdürlüğü temsil eder<sup>327</sup>. Mazbut vakıfların vakfiye şartlarını değiştirmeye Vakıflar Meclisi yetkilidir (VK. m. 14). Vakıflar Genel Müdürlüğü vakıf taşınmazları kiraya verebilir (VK. m. 16/I-II), iktisadi işletme veya şirket kurabilir (VK. m. 26/II)<sup>328</sup>.

Vakıflar Genel Müdürlüğüne ve mazbut vakıflara ait taşınmazlar Devlet malı imtiyazından yararlanır, haczedilemez, rehnedilemezler. Tüm iş ve işlemleri, her türlü vergi, resim, harç ve katılım payından istisnadır (VK. m. 77/I, II). Başlangıçta bu istisna kapsamına yargı harçları girmemekteydi<sup>329</sup>. Daha sonra 07.11.2024 Tarih ve 7531 sayılı Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un 20. m.si. yapılan değişikliklerle Vakıflar Genel Müdürlüğü ve mazbut vakıflar yargı harçlarından da muaf olmuştur (VK. m. 77/I, II)<sup>330</sup>.

<sup>324</sup> **Oğuzman / Seliçi / Oktay-Özdemir**, s. 418; **Arslan, M.**, Mazbut, s. 127.

<sup>325</sup> **Oğuzman / Seliçi / Oktay-Özdemir**, s. 418.

<sup>326</sup> Galle fazlası, Mazbut ve mülhak vakıflarda, vakfın hayrat ve akarlarının onarımı ile vakfiyelerindeki hayrat hizmetlerin ifasından sonra kalan miktarı; Akar, Vakıf amaç ve faaliyetlerinin yerine getirilmesi için gelir getirici şekilde değerlendirilmesi zorunlu olan taşınır ve taşınmazları, ifade eder (VK. m. 3).

<sup>327</sup> **Arslan, M.**, Mazbut, s. 127; Yargıtay 8.HD. T. 13.04.2023, E. 2023/1107, K. 2023/2369.

<sup>328</sup> **Oğuzman / Seliçi / Oktay-Özdemir**, s. 419.

<sup>329</sup> Yargıtay 1.HD. T. 09.05.2018, E. 2016/17852, K. 2018/10009 "Öte yandan, ... İdaresi 5018 sayılı Yasa uyarınca hususi bütçeye tabi olup, 5737 sayılı Vakıflar Kanunun 77. maddesindeki "... Tüm iş ve işlemleri, her türlü vergi, resim, harç ve katılım payından istisnadır." hükmünün yargı harçlarını kapsamadığı, dolayısıyla ...V. Genel Müdürlüğü'nün harçtan muaf olmadığı Hukuk Genel Kurulu'nun 24.12.2008 tarih 18-777 esas ve 2008/788 sayılı kararı ile benimsenmiştir. Bu durumda, davacı ... İdaresinin harç yatırmaksızın dava açtığı ve yargılama sırasında harç ikmal edilmediği halde, yargılamaya devam edilerek işin esası hakkında karar verilmiştir. Hâl böyle olunca, davacı idareye harç ikmali yaptırılması, ondan sonra yargılamaya devam edilerek işin esası hakkında bir karar verilmesi gerekirken değinilen husus göz ardı edilerek yazılı olduğu üzere hüküm kurulması doğru değildir." (Sinerji ET. 26.05.2024).

<sup>330</sup> RG. T. 14.11.2024, S. 32722.

## B. MÜLHAK VAKIFLAR

Önceki 2762 sayılı Vakıflar Kanunu'nda mülhak vakıflar, mütevelliliği vakfedenlerin fer'ilerine şart edilmiş vakıflar olarak tanımlandığından mülhak vakıflar mütevellileri tarafından yönetilir ve mütevellileri Vakıflar Genel Müdürlüğünce denetlenirdi (EVK. m.1/III)<sup>331</sup>. 5737 sayılı Vakıflar Kanunu'na göre ise mülhak vakıflar, mülga 743 sayılı Türk Kanunu Medenîsinin yürürlük tarihinden önce kurulmuş ve yönetimi vakfedenlerin soyundan gelenlere şart edilmiş vakıflardır (VK. m. 3). Mazbut vakıflardan farklı olarak mülhak vakıfların müstakil tüzel kişilikleri devam etmiştir<sup>332</sup>. Mülhak vakıfların 743 sayılı Türk Kanunu Medenîsinin yürürlük (04.10.1926) tarihinden önce kurulmuş olması gerektiğinden artık yeni mülhak vakıf kurma imkânı kalmamıştır<sup>333</sup>.

Mülhak vakıflar, Anayasaya aykırılık teşkil etmeyen vakfiye şartlarına göre Vakıflar Meclisi tarafından atanacak yöneticiler eliyle yönetilir ve temsil edilir. Vakıf yöneticileri kendilerine yardımcı tayin edebilirler. Vakfiyedeki şartları taşımamaları nedeniyle kendilerine yöneticilik verilemeyenler bu şartları elde edinceye, küçükler ile kısıtlılar fiil ehliyetlerini kazanıncaya ve boş kalan yöneticilik yenisine verilinceye kadar, vakıf işleri Vakıflar Genel Müdürlüğünce temsilen yürütülür (VK. m. 6/II). Kanunî şartlar gerçekleştiği zaman bu kişiler mülhak vakfa yönetici olarak atanırlar<sup>334</sup>. Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından geçici olarak yönetilen vakıfların yıllık gayrisafi gelirlerinin yüzde yirmisi yönetim ve temsil masrafı olarak Vakıflar Genel Müdürlüğü bütçesine gelir kaydedilir (VK. m. 34). Mülhak vakıfların yöneticilerinde ve yardımcılarında aranacak şartlar Vakıflar Yönetmeliğinde belirtilmiştir<sup>335</sup>.

Vakıflar Kanunu'na göre mülhak vakıflar mazbut vakıf haline getirilebilir. Buna göre, on yıl süreyle yönetici atanamayan veya yönetim organı oluşturulamayan mülhak vakıflar, mahkeme kararıyla Vakıflar Genel Müdürlüğünce yönetilir ve temsil edilir (VK.

<sup>331</sup> **Yılmaz**, s. 147; **Karinâbâdizâde / Sungurbey**, s. 8, **Özkaya**, s. 174; **Berki**, A.H., Vakıflar, s. 29.

<sup>332</sup> **Yılmaz**, s. 147; **Akman**, Vakıflar İdaresi, s. 277; **Doğan / Başpınar**, s. 9.

<sup>333</sup> VGM kayıtlarına göre Mülhak Vakıfların 13.08.2022 tarihî itibarıyla toplam sayısı 248'dir. [https://cdn.vgm.gov.tr/genelicerik/genelicerik\\_943\\_290519/23mulhak-vakiflarin-bolge-il-ilce-dagilimi-1707202.pdf](https://cdn.vgm.gov.tr/genelicerik/genelicerik_943_290519/23mulhak-vakiflarin-bolge-il-ilce-dagilimi-1707202.pdf) .

<sup>334</sup> **Akman**, Vakıflar İdaresi, s. 277.

<sup>335</sup> **Çınar**, s. 830.

m. 7/I). Nitekim vakfın mütevellisi olması gereken kişilerden kimse kalmamış ise mülhak vakıf mazbut vakıflar arasına alınır<sup>336</sup>.

Mülhak vakıflarda vakıf yönetimine, mülkiyet ve intifa hakkı iddiasına ait davalarda vakıf yönetimi ile Vakıflar Genel Müdürlüğü birlikte hasım gösterilir (VK. m.76)<sup>337</sup>. Mülhak vakıfların tüzel kişiliği ve yöneticisi bulunduğundan başlangıçta özgülünen mal ve haklar, vakıf yönetiminin başvurusu üzerine, haklı kılan sebepler varsa, Vakıflar Genel Müdürlüğünün görüşü alınarak mahkeme kararı ile sonradan iktisap ettikleri mal ve hakları ise bağımsız ekspertiz kuruluşlarınca düzenlenecek rapora dayalı olarak vakıf yetkili organının kararı ile daha yararlı olanları ile değiştirilebilir veya paraya çevrilebilir (VK. m.12/III). Aynı şekilde zorunluluk bulunması halinde vakfiyelerdeki şartların değiştirilmesinde de vakfın yöneticisinin teklifi üzerine vakıflar meclisi karar vermektedir (VK. m. 14).

Mülhak vakıfların vakfiyelerinde; intifa hakları hayır şartlarından fazla olanlar, vakıf yöneticisi ve ilgililerinin istekleri halinde, Vakıflar Meclisi kararı alınarak, mahkemesince, Türk Medenî Kanununun 372 nci maddesinde belirtilen aile vakfına dönüştürülebilir (VK. Geçici m.6)<sup>338</sup>. Mülhak vakfın aile vakfına dönüştürülmesi halinde Türk Medenî Kanunu'na göre kurulmuş bir vakıf söz konusu olacağından mülhak vakfın tüzel kişiliği sona erecek, mahkemece kurulmasına karar verilen aile vakfı tüzel kişiliğini devam ettirecektir. Mülhak vakfın aile vakfına dönüşmesi sonrasında vakfın gelirinin özgülendiği ilgililer dışındaki üçüncü kişilerin vakıftan yararlanması mümkün değildir<sup>339</sup>.

Mülhak vakıflar, Vakıflar Genel Müdürlüğünce temsilen yönetilse dahi ayrı tüzel kişilikleri olduğu için borçlarını kendi mal varlıklarından öderler. VGM temsilci sıfatıyla mülhak vakfı yönettiğinden bu borçlardan sorumlu değildir<sup>340</sup>.

<sup>336</sup> Yılmaz, s. 148.

<sup>337</sup> Yılmaz, s. 147; Yargıtay Büyük Genel Kurulu 04.03.1959 T. 1959/3 E. 1959/18 K. "Mülhak vakıflar mütevellisinin, temsil ettiği vakıf namına münferiden dava ikame etmesi yetkisine sahip olduğuna, ancak vakıf aleyhine tevcih olunacak davalarda müteveli ile Vakıflar idaresinin birlikte hasım tutulması icap etmekte bulunmasına, ...4/3/1959 tarihinde karar verildi." (Sinerji ET. 09.06.2024).

<sup>338</sup> Akman, Vakıflar idaresi, s. 277; Çınar, s. 849.

<sup>339</sup> Bu konuda ayrıntılı açıklamalar için Çınar, s. 850.

<sup>340</sup> Akman, Vakıflar İdaresi, s. 278; Korkusuz/Ergün, s. 89.

### C. CEMAAT VAKIFLARI

Cemaat vakfı, vakfiyeleri olup olmadığına bakılmaksızın 2762 sayılı Vakıflar Kanunu gereğince tüzel kişilik kazanmış, mensupları Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olan Türkiye'deki gayrimüslim cemaatlere ait vakıftır (VK. m.3).

Osmanlı'dan günümüze gelen bir hukuki kurum olarak Cemaat vakıfları, diğer adıyla azınlık vakıfları, gayrimüslim cemaatlere ait kilise, manastır, okul, hastane gibi kurumların yönetimini gerçekleştiren vakıflardır<sup>341</sup>. Türkiye'de azınlık olarak tanımlanan topluluklar rum, ermeni, yahudi (musevi) kökenli vatandaşlardır<sup>342</sup>. Lozan anlaşmasında Türkiye'de yerleşik azınlıklar "Müslüman olmayanlar" olarak tanımlanmıştır<sup>343</sup>. Bu çerçevede; 13.12.1935 tarihinde yürürlüğe giren 05.06.1935 tarihli 2762 sayılı Vakıflar Kanunu'nun geçici maddesinde 1936 yılına kadar vakıflar idaresine hesap vermemiş olan bütün vakıf mütevellileri veya müteveli heyetlerine üç ay süre verilerek beyanname vermeleri istenmiştir. Uygulamada "1936 Beyannamesi" olarak adlandırılan bu beyannamelerde vakıfların gayelerini yürütmek için lüzumlu mevkufat açıklanmış ve hayra tahsis edilmiş malları (hayratları) ile bunlara gelir temin eden malları (akarları) ve mütevelliliğin ne şekilde kazanılıp yürütüldüğü gösterilmiştir. Beyannameleri veren vakıflara ait tüzel kişilikler, günümüz hukukunda kendi cemaat mensuplarınca seçilen yöneticilerle idare edildiklerinden dolayı cemaat vakfı olarak tanımlanmaktadır<sup>344</sup>. Çoğunluğunun vakfiyesi bulunmayan cemaat vakıflarının verdikleri 1936 beyannamesi vakıf senedi olarak kabul edilmiştir<sup>345</sup>. Bugün azınlık vakıfları, vakfiyeleri olsun olmasın, vakfiyelerine göre değil de verilen bu beyannamelere göre işlem görmektedir. Vakfiyesi olsa dahi, beyanname vermeyen vakıfların vakıf tüzel kişiliği tanınmamaktadır<sup>346</sup>. Esasen 1936 beyannamesini veren cemaat vakıfların 10 tanesi hariç diğerlerinin vakfiyesi

<sup>341</sup> **Yılmaz**, s. 148; **Özkaya**, s. 176; **Çağatay**, Mustafa, Geçmişten Günümüze Azınlık Vakıflarının Mal Edinmeleri Sorunu, TBBD. 2011 (96), s. 91-148, (ET. 10.09.2023). <http://tbbdergisi.barobirlik.org.tr/m2011-96-1137>.

<sup>342</sup> **İşeri**, Vakıflar Nevileri, 255; **Yılmaz**, s. 149; **Özkaya**, s. 177; **Çağatay**, s. 96.

<sup>343</sup> **Özkaya**, s. 177, **Çağatay**, s. 95.

<sup>344</sup> <https://www.vgm.gov.tr/vakiflarimiz/vakiflarimiz/cemaat-vakiflari>.

<sup>345</sup> **Akman**, Vakıflar İdaresi, s. 278; **Alkan**, Mustafa, Azınlık Vakıfları (Tarihî Arka planı, Hukukî Yapısı ve İç Analizi), Gazi Akademik Bakış, C. 2, S. 4, Yaz 2009, s. 99; **Özkaya**, s. 185'de cemaat vakıflarının 1936 beyannamesinin vakıfname sayılamayacağını, vakıfnamenin vakıf kurulurken düzenlendiğini, 1936 beyannamesinin ise çok önce kurulmuş vakıflar hakkında bilgi veren beyanname olduğu görüşündedir.

<sup>346</sup> **Çınar / Kaya**, s. 13.

bulunmamakta olup bu durumu onlarda kabul etmektedirler ve beyannamede de açıkça vakıf olmadıklarını da belirtmişlerdir<sup>347</sup>.

Cemaat vakıfları 05.06.1935 tarihli 2762 sayılı Vakıflar Kanununun 1/IV. maddesi ile ilk önce mülhak vakıflar arasında gösterilmiş, yönetim ve temsil organlarının cemaat mensuplarınca seçilmesi kabul edilmiş, daha sonra mütevellileri tarafından yönetilmesi düzenlenmiş en son olarak da 1949 tarih ve 5404 sayılı kanun ile Vakıflar Kanunu'nun 1. maddesinin son fıkrasında, cemaatlere ve esnafa ait vakıfların kendileri tarafından seçilen kişi veya kurullarca yönetileceği öngörülmüş, böylece bunlar, tüzel kişiliklerine dokunulmamak üzere bir statüye bağlanmıştır<sup>348</sup>. Cemaat vakıfları Osmanlıdan günümüze tarihî süreç içerisinde pek çok kanunî düzenlemeye tabi olmuşlardır<sup>349</sup>.

Cemaat vakıfları 2762 sayılı kanundan sonra bağış, vasiyet ve satın alma yoluyla taşınmaz mal edinmişlerdir. Ancak Yargıtay HGK 1974 tarihli kararı ile vasiyet yoluyla dahi yeni taşınmaz edinemeyeceklerine karar vermiştir<sup>350</sup>. Cemaat vakıflarının taşınmaz edinmeleri 2002 yılından sonra çıkarılan kanunlar ile tekrar mümkün hale gelmiştir.

Cemaat vakıfları, 5737 sayılı Vakıflar Kanunu'nun 4. maddesine göre ayrı ayrı özel hukuk tüzel kişisi olup; aynı kanunun 6. maddesine göre de kendi mensuplarının seçtiği yönetim kurulları tarafından yönetilirler. Türk Medenî Kanunu'na göre belli bir cemaati desteklemek amacıyla vakıf kurulması mümkün olmadığından (TMK. m. 101); yeni cemaat vakfı kurulması da hukuken mümkün değildir<sup>351</sup>. Günümüzde 161 adet cemaat vakfı bulunmaktadır<sup>352</sup>. Ancak zaman içerisinde cemaat vakıflarının sayısının da arttığı görülmektedir. Nitekim halen 167 adet cemaat vakfı bulunmaktadır<sup>353</sup>. Cemaat vakıfları

<sup>347</sup> Alkan, s. 100.

<sup>348</sup> Karinâbâdizâde / Sungurbey, s. 657'deki Yargıtay HGK. T. 08.05.1974, E. 1971/2-820, K. 1974/505.

<sup>349</sup> Cemaat vakıflarının tarihî seyri hakkında ayrıntılı bilgi için Yılmaz, s. 148-166; Özkaya, s. 175-185; Çağatay, s. 92.

<sup>350</sup> Karinâbâdizâde / Sungurbey, s. 657'deki Yargıtay HGK. T. 08.05.1974, E. 1971/2-820, K. 1974/505.

<sup>351</sup> Akman, Vakıflar İdaresi, s. 278; Korkusuz/Ergün, s. 134.

<sup>352</sup> Akman, Vakıflar İdaresi, s. 279; Alkan, s. 99; Cemaat Vakıflarının Taşınmaz Mal Edinmeleri, Bunlar Üzerinde Tasarrufta Bulunmaları ve Tasarrufları Altında Bulunan Taşınmaz Malların Bu Vakıflar Adına Tescil Edilmesi Hakkında Yönetmelik ekindeki liste, RG. T.24.01.2003, S. 25.003.

<sup>353</sup> Doğan / Başpınar, s. 9; Cemaat vakıflarının sayısının artmasının nedeni daha önceden yargı kararı veya idari yoldan hazineye veya Vakıflar Genel Müdürlüğüne intikal eden cemaat vakıflarına ait taşınmazlarının çeşitli kanunlarla cemaat vakıflarına iade edilmiş olmasıdır (VK. Geçici m. 7);

yönetim kurulu kararıyla mal edinebilirler ve malları üzerinde her türlü tasarrufta (kira, intifa, üst hakkı, rehin vb.) bulunabilirler (VK. m. 12/I).

#### D. ESNAF VAKIFLARI

Esnaf vakfı, 2762 sayılı Vakıflar Kanunu'nun yürürlüğünden önce kurulmuş ve esnafın seçtiği yönetim kurulu tarafından yönetilen vakıfları ifade eder (VK. m. 3). Esnaf vakıfları, mülhak vakıfların tabi olduğu hükümlere tabidir. Bu vakıflar, esnafın seçtiği yönetim kurulu tarafından yönetilir (VK. m. 6/IV)<sup>354</sup>. Dolayısıyla bu vakıflar esnasında mülhak vakıf statüsünde olup belirli bir esnaf topluluğu yararına vakfedilmiş malların o esnaf topluluğunca seçilen kişi veya kurullarca yönetilmesi suretiyle ortaya çıkmıştır<sup>355</sup>.

Esnaf vakıfları tarihî süreç içerisinde pek gelişmemiştir<sup>356</sup>. Nitekim şu anda esnaf vakfı olarak bir adet vakıf bulunmaktadır<sup>357</sup>. Esnaf vakıfları da yönetim kurulu kararıyla mal edinebilirler ve malları üzerinde her türlü tasarrufta (kira, intifa, üst hakkı, rehin vb.) bulunabilirler (VK. m. 12/I). Tüm vakıflar gibi esnaf vakıfları da Vakıflar Genel Müdürlüğünce denetlenir (VK. m. 33)<sup>358</sup>.

#### § 6. VAKFIN ORGANLARI

Bir tüzel kişilik olarak vakıf iradesini organları<sup>359</sup> vasıtası ile açıklar (TMK. m. 50)<sup>360</sup>. Vakfın organları kurucusu tarafından belirlenmekte olup zorunlu organ ve ihtiyari (seçimlik) organ olarak ikiye ayrılmaktadır. Vakıflarda zorunlu organ yönetim organıdır<sup>361</sup>. Ancak vakfeden vakıf senedinde başkaca organları da gösterebilir (TMK. m.

[https://cdn.vgm.gov.tr/genelicerik/genelicerik\\_945\\_290519/vakif-istatistikleri/yeni-vakiflar2023-sorasi/01-vakiflarin-turlerine-gore-dagilimi--14072023.pdf](https://cdn.vgm.gov.tr/genelicerik/genelicerik_945_290519/vakif-istatistikleri/yeni-vakiflar2023-sorasi/01-vakiflarin-turlerine-gore-dagilimi--14072023.pdf). (ET. 23.06.2024)

<sup>354</sup> **İşeri**, Vakıf Nevileri, s. 254; **Oğuzman / Seliçi / Oktay-Özdemir**, s. 422; **Yılmaz**, s. 167; **Akman**, Vakıflar İdaresi, s. 279; **Ergün**, s. 91, **Cansel**, s. 323.

<sup>355</sup> **Yılmaz**, s. 167; **Akman**, Vakıflar İdaresi, s. 279; **Ergün**, s. 91.

<sup>356</sup> **Ergün**, s. 91.

<sup>357</sup> Esnaf vakfı (Tabaklar Esnafı (Debbağlar) Vakfı) olup Hatay ilinde faaliyet göstermektedir. [https://cdn.vgm.gov.tr/genelicerik/genelicerik\\_943\\_290519/23mulhak-vakiflarin-bolge-ilce-dagilimi-1707202.pdf](https://cdn.vgm.gov.tr/genelicerik/genelicerik_943_290519/23mulhak-vakiflarin-bolge-ilce-dagilimi-1707202.pdf) (ET. 10.09.2023).

<sup>358</sup> **Oğuzman / Seliçi / Oktay-Özdemir**, s. 422.

<sup>359</sup> Organ kavramı hakkında geniş bilgi için; **Akipek**, s. 272 vd.; **Öztan**, Bilge, Medenî Hukuk Tüzel Kişilerinde Organ Kavramı ve Organın Fiillerinden Doğan Sorumluluk, Ankara 1970, s. 15 vd.; **Arat**, s. 61.

<sup>360</sup> **Köprülü**, Bülent, Medenî Hukuk, İstanbul 1984, s. 587.

<sup>361</sup> Yargıtay HGK. T. 26.03.2003, E. 2003/18-173, K. 2003/191, "Bir özel hukuk tüzel kişisi olan vakfın örgütünde zorunlu organ yönetim kuruludur. (MK. m. 109). Yönetim organı, vakfın kuruluş senedinde yazılı amacını gerçekleştirmek için, her türlü yönetim işlerini görmek ve onu temsil etmekle

109)<sup>362</sup>. Vakıflarda zorunlu organ dışındaki organlara ihtiyari (iradî) veya seçimlik organ denilir<sup>363</sup>.

## I. ZORUNLU ORGANI

TMK. m. 109 hükmü ile sadece yönetim organı vakıf için zorunlu organ olarak gösterilmiştir<sup>364</sup>. Vakfın örgütü içerisinde yönetim organının görünümü, oluşumu, çeşitleri de değişik tarzda belirlenebilmektedir. Vakfedenin kanunlar çerçevesinde takdirine bağlı olarak değişik şekillerde yönetim organı oluşturulmaktadır. Vakfın zorunlu organı hakkındaki geniş açıklamalara ileride değinilmiştir.

## II. İHTİYARİ ORGANLARI

Vakıflarda zorunlu organ olan yönetim organı dışında vakfeden tarafından ihtiyari organların da oluşturulması mümkündür (TMK. 109)<sup>365</sup>. Vakfedenin vakfın amacı ve malvarlığını gözeterek gerekli olan ihtiyari organları belirleme konusunda geniş bir serbestliği bulunmaktadır<sup>366</sup>.

Vakıf senetlerinde ihtiyari organ olarak genel kurul, danışma kurulu, denetleme kurulu<sup>367</sup>, planlama kurulu, icra (yürütme) kurulu<sup>368</sup>, aile meclisi<sup>369</sup>, muhasebe organı, reklâm ve propaganda heyeti, ilmî heyet, danışma organı, haysiyet divanı (onur kurulu), inzibat (düzen) organı, yardım encümeni, neşriyat (yayın) kurulu gibi organlar oluşturulabilir<sup>370</sup>.

---

görevlidir. Bu organ, vakfın malvarlığını ve işlerini yönetirken, ihtimamla (özenle) ve sadakatle hareket etmek ve basiretli bir idareci gibi davranmakla yükümlüdür. Türk Medenî Kanunu'nun 50.(eski 48.) maddesine göre, tüzel kişinin iradesi, organları aracılığıyla açıklanır. Organlar, hukuki işlemleri ve diğer tüm eylemleriyle tüzel kişiyi borç altına sokarlar.” (Sinerji ET. 12. 06. 2024).

<sup>362</sup> Oğuzman / Seliçi / Oktay-Özdemir, s. 326; Ergün, s. 86; Arat, s. 67; Öztan, s. 31; İşeri, Vakıf, s. 80.

<sup>363</sup> Arat, s. 67; Ergün, s. 183.

<sup>364</sup> Kavak, s. 1646.

<sup>365</sup> İşeri, Vakıf, s. 85.

<sup>366</sup> Akipek, s. 337; Özsunay, s. 432; Dural / Ögüz, s. 369; Ergün, s. 87.

<sup>367</sup> Akipek, s. 337; Dural / Ögüz, s. 369; Kavak, s. 1646.

<sup>368</sup> Özsunay, s. 433; Dural / Ögüz, s. 369; İşeri, Vakıf, s. 85; Öztan, s. 98.

<sup>369</sup> İşeri, Vakıf, s. 85. Güneri, s. 155.

<sup>370</sup> Öztan, s. 98; Akipek, s. 275.

Yönetim organına bağlı yürütme kurulu<sup>371</sup>, dış ilişkiler kurulu, iç denetleme kurulu<sup>372</sup>, vakıf müdürü<sup>373</sup>, vakıf başkanı, bunların yardımcıları,<sup>374</sup> vekilleri gibi organlar da yer alabilmektedir.

Vakıf senedinde bir hüküm yoksa vakıfların seçimlik organlarına niteliklerine uygun düştüğü ölçüde derneklere ilişkin genel kurul, yönetim kurulu ve denetim kuruluna dair TMK m. 72-86 hükümleri kıyas yoluyla uygulanabilir<sup>375</sup>.

Vakıflarda ihtiyarî bir organ olarak kabul edilen kontrol (denetleme) organı, vakfın hesaplarını kontrol eder, harcamaları denetler, bilanço ve kesin hesabı kontrol eder<sup>376</sup>. Yine vakıf bünyesinde seçim kurulu olabildiği gibi vakfın hizmetlerinden faydalananlar kurulu da ihtiyarî organ olarak belirlenebilir<sup>377</sup>. İhtiyarî organlar vakıf senedinde belirlenebileceği gibi, yönetim organı tarafından veya vakıf senedinde yetkili kılınan bir organ tarafından da sonradan belirlenebilir<sup>378</sup>.

İhtiyari organlar, zorunlu organ olan yönetim organı ile birlikte görev yaparlar. Kural olarak yönetim organının görevlerinin tamamı ihtiyarî organlara verilemez. Ancak

<sup>371</sup> Dural / Ögüz s. 369.

<sup>372</sup> Zevkliler / Acabey / Gökyayla s. 683, Özsunay s. 433.

<sup>373</sup> Akipek s. 337.

<sup>374</sup> Berki, Ş., Medenî, s. 101.

<sup>375</sup> Özsunay, s. 433; Velidedeoğlu, s. 249; Oğuzman / Seliçi / Oktay-Özdemir, s. 448; Dural / Ögüz, s. 369; Yargıtay da vakıf kararlarının iptaline yönelik derneklere ilişkin hükümlerin kıyasen uygulanması gerektiğine hükmetmektedir: Yargıtay 18. HD. T. 07.06.2016, E. 2016/8502, K. 2016/9134, “4721 Sayılı Türk Medenî Kanununun 101. maddesinde; vakıf gerçek veya tüzel kişilerin yeterli mal ve hakları belirli ve sürekli bir amaca özgülemeleriyle oluşan tüzel kişiliğe sahip mal topluluğu olduğu, 69. maddesinde; her üyenin genel kurulda bir oy hakkı bulunduğu ve üyenin, oyunu şahsen kullanmak zorunda olduğu, 73. maddesinde; dernek genel kurulun, derneğin en yetkili karar organı olduğu ve derneğe kayıtlı üyelerden oluştuğu, 83. maddesinde ise; ancak dernek genel kurul kararlarının iptalinin istenebileceği, diğer organlarının kararlarına karşı, dernek içi denetim yolları tüketilmedikçe iptal davası açılmayacağı belirtilmiştir. Anayasamızın dernek kurma hürriyeti başlıklı 33. maddesinde; “Bu madde hükümleri vakıflarla ilgili olarak da uygulanır.” hükmüne yer verilmiştir. Somut olayda, dava vakıf kurucular kurulu toplantısının ve yönetim kurulu toplantısının kanuna ve senede aykırı yapılması sebebiyle yoklukla geçersiz olduğunun tespiti ile toplantılarda alınan kararların iptali istemine ilişkindir. Yargıtay uygulamalarına göre uyumsuzluk, öncelikle vakıf hukuku kapsamında mevzuatta yer alan düzenlemeler esas alınarak çözüme kavuşturulacak, hüküm bulunmayan hallerde ise Türk Medenî Kanunu’nun benzer kuruluşlardan olan derneklerle ilgili hükümleri esas alınarak çözüme gidilmelidir”. (Sinerji ET. 19.05.2024)

<sup>376</sup> Öztan, s. 99.

<sup>377</sup> Öztan, s. 99; Güneri, s. 155.

<sup>378</sup> Oğuzman / Seliçi / Oktay-Özdemir, s. 326; Ergün, s. 87.

zorunlu organ olan yönetim organının bazı görevleri son söz yönetim organında olmak üzere ihtiyarî organa devredilebilir<sup>379</sup>.

Vakıflarda karar organı ile yönetim organı da farklı olabilir (VK. m. 3)<sup>380</sup>. Bir vakfın nasıl yönetileceğine dair kararları alan, vakıf senedindeki amaçları gerçekleştirmek için yapılacak olan işleri belirleyen organ karar organıdır. Bu karar organının aldığı kararları hayata geçiren, uygulayan, üçüncü kişilerle ilişki kuran<sup>381</sup>, temsil eden sevk ve idare ederek sonuçlandıran, raporlayan organa da yönetim organı denilir. Nitekim Türk Silahlı Kuvvetlerini Güçlendirme Vakfı senedinde mütevelli heyeti karar organı iken yönetim kurulu ile genel müdürlük icra ve yürütme kurulu olarak görev yapmaktadırlar<sup>382</sup>. Buna karşılık Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarında ise yönetim ve temsile yetkili organ olarak mütevelli heyeti belirlenmiştir<sup>383</sup>.

## § 7. VAKFIN DERNEKLE KARŞILAŞTIRILMASI

Anayasada dernek kurma hürriyeti başlıklı 33. maddesinde; *“Bu madde hükümleri vakıflarla ilgili olarak da uygulanır.”* hükmüne yer verilmiştir. Buna rağmen dernek ve vakfın birbirinden ayrılan yönleri de bulunmaktadır. Bu farkların dikkate alınması hükümlerin doğru uygulanmasını sağlar.

Türk Medenî Kanunu’nda düzenlenmiş iki tüzel kişiliğin karşılaştırılmasında bazı farklılıkların bulunduğu ortaya çıkmaktadır. Bu iki kurum arasındaki en temel fark vakıfların mal toplulukları (TMK. m. 101/I) iken derneklerin ise kişi toplulukları olmasıdır (TMK. m.56, DK. m. 2/I)<sup>384</sup>.

<sup>379</sup> Öztan, s. 99.

<sup>380</sup> Yargıtay 18.HD. T. 08.04.2002, E. 2002/793, K. 2002/3691, “Dosyada bulunan davacıya ait vakıf senedinin 12.maddesine eklenmek istenilen fıkra da, mütevelli heyet üyelerinin mazeretsiz olarak üst üste olağan ve olağanüstü iki toplantıya katılmaması veya noterden düzenlenmiş vekaletname ile vekil tayin etmemesi halinde, yönetim kurulunca alınacak karar sonucu bu üyeliklerinin sona ereceği öngörülmekte ise de; vakfın asli ve en yüksek karar organı niteliğinde olan, yönetim kurulunu seçen, denetleyen mütevelli heyet üyelerinin, kendisinin seçtiği kurulun kararıyla bu üyeliklerinin sona erdirilmesi şeklindeki senet değişikliği de, bu iki kurulun statü ve fonksiyonlarıyla bağdaşmayacağından doğru değildir.” (Sinerji ET. 16.06.2024).

<sup>381</sup> Öztan, s. 95; Ergün, s. 184.

<sup>382</sup> Bkz. <https://tskgv.org.tr/tr/vakif-senedi>. (ET. 16.04.2024).

<sup>383</sup> <https://www.aile.gov.tr/sygm/genel-mudurluk/sosyal-yardimlasma-ve-dayanisma-vakiflari/>. (ET. 26.04.2024).

<sup>384</sup> Özsunay, s. 363; Polat, s. 22; Kavak, s. 1639; Tuncay, s. 284.

Vakıfların kuruluşu için kanunda asgari bir kurucu sayısı belirtilmemiştir (TMK. m. 101/I). Vakıf bir ya da birden fazla kişi tarafından kurulabilir. Dernekler ise en az yedi kişi tarafından kurulabilir (TMK. m. 56/I)<sup>385</sup>. Vakıfların vasiyetname veya ölüme bağlı tasarrufla kurulması mümkün iken<sup>386</sup> derneklerin vasiyetname ile kurulması mümkün değildir. Dernekler yazılı dernek tüzüğü ile kurulurlar<sup>387</sup>. Aynı zamanda derneğin devamı için de yönetim ve denetim organının üye tam sayısının iki katı kadar kişi topluluğuna ihtiyaç vardır. Vakıflarda ise böyle bir zorunluluk yoktur<sup>388</sup>.

Vakıf senedinde aranan hususlar dernek tüzüğünde aranan şartlara göre daha azdır. Özellikle üyelik, vakıflarda başlangıçta öngörülmediğinden, üyelikle ilgili hususların vakıf senedinde gösterilmesi zorunlu değildir. Vakıf senedinde, vakfin adı, amacı, bu amaca özgülünen mal ve haklar, vakfin örgütlenme ve yönetim şekli ile yerleşim yeri gösterilir (TMK. m. 106). Dernek tüzüğünde ise derneğin adı, amacı, gelir kaynakları, üyelik koşulları, organları ve örgütü ile geçici yönetim kurulunun gösterilmesi zorunludur (TMK. m. 58). Ancak dernek tüzüğünde derneğin adı ve merkezi, amacı, çalışma konuları ve biçimleri ile faaliyet alanı, üye olma ve üyelikten çıkma, genel kurulun toplanma şekli ve zamanı, görevleri, yetkileri, oy kullanma ve karar alma usul ve şekilleri, yönetim ve denetim kurullarının görev ve yetkileri, seçimi, üye sayısı, şubenin durumu, aidatlar, borçlanma usulleri, denetimi, tüzük değişikliği ve tasfiye hükümlerinin de belirtilmesi zorunludur (DK. m. 4)<sup>389</sup>. Vakıfların tek zorunlu organı yönetim organı iken derneklerde ise genel kurul, yönetim kurulu ve denetim kurulu zorunlu organlardır<sup>390</sup>.

<sup>385</sup> Özsunay, s. 364; Polat, s. 23; Hatemi, Hukuk Tarihi, s. 124.

<sup>386</sup> Hatemi, Hukuk Tarihi. s. 124; Tuncay, s. 284.

<sup>387</sup> Akçaal, s. 120, Tuncay, s. 284.

<sup>388</sup> Ergün, s. 43.

<sup>389</sup> Derneklerin tüzüğünde çok fazla zorunlu unsurun bulunmasının dernekleşme özgürlüğünü kısıtlayabileceğine ve sadece, adı, adresi, kurucuların, yöneticilerin ve yasal temsilcilerinin isimlerinin gösterilmesi ile sınırlı tutulmasının yeterli olacağına dair, **Karan**, Ulaş, Kamu Görevlilerinin Dernekler ve Vakıflar Bağlamında Örgütlenme Özgürlüğü: Anayasa Hukuku Perspektifinden Bir Değerlendirme, İstanbul Hukuk Mecmuası, S. 76 (1), s. 87. <https://iupress.istanbul.edu.tr/en/journal/mecmua/article/kamu-gorevlilerinin-dernekler-ve-vakiflar-baglaminda-orgutlenme-ozgurlugu-anayasa-hukuku-perspektifinden-bir-degerlendirme> (ET. 02.12.2023).

<sup>390</sup> Özsunay, s. 364; Tuncay, s. 284.

Vakıf kurma işlemi, bir kişilik oluşturma işlemi olduğu için ana unsur olarak malvarlığının amacını gerçekleştirme yeterliliğine sahip olması gerekir. Derneklerde ise amacını gerçekleştirme yeterliliğine sahip malvarlığı aranmamaktadır<sup>391</sup>.

Vakıf tüzel kişiliği, mahkeme kararı sonucunda vakfın yerleşim yerindeki asliye hukuk mahkemesinde tutulan sicile tescil ile kazanılmaktadır (TMK. m. 102/II). Dernekler ise kuruluş belgelerini yerleşim yerinin bulunduğu yerin en büyük mülki amirine verdikleri anda tüzel kişilik kazanırlar (TMK. m. 59/I). Görüldüğü üzere vakıflar mahkeme kararı ile kurulurken dernekler ise başvuru belgelerinin teslimi ile kurulmaktadırlar<sup>392</sup>.

Vakıf senedini vakfı kuran kişi dâhil hiç kimsenin tek başına değiştirememesi esastır<sup>393</sup>. Vakıf yönetimi ancak mahkeme kararı ile vakıf senedinde değişiklik yapabilir. Derneklerin genel kurulları ise her zaman derneğin tüzüğünü değiştirme imkanına sahiptir<sup>394</sup>. Aynı şekilde vakıf tüzel kişiliğini vakıf yönetim organı ancak mahkeme kararı ile sona erdirebilirken derneklerde genel kurul bu konuda her zaman karar alarak derneğin tüzel kişiliğine son verebilir<sup>395</sup>.

## İKİNCİ BÖLÜM

### VAKIFLARDA ÖRGÜT, YÖNETİM ŞEKLİ, YÖNETİM ORGANI KAVRAMI, YÖNETİM ORGANININ OLUŞUMU, TAMAMLATTIRILMASI, DEĞİŞTİRİLMESİ, HAKLARI, YETKİ ve GÖREVLERİ

#### § 8. VAKIFLARDA ÖRGÜT VE YÖNETİM ŞEKLİ

##### I. GENEL OLARAK

Vakıf senedinde vakfın adı, amacı, bu amaca özgülenen mal ve haklar, vakfın örgütlenme ve yönetim şekli ile yerleşim yerinin gösterilmesi gerekir (TMK. m. 106). Buna göre vakıflarda örgüt ve yönetim şekli ayrı ayrı unsurlar olarak gösterilmesi

<sup>391</sup> Ergün, s. 42, Hatemi, Hukuk Tarihi, s. 124.

<sup>392</sup> Tuncay, s. 284.

<sup>393</sup> Özsunay, s. 364; Hatemi, Vakıf Muamelesi, s. 335. Hatemi'ye göre Vakıf kurucusu vakıf senedinde vakıf senedini değiştirme hakkını da saklı tutamaz.

<sup>394</sup> Ergün, s. 43.

<sup>395</sup> Ergün, s. 43, Hatemi, Hukuk Tarihi, s. 124.

mümkündür. Ancak vakfın örgütünün ve yönetim şeklinin ayrı ayrı belirtilmesi zorunlu değildir. Vakfın kuruluş senedinde örgütün ve yönetim organının şeklinin nasıl olacağı kurucu tarafından belirlenir<sup>396</sup>.

## II. VAKFIN ÖRGÜTÜ

Tüm tüzel kişiler gibi vakfın da bir örgütü (teşkilatı) bulunur (TMK. m. 47). Vakfın örgütünden, vakfın amacının gerçekleştirilmesi için gerekli malların yönetiminin düzenlenmesi ve bunun için de vakfın organlarının oluşturulması anlaşılır<sup>397</sup>. Örgüt, vakfın iç ve dış ilişkilerde ne biçimde hareket edeceğini, nasıl temsil edileceğini, amacına ulaşmak için hangi girişimlerde bulunacağını belirler<sup>398</sup>. Vakfın örgütlenmesi kapsamında vakfedenin vakfın organlarını belirlemesi ve bunların görevlerini açıklaması konuları da yer alır<sup>399</sup>. Vakfın örgüt yapısı, organlarının çeşitlerini ve görevlerini, vakfın yönetimini ve tüm örgütlenme şeklini kapsar<sup>400</sup>. Vakfın örgütüne yönetim organının yanında varsa müdür ve bunların yardımcıları ile kurullar da dahildir<sup>401</sup>.

Vakfın faaliyete geçebilmesi için bir örgüte yani organlara sahip olması gerekir<sup>402</sup>. Esasen tüzel kişiler iradelerini ancak organları aracılığıyla açıklarlar<sup>403</sup>. Tüzel kişi olarak vakıflarda da faaliyetler iki türdür. Bunlar vakfın iç ve dış ilişkilerindeki faaliyettir. İç ilişkilerindeki faaliyet vakfın yönetimi ve organları arasındaki ilişkiler iken dış ilişkilerindeki faaliyet ise vakıf ile üçüncü kişiler arasındaki ilişkilerdir<sup>404</sup>.

Vakfın örgütü vakıf kurucusu tarafından vakıf senedinde gösterilir (TMK. m. 106)<sup>405</sup>. Bununla beraber bu hüküm emredici nitelikte olmadığından eksiklikler tescil kararı verilmeden önce mahkemece tamamlattırılabilceği gibi, kuruluşan sonra da

<sup>396</sup> Özsunay, s. 429.

<sup>397</sup> İşeri, Vakıf, s. 144.

<sup>398</sup> Özsunay, s. 431.

<sup>399</sup> İkizler s. 171.

<sup>400</sup> Ege, Önder, Vakıf Senedinin Unsurları ve Vakıf Senedindeki Noksanlıkların Tamamlanması SÜHFD. 2024, C. 32, S. 1, s. 408.

<sup>401</sup> Berki, Ş., Medenî, s. 101.

<sup>402</sup> Akipek, s. 336.

<sup>403</sup> Köprülü, B., Medenî, s. 587.

<sup>404</sup> Özsunay s. 429.

<sup>405</sup> Oğuzman / Seliçi / Oktay-Özdemir, s. 449; Özsunay, s. 429; Berki, Ş., Medenî, s. 101.

denetim makamının başvurusu üzerine, imkân varsa vakfedenin görüşü alınarak vakfın yerleşim yeri mahkemesince tamamlattırılır (TMK. m. 107/II)<sup>406</sup>.

Türk kanun koyucu vakfın örgütünü düzenlerken vakfın kurucusuna geniş bir serbestlik tanımıştır<sup>407</sup>. Bundan dolayı kanun vakıfların organlarının (örgütünün) kimlerden oluşacağı hususunda bir hüküm koymamıştır<sup>408</sup>. Vakfeden koyduğu amacı dikkate alarak bunu gerçekleştirebilecek yeterli bir örgütü kurmalıdır<sup>409</sup>. Sadece yönetim organı zorunlu tutulmuştur (TMK. m. 109). Vakfın kurucusu, vakıf senedinde gerekli gördüğü başka organları da göstererek örgütünü belirleyebilir.

Vakfın örgütü, vakıf senedine göre çıkarılacak bir yönetmelikle de belirlenebilir. Çünkü kanunda bunu yasaklayan bir hüküm bulunmamaktadır. Yönetmelik doğrudan vakfın kurucusu tarafından düzenlenebileceği gibi, vakfın yetkili bir organı tarafından da düzenlenebilir. Esasen yönetmeliğin vakıf senedinin biçim kurallarına tabi olması da zorunlu değildir. Bunun sonucu olarak da yönetmeliğin değiştirilmesi de vakıf senedinin değiştirilmesi sonucunu doğurmayacağından TMK. m. 112 hükmünün uygulanması gerekmez<sup>410</sup>.

Vakfa ait yönetmeliğin geçerli olması için resmî şekli aramak özel hukuk tüzel kişisi olan vakıflar açısından bir zorunluluk olmasa gerekir. Ancak muhtemel ihtilafların önlenmesi açısından yönetmeliğin denetleme makamına ibrazı şart koşulabilir.

Uygulamada vakfın örgütü olarak, kurucu veya kurucular heyeti, mütevellî heyeti, genel kurul, yönetim kurulu, vakıf başkanı, vakıf müdürü gibi çok değişik karar ve yürütme organları yanında, denetim kurulu, denetici gibi denetim organları da vakıf senetlerinde yer almaktadır. Aynı şekilde istişare kurulu, haysiyet divanı, aile meclisi gibi organlara da yer verilebilmektedir. TMK. m. 110/II' deki çalıştırılanlara ve işçilere

<sup>406</sup> Özsunay, s. 429, Oğuzman / Seliçi / Oktay-Özdemir, s. 450.

<sup>407</sup> Akipek, s. 336.

<sup>408</sup> Köprülü, B., Medenî, s. 587.

<sup>409</sup> Oğuzman / Seliçi / Oktay-Özdemir, s. 449.

<sup>410</sup> Özsunay s. 429. Ancak yönetmeliğin geçerli olması için resmî şekilde düzenlenmesini şart koşan görüşler de vardır, Berki, Ş., Medenî, s. 101.

yardım vakıflarında ödentide bulunan işçilerin temsilcileri de vakfın örgütü içerisinde yer alan organlardandır<sup>411</sup>.

### III. VAKFIN YÖNETİM ŞEKLİ

Vakıf senedinde vakfın yönetim şeklinin gösterilmesi gerekir (TMK. m. 106). Vakfın yönetim şekline kasıt yönetim tarzı ve işleyişi ile kuruluş biçimidir. Vakfın karar ve yürütme organları ile denetim organları hep birlikte vakfın işleyişini sağlar. Bu organlar arasındaki ilişkiler ile karar ve uygulama süreçleri bir bütün olarak yönetim şeklini oluşturur. Her vakfın bir yönetim organının bulunması zorunludur (TMK. m. 109)<sup>412</sup>.

Vakıf yönetimi, mülhak, cemaat ve esnaf vakıfları ile yeni vakıflarda; vakfiye, 1936 Beyannamesi, vakıf senedi, 4721 sayılı Türk Medenî Kanunu ve Vakıflar Kanunu'na göre vakfı yönetmeye ve temsile yetkili organı ifade eder. Vakıf yöneticisi de mülhak, cemaat ve esnaf vakıfları ile yeni vakıflarda vakfiye, 1936 Beyannamesi, vakıf senedi, 4721 sayılı Türk Medenî Kanunu ve Vakıflar Kanunu'na göre vakfı yönetmeye ve temsile yetkili kişi veya yetkili organlarda görev alan kişileri ifade eder (VK. m. 3).

Kural olarak vakıf senedinde aksi belirtilmemiş ise, vakfın yönetim organı hem karar hem de yürütme organı olarak görev yapar<sup>413</sup>. Dolayısıyla vakıflarda bir tek organdan oluşan yönetim şekli olabildiği gibi birden fazla organdan da oluşan yönetim şeklini görmek de mümkündür<sup>414</sup>.

## § 9. YÖNETİM ORGANI KAVRAMI, YÖNETİM ORGANININ GÖRÜNÜMLERİ, VAKIFLARDA ÜYELİK

### I. YÖNETİM ORGANI KAVRAMI

Tüzel kişinin organı, tüzel kişinin iradesinin oluşmasını ve bu iradenin açıklanmasını sağlayan, tüzel kişinin örgütü içinde yer alan kişi ya da kişi toplulukları olarak tanımlanabilir. Tüzel kişinin organı tüzel kişinin fiil ehliyetini kullanmasını ve

<sup>411</sup> Özsunay, s. 433; Başpınar, Sena, Vakıflarda Yönetim Şeklinin Değiştirilmesi, ERÜHFD, C. 15, S. 1, 2000, s. 45.

<sup>412</sup> Akipek, s. 336; Ege, s. 408; Baysal / Kural, s. 31.

<sup>413</sup> Ayan / Ayan s. 283; Oğuzman / Seliçi / Oktay-Özdemir s. 449; Ural, Engin, Vakıflar, Ankara 1977, s. 46.

<sup>414</sup> Ural, s. 46.

tüzel kişinin hukuki ilişkilere girmesini sağlar<sup>415</sup>. Vakıf, tüzel kişiliğe sahip bir kuruluş olduğundan diğer tüzel kişiler gibi organları bulunur (TMK. m. 49). Vakfın işlerini organları yürütür ve organları vakfı temsil eder<sup>416</sup>. Tüzel kişinin iradesi, organları aracılığıyla açıklanır. Organlar, hukuki işlemleri ve diğer fiilleriyle tüzel kişiyi borç altına sokarlar (TMK. m. 50)<sup>417</sup>. Buna göre tüzel kişi olan vakfın iradesi de organları vasıtası ile açıklanır. Dolayısıyla organın iradesi vakfın iradesi sayılıp vakıf açısından hukuki sonuç doğurmaktadır<sup>418</sup>. Vakfın fiil ehliyetine sahip olabilmesi için en azından bir kişiden ibaret bir organa ihtiyaç vardır<sup>419</sup>.

Vakfın örgütünü oluşturan organlardan birisi olan yönetim organı her vakıfta bulunması gereken zorunlu bir organdır (TMK. m. 109/I, c. 1). Vakfın fiil ehliyetine sahip olabilmesi için, yönetim organının varlığı zorunludur<sup>420</sup>. Vakfın yönetim organının vakfın senedinde gösterilmesi gerekir (TMK. m. 106; VK. m. 6/V). Vakfın kurucusu, vakfın resmî senedinde veya vasiyetnamesinde ya da miras sözleşmesinde vakfın yönetimine ilişkin hususları göstermek ve örgütünün düzenleniş şeklini belirtmek zorundadır<sup>421</sup>.

Kanunda yönetim organının asgarî ve azamî sayısı belirtilmemiştir<sup>422</sup>. Vakıf senedinde yönetim organı olarak bir kişi belirlenebileceği gibi birden fazla kişi de belirlenebilir<sup>423</sup>. Yönetim organının birden fazla kişiden oluştuğu hallerde yönetim

<sup>415</sup> Akipek, s. 272; Oğuzman / Seliçi / Oktay-Özdemir s. 322; Dural / Ögüz s. 258; Organ kavramı hakkında geniş bilgi için Öztan, s. 15 vd.

<sup>416</sup> Zevkliler / Acabey / Gökyayla s. 682.

<sup>417</sup> Öztan, s. 15.

<sup>418</sup> Dural / Ögüz s. 258.

<sup>419</sup> İşeri, Vakıf, s. 144.

<sup>420</sup> Velidedeoğlu, s. 249; Akipek, s. 336; İşeri, Vakıf, s. 148; Özsunay, s. 432; Köprülü, B., Medenî, s. 587, Oğuzman / Seliçi / Oktay-Özdemir, s. 448; Güneri, s. 154.

<sup>421</sup> Güneri, s. 155.

<sup>422</sup> Oğuzman / Seliçi / Oktay-Özdemir, s. 448,

<sup>423</sup> Ayan / Ayan s. 282; Oğuzman / Seliçi / Oktay-Özdemir, s. 449; Özsunay, s. 430; Köprülü, B., Medenî, s. 588; Zevkliler / Acabey / Gökyayla s. 682; Velidedeoğlu, Hıfzı Veldet, Türk Medenî Hukuku, İstanbul 1956, C. 1, s. 249.

kurulundan söz edilebilir<sup>424</sup>. Vakfın kurucusu yönetim organı (yönetici<sup>425</sup>) olarak sadece kendisini de belirleyebilir<sup>426</sup>.

Vakfın yönetim organı, vakıf senedine uygun olarak hem vakıf adına gerekli kararları almak hem de alınan kararları uygulamakla yetkili ve görevlidir. Bu haliyle diğer tüzel kişilerden ayrı olarak vakıfta karar organı ve yürütme organı aynıdır<sup>427</sup>. Ancak bu durum tek bir organın olduğu vakıflar için geçerlidir. Birden fazla organa sahip olan vakıflarda genelde karar organı ile yürütme organı ayrılmaktadır. Esasen vakfedenin, vakıf senedinde gerekli gördüğü başka organları gösterebilmesi de bu sonucu doğurmaktadır (TMK. m. 109/I, c.2)<sup>428</sup>. Uygulamada da genellikle yeni vakıflarda yönetim organı yanında karar organı da ayrıca belirlenmektedir. Özellikle birden fazla kurucunun bulunduğu vakıflarda bu durum daha belirgin olarak ortaya çıkmaktadır. Bunun sonucu olarak yönetim organına ait olan yetkiler birden fazla organa ait olacak şekilde vakıf senedinde düzenlenebilir<sup>429</sup>. Vakfın yönetim organı gerçek kişiler olabileceği gibi tüzel kişiler de olabilir<sup>430</sup>.

## II. VAKFIN YÖNETİM ORGANININ GÖRÜNÜMLERİ

### A. GENEL OLARAK

Türk Medenî Kanunu'na göre vakfın yönetim organının bulunması zorunlu olsa da vakfedenin vakfın organlarını belirlemede geniş takdir yetkisi bulunmaktadır (TMK. m. 109). Buna göre yönetim organının adı, kimlerden ve ne şekilde oluşacağı kanunda belirtilmediğinden vakfın kurucusu tarafından serbestçe belirlenebilir<sup>431</sup>.

<sup>424</sup> Ayan / Ayan s. 283.

<sup>425</sup> VK m. 3 “Vakıf yöneticisi: Mülhak, cemaat ve esnaf vakıfları ile yeni vakıflarda; vakfiye, 1936 Beyannamesi, vakıf senedi, 4721 sayılı Türk Medenî Kanunu ve bu Kanuna göre vakfı yönetmeye ve temsile yetkili kişi veya yetkili organlarda görev alan kişileri, ifade eder.”.

<sup>426</sup> Ural s. 46, Akipek s. 336, Özsunay s. 430; Dural / Ögüz s. 367, Köprülü, B., Medenî, s. 588.

<sup>427</sup> Güneri, s. 158; Ayan / Ayan s. 283, Ural s. 46, Oğuzman / Seliçi / Oktay-Özdemir, s. 449, Dural / Ögüz s. 367.

<sup>428</sup> Türk Silahlı Kuvvetlendirme Vakfının karar organı mütevelli heyeti, yönetim organı ise yönetim kuruludur (3388 Sayılı Kanun m. 2/A). Maarif vakfın organları, mütevelli heyeti, yönetim kurulu ve denetim kuruludur (6721 sayılı Kanun m. 3).

<sup>429</sup> Doğan, s. 267; Polat, s.133.

<sup>430</sup> Özsunay s. 431; Zevkliler / Acabey / Gökyayla, s. 682.

<sup>431</sup> Oğuzman / Seliçi / Oktay-Özdemir, s. 449; İşeri, Vakıf, s. 147.

Uygulamada vakıf kurucularına tanınan bu geniş takdir yetkisinin sonucu olarak vakfın yönetim organı vakıf senetlerinde değişik isimlerde belirtilmiştir. Vakfı kuran, yönetim organı olarak sadece kendisini belirlemiş ise bu kişiye kurucu, müteveli<sup>432</sup>, vakıf yöneticisi, vakıf başkanı, vakıf müdürü<sup>433</sup> gibi isimler verilir.

Vakfı kuran kişiler birden fazla ise ve bu kişiler yönetim organını oluşturuyorsa o zaman kurucular kurulu, müteveli heyeti, yönetim kurulu, idare kurulu, idare heyeti, vakıf heyeti isimlerini almaktadır<sup>434</sup>. Görüldüğü gibi yönetim organının birden fazla kişiden oluştuğu hallerde yönetim kurulundan söz edilebilmektedir<sup>435</sup>.

Bazı vakıflarda vakfı yöneten organ olarak genel kurul belirlenmekte ve bu genel kurul öngörülen kararları almakta ve içinden oluşturduğu bir ya da birkaç kişilik yönetim organı vasıtasıyla vakıf yönetilmektedir<sup>436</sup>. Burada belirtilen genel kurul ve yönetim kurullarının her ikisi de yukarıda belirtilen kurucular kurulu, müteveli heyeti, yönetim kurulu, vakıf heyeti diye adlandırılabilir. Öyle ki bir vakıfta kurucular kuruluna (genel kurula) müteveli heyeti denirken bir başka vakıfta yönetim kuruluna müteveli heyeti denir<sup>437</sup>. Bazı vakıflarda ise hem kurucular kurulu (genel kurul) hem de müteveli heyeti bulunmaktadır<sup>438</sup>.

<sup>432</sup> Velidedeoğlu, s. 249, Berki, Ş., Medenî, s. 101; İşeri, Vakıf, s. 148; Akipek, s. 336.

<sup>433</sup> Özsunay s. 431; Sarı, s. 125.

<sup>434</sup> İşeri, Vakıf, s. 148; Güneri, s. 155; Ayan / Ayan s. 283; Dural / Ögüz, s. 367.

<sup>435</sup> Özsunay, s. 431; Ayan / Ayan, s. 215; Sarı, s. 125.

<sup>436</sup> Vakıflarda genel kurul olmadığından vakıf senedinde genel kurula yer verilemeyeceğine dair Berki, Ş., Medenî, s. 101.

<sup>437</sup> Yargıtay 2. HD. T. 28.06.2007, E. 2007/3991, K. 2007/6203, “Türk Kalp Vakfı Senedinin 11. maddesinde (b) bendinde <Vakıf Yönetim Kurulu'nun geçmiş çalışma yılına (dönemine) ilişkin raporlarıyla Vakıf Denetim Kurulu'nun bu konudaki raporlarını inceleyip, Yönetim Kurulu'nun ibrası konusunda karar vermek> görevi ve yetkisi Vakıf Müteveli Heyeti'ne tanınmıştır. Senedin 17. maddesi hükmüne göre de Yönetim Kurulu (başkan dâhil) on bireyden oluşur. Müteveli heyet başkanı, yönetim kurulunun da başkanıdır. Vakıf müteveli heyeti, senedin 11. maddesinin (b) bendi uyarınca yönetim kurulunu (başkan ve üyeleri) bir kül olarak ibra edebileceği gibi, gerekiyorsa etmeyebilir ya da <somut olayda olduğu üzere> durumuna göre başkanı ayırık tutup salt yönetim kurulu üyelerinin ibrasına karar verebilir. Bunu engelleyen yasal bir kural yoktur” (Sinerji ET. 22. 05.2024).

<sup>438</sup> Yargıtay 18. HD. T. 30.04.2007, E. 2007/2829, K. 2007/3651, “Dava konusu edilen Türk Parlamenterler Dayanışma ve Bilimsel Araştırma Vakfının 19.06.2004 günlü olağanüstü genel kurulunda yapılan yönetim ve denetim kurullarının seçimi ile ilgili olarak davacılar tarafından Ankara Asliye 9. Hukuk Mahkemesinde 23.06.2004 tarihinde açılan davada, anılan mahkemenin 14.07.2005 gün ve 2004/328-2005/345 sayılı kararı ile seçimlerin vakıf senedine göre (2 yılda bir) yapılmadığı gerekçesi ile iptaline karar verilmiş ve bu karar Yargıtay denetiminden de geçmek suretiyle 10.03.2006 günü kesinleşmişti... Bu davaya konu olan ve adı geçen vakfın seçilmiş yönetim kurulu üyeleri tarafından alınan 01.03.2005 günlü, kurucular kurulu (müteveli heyet) toplantısına ilişkin

Vakıflarda örgüt ve yönetim organının belirlenmesindeki serbestlik<sup>439</sup> ile karar ve yönetim organlarının aynı olabilmesi nedeniyle yukarıdaki isimlere bakarak vakfın yönetim organını tam olarak belirlemek mümkün değildir. Bu durumda vakfın karar organı ve yönetim organı eğer bir tek organda birleşmiş ise bu organ TMK. m. 109'da belirtilen zorunlu yönetim organıdır<sup>440</sup>.

Bir vakıfta karar ve yönetim organları birbirinden ayrı ayrı oluşturulmuş ise o zaman bu organların isimlerine değil yaptıkları göreve göre bir ayırım yapılması gerekir. Buna göre eğer bir organ vakfın işlerinin yerine getirilmesinde sadece karar alıyorsa bu organ karar organıdır. Bir organ vakfın işlerini yerine getirirken sadece alınan kararları uyguluyorsa bu organ yönetim organıdır. Bu arada vakfı temsil eden organ da vakfın yönetim organıdır (VK. m. 3). Şayet vakfın organlarından birisi bazen karar alır bazen de bu kararları uygularsa bu durumda yapılan işleme göre bu işlemi yapan organ yerine göre karar organı yerine göre hem karar hem de yönetim organı olur<sup>441</sup>.

Aile vakıflarında kanunen zorunlu olan yönetim organı yanında, vakfın kurucusunun isteğine bağlı olarak ihtiyari organlar da yer alabilmektedir. Bu ihtiyari organlar vakıftan faydalananlar genel kurulu ve aile meclisi olabilir<sup>442</sup>. Bu şekilde birden fazla organın yer aldığı vakıflarda vakfın yönetimi bakımından bir iş bölümü yapılmış demektir<sup>443</sup>.

## B. ÇALIŞTIRILANLARA VE İŞÇİLERE YARDIM VAKIFLARINDA ÖDENTİDE BULUNAN İŞÇİLERİN TEMSİLCİLERİ

Çalıştırılanlara ve işçilere yardım vakıflarından iki taraflı olanlarında yani vakıftan yararlananların da vakfa bir ödentide bulundukları vakıflarda vakfın yönetimine

---

kararda vakfın olağan genel kurulunun 19.03.2005 günü toplanmasına, çoğunluk sağlanmadığı takdirde bu toplantının 26.03.2005 günü yapılmasına ilişkin karar ve 26.03.2005 günlü olağan genel kurul toplantısı ve bu toplantıda alınan kararlar önceki iptal kararının kesinleşme tarihi olan ve yukarıda açıklanan 10.03.2006 gününden önce alındıklarından mahkemece, davanın reddi yolunda verilen kararda bir isabetsizlik bulunmamaktadır.” (Sinerji ET. 23.05.2024).

<sup>439</sup> Ayan / Ayan, s. 285.

<sup>440</sup> Özsunay, s. 433.

<sup>441</sup> Tüzel kişinin iradesinin oluşmasını sağlayan, diğer organlarının davranış şeklini belirleyen ve gerekli talimatları veren, tüzel kişinin iç ilişkisiyle ilgili kararları alan organ karar organıdır. Karar organı tarafından alınan kararları uygulayan ve tüzel kişiyi dış ilişkisinde temsil eden organ ise yönetim (yürütme) organıdır. Arat, s. 68; Oğuzman / Seliçi / Oktay-Özdemir, s. 267.

<sup>442</sup> Güneri, s. 155.

<sup>443</sup> Güneri, s. 158.

personelin de katılımı söz konusudur. Buna göre çalıştırılanlar ve işçiler en az yaptıkları ödentilerle orantılı olarak vakfın yönetimine katılırlar ve temsilcilerini olabildiğince kendi aralarından seçerler (TMK. m. 110/II)<sup>444</sup>.

Çalıştırılanlara ve işçilere yardım vakıflarının yönetim organı bir kurul halinde olmak zorundadır (TMK. m. 110/II). Çünkü ancak kurul halinde oluşan bir yönetim organında işveren ve işçi temsilcileri yönetim organında birlikte görev alabilirler. Bunun sonucu olarak çalıştırılan ve işçi temsilcileri de vakfın yönetim organını oluşturan unsurlardandır<sup>445</sup>. Ayrıca tek taraflı olarak kurulan çalıştırılanlara ve işçilere yardım vakıflarında, yönetim organını o vakfı kuran tüzel kişinin yönetim kurulu oluşturmaktadır<sup>446</sup>.

### III. ESKİ VE YENİ VAKIFLARDA YÖNETİM ORGANININ KARŞILAŞTIRILMASI

Osmanlı Devleti'nde vakıfların yönetiminde başlangıçta tam bir serbestlik hâkim olmuştur. Kişilerin kendi mal varlıklarından kurdukları vakıflar kurucular tarafından veya belirledikleri mütevelliler tarafından yönetilmiş ve kadılar tarafından denetlenmiştir. Bu vakıflardan yönetiminin ne şekilde olacağı ve yöneticilerin sayısı ve nitelikleri vakıfnamelerde belirtilmiştir. Padişah veya devlet adamları ile bunların yakınlarının kurduğu vakıflar ise Kapı Ağası Nezareti veya Evkafı Hümayun Nezareti tarafından yönetilmiştir<sup>447</sup>.

Tarihi süreç içerisinde kurulan vakıfların yönetimi, başlangıçta genellikle kurucusu tarafından yerine getirilmiştir. Kurucunun ölümünden sonra ise neslinden olanlarca yönetilmesi şart koşulmuştur. Vakfın kurucusu yöneticiliği kız ve erkek evlatlarından birisinin veya her ikisinin soyundan gelenlere de bırakmıştır. Ayrıca yöneticide ekber (en büyük) ve erşed (en olgun, tecrübeli) olma şartı da aranmıştır. Neslinden kimse kalmadığı zaman kurucunun gönül bağının bulunduğu kişilere veya güvenilir devlet adamlarına yönetim bırakılmıştır. Bazen aileye yakın olan kişiler de yönetici olarak belirlenmiştir<sup>448</sup>.

<sup>444</sup> Zevkliler / Acabey / Gökyayla, s. 673; Oğuzman / Seliçi / Oktay-Özdemir, s. 416.

<sup>445</sup> Oğuzman / Seliçi / Oktay-Özdemir, s. 416.

<sup>446</sup> İşeri, Vakıf, s. 149.

<sup>447</sup> Korkusuz / Ergün, s. 82; Kurban, s. 52.

<sup>448</sup> Kurban, s. 53.

Yeni vakıflarda genellikle yönetimin nesilden nesile aktarımı pek görülmemektedir. Ancak aile vakıfları genelde aynı ailenin neslinden gelen kişilerce yönetilmektedir. Eski vakıflarda yönetim genellikle mütevellî denilen tek kişi tarafından yerine getirilirken, yeni vakıflarda tek kişi veya birden fazla kişiden oluşan yönetim kurulları vasıtası ile yerine getirilmektedir<sup>449</sup>.

Tüzel kişilik kavramı vakıf ile geliştiğinden eski vakıflarda yönetim organını gerçek kişiler oluşturmuştur. Oysa yeni vakıflarda yönetim organının tüzel kişi olması da mümkündür. Özellikle çalıştırılanlara ve işçilere yardım vakıflarında vakfı kuran şirketin yönetim kurulunun vakfında yönetim organını oluşturması sıkça görülmektedir<sup>450</sup>.

Günümüzde eski vakıflardan mazbut vakıfların yönetimini kamu kurumu olan Vakıflar Genel Müdürlüğü temsil etmektedir. Yeni vakıfların yönetim organını ise kamu kurumu yerine özel kişilerle kamu görevlileri temsil edebilmektedir<sup>451</sup>. Mülhak vakıfların yönetim organını eskiden olduğu gibi günümüzde de vakfedenin soyundan gelen kişiler oluşturmaktadır (VK. m. 3). Yeni vakıflardan farklı olarak mülhak vakıfların yönetim organı olan mütevellîsi Vakıflar Meclisi tarafından tayin edilir<sup>452</sup>.

#### IV. VAKIFLARDA ÜYELİK

Vakıf, mal topluluğu şeklinde tüzel kişilik olduğu için aslında vakıfta üyelik söz konusu olmaz<sup>453</sup>. Bunun sonucu olarak kişilerden oluşan dernekler için zorunlu organ olan genel kurulun vakıfta bulunmayacağı kabul edilmekteydi<sup>454</sup>. Buna rağmen uygulamada 743 sayılı Türk Medenî Kanunu zamanında kurulan pek çok vakıf senedinde üyelik sonucunu doğuracak hükümler bulunmaktaydı<sup>455</sup>.

4721 sayılı Türk Medenî Kanunu'ndaki vakıflarda üyelik olmaz şeklindeki açık hüküm gereğince vakıflarda üyelik kesin olarak yasaklanmış bulunmaktaydı (TMK. m. 101/III). Ancak kurulan vakıfların yönetim organlarında görev alanlarının zamanla

<sup>449</sup> Akman, Vakıflar İdaresi, s. 139; İşeri, Vakıf, s. 148; Özsunay, s. 430; Berki, Ş., Medenî, s. 101.

<sup>450</sup> İşeri, Vakıf, s. 149.

<sup>451</sup> Yukarıda anlatılan kanun ile kurulan vakıfların yönetim organında kamu görevlileri de yer almıştır. Bkz. Birinci Bölüm § 5. II.

<sup>452</sup> Akman, Vakıflar İdaresi, s. 277.

<sup>453</sup> Zevkliler / Acabey / Gökyayla, s. 683; Baysal / Kural, s. 39.

<sup>454</sup> Velidedeoğlu, s. 249, Berki, Ş., Medenî, s. 101, Zevkliler / Acabey / Gökyayla, s. 683.

<sup>455</sup> Baysal / Kural, s. 31.

değişmesi veya görevlerinin sona ermesi nedeniyle yerlerine yeni kişilerin göreve getirilmesi hususlarında zorluklar da oluşabileceği ileri sürülmüştür<sup>456</sup>. Bunun yanında Anayasa'ya göre vakıflar hakkında da derneklere ilişkin hükümler uygulanır (AY. m. 33/VII). Yapılan başvuru sonucu TMK. m.101/III hükmü Anayasa Mahkemesince iptal edilmiştir<sup>457</sup>. Bu karar sonucunda artık vakıfta da üyelik statüsüne yer vermek için vakıf senetlerine hüküm konulması mümkün hale gelmiştir<sup>458</sup>. Ayrıca daha önceden vakıf senetlerinde üyelikle ilgili hüküm olduğu halde 4721 sayılı Türk Medenî Kanunu'nun yürürlüğe girmesi ile birlikte vakıf senetlerindeki üyelik hükümleri kaldırılan vakıflar tekrar üyelikle ilgili hükümleri senetlerine koyabilmişlerdir. Fakat daha önceden vakıf senetlerinde üyelikle ilgili hüküm bulunmayan vakıfların senet değişikliği ile üyelikle ilgili hükümleri vakıf senedine koymaları veya üye almaları kabul edilmemektedir<sup>459</sup>.

Anayasa Mahkemesinin üyeliğe ilişkin iptal kararı olmasına rağmen vakıfların mal topluluğu olduğu yönündeki hüküm (TMK. m. 101/I) ise varlığını sürdürmektedir. Mal topluluğu olan bir topluluğa üye olunmasını kabul etmek bir çelişkidir. Çünkü vakıf üye kabul ettiği zaman oluşturulacak genel kurul vakıf senedinde değişiklik yapma yetkisini elde edebilir ki bu durum vakfın kurucu iradesine aykırılık oluşturur<sup>460</sup>. Kanundaki üyelikle ilgili yasaklayıcı hüküm olmasaydı da vakıflarda üye olmayacağı sonucu Türk Medenî Kanun'un diğer hükümlerinden anlaşıldı. Çünkü tüzel kişilerin kişi topluluğu ve mal topluluğu olduğunu belirten TMK. m. 47'ye göre kişi topluluğu dernekler, mal topluluğu ise vakıflardır. Dolayısıyla mal topluluğu olan vakfın bu özelliği zorunlu olarak kişi topluluğu olan dernekler gibi üyelerden oluşmasına engel olmaktadır<sup>461</sup>.

<sup>456</sup> Vakıf senedinde yönetim organındaki boşalmalarda yeni kişilerin nasıl belirleneceği belirtilmemiş ise TMK. m. 107 hükmüne göre senet değişikliği yapılması gerekir. **Öge**, s. 424.

<sup>457</sup> AYM. T. 17.04.2008, E. 2005/14, K. 2008/92 "İtiraz konusu kuralda, vakıflarda üyelik olmayacağı belirtilmek suretiyle, gerçek ve tüzel kişilerin vakıflara üye olmaları engellenmiştir...Anayasa'nın 33. maddesinde, herkese, önceden izin almaksızın dernek kurma, derneklere üye olma ya da üyelikten çıkma özgürlüğü tanınmıştır. Maddede vakıflara üyelik konusunda açık bir düzenlemeye yer verilmemiş ancak son fıkrada, bu madde hükümlerinin vakıflarla ilgili olarak da uygulanacağı belirtilmiştir. Derneklerin ve vakıfların kuruluşları, amaçları, işlevleri, işleyişleri ve yönetimleri aynı değil ise de Anayasa'nın 33. maddesinin birinci ve son fıkraları birlikte değerlendirildiğinde, herkesin, vakıflara üye olma özgürlüğüne sahip olduğu anlaşılmaktadır." RG. T. 28.06.2008, S. 26920.

<sup>458</sup> **Ayan / Ayan**, s. 269.

<sup>459</sup> **Baysal / Kural**, s. 40.

<sup>460</sup> **Aydos**, Oğuz, Vakfın Sona Ermesi, İNÜHFD, 2013, C. 4, S. 1, s. 131, dñn. 1.

<sup>461</sup> Kanundaki üyelikle ilgili yasaklayıcı hüküm olmasaydı da vakıflarda üye olamayacağı, Türk Medenî Kanunu'na göre tüzel kişilerin kişi topluluğu ve mal topluluğu olduğunu (TMK. m. 47) ve kişi topluluğunun dernekler, mal topluluğunun ise vakıflar olduğu; belirli bir malvarlığının belirli bir

Vakıf senetlerine konulacak üyelik düzenlemelerinin vakfın organlarını oluşturma amacına yönelik olması gerekir ki bu durum vakfın niteliğine uygun düşsün. Vakıf kişilik kazanmış malvarlığı olduğu için, vakfın üyesi olmaz; ancak vakfın zorunlu organının ya da seçimlik organlarının üyelerinin olması ise zaten mümkündür<sup>462</sup>. Meselâ vakıf senedinde genel kurul veya yönetim kuruluna yer verilmiş ise bu kurulların üyeleri bulunur. Bunlara müteveli heyet üyesi, genel kurul üyesi, yönetim kurulu üyesi veya denetleme kurulu üyesi denir; ama vakıf üyesi denmez. Burada vakıf genel kurulu üyelerinin dernek üyeleri ile aynı hak ve yetkilere sahip bir karar organı üyesi olduğu anlamı da çıkmaz. Çünkü vakıflarda irade, vakfın kurucusu tarafından amaç olarak belirlenir ve vakfın organlarının görevi bu iradeye uygun olarak vakfı yönetmektir. Bir görüşe göre vakıf genel kurulunun aldığı kararlara karşı TMK. m. 83’ deki gibi karara katılmayanlarca iptal davası açılmaz. Ancak alınan kararlar vakıf senedine aykırı olduğu zaman da vakıf senedinin değiştirilmesi sonucu ortaya çıkacağından bu kararlar aleyhine denetim makamı olan Vakıflar Genel Müdürlüğüne şikâyet yoluna gidilebilir. Vakıflar Genel Müdürlüğü vakfın organlarını vakıf senedine uygun hareket edip etmedikleri konusunda denetleme yetkisine sahiptir (TMK. m. 111)<sup>463</sup>. Diğer bir görüşe göre vakıf senedinde belirlenen organlara ilişkin olarak Vakıflar Kanunu ve Türk Medenî Kanunu’nun vakıflarla ilgili maddelerinde hüküm bulunmadığı hallerde niteliğine uygun düştüğü oranda derneklerin organlarına ilişkin hükümlerin kıyas yoluyla uygulanması mümkündür<sup>464</sup>. Özellikle vakfın organlarını oluşturan üye sayısının çok olduğu vakıflar için ikinci görüş tercih edilebilir.

---

amaca özgülenmesi neticesinde, o malvarlığın söz konusu kişi veya kişilerden en üst düzeyde bağımsızlaşarak hak ehliyeti kazanması şeklinde ortaya çıkıyor ve bu örgütün kuruluş belgesinde söz konusu kişi veya kişiler tarafından açıklanan irade örgütteki kişileri hak sahibi olarak değil, sadece görevli (ve yetkili) sıfatıyla yönetecek olan yönetim organı (ya da organları) tarafından yerine getiriliyorsa bu örgütün bir vakıf olduğu ve Anayasa Mahkemesinin kararının yanlış olduğu yönünde, **Gürzumar**, Osman Berat, Türk Medenî Kanunu’nun “Vakıflarda üyelik olmaz.” Hükümünü İptâl Eden Anayasa Mahkemesi Kararı Hakkında, Halûk Konuralp Anısına Armağan, Ankara 2009, s. 539 vd.

<sup>462</sup> **Gürzumar**, s. 532; **Baysal / Kural**, s. 40; **Akbulut**, s. 115.

<sup>463</sup> **Akbulut**, s. 117. Ancak Yargıtay bu kararlara karşı dava açılabilmesi ve derneklerle ilgili hükümlerin kıyas yoluyla uygulanabileceği görüşündedir. Yargıtay 18. HD., T. 07.06.2016, E. 2016/8502, K. 2016/9134., Bkz. §.6.II; **Özsunay**, s. 433; **Velidedeoğlu**, s. 249; **Dural / Ögüz**, s. 368.

<sup>464</sup> **Özsunay**, s. 433; **Velidedeoğlu**, s. 249; **Dural / Ögüz**, s. 368; Yargıtay da vakfın organlarının kararlarına karşı dava açılabilmesi ve derneklerle ilgili hükümlerin kıyas yoluyla uygulanabileceği görüşündedir. Yargıtay 18. HD., T. 07.06.2016, E. 2016/8502, K. 2016/9134., Karar metni için Bkz. §.6.II.

Anayasa Mahkemesinin iptal kararından sonra en azından üye olacak kişilerin üyelik girişinde mal topluluğu olan vakfa aidat dışında belirgin bir mal veya hak bağışlamasını şart koşturmak yerinde olur. Aksi halde vakıfların derneklerden ayırıcı özelliği ortadan kalkabilir <sup>465</sup>.

## V. VAKIFLARDA YÖNETİM ORGANININ OLUŞUMU

### A) VAKIF SENEDİ İLE VAKFEDEN TARAFINDAN BELİRLENMESİ

Kuruluş aşamasında vakıf senedinde vakfın örgütü ve yönetim şekli gösterilir (TMK. m. 106). Vakıf senedi vakfi kuran (vakfeden) tarafından hazırlanır (TMK. m. 102/D). Yeni vakıfların yönetim organı vakıf senedine göre oluşturulur (VK. m. 6/V).

Vakfın organları ve yönetim şekli, kural olarak vakfın kurucusu tarafından vakıf senedinde belirlenir<sup>466</sup>. Vakıf, noterde resmî senetle, vasiyetname veya miras sözleşmesi ile kurulabildiğinden vakfın yönetim organı doğrudan vakıf senedinde gösterilebilir. Kanun vakfın organları hakkında belli bir şekil belirlemediğinden, vakfın yönetim organının kimlerden oluşacağını vakfi kuran serbestçe belirler<sup>467</sup>. Vakfi kuran doğrudan doğruya kendisini de vakfın tek yöneticisi olarak gösterebilir<sup>468</sup>. Kendisinin ölümünden sonra vakfi yönetecek olan kişiyi vakıf senedinde belirtmeyen vakfedenin mirasçıları doğrudan vakfın yöneticisi olamaz<sup>469</sup>. Bu durumda vakıf yöneticisi Vakıflar Genel Müdürlüğünün başvurusu üzerine varsa vakfın organının görüşü alınarak mahkemece belirlenir (TMK. m. 107; VK. m. 8)<sup>470</sup>.

Kanunlarda vakıf yönetim organının asgari ve azami sayısı belirtilmiş değildir. Vakfi kuran kişi organlarda görev alacakların sayısını da vakfın amacı ve malvarlığı ile

<sup>465</sup> “Kurduğum bu tesise (vakfa) 1000 lira ve daha fazla bağışlama yapan kimselerden mürekkep bir yardımcı kurul, tesise yapılan ve yapılacak olan yardım işlerini idare eder” şeklinde bir hüküm konulabileceği hakkında Bkz. **Velidedeoğlu**, s. 249.

<sup>466</sup> **Özsunay** s. 431; **İşeri**, Vakıf, s. 149.

<sup>467</sup> **İşeri**, Vakıf, s. 147; **Ayan / Ayan** s. 285; **Dural / Ögüz**, s. 369; **Özsunay**, s. 433; **Oğuzman / Seliçi / Oktay-Özdemir**, s. 448.

<sup>468</sup> **İşeri**, Vakıf, s. 148; **Berki**, Ş., Vakıf Çeşitleri, s. 9; **Güneri**, s. 154; **Özsunay**, s. 430; **Avcı**, Mehmet özgür, Türk Medenî Kanunu’na Göre Vakıf Yönetim Organı, İstanbul 2006, s. 43; **Berki**, Ali Himmet, 903 Sayılı Vakıflar Kanun ve Nizamnamesine Göre Vakıflar İdare Uzuvarlarının Vazife ve Mesuliyetleri, VD. S. 10, 1973, s. 63.

<sup>469</sup> **Berki**, Ş., Vakıf Çeşitleri, s. 9.

<sup>470</sup> **Dural / Ögüz**, s. 369.

orantılı olarak oluşturması yerinde olur<sup>471</sup>. Vakfı kuran kişi vakıf senedinde yönetim organının yardımcılarını, varsa müdür ve bunların yardımcılarını da kişi veya kurul olarak belirleyebilir<sup>472</sup>.

Senette vakfın organı olarak gerçek veya tüzel kişiler belirlenebilir. Özellikle çalıştırılanlara ve işçilere yardım vakıflarında yönetim organı olarak sadece tüzel kişi olan şirketin yönetim kurulu belirlenebildiği gibi, işçilerle şirketin temsilcilerinin birlikte kurul halinde yönetim organını oluşturması da mümkündür<sup>473</sup>.

Cemaat vakıflarında vakıf senedi yerine 1936 Beyannamesine göre işlem yapılmaktadır. Bu beyannamelerde genellikle yönetim organı ve sayısı belirtilmemiştir. Bu sebeple Cemaat Vakıfları Seçim Yönetmeliği'ndeki özel hükümler ile cemaat vakfının yönetim organının 7 kişiden oluşacağı ve cemaat mensuplarınca 5 yılda bir yapılacak seçimle belirleneceği düzenlenmiştir<sup>474</sup>. İhtiyaç durumunda yönetim kurulu tek sayı olmak üzere en fazla 11 kişiden oluşturulabilir. Yönetim kurulu üye sayısının salt çoğunluğu kadar yedek üye seçilir ve asil üyelere ölüm, istifa ve görevden alınma nedeniyle boşalma olması halinde yönetim kurulu yedek üyeler ile tamamlanır. Yönetmelikte yönetim kurulu üye sayısının üçten aşağı düşmesi halinde 3 ay içerisinde seçim yapılmasını da zorunlu tutulmuştur.

Kanunla kurulan vakıfların<sup>475</sup> yönetim organları genellikle bizzat kuruluş kanununda gösterilir. Nitekim 3388 Sayılı Türk Silahlı Kuvvetlerini Güçlendirme Vakfı Kanunu'na göre vakıf müteveli heyetinin, cumhurbaşkanı başkanlığında, cumhurbaşkanının görevlendireceği cumhurbaşkanı yardımcısı, millî savunma bakanı, genelkurmay başkanı ve savunma sanayii başkanı olmak üzere beş kişiden oluşur (TSKGVK. m. 2/A-I). Vakıf yönetim kurulu da müteveli heyet tarafından seçilen en az üç, en fazla yedi üyeden oluşur (TSKGVK. m. 2/A- III)<sup>476</sup>.

6721 sayılı Türkiye Maarif Vakfı Kanunu'na göre vakfın müteveli heyeti karar organı olup on iki üyeden oluşur. Müteveli heyeti, cumhurbaşkanı tarafından atanan yedi

<sup>471</sup> Oğuzman / Seliçi / Oktay-Özdemir, s. 448.

<sup>472</sup> Berki, ř., Medenî, s. 101.

<sup>473</sup> İşeri, Vakıf, s. 149.

<sup>474</sup> RG. T. 18.06.2022, S. 31870; Avcı, Yönetim, s. 44.

<sup>475</sup> Bkz. I. Bölüm, ř.5.II.

<sup>476</sup> Ergün, s. 42; Onat, s. 94.

daimî üye ile ikisi millî eğitim bakanlığı temsilcisi olmak üzere dışişleri bakanlığı ve maliye bakanlığı ile yükseköğretim kurulu temsilcilerinden teşekkül eder (TMVK. m. 3/II). İcra organı olan yönetim kurulu, bir başkan ile altı üyeden oluşur ve müteveli heyeti tarafından beş yıllığına atanan üyeler gerektiğinde müteveli heyeti tarafından görevden alınabilir (TMVK. m. 3/IV).

5653 sayılı Yunus Emre Vakfı Kanununa göre de vakfın müteveli heyeti karar organı olup on bir üyeden oluşur (YEVK. m. 4/I-a). Vakfın icra organı ise yönetim kurulu olup kanunda belirtilen yedi kişilik kamu görevlilerinden oluşur (YEVK. m. 4/I-b)<sup>477</sup>.

Mazbut vakıflar, Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından yönetilir ve temsil edilir (VK. m. 6/I). Mülhak vakıflar, vakfiye şartlarına göre Vakıflar Meclisi tarafından atanacak yöneticiler eliyle yönetilir ve temsil edilir (VK. m. 6/II)<sup>478</sup>.

## **B) VAKFEDEN DIŞINDAKİ KİŞİLERCE BELİRLENMESİ**

### **1) Tüzel Kişilerin Temsilcisinin Belirlenmesi**

Vakfın yönetim organı gerçek kişiler olabileceği gibi tüzel kişiler de olabilir<sup>479</sup>. Yönetim organının tüzel kişi olarak belirlendiği durumda tüzel kişi adına yönetim organında görev alacak kişileri de ilgili tüzel kişinin organları belirler. Meselâ, vakfi kuran, yönetim organının bir derneğin yönetim organından oluşacağını vakıf senedinde düzenleyebilir. Bu durumda vakfın yönetim organını ilgili derneğin yönetim organı oluşturacağından onun seçimini de o derneğin genel kurulu yapar. Vakıf senedine göre başka bir tüzel kişinin (dernek, şirket v.b.) görevlendireceği kişinin yönetim organını oluşturacağı durumlarda ilgili tüzel kişinin görevlendirdiği kişi de vakfın yönetim organını oluşturur<sup>480</sup>.

Bir tüzel kişinin başkanının vakfın organını oluşturacağı senette belirlenebilir. Meselâ yönetim organı ile ilgili olarak bir vakfın senedinde Ankara Ticaret Odası başkanının vakfın başkanlığını yapacağı belirtilmiş ise oda başkanı seçilen kişi vakfın da başkanı olur<sup>481</sup>.

<sup>477</sup> Onat, s. 83.

<sup>478</sup> Yılmaz, s. 140.

<sup>479</sup> Özsunay s. 431.

<sup>480</sup> Oğuzman / Seliçi / Oktay-Özdemir, s. 449.

<sup>481</sup> Berki, A.H., Vakıflar, s. 40.

## 2) Yönetim Organı Üyelerince Belirlenmesi

Vakfın kurucusu, vakıf senedinde başlangıçta belirlediği yönetim organına, daha sonraki yönetim organında görev alacak kişileri belirleme yetkisi verebilir. Vakfın yönetim organı, yönetim kurulu veya onu seçen bir üst kuruldan (kurucular kurulu, müteveli heyeti) oluştuğu durumlarda organlardaki boşalmaların bu kuruldaki kişilerin yapacağı seçim veya atama ile tamamlanması vakıf senedinde belirtilebilir. Özellikle vakıf senedinde belirtilen yönetim organı görevlisinin (üyesinin) ölümünden sonra yerine gelecek kişilerin belirlenmesinde yetkili organlar da vakıf senedinde gösterilebilir<sup>482</sup>.

Vakıf kurucusu vakıf senedinde vakfın seçimlik organlarının teşkilini de yönetim organına bırakmış olabilir<sup>483</sup>. Ayrıca vakfın yönetim organının, mirasçılar veya denetim makamı tarafından da belirleneceği vakıf senedinde düzenlenebilir<sup>484</sup>. Vakfı kuran kişi vakıf yönetim organının belirlenmesini vasiyeti tenfiz memuruna veya vakıftan faydalananlara da bırakabilir<sup>485</sup>. Kanunla kurulan vakıfların yönetim organı ise doğrudan kanunda belirlenmiştir.

## C) DÜZENLEYİCİ İŞLEMLE BELİRLENMESİ

Vakfı kuran kişi yönetim organını belirledikten sonra bu organın nasıl göreve getirileceğini ve vakfın idare şeklini sonradan yapılacak bir (yönetmelik vb.) düzenleyici işlemle gösterileceğini de şart koşabilir<sup>486</sup>. Türk Medenî Kanunu'nda vakfın örgütünün yönetmelikle düzenlenebileceğine dair herhangi bir hüküm mevcut değildir. Ancak

<sup>482</sup> Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından hazırlanan örnek vakıf senedinde bu konuya ilişkin alternatifli bir çözüm tarzı gösterilmiştir. Örnek vakıf senedi Madde 8- Vakfın müteveli heyeti, ekli listede adları yazılı ve işbu vakıf senedi altında imzaları bulunan gerçek kişiler ile (varsa) tüzel kişilik temsilcilerinden oluşan kişidir.

1.seçenek: Müteveli heyet üyeleri, kendilerinden sonra görev yapmak üzere yerlerini almasını istedikleri üç kişinin adını önceden belirleyerek yazılı olarak müteveli heyete verirler. Ölüm, istifa ya da başka bir nedenle üyeliklerde eksilme olduğunda, müteveli heyet üyeliği listedeki sıraya göre ilk sıradan başlamak üzere adaylara teklif edilir. Müteveli heyet üyelerinin aday bırakmamaları veya adaylardan hiçbirinin görevi kabul etmemeleri halinde, boşalan müteveli heyet üyeliğine seçim, kalan müteveli heyet üyelerinin ortak kararı ile yapılır.

2. seçenek: Müteveli heyet üyeliğinin ölüm, istifa ya da başka bir nedenle boşalması halinde, boşalan üyeliklere, yönetim kurulunun veya müteveli heyet üyelerinin teklifi ve müteveli heyetin kararıyla seçim yapılır. Bkz. <https://www.vgm.gov.tr/vakif-islemleri/vakif-nasil-kurulur-/vakif-senedi-ornegi-genel> (ET. 03.04.2024).

<sup>483</sup> Oğuzman / Seliçi / Oktay-Özdemir, s. 449.

<sup>484</sup> Özsunay, s. 431; İşeri, Vakıf, s. 149.

<sup>485</sup> İşeri, Vakıf, s. 149.

<sup>486</sup> Berki, Ş., Medenî, s. 101, Ayan / Ayan, s. 285.

yasaklayıcı bir hüküm de bulunmamaktadır. Yönetmelik kural olarak vakıf senedinde temellenir ve doğrudan doğruya vakfeden tarafından düzenlenebileceği gibi, vakfın yetkili organı tarafından da düzenlenebilir<sup>487</sup>.

Yönetim organı ile ilgili yönetmeliğin, vakıf senedinin izin vermesi halinde, vakıf dışında bir başka gerçek kişi veya kurul ya da tüzel kişilik tarafından hazırlanması da mümkündür. Vakıflar hukukunda vakfedenin iradesini ortaya koyan vakıf senedi hazırlanacak yönetmeliğin de temelini oluşturur. Vakıf senedinde yasaklayıcı bir hüküm olmadığı sürece yönetmelik vakıf organları dışında bir kişi tarafından da hazırlanabilir. Esasen dışarıda hazırlanan yönetmeliği vakfın işleyişinde uygulamaya koyacak olan yine vakfın yönetim veya karar organıdır<sup>488</sup>.

Vakfın yönetim organını ve işleyişini düzenleyen yönetmeliğin geçerliliği için resmî şekilde düzenlenmesi zorunlu değildir<sup>489</sup>. Daha doğrusu yönetmeliğin vakıf senedine ilişkin şekil şartlarına tabi olması da zorunlu değildir<sup>490</sup>. Hatta yönetmeliğin değiştirilmesinde de TMK. m. 102-104 hükümlerinin uygulanmayacağı da belirtilir<sup>491</sup>.

Yönetmelik için önceden denetim makamının (Vakıflar Genel Müdürlüğü) iznini almaya da gerek yoktur. Bununla beraber vakıf senedinde belirtilen esaslara aykırı yönetmelik düzenlenmesine, değiştirilmesine veya yeniden yapılmasına denetim makamının müdahale etmesi mümkündür (TMK. m. 111)<sup>492</sup>.

#### **D. VAKFIN YÖNETİMİNDE GÖREV ALAMAYACAKLAR**

Çeşitli kanunlarda bazı kişilerin vakıf yönetiminde görev almaları uygun bulunmamıştır. Vakıf yönetiminde görev alamayacak kişilerle ilgili yasaklar geçici veya sürekli olabilir<sup>493</sup>.

<sup>487</sup> Özsunay, s. 430; İşeri, Vakıf, s. 147.

<sup>488</sup> Akbulut, s. 113.

<sup>489</sup> İşeri, Vakıf, s. 147; Yönetmeliğin geçerli olması için resmi olarak düzenlenmesi gerektiğine dair Berki, Ş., Medenî, s. 101.

<sup>490</sup> İşeri, Vakıf, s. 147.

<sup>491</sup> Özsunay s. 430; İşeri, Vakıf, s. 147.

<sup>492</sup> İşeri, Vakıf, s. 147.

<sup>493</sup> Oğuzman / Seliçi / Oktay-Özdemir, s. 455.

## 1. BELİRLİ SUÇLARDAN MAHKÛM OLANLAR

Mal topluluğu olan vakıflarda yöneticilerin sahip olması gereken önemli özelliklerden birisi de dürüstlük olduğundan kanun koyucu güvene aykırılık teşkil eden suçlardan mahkûm olanların vakıf yönetiminde görev almasını arzu etmemiştir<sup>494</sup>. Vakıflar Kanunu'nda sayılan çeşitli suçlardan mahkûm olan kişiler vakıfların yöneticisi olması veya yönetim organında görev alması yasaklanmıştır. Nitekim vakıflarda hırsızlık, nitelikli hırsızlık, yağma, nitelikli yağma, dolandırıcılık, nitelikli dolandırıcılık, zimmet, rüşvet, sahtecilik, hileli iflas, ihaleye fesat karıştırma, edimin ifasına fesat karıştırma, güveni kötüye kullanma, kaçakçılık suçları ile devletin güvenliğine karşı işlenen suçların birinden mahkûm olanlar yönetici olmazlar (VK. m. 9/I)<sup>495</sup>.

Vakıfların yönetiminde göreve başlayacak kişiler VK. m. 9/I' de belirtilen suçlardan mahkûm olup olmadıkları yönünden incelemeye tâbi tutulur. Bunun için vakıflar; yönetim organına seçilenlerin isimleri ile tebligata esas adreslerini, seçim tarihinden itibaren yönetmelik ekindeki formu doldurarak 15 gün içinde vakfın merkezinin bulunduğu vakıflar bölge müdürlüğüne vermek zorundadır (VY. m. 15/II). Belirtilen suçlardan mahkûm olanlar göreve getirilemez, getirilmiş ise görevden uzaklaştırılır. Vakıf yöneticisi seçildikten sonra yukarıdaki suçlardan mahkûm olan kişilerin yöneticiliği de sona erer (VK. m. 9/II)<sup>496</sup>.

Vakfeden vakfın kuruluş aşamasında yöneticiyi istediği gibi atayabildiğinden kendisini de yönetici olarak atayabilir. Ancak vakfın kurucusu Vakıflar Kanunu'ndaki suçlardan mahkûm olan birisi ise o zaman kendisini de vakıf yöneticisi olarak atayamaz. Çünkü Vakıflar Kanunu açıkça belli suçlardan mahkûm olanların vakıf yöneticisi olamayacağını belirtmiş ve vakfın kurucusunun yönetici olması hali için de bir istisna getirmemiştir<sup>497</sup>. Yargıtay bir kararında vakıf kurucusunda da VK. m.9'da belirtilen suçlardan mahkûm olup olmadığının araştırılmasını istemiştir. Kararda vakıf kurucusunun yönetim organında görev alıp almadığı anlaşılmamaktadır. Ancak kural olarak vakıf kurucusunda bir suçtan mahkûm olmama şartı aranmamaktadır. Çünkü

<sup>494</sup> Vakıflar mevzuatında yöneticiler için objektif ve ölçülebilir niteliklerin belirlenmemesinin eksiklik olduğu yönünde bkz. **Yılmaz**, s. 117.

<sup>495</sup> **Berki**, A.H., İdare Uzuyları, s. 63; **Kurban**, s. 116; **Akipek / Akıntürk / Ateş**, s. 690; **Korkusuz / Ergün**, s. 99.

<sup>496</sup> **Akipek / Akıntürk / Ateş**, s. 690; **Korkusuz / Ergün**, s. 99.

<sup>497</sup> **Sarı**, Cengiz, Vakıf Hukuku (Kuruluşu, İşleyişi ve Sona Ermesi) Ankara 2023, s. 131.

vakfın kuruluşuna ilişkin hükümlerde kurucular arasında mahkûmiyete ilişkin bir düzenleme bulunmamaktadır. Dolayısıyla Yargıtay vakıf kurucusunda da VK. m. 9'daki suçlardan mahkûm olmama şartını aramışsa da buna katılmak mümkün değildir<sup>498</sup>.

V.K. m. 9/T'deki vakıf yöneticisi olamayacaklara ilişkin yasaklama hakkında kanunda bir süre belirtilmediğinden bu yasaklama süreklilik arz etmektedir. Buna göre kanunda belirtilen suçlardan mahkûm olanlar bir daha hiçbir vakfın yöneticisi olamazlar. Ancak vakfın yönetiminde görev almaya engel bir suçtan mahkûm olmuş kişiler cezalarını çektikten sonra yasak hakların geri verilmesi yoluyla tekrar vakıf yöneticisi olabilirler mi sorusu akla gelebilir.

Yasak hakların geri verilmesi, ceza mahkûmiyetinden doğan sürekli yasaklılık ve ehliyetsizlikleri, gelecek için kaldıran adli bir işlemdir. Kaybedilen ehliyet hükümlüye, bu yol ile geri verilmek suretiyle, toplum için iyi hal sahibi olmanın bir karşılığı olup, cezanın ıslah edici etkisinin ortaya çıktığını gösteren kişinin tekrar topluma kazandırılması amacını güder<sup>499</sup>. ASK. m.13/A'da yasak hakların geri verilmesi düzenlenmiştir<sup>500</sup>. Buna göre 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu dışındaki kanunların belli bir suçtan dolayı veya belli bir cezaya mahkûmiyete bağladığı hak yoksunluklarının giderilebilmesi için, yasaklanmış hakların geri verilmesi yoluna gidilebilir. Bunun için; Türk Ceza Kanunu'nun 53'üncü maddesinin beşinci ve altıncı fıkraları saklı kalmak kaydıyla, mahkûm olunan cezanın infazının tamamlandığı tarihten itibaren üç yıllık bir sürenin geçmiş olması, kişinin bu süre zarfında yeni bir suç işlememiş olması ve hayatını iyi halli olarak sürdürdüğü hususunda mahkemede bir kanaat oluşması gerekir (ASK. m. 13/A). Yasaklanmış hakların geri verilmesi için mahkûm olunan cezanın sürekli hak yoksunluğuna yol açmış olması şartı da aranır<sup>501</sup>.

<sup>498</sup> Yargıtay 8. H.D. T. 17.09.2018, E. 2017/8508, K. 2018/15755, "Vakıflarda yöneticisi olamayacak kişiler, 5737 sayılı Vakıflar Kanunun 9/1. maddesinde sayılmıştır. Buna göre, vakıflarda; hırsızlık... Devletin güvenliğine karşı işlenen suçların birinden mahkûm olanların yönetici olamayacağı; 6. maddesinin son fıkrasında ise, yönetim organlarında görev alanların çoğunluğunun, Türkiye'de yerleşik bulunması gerektiği belirtildiği halde, kurucunun sayılan suçlardan mahkûmiyetinin olup olmadığı ile yerleşim yeri araştırılmadan tescile karar verilmesi, doğru görülmemiştir." (Sinerji ET. 29.05.2024).

<sup>499</sup> **Erem**, Faruk, Memnu Hakların İadesi, Adalet Dergisi, S. 6, Y. 36, 1948, s. 622; **Arslan**, Çetin, Yasaklanmış Hakların Geri Verilmesi (5352 Sayılı Adli Sicil Kanunu m. 13/A) AÜHFD, C. 56, S. 4, Y. 2007, s. 6.

<sup>500</sup> RG. T. 01.06.2005, S. 25832.

<sup>501</sup> **Arslan**, Ç., Yasak, s. 18.

VK. m. 9/I hükmü, belirtilen cezalara mahkumiyetin sonucu olarak vakıf yöneticisi olmayı sürekli olarak yasaklamakta ve örgütlenmeye ilişkin hak mahrumiyetine yol açmaktadır. Vakıf yöneticisi olmayı engelleyen mahrumiyetin sonuçlarından kurtulmak için mahkûm olan kişiler cezalarının infazından itibaren 3 yıl geçtikten sonra yasak hakların geri verilmesi yoluyla haklarını geri alabilirler. Bu şekilde yasak hakların geri verilmesi yoluyla VK. m. 9/I'deki suçlardan mahkûm olan kişilerin de vakıf yöneticisi olması mümkün hale gelebileceği düşünülebilir. Aynı sonuca mahkumiyeti bütün sonuçları ile ortadan kaldıran af kanunu ile suçları affedilmiş olan kişiler için de varmak mümkündür<sup>502</sup>.

Vakıflarda yönetici olamayacağı belirtilen kişiler genelde yüz kızartıcı suçlardan mahkûm olan kişilerdir. Bu sebeple yönetici olmaları sürekli olarak yasaklanmıştır. Ancak yukarıda açıklandığı üzere yüz kızartıcı suçlardan mahkûm olanlar cezanın infazından itibaren üç yıl sonra yasak hakların geri verilmesi yoluyla tekrar vakıf yöneticisi olabilirler. Meselâ hırsızlık suçunu işleyen bir kişi bir-üç yıl arası hapis cezasına mahkûm olur (TCK. m.141). Mahkûmiyette verilen ceza eğer bir yıl ise<sup>503</sup> mahkûm olan kişinin cezasını çektikten üç yıl sonra yasak hakların geri verilmesi yoluyla tekrar vakıf yöneticisi olması mümkündür. Açıklanan bu ihtimalde kanunun yüz kızartıcı suç saydığı ve sürekli olarak yasaklılık getirdiği bir kişi dört yıl sonra vakıf yöneticisi olabilir. Bu arada ağır ihmal ve kasıtlı fiilleriyle vakfı zarara uğratan vakıf yöneticileri ise beş yıl süreyle hiçbir vakfın yönetim ve denetim organında görev alamazlar (VK. m. 10/III). Görüldüğü üzere çok daha ağır bir fiil işlediği (hırsızlık) halde bir vakıf yöneticisi kendisinden daha hafif bir fiil işleyen (ihmal ile vakfı zarara uğratmak) vakıf yöneticisinden daha önce tekrar aynı veya başka bir vakfın yöneticisi olabilir.

VK. m. 9'un amacı topluma yaptığı hizmetin önemi nedeniyle vakıfların dürüst kişilerce yönetilmesini sağlamak olup bu amaca aykırı davranan kişilerin sürekli olarak vakıf yöneticiliğinden uzak tutulmasıdır. Ancak az yukarıda anlatıldığı gibi uygulamada bu amaç gerçekleşmeyebilir. Bu sebeple kanunun amacının gerçekleşmesi için şu

<sup>502</sup> Yasak hakların iadesi ile affin karşılaştırılması için bkz. **Arslan, Ç.**, Yasak, s. 8.

<sup>503</sup> Bu ihtimalde, hırsızlık suçundan mahkûm olan kişinin cezasına ilişkin Ceza Muhakemesi Kanunu m.231/VI gereğince hükmün açıklanmasının geri bırakılması şartları oluşmadığı var sayılmıştır. Nitekim kişi daha önceden kasıtlı bir suç işlediği zaman hükmün açıklanmasının geri bırakılması şartları gerçekleşmez.

yollardan birisi tercih edilebilir. İlk olarak yasak hakların geri verilmesi için yasaklanan hakkın sürekli olması gerektiğine dair kuralın Vakıflar Kanunundaki yasaklamalar için uygulanmayacağına dair özel bir düzenleme yapılabilir. Diğer bir çözüm yolu olarak VK. m.9'daki suçlar için yasak hakların geri verilmesine dair kanun hükümlerinin hiç uygulanmayacağı belirtilebilir. Bunların yerine VK. m. 9'daki suçlar için yirmi yıl hatta otuz yıl gibi daha uzun sürelerle vakıf yöneticisi olmayı yasaklayan hükümler getirilebilir. Elbette yapılacak bu düzenlemelerin her biri kanun değişikliğini gerektirmektedir.

Hükmün açıklanmasının geri bırakılması, kurulan hükmün sanık hakkında bir sonuç doğurmamasını ifade eder (CMK. m. 231/I). Mahkemece verilmiş olan hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı bir mahkûmiyet hükmü olmadığından, bu karara bağlı hak yoksunlukları hüküm açıklanmadığı sürece uygulanamaz<sup>504</sup>. Dolayısıyla bir kişi hakkında işlemiş olduğu suçtan dolayı hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verildiği takdirde bu kişi hakkında kesinleşmiş bir mahkûmiyet hükmü bulunmadığından VK. m. 9/I hükmüne göre vakıf yöneticisi olması yasağının uygulanmaması gerekir.

## 2. GÖREVDEN ALINAN VAKIF YÖNETİCİLERİ

Mahkeme, gerekli olan halde denetim makamının başvurusu üzerine, duruşma yaparak yöneticileri görevden alabilir ve vakıf senedinde başka bir hüküm yoksa yenisini seçebilir (TMK. m. 112/II).<sup>505</sup>. Hangi hallerde vakıf yöneticilerinin görevden alınabileceğine dair düzenleme ise Vakıflar Kanunu'nda yer almaktadır. Özellikle ağır ihmal veya kasıtlı olarak vakfı zarara uğratanlar ile medenî hakları kullanma ehliyetini kaybeden veya görevini sürekli olarak yapmasına engel teşkil edecek hastalığa veya maluliyete yakalanma gerekçesi ile görevinden alınan vakıf yöneticileri başka bir vakfın yöneticisi ise o görevinden de alınmış sayılır ve beş yıl süreyle hiçbir vakfın yönetim ve denetim organında görev alamazlar (VK. m. 10/III)<sup>506</sup>. Böylece mahkeme kararı ile görevden alınan vakıf yöneticilerine beş yıl süre ile yönetim ve denetim organında görev

<sup>504</sup> **Albayrak**, Ilgın, Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması, Ankara 2021, s. 134.

<sup>505</sup> TMK. m. 112/II'deki tüzükte belirtilen sebeplerle yöneticilerin görevden alınabilmesine dair kısım Anayasa Mahkemesince ceza ve güvenlik tedbirlerinin ancak kanun ile düzenlenebileceği gerekçesi ile iptal edilmiştir. Bkz. AYM. T. 27.11.2007, E. 2002/162, K. 2007/89; (RG. T. 26.01.2008, S. 26768). Burada belirtilen tüzük ise Türk Medenî Kanunu Hükümlerine Göre Kurulan Vakıflar Hakkında Tüzük olup bu tüzükteki vakıf yöneticilerinin görevden uzaklaştırılmasına ilişkin hükümlerin benzeri daha sonra VK. m. 10'da düzenlenmiştir.

<sup>506</sup> **Akipek / Akıntürk / Ateş**, s. 690; **Korkusuz / Ergün**, s. 101; **Tolu**, s. 151; **Kurban**, s. 118.

alma yasağı getirilmiş bulunmaktadır. Ancak VK.'nın bu hükmünden görevden alınan kişilerin vakfın karar organında da görev alıp alamayacakları tam olarak anlaşılmamaktadır. Özellikle yönetim ve karar organlarının birbirinden farklı olduğu vakıflarda yönetim organındaki (kurulundaki) görevinden alınan yöneticinin karar organında (kurulunda) görev alması ihtimali bulunmaktadır.

Görevden alınan vakıf yöneticilerinin vakfın diğer organlarında da görev alamaması gerekir. Özellikle TMK. m. 112/II'de ve VK. m. 10/II'de vakıf yöneticileri tabiri kullanılmıştır. Vakıf yöneticisi, vakıf senedi, 4721 sayılı Türk Medenî Kanunu ve Vakıflar Kanunu'na göre vakfı yönetmeye ve temsile yetkili kişi veya yetkili organlarda görev alan kişiler olarak tanımlanmıştır (VK. m. 3). Burada vakfı yönetmeye ve temsile yetkili kişi vakıf yönetim organında görev alan kişiyi belirtmektedir. Ancak devamındaki veya yetkili organlarda görev alan kişiler ifadesi ise vakfın tüm diğer yetkili organlarındaki kişileri ifade etmektedir. Vakıfta bulunabilecek diğer yetkili organlar vakıf senedine göre mütevellî heyeti, karar organı, genel kurul, denetim kurulu, istişare kurulu gibi kurul veya kişilerdir. Dolayısıyla vakfın görevden alınan herhangi bir yöneticisi veya yetkili organındaki, meselâ denetim organındaki görevli kişiler için de beş yıllık görev yasağı etkisini göstermelidir<sup>507</sup>.

### 3. KAMU KURULUŞLARINDAKİ GÖREVLİLER

22.01.2004 Tarih ve 5702 sayılı Dernek ve Vakıfların Kamu Kurum ve Kuruluşları ile İlişkilerine Dair Kanun<sup>508</sup> ile kamu kurumlarında çalışan kişilerin vakıf yönetimlerindeki görevleri ile ilgili düzenleme ve yasaklamalar getirilmiştir<sup>509</sup>. Söz konusu Kanun'a göre kamu görevlileri görev unvanlarını kullanarak dernek ve vakıf organlarında görev alamaz (DVKİDK. m. 2/d)<sup>510</sup>.

<sup>507</sup> Yargıtay 8. HD. T. 28.06.2021, E. 2019/3280, K. 2021/5603, "...görevden alınma için ileri sürülen sebeplerin varlığının sabit olması durumunda Vakıflar Kanunu'nun 10/4.maddesi kapsamında yöneticilerin aynı veya başka bir vakfın yönetim ve denetim organında görev alamayacakları yönünde hüküm kurmaya engel olmadığı da Kanunun açık düzenlemesi gereğidir." (Sinerji ET. 01.06.2024).

<sup>508</sup> RG. T. 29.01.2004, S. 25361.

<sup>509</sup> Kanundaki diğer düzenlemeler için bkz. § 5. II. C.

<sup>510</sup> Hızır, Fatma, Vakıflar İle İlgili Yasal Sınırlamalar, bkz. <https://www.huder.org.tr/kose-yazilari/vakiflar-ile-ilgili-yasal-sinirlamalar/> (ET.20.11.2023).

Bu Kanun’a 5234 sayılı kanunun 24. maddesi ile eklenen geçici madde 2 ile<sup>511</sup> “*Bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten önce kurulan dernek ve vakıfların kamu kurum ve kuruluşları ile ilgili almış oldukları isimler ile tüzük ve senetlerindeki kamu görevlilerinin unvanlarını kullanma hakları saklıdır.*” hükmü getirilerek kazanılmış hakların saklı tutulması amaçlanmıştır<sup>512</sup>.

4389 sayılı Kanun’la düzenlenen Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulunun üyeleri, özel bir kanuna dayanmadıkça resmî veya özel hiçbir görev alamazlar; dernek, vakıf, kooperatif ve benzeri yerlerde yöneticilik yapamazlar. Dolayısıyla bu kişiler görevleri sırasında vakfın yönetim organında da görev alamazlar<sup>513</sup>.

6112 sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanun m. 38’e göre üst kurul üyeleri, amacı sosyal yardım ve eğitim işlerine yönelmiş vakıflar dışındaki vakıflarda görevler alamazlar. Bu madde ile üst kurul üyelerinin ancak sosyal yardım ve eğitim işlerine yönelmiş vakıflarda görev alabileceği ifade edilmiştir<sup>514</sup>.

4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun m. 25’e göre Rekabet Kurulu’nun başkan ve üyeleri, özel bir kanuna dayanmadıkça resmî veya özel hiçbir görev alamazlar. Ancak amacı sosyal yardım ve eğitim işlerine yönelmiş vakıflardaki görevler bu hükmün dışındadır. Dolayısıyla Rekabet Kurulu başkan ve üyeleri de sadece sosyal yardım ve eğitim amaçlı vakıfların yönetim organında görev alabilirler<sup>515</sup>.

6362 Sayılı Sermaye Piyasası Kanunu m. 121’e göre Sermaye Piyasası Kurul başkan ve üyeleri, özel bir kanuna dayanmadıkça, Kuruldaki resmî görevlerinin yürütülmesi dışında kalan resmî veya özel hiçbir görev alamaz; dernek, vakıf, kooperatif

<sup>511</sup> RG. T. 21.09.2004, S. 25590.

<sup>512</sup> Yargıtay 18. HD, T. 14.06.2010, E. 2010/6051, K. 2010/8913, “Öncelikle belirtmek gerekir ki, vakıf hukukunda esas olan, vakfın kuruluş senedine yansıyan kurucu iradenin, yasaların buyurucu hükümlerine aykırı olmamak koşuluyla, olduğu gibi korunması ve sürdürülmesidir...Geçici 2. maddede 5072 Sayılı Yasa’nın yürürlüğe girdiği tarihten önce kurulan vakıfların kamu kurum ve kuruluşları ile ilgili almış oldukları isimler ile senetlerindeki kamu görevlilerinin unvanlarını kullanma hakları saklı tutulmuştur. Dava konusu vakıf, anılan yasanın yürürlük tarihinden önce kurulduğu cihetle, kuruluş senedindeki adını ve kamu görevlilerinin görev unvanlarını kullanma hakkının saklı olduğunun kabulü gerekir. Vakıf adının değiştirilmesi ve kamu görev unvanlarının senet metninden çıkartılması sonuç itibarıyla böyle bir düzenleme kurucu iradeye aykırı düşecektir”. (Sinerji ET. 13.03. 2024).

<sup>513</sup> **Ergün**, s. 45 dipnot 110.

<sup>514</sup> **Ergün**, s. 45 dipnot 110.

<sup>515</sup> **Ergün**, s. 45 dipnot 110.

ve benzeri yerlerde yöneticilik yapamazlar<sup>516</sup>. Sermaye Piyasası Kurulu başkan ve üyelerine diğer üst kurullardan farklı olarak tüm vakıflar bakımından yönetim organında görev almaları yasaklanmıştır.

3069 Sayılı Türkiye Büyük Millet Meclisi Üyeliği ile Bağdaşmayan İşler Hakkında Kanun m. 2'ye göre Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri, devletten yardım sağlayan ve vergi muafiyeti olan vakıfların yönetim ve denetim kurullarında görev alamazlar; vekili olamazlar, herhangi bir taahhüt işini doğrudan veya dolaylı olarak kabul edemezler, temsilcilik ve hakemlik yapamazlar<sup>517</sup>. Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri sadece devletten yardım sağlayan ve vergi muafiyeti bulunan vakıfların yönetim organında görev alamazlar. Diğer vakıfların yönetim organları için bir yasaklama yoktur.

2547 Sayılı Yüksek Öğretim Kanunu m. 6/e'ye göre Yüksek Öğretim Kurulunun yürütme kurulu başkanı ve üyeleri, kamu yararına çalışan vakıflar ve bunların kurmuş olduğu kurum ve kuruluşlarda herhangi bir ücret almadan görev yapma dışında herhangi bir kamu kuruluşunda ve özel kuruluşlarda çalışamazlar<sup>518</sup>. Görüldüğü üzere Yüksek Öğretim Kurulu yürütme kurulu başkan ve üyeleri kamu yararına çalışan vakıfların yönetim organlarında ücret almadan görev yapabilir. Ancak diğer vakıfların yönetim organında ise görev yapamazlar.

#### 4. YABANCILAR

Yabancılar, Türkiye'de, hukukî ve fiilî mütakabiliyet esasına göre yeni vakıf kurabilirler (VK. m. 5/IV). Yabancıların kurucusu olduğu vakıfların yönetim organı vakfı resmî ve özel kişilere karşı temsil edeceğinden bu organdaki görevlilerin yerleşim yeri önem arz etmektedir. Bu sebeple yeni vakıfların yönetim organı vakıf senedine göre oluşturulur ve yabancıların kurduğu bu vakıfların yönetim organlarında görev alanların çoğunluğunun, Türkiye'de yerleşik bulunması gerekir (VK. m. 6/5)<sup>519</sup>.

Vakıflar Kanunu'nda yabancıların Türkiye'de kurulan vakıfların yönetim organlarında görev alabilmelerine imkân veren düzenleme yapılırken yönetim organının çoğunluğunun yurt dışında yerleşim yeri bulunan kişilerden oluşamayacağı

<sup>516</sup> Ergün, s. 45 dipnot 110.

<sup>517</sup> Ergün, s. 45 dipnot 110.

<sup>518</sup> Ergün, s. 45 dipnot 110.

<sup>519</sup> Oğuzman / Seliçi / Oktay-Özdemir, s. 449.

belirtilmiştir<sup>520</sup>. Belirtilmelidir ki buradaki sınırlandırma yönetim organındaki kişinin tabiiyeti ile ilgili değil yerleşim yerinin Türkiye’de olup olmaması ile ilgilidir.

## **§ 10. VAKFIN YÖNETİM ORGANININ TAMAMLATTIRILMASI VE DEĞİŞTİRİLMESİ**

### **I. VAKIF YÖNETİM ORGANININ TAMAMLATTIRILMASI**

Kuruluş aşamasında vakıf senedinde vakfın örgütünün ve yönetim organının gösterilmesi gerekir (TMK. m. 106). Ancak bunların gösterilmemesi vakfın tüzel kişilik kazanması için yapılan başvurunun tesciline engel değildir (TMK. m. 107/I). Vakıf senedinde vakfın amacı ile bu amaca özgülünen mal ve haklar yeterince belirlenmiş ise, diğer noksanlıklar vakfın tüzel kişilik kazanması için yapılan başvurunun reddini gerektirmez. Vakfın yönetiminin vakıf senedinde belirtilmemesi veya daha sonra yönetim organının eksilmesi halinde bunun tamamlanması mümkündür<sup>521</sup>.

#### **A. KURULUŞ AŞAMASINDA TAMAMLATTIRILMASI**

Vakıf kurucusu vakıf senedinde vakfın yönetim organını göstermemesi, gösterilen organın görevleri, oluşumu, süresi açık ve yeterli değil veya vakıf senedinde ismen belirtilen kişiler görevi kabul etmemesi veya görev yapamayacak durumda bulunması mümkündür<sup>522</sup>. Bu durumda vakfın yerleşim yeri mahkemesince bu organların tamamlanması gerekir. Bu organların mahkemece tamamlanması aşamasında vakfeden sağ ise onun görüşü de dikkate alınır (TMK. m. 107/II)<sup>523</sup>.

Kuruluş aşamasında eksikliklerin tamamlanması için tescil için başvuru mahkeme, vakıf senedinin mevzuatın aradığı koşulları taşıyıp taşımadığını inceler. Eğer mevzuata bir aykırılık varsa bunun giderilmesi için başvurana (vakfedene) makul bir süre verir. Bu süre içinde, mahkemenin kanaati doğrultusunda, bu noksanlıkların giderilip vakıf senedinin yeniden noterden düzenlenmesi gerekir. Böylece gerekirse bazı hükümler değiştirilir veya çıkarılır<sup>524</sup>. Meselâ, senette birden çok yönetim organı gösterilip de

<sup>520</sup> Baysal / Kural, s. 15.

<sup>521</sup> İkizler, s. 173.

<sup>522</sup> İşeri, Vakıf, s. 183; Vakfın kurucusu VK. m. 9’daki suçlardan mahkûm olanları vakıf yöneticisi atamış ise veya daha önceden görevden alınan bir vakıf yöneticisinin beş yıllık yasaklılık süresinin dolmamış olması halinde de bu kişiler yönetici olamazlar.

<sup>523</sup> Oğuzman / Seliçi / Oktay-Özdemir, s. 450.

<sup>524</sup> İkizler, s. 173, Ayan / Ayan s. 279.

aralarındaki ilişki belirlenmemiş ise, mahkemece bunlardan yalnızca birinin seçilmesi ya da aralarındaki ilişkinin belirlenmesi için vakıf kurucusuna süre verilir.

Vakıf senedindeki noksanlıkların tamamlanması geniş anlaşılarak bunun değiştirme, düzeltme, çıkarma ve eklemeyi de kapsadığı kabul edilmelidir. Vakfeden, eğer mahkemenin çıkarılmasını, eklenmesini ya da değiştirilmesini öngördüğü bir ifade ya da şartın haklı ya da yasaya uygun olduğunu düşünürse, mahkemenin istemi doğrultusunda hareket etmeyerek tescilin reddi kararı üzerine hükmün temyizi yoluna gidebilir (TMK. m. 103)<sup>525</sup>.

Kuruluş aşamasında eksikliklerin tamamlanması mümkün olmaz veya vakfeden tarafından tamamlanmaz ise o zaman vakıf kurulamayacağından vakfedenin malları vakfedene geri verilir<sup>526</sup>. Vakıf senedinde yönetim organına vakfin diğer organlarını meselâ karar organını, denetim organını belirleme yetkisi verilmiş ise yönetim organı bu yetkisini kullanarak vakfin örgütü içerisindeki diğer organları belirleyebilir. Bu durumda seçimlik organların belirlenmesinin geçerli olması için mahkeme kararına gerek yoktur. Çünkü yapılan işlem vakıf senedinde verilen bir yetki ile yapılmış olup vakfedenin iradesine uygundur. Ancak Yargıtay vakfin zorunlu veya ihtiyari organlarının belirlenmesini vakıf senedinde değişiklik olarak görmekte ve mutlaka mahkeme kararını aramaktadır<sup>527</sup>.

Kuruluş aşamasında tescili istenen vakıf ölüme bağlı tasarrufla kurulmuş ve yönetim organı belirlenmemiş ve vakfeden hayatta değil ise Vakıflar Genel Müdürlüğü kendi görüşünü de belirterek noksanlığın mahkemece giderilmesini ister. Bu durumda mahkemece senetteki yönetim organı noksanlığı giderilir (TMK. m. 107/III)<sup>528</sup>. Kuruluş

<sup>525</sup> İkizler, s. 173; Ege, s. 414; Akbulut, s. 122.

<sup>526</sup> Oğuzman / Seliçi / Oktay-Özdemir, s. 450.

<sup>527</sup> Ege, s. 411; Yargıtay 18. HD. T. 14.10.2010, E. 2010/11264, K. 2010/13172; “4721 Sayılı Türk Medenî Kanununun 112. maddesinin ikinci fıkrasında ve 5737 Sayılı Vakıflar Kanununun 10. maddesinde, vakıf yöneticilerinin ancak mahkeme kararı ile görevlerinden alınabileceği hükme bağlanmış iken, tesciline karar verilen vakfa ait senedin 9. maddesinin son fıkrasında, müteveli heyetin, mahkemenin vereceği azil kararını beklemeden yönetim kurulu başkan ve üyelerini görevden alabileceklerine ilişkin düzenlemenin tescili ... doğru görülmemiştir.”; Yargıtay 8. HD. T. 02.03.2017, E. 2017/242, K. 2017/2930. (Sinerji ET. 16.05.2024).

<sup>528</sup> Ege, s. 422.

aşamasında bir vakfın yönetimindeki eksikliklerin tamamlanması yoluyla vakfın yaşatılması yoluna gidilmesi tercih edilmelidir<sup>529</sup>.

## **B. KURULUŞTAN SONRA TAMAMLATTIRILMASI**

Vakıf kurulduktan sonra ortaya çıkan bazı durumlar sonucu vakfın mevcut yönetim ile işlerinin yürütülmesi ve amaca ulaşması veya yönetim organının oluşması imkânsız veya çok zor bir hale gelebilir<sup>530</sup>. Mesela organların sayısı yetersiz gelmeye başlar ya da çok sayıda ve ayrıntılı biçimde vakıf senedinde belirlenen teşkilatla işlerin yürütülmesi aşırı masraflı ve karmaşık hale gelebilir<sup>531</sup>.

Vakıf senedinde, vakfın yönetim organının, vakfı kuran anonim şirketin yönetim kurulu üyelerinden oluşacağı bildirilmiş ve fakat bu şirket daha sonra feshedilmişse veya vakfın tek yönetim organı olarak vakıf kurucusu bizzat kendini göstermiş ve ölümünden sonrası için de tali bir teşkilat öngörmemiş ise, kurucunun ölümü halinde, artık vakfın yönetim organının teşkili de imkânsız demektir<sup>532</sup>. Vakfın yöneticisinin ayırt etme gücünü kaybetmesi<sup>533</sup>, aynı şekilde vakfeden gaip ise yahut vakıf ölüme bağlı bir tasarruf ile kurulmuş ise, yönetim organının tamamlanması gerekir<sup>534</sup>.

Vakfın organları ismen gösterilmiş olmakla birlikte oluşum şekli belirtilmemiş olabilir. Mesela vakıfta bir yönetim kurulu ile bir denetim kurulu bulunacağı vakıf senedinde yazılmakla beraber kimlerin bu kurullara gireceği bildirilmez veya ismen ve şahsen tayin edilen kişiler bu görevi kabul etmek istemezler ya da vakıf senedinin hazırlanmasından sonra bu görevi yapamayacak bir duruma gelebilirler<sup>535</sup>. Vakıf yönetim organının görev süresinin belirtilmemesi<sup>536</sup> de vakfın işleyişini zorlaştırabilir. Vakıf kurulduktan sonra ortaya çıkan böyle durumlarda denetim makamının başvurusu üzerine,

<sup>529</sup> Ege, s. 429.

<sup>530</sup> İşeri, Vakıf, s. 185; Oğuzman / Seliçi / Oktay-Özdemir, s. 450; Zevkliler / Acabey / Gökyayla, s. 686.

<sup>531</sup> Zevkliler / Acabey / Gökyayla, s. 686.

<sup>532</sup> İşeri, Vakıf, s. 185.

<sup>533</sup> Zevkliler / Acabey / Gökyayla, s. 686; İşeri, Vakıf, s. 187.

<sup>534</sup> İşeri, Vakıf, s. 188.

<sup>535</sup> Akipek, s. 339.

<sup>536</sup> Özsunay, s. 431.

imkân varsa vakfedenin görüşü alınarak vakfın yerleşim yeri mahkemesince yönetim organındaki eksiklik tamamlattırılır (TMK. m. 107/II, VY m. 10)<sup>537</sup>.

Yeni vakıfların yönetim organındaki eksikliğin tamamlatılmasını VK. m. 8’de düzenlemiştir. Yönetim organının tamamlatma işleminin yöntemi ise Vakıflar Yönetmeliği’nde gösterilmiştir. Yeni vakıfların organlarında ölüm, istifa ya da herhangi bir nedenle eksilme olduğu takdirde vakıf senedindeki hükümlere göre eksiklik tamamlanır. Vakıf senedinde hüküm bulunmaması halinde öncelikle senet değişikliği yapılmak suretiyle eksiklik giderilir. Ancak vakıf senedi değişikliğine yetkili organında eksilmeler nedeniyle karar yeter sayısının sağlanamaması halinde vakıf senedi değişikliğine yetkili organın karar yeter sayısı gözetilmeden aldığı karar yeterli olur. Eğer vakıf senedi değişikliğine yetkili organın bulunmaması veya hiçbir üyesinin kalmaması halinde ise icraya yetkili organın kararı, icraya yetkili organdaki eksilmeler nedeniyle karar yeter sayısının sağlanamaması halinde ise karar yeter sayısı gözetilmeden alınan karar ile mahkemeye başvurulur. Mahkemece, Genel Müdürlüğün yazılı görüşü alınarak organlardaki eksiklik tamamlanır. Mahkeme kararını müteakip, organlardaki eksilmelerin tamamlanması hususunda gerekli senet değişikliği yapılır (VY. m.13/II, III)<sup>538</sup>.

Vakfedenin ölümü veya eksikliği tamamlamayı yapamayacak bir durumda bulunması halinde Vakıflar Genel Müdürlüğü, bu hususların tamamlanması için kendi görüşünü belirterek vakfedenin yerleşim yeri asliye hukuk mahkemesine başvurur. Mahkemenin kararı ile eksiklikler tamamlanabilirse vakıf faaliyetlerine devam eder<sup>539</sup>.

Vakfedene üst üste süreler verilmesine rağmen, herhangi bir nedenle bu noksanlıkların tamamlanmadığı durumlarda tescile karar vermeli ve vakfın kurulmasını geciktirmemek gerekir. Sonuçta herhangi bir nedenle tescil öncesi vakfeden tarafından tamamlanmayan ya da tamamlanamayan bu noksanlıklar tescil sonrası tüzel kişilik kazanan vakıf tarafından sorunsuz şekilde tamamlanabilir<sup>540</sup>. Vakfın yönetim organının tamamlanması vakfın amacına ve vakfedenin iradesine uygun olarak yapılır<sup>541</sup>. Kuruluş

<sup>537</sup> Ege, s. 422.

<sup>538</sup> Oğuzman / Seliçi / Oktay-Özdemir, s. 450; Ege, s. 426; Başpınar, s. 48; Akbulut, s. 123.

<sup>539</sup> Oğuzman / Seliçi / Oktay-Özdemir, s. 450; Özsunay, s. 432.

<sup>540</sup> İkizler, s. 176.

<sup>541</sup> Akipek, s. 339.

aşamasından sonra da bir vakfın yönetimindeki eksikliklerin tamamlanması yoluyla vakfın yaşatılması yoluna gidilmesi tercih edilmelidir<sup>542</sup>.

## **II. VAKFIN YÖNETİMİNİN DEĞİŞTİRİLMESİ**

### **A. GENEL OLARAK**

Vakıf senedinde gösterilen vakfın yönetiminin kural olarak değiştirilmemesi gerekir. Ancak haklı sebepler varsa mahkeme, vakfın yönetim organı veya denetim makamının istemi üzerine diğerinin yazılı görüşünü aldıktan sonra vakfın örgütünü, yönetimini ve işleyişini değiştirebilir (TMK. m. 112). Vakıfların zaman içerisinde yönetimlerinin yetersiz kalması, işleyişin masraflı olması gibi haklı sebeplerin varlığı durumunda vakfın yönetim şeklinin değiştirilmesi ve değişen şartlara uyarlanması gerekebilir (TMK. m. 112/I). Bu gibi durumlar, denetim makamı olan Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün yapacağı denetimler (TMK. m. 111) veya vakfın gönderdiği raporlar üzerine ortaya çıkabilir (TMK. m. 114). Doğrudan vakıf organlarınca da değişiklik ihtiyacı tespit edilebilir. Bu halde, vakfın organların değiştirilmesi, yetkilerinin daha başka şekilde düzenlenmesi veya bu organların tamamen kaldırılması ya da mevcut organlara ilaveten daha başka yeni organların kurulması yoluna gidilebilir (TMK. m. 112/I)<sup>543</sup>.

Vakfın yönetimindeki değişiklik için üç şartın birlikte gerçekleşmesi gerekir. Bunlar değişikliğin vakfın örgütüne, yönetimine ve işleyişine ilişkin olması, değişiklik için haklı bir nedenin bulunması ve değişiklik için mahkemeden istemde bulunulmuş olmasıdır (VY. m. 14)<sup>544</sup>.

### **B. ŞARTLARI**

#### **1) DEĞİŞİKLİĞİN VAKFIN ÖRGÜTÜNE, YÖNETİMİNE VE İŞLEYİŞİNE İLİŞKİN OLMASI**

Şartlar dahilinde vakfın örgütünün, yönetiminin ve işleyişini değiştirilmesi mümkündür. Türk Medenî Kanunu'nda, vakfın örgütünün değiştirilmesinden söz edildiğine göre, yönetim organı kadar –eğer varsa- vakfın ihtiyarî organlarında yapılacak

<sup>542</sup> Ege, s. 429.

<sup>543</sup> Başpınar, s. 53.

<sup>544</sup> İkizler, s. 180; Başpınar, s. 61.

değişikliklerde de TMK. m. 112/I uygulanır. Şu hâlde haklı nedenler varsa, mahkeme vakfın mevcut örgütlenmesine (organizasyonuna) müdahale edebilir. Bu yolla mevcut bir organ ortadan kaldırılabilir. Ancak zorunlu organ olduğu için yönetim organının ortadan kaldırılması düşünülemez. Bunun gibi mevcut bir organın bölünmesi de mümkündür<sup>545</sup>. Başlangıçta tek bir yönetim organı olan vakfın zamanla gelişip yönetim organının karar, yürütme ve denetim organı şeklinde üçe bölünmesi veya bu üç görevin tek bir organda birleştirilmesi ya da bunlardan birisinin kaldırılmasına karar verilmesi durumu da oluşabilir. Zaman içerisinde vakfın faaliyetlerinin artması veya azalması sonucu oluşan yönetim organı değişikliği vakfın amacına daha iyi hizmet etmesini sağlar<sup>546</sup>.

Vakfın özellikle ihtiyari organları vakıf senedinde değil de ayrı bir yönetmelikte düzenlenmiş ise bu organlarda yapılacak olan değişiklikler hakkında TMK. m. 112'yi uygulamak mümkün değildir. Çünkü bu durumda vakıf senedi değiştirilmeyeceğinden yönetim veya karar organından hangisi yetkili ise ilgili vakıf organı tarafından yönetmelik değişikliği ile sonuç alınabilir<sup>547</sup>.

## 2) HAKLI BİR SEBEBİN BULUNMASI

Vakfın başlangıçtaki yönetim organının, teşkilatının veya işleyiş şeklinin zamanla değiştirilmesini haklı kılacak nedenler ortaya çıkabilir. Kurulduktan sonra vakfın faaliyetinin çok artmış olması sadece yönetim organı ile yönetilmesi zorlaşabilir. Vakfın senedinde gösterilen organın oluşumu yetersiz olabilir, örgütün işleyişi fazla pahalı veya karmaşık olabilir<sup>548</sup>. Bu gibi haklı nedenlerin mahkemede ispatlanması halinde vakfın yönetim organının, örgütünün ve işleyişinin değiştirilmesi mümkündür (TMK. m. 112/I).

Değişiklik için haklı nedenlerin varlığı aranmış olmakla beraber kesin bir ihtiyaç şartı aranmamıştır. Böylelikle vakfın işleyişini kolaylaştırmak için yapılacak değişiklikler için daha yumuşak bir düzenleme getirilmiştir<sup>549</sup>. Haklı nedenin varlığı için sadece

<sup>545</sup> İkizler, s. 180; Akbulut, s. 175; Başpınar, s. 63.

<sup>546</sup> Akbulut, s. 174.

<sup>547</sup> Akbulut, s. 175.

<sup>548</sup> Akipek, s. 339; Zevkliler / Acabey / Gökyayla, s. 686; Oğuzman / Seliçi / Oktay-Özdemir, s. 450; İşeri, Vakıf, s. 192; Dural / Ögüz, s. 373; Ayan / Ayan, s. 219.

<sup>549</sup> Başpınar, s. 67; EMK m. 79 da kesin ihtiyaç ölçütü varken TMK m. 112 ile haklı nedenler ölçütü esas alınmıştır; Akbulut, s. 166'da yapılacak değişikliğin vakfın amacını gerçekleştirmeye hizmet edeceğinden kesin ihtiyaç olması ile haklı nedenlerin bulunması halinin aynı sonucu doğurabileceği görüşündedir.

kuraldan yeterince verim alınamaması ya da kuralın uygulamayı zorlaştırması yetmez. Vakfeden, vakfı kurarken bu durumun bilincinde olarak özellikle o kuralın olmasını isteyerek senedi düzenlemişse böyle bir kuralın değiştirilmesinde daha katı davranmak gerekir. Vakıfta esas olan, vakfedenin iradesinin korunması olduğuna göre, sırf daha isabetli bir düzenlemenin mümkün olmasından hareketle böyle bir hüküm kolayca değiştirilemez<sup>550</sup>. Vakfın yönetiminin faaliyetlerin artması sonucu yetersiz kalması, yönetim masrafinin artması, yönetim organını oluşturanların vakfı yönetemeyecek hale gelmesi gibi haller değişikliğin haklı sebebe dayanmasını gösterebilir<sup>551</sup>. Vakfın gelirlerinin artması sonucu faaliyetinin de artması durumunda mevcut yönetimin daha verimli çalışması amacıyla değişikliğe gidilmesi, vakfın hizmet götürdüğü il sayısının çoğalması veya azalması hallerinde yönetim şeklinin değişikliği haklı nedenlere dayanabilir<sup>552</sup>.

Vakfın yönetiminde yapılacak değişikliklerde vakfedenin iradesinin korunmasına da dikkat etmek gerekir. Kurucu sayısı başlangıçta belli olduğundan bunun sayısının sonradan artırılması, vakıf yönetim kurulu üye sayısının 3-5 kişiden oluşacağı şeklindeki belirsizliğe yol açacak şekilde belirlenmesi, vakfın mütevelli heyet üyelerinin üst üste iki toplantıya katılmaması halinde kendileri tarafından seçilen yönetim kurulu tarafından mütevelli heyet üyeliğine son verileceği şeklindeki vakıf senedi değişiklikleri Yargıtay tarafından da haklı bir sebep olarak kabul edilmemektedir<sup>553</sup>.

<sup>550</sup> Detaylı bilgi için **İkizler**, s. 184; **Akıpek**, s. 339; **İşeri**, Vakıf, s. 195; **Başpınar**, s. 64.

<sup>551</sup> **Akbulut**, s. 170.

<sup>552</sup> **Başpınar**, s.69.

<sup>553</sup> **Başpınar**, s. 66; Yargıtay 18. HD. T. 10.11.2003, E. 2003/4502, K. 2003/8734, “Vakıf senedinde öngörülen üç kişilik kurulun vakfın yönetimi ve gayesine uygun faaliyetlerde bulunabilmesi için yeterli görülmemesi nedeniyle üye sayısının artırılmasında yasal sakınca yok ise de istikrarın sağlanması bakımından bu sayının sabit tutulması, değişiklik arz etmemesi gerekir. Şu hâlde senedin 14. maddesinde “yönetim kurulu en az üç en çok beş kişiden oluşur” biçimindeki değişikliğin uygulamada belirsizliğe, kargaşa ve kararsızlığa yol açacağı, gözetilmeden tesciline hükmedilmesi, doğru görülmemiştir.” (Sinerji ET. 12.02.2024); Yargıtay 18. HD. T. 08.04.2002, E. 2002/793, K. 2002/3691, “Vakıf senedinin 12. m. sine eklenmek istenilen fıkra da, mütevelli heyet üyelerinin mazeretsiz olarak üst üste iki toplantıya katılmaması veya vekil tayin etmemesi halinde, yönetim kurulunca alınacak karar sonucu bu üyeliklerinin sona ereceği öngörülmekte ise de; vakfın asli ve en yüksek karar organı niteliğinde olan, yönetim kurulunu seçen, denetleyen mütevelli heyet üyelerinin, kendisinin seçtiği kurulun kararıyla bu üyeliklerinin sona erdirilmesi şeklindeki senet değişikliği de, bu iki kurulun statü ve fonksiyonlarıyla bağdaşmayacağından doğru değildir.” (Sinerji ET. 01.02.2024).

Vakfeden vakfı kurarken vakıf senedinde yapılacak olan değişikliklere ilişkin hükümler koymuş veya muhtemel değişiklikleri dikkate alarak ikinci bir tali yönetim şekli göstermişse öncelikle onlar uygulanır. Vakıflar devamlılığı esas olan tüzel kişiler olduğundan yapılan değişikliğe rağmen, şartları oluşunca daha sonraki değişikliklere de gidilebilir<sup>554</sup>.

Vakfeden vakıf senedinde dolayısıyla yönetim organında değişiklik yapmayı yasaklamış olabilir. Ancak gelişen olaylar, mevzuat değişiklikleri gibi nedenlerle vakfedenin de vakıf senedinde değişiklik yapabileceği farz edilirse haklı nedenlerin varlığı da kabul edilmelidir. Bu durumda vakfedenin yasaklamasına rağmen TMK. m.112'ye göre vakıf senedinde gerekli değişiklikler yapılabilirdir. Ancak burada vakfedenin farazi iradesinin de değişikliği haklı kılması gerekir. Diğer taraftan haklı nedenlerin varlığına rağmen vakfedenin vakıf yönetiminde olmasını istemediği kişilerin vakfın yönetimine değişiklik yoluyla girmelerinin kabulü mümkün değildir. Çünkü bu durum vakfedenin iradesini ortadan kaldırmak anlamına gelir<sup>555</sup>.

### 3) MAHKEMEDEN İSTEMDE BULUNULMASI

Vakıf yönetiminde değişiklik yapılabilmesi için mahkemeden bir talepte bulunulması gerekir. Değişiklik talebi vakfın yerleşim yerindeki asliye hukuk mahkemesine yapılır (TMK. m. 102/I; HMK. m. 2)<sup>556</sup>. Haklı sebepler varsa mahkeme vakfın yönetim organı veya Vakıflar Genel Müdürlüğünün istemi üzerine diğerinin yazılı görüşünü aldıktan sonra vakfın örgütünü, yönetimini ve işleyişini değiştirebilir (TMK. 112/I; VY. m. 14/I)<sup>557</sup>.

Çalıştırılanlara ve işçilere yardım vakıflarında, vakıf senedinin, faydalananların vakıftan faydalanma şartlarına ve idareye iştiraklerine dair hükümlerinde yapılacak değişikliklerin vakıf senedinde bu hususta yetkili olduğu belirtilen organın kararı üzerine, Vakıflar Genel Müdürlüğünün yazılı düşüncesi alındıktan sonra mahkeme tarafından kararlaştırılır (TMK. 110/V; VY. m. 14/II)<sup>558</sup>. Çalıştırılanlara ve işçilere yardım

<sup>554</sup> İşeri, Vakıf, s. 194.

<sup>555</sup> Akbulut, s. 173.

<sup>556</sup> Ayan / Ayan s. 283; Akbulut, s. 175.

<sup>557</sup> Oğuzman / Seliçi / Oktay-Özdemir, s. 451; Dural / Öğüz, s. 373; Başpınar, s. 69.

<sup>558</sup> Ayan / Ayan, s. 290; Oğuzman / Seliçi / Oktay-Özdemir, s. 451; Dural / Öğüz, s. 373; Başpınar, s. 70.

vakıflarında işçiler, yapılan ödenti oranında yönetime katıldıklarından yönetim organı veya örgüt değişikliğinde de etkilidir.

Türk Ticaret Kanunu'nun 468 inci maddesi gereğince kurulan vakıflardan 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanununun geçici 20. maddesi hükümlerine tâbi olanların vakıf senetlerinde yapılacak değişikliğe, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığının uygun görüşünden sonra, Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün yazılı görüşü alınarak yerleşim yeri mahkemesi tarafından karar verilir (TMK. m. 110/V; VY. m. 14/III)<sup>559</sup>. Bu tür vakıflarda özellikle sosyal güvenlik yönü ağır bastığı için Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığının da uygun görüşünün alınması değişiklik için zorunludur. Bu hüküm diğer yeni vakıfların yönetim organında yapılacak değişikliklere ilişkin özel hüküm durumunda olup öncelikle uygulanır<sup>560</sup>.

Unutulmaması gereken husus vakıf senedinde haklı nedenlerle değişiklik yapılmasına ve ne şekilde değişiklik yapılacağına karar veren organla mahkemeye başvuruda bulunacak organın farklı olabilmesidir. Gerçekten de vakıf senedinde senet değişikliğine karar verme yetkisi yönetim organı dışındaki bir seçimlik organa tanınmış olabilir. Bu durumda vakıf senedinde belirtilen organ haklı nedenlere dayanan değişikliğe karar verir. Vakfın yönetim organı ise değişikliğin tescili için mahkemeden talepte bulunur. Ancak vakıf senedinde değişiklik yapma konusunda bir organ belirtilmemiş ise kural olarak yönetim organı hem değişikliğe karar verir hem de mahkemeden tescili talep eder<sup>561</sup>.

Vakıf senedinde yöneticinin görüş veya onay alması gereken bir danışma organı veya başka bir organ belirlenmişse yöneticinin gerçekleştireceği işlemin geçerliliği bu kurul veya kişiden görüş veya onay almasına bağlıdır. Vakıflar hukukunda vakfedenin iradesine öncelik tanındığından senetteki görüş veya onay şartına uyulmaksızın yöneticinin verdiği kararın müeyyidesinin askıda hükümsüzlük olduğu ileri sürülmüştür<sup>562</sup>. Bu durumda yönetim organının ilgili kurul veya kişiden değişiklik için onay alması gerekir. Eğer onay alma işlemi vakfın işleyişini ciddi anlamda güçleştirir

<sup>559</sup> Ayan / Ayan, s. 2290; Oğuzman / Seliçi / Oktay-Özdemir, s. 451; Dural / Öğüz s. 373.

<sup>560</sup> Akbulut, s. 176.

<sup>561</sup> İkizler, s. 187; Akbulut, s. 185.

<sup>562</sup> Başpınar, s. 49.

veya imkânsız kılarsa bu yönetim şeklinin değişikliği için haklı bir sebep oluşturabilir (TMK m. 112/I). Bu durumda vakıf yönetimi senet değişikliği için mahkemeye başvurabilir. Aynı şekilde denetim makamı olan Vakıflar Genel Müdürlüğü, TMK m. 111/I'e göre yaptığı denetimde bu durumu görürse, vakıf senedinde yer alan görüş veya onay alma zorunluluğunun değiştirilmesini mahkemeden isteyebilir (TMK m. 112/I)<sup>563</sup>.

Eski vakıfları oluşturan mazbut, mülhak, cemaat ve esnaf vakıflarında da yönetim değişikliği mümkündür. Eski vakıfların yönetim organının değişikliği için vakfiyelerdeki şartların yerine getirilmesine fiilen ve hukuken imkân kalmaması ve bu değişikliğin vakfedenin iradesine aykırı olmaması gerekir. Ayrıca bu değişikliğin gerçekleşmesi için değişiklik teklifinin mazbut vakıflarda Vakıflar Genel Müdürlüğü'nce; mülhak, cemaat ve esnaf vakıflarında ise vakıf yöneticilerince yapılması gerekir. Yönetim organının değişikliği için yapılan teklif üzerine değişiklik kararını vermeye yetkili olan makam ise vakıflar meclisidir (VK. m. 14)<sup>564</sup>.

## § 11. YÖNETİM ORGANININ HAKLARI, YETKİSİ VE GÖREVLERİ

### I. YÖNETİM ORGANININ HAKLARI

Vakıf yöneticilerinin yönetim görevini yerine getirirken bunun karşılığında sahip olduğu haklar da bulunmaktadır. Her vakıfta değişiklik gösterse de bu haklar genel olarak ücret, giderlerin karşılanması ve ibra edilmeyi isteme hakkıdır.

#### A. ÜCRET İSTEME HAKKI

Vakıf yöneticilerinin hizmet ettikleri vakıflardan ücret isteme hakları bulunmaktadır<sup>565</sup>. Mevzuatta vakıfların yönetim organlarında görev alanlara ücret

<sup>563</sup> Başpınar, s. 49.

<sup>564</sup> Başpınar, s. 53 vd.

<sup>565</sup> Yılmaz, s. 70; Cın / Akgündüz, s. 474; Yargıtay kural olarak vakıf yöneticiliğinin gönüllülük esasına dayandığı için ücret alma hakkının olmadığı görüşündedir. YİBK, T. 09.06.2017, E. 2016/3, K. 2017/4, "1) Genel olarak vakıflar (gönüllülük ve rıza aranırken), vakıf senedi veya vasiyetle kurulurken, SYD (Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma) Vakıfları yasa ve devlet eliyle kurulmuştur. 2) Vakıflarda yönetim organı oluşumunda serbestlik ve yapılan iş karşılığı ücret alma yokken, SYD Vakfi organları yasa ile saptanmış ve belli görevlere atananlar vakıf yöneticisi olurken, her toplantı başına huzur hakkı ücreti belirlenmiştir." (Sinerji, ET. 05.07.2024). Ancak vakıf senedinde düzenleme bulunması halinde yöneticiler ücret alabilir. Başpınar, s. 51.

ödenmesine engel olan bir hüküm de yoktur. Özellikle eski zamanlardan beri vakıf yönetim organına vakıf gelirinden bir ücret ödendiği görülmektedir<sup>566</sup>.

Vakfı yöneten kişi ya da kişilerin ücretinin miktarı, vakfın işlerinin genişliğine, vakfın malî gücüne, yöneticinin gördüğü işlerin yoğunluğuna, ücreti takdir eden makama, zamana göre değişir. Yönetim organının ücretinin belirli bir miktarı ve oranı yoktur<sup>567</sup>. Yapılan ücret ödemeleri aylık, yıllık veya vakfın gelirinden belli bir payın ödenmesi şeklinde de olabilir. Hatta ücret ödemeleri nakdî olabileceği gibi aynî yani bir malvarlığının verilmesi şeklinde de mümkündür<sup>568</sup>.

Yönetim organına ücret ödemesi vakfın gelirlerinden yapılır. Vakfın yöneticilerine bir ücret ödenecekse, bunun vakıf senedinde belirtilmesi, herhangi bir tereddüde yer vermemek bakımından faydalı olur<sup>569</sup>. Dolayısıyla yöneticinin ücreti genellikle vakfeden tarafından belirlenir. Vakfeden ücretin miktarını, nasıl ödeneceğini ne zaman ve ne oranda artırılacağını da tayin eder<sup>570</sup>. Nitekim sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakıflarının resmi senedinde vakfın müteveli heyet üyeleri her toplantı için devlet memuru maaş katsayısının 30 göstergesi ile çarpımı kadar huzur hakkı alabileceği düzenlenmiştir (VRS. m. 12)<sup>571</sup>. 7512 Sayılı Kanun ile kurulan Dışişleri Teşkilatını Güçlendirme Vakfının, kamu görevlileri dışındaki yönetim kurulu ve denetleme kurulu üyelerine, kamu iktisadî teşebbüsleri yönetim kurulu üyelerinin huzur hakkının bir katını geçmemek üzere, müteveli heyeti kararıyla huzur hakkı verilebilir<sup>572</sup>.

Vakfeden tarafından yöneticinin ücretinin belirlenmesi en sık rastlanılan durumdur. Ücretin belirlenmesinde vakfedenin takdiri esas olup bu konuda bir sınırlama yoktur. Bununla birlikte vakfedenin ücreti belirlerken emsal vakıflar ve hizmetlerle uyumlu bir

<sup>566</sup> **Akgündüz**, Ahmet, *İslam Hukukunda ve Osmanlı Tatbikatında Vakıf Müessesesi*, Ankara 1988, s. 244; **Berki**, A.H., *Vakıflar*, s. 207; **Ural**, Engin, *Vakıflar*, Ankara 1977, s. 49; Anayasa Mahkemesi, Birinci Bölüm, Karar T. 06.07.2017, Bireysel Başvuru Numarası: 2014/5871, “Mülhak vakıfların nasıl idare edileceği ise bu vakıfların mal varlığını, vakıf şartlarını ve vakfedenin isteklerini içeren "vakfiye" adı verilen belgeye göre belirlenmektedir. Tevliyet görevi verilen kişilere ayrıca yine vakfiyedeki şartlara göre "tevliyet ücreti" de verilebilmektedir.” RG. T. 08.09.2017, S. 30174.

<sup>567</sup> **Akgündüz**, s. 245; **Yılmaz**, s. 70.

<sup>568</sup> **Kurban**, s. 59,60.

<sup>569</sup> **Ural**, s. 49.

<sup>570</sup> **Yılmaz**, s. 70.

<sup>571</sup> RG. T. 17.07.1986, S. 19167; **Uçarcı**, Refik Ali, *Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Fonu ve Vakıfları*, *Türk İdare Dergisi*, Y. 75, S. 438, Mart 2003, s. 48.

<sup>572</sup> RG. T. 06.06.2024, S. 32568.

bedel olmasını gözetmesi gerekir. Yetersiz olarak belirlenen ücretin hâkim tarafından yükseltilmesi mümkündür. Vakfeden yöneticinin ücretini belirlememişse veya emsal ücretlerden az belirlemiş ve yönetici bu miktarı kabul etmemişse veya vakfedenin belirlemiş olduğu ücret zaman içerisinde emsallerinden daha az bir seviyeye düşmüşse yöneticinin ücreti hâkim tarafından belirlenebilir<sup>573</sup>.

### **B. GİDERLERİN KARŞILANMASINI İSTEME**

Vakfın yönetim organını oluşturan kişi veya kişiler bu görevi yaparken giderlerinin karşılanmasını vakıftan talep edebilir. Daha doğrusu vakfın yönetim organı bu giderleri vakfın gelirlerinden alabilir. Vakfın karşılayacağı giderler yöneticinin yaptığı seyahate ilişkin bilet, akaryakıt, konaklama, yemek vb. harcamalardır. Bu anlamda vakıf yöneticisinin Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün denetimi için Ankara'ya yapacağı seyahat masraflarının karşılanması da gerekir. Nitekim Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfının giderleri arasında mütevelli heyeti üyelerine ödenen harcırahlar da bulunmaktadır<sup>574</sup>.

Vakıf senedinin değiştirilmesi için yapılacak noter, mahkeme harç ve masraflarının, avukatlık ücretlerinin de karşılanması gerekir. Alacağın tahsili için çekilen ihtarnameler ve icra giderlerinin de bunları gerçekleştiren yönetim organına ödenmesi gerekir. Esasen bu kalemler doğrudan vakfın faaliyet giderleridir. Ancak vakıf yöneticisi başlangıçta kendisi bu giderleri karşılasa daha sonra vakıftan bunları talep edebilir. Nitekim intifa hakkına konu mazbut vakıflar ile Genel Müdürlük tarafından geçici olarak yönetilen vakıfların yıllık gayrisafi gelirlerinin yüzde yirmisi yönetim ve temsil masrafı olarak Genel Müdürlük bütçesine gelir kaydedilir (VK. m. 34).

### **C. İBRAYI İSTEME**

Vakıf yönetim organı veya yönetim kurul üyelerinin yaptıkları vakıf yöneticiliği görevine ilişkin vakıftan ibra edilmeyi talep etme hakları da bulunmaktadır. İbra, hukukî ilişkinin tarafları arasında mevcut bir borcu kısmen veya tamamen ortadan kaldırmaya ve

<sup>573</sup> Berki, A.H., Vakıflar, s. 207; Yılmaz, s. 70; Cin / Akgündüz, s. 474.

<sup>574</sup> Uçarıcı, s. 48; Kurban, s. 59.

bu suretle borçlunun borçtan kurtulmasını sağlamaya yönelik sözleşme olarak tanımlanmaktadır<sup>575</sup>.

Genelde tüm tüzel kişilerde özelde vakıflarda yönetim organı yaptıkları işlemler için faaliyetin veya hesap döneminin sonunda kendilerini görevlendiren organa karşı açıklamada bulunur. Bu açıklama sonucu yaptıkları işlemlerin onaylanmasını da talep ederler. Vakıf yönetim kurulunun ibrası, organın bir çalışma dönemine ilişkin karar, uygulama ve çalışmalarının kanunlar ile vakıf senedindeki hükümlere uygun bulunması (aykırılıkların bulunmaması), sonuçlarından vakfın bir zararının ve ilişkisinin çıkmaması, yöneticilerin sorumluluktan kurtarılması anlamına gelmektedir. Böylelikle yönetim organı, vakfa karşı yükümlülüklerini özenle yerine getirdiği için ilgili dönemle sınırlı olmak üzere sorumluluktan ve zararın giderilmesi için muhtemel taleplerden kurtulmaktadır<sup>576</sup>.

Türk Medenî Kanunu'nda vakıf senedinde yönetim organının bulunması zorunlu olduğu halde (TMK. m. 109) bu organın ibrası ile ilgili açık bir hüküm bulunmamaktadır. Türk Ticaret Kanunu'nun anonim şirket yönetim kurulunun ibrasına ilişkin hükümlerinin vakfın yönetim organının ibrasında da uygulanabilmelidir (TTK. m. 1, 424, 558, 559)<sup>577</sup>. Vakfın karar organı ile yürütme organı farklı olduğu zaman ibraya ilişkin kararı alacak olan karar organıdır. Dolayısıyla bir vakıfta karar organı olarak mütevelli heyeti ve yürütme organı olarak yönetim kurulu varsa ibraya ilişkin kararı mütevelli heyeti alır<sup>578</sup>.

<sup>575</sup> **Eren**, Fikret, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 2018, 23. Bası, Ankara, s.1421; **Sarıhan**, Banu Bilge, Türk Borçlar Hukukunda ve İş Hukukunda İbranın Hukuki Boyutu, NEÜHFD, C. 3, S. 1, 2020, s. 100; **Açıkgöz**, Osman, Vakıf Yönetim Organının İbrası ve Uygulanacak Hükümlerin Tespiti, MÜHFHAD., Özel Sayı, C. 22, S. 3, Cevdet Yavuz'a Armağan, C. 1, 2016, s. 60.

<sup>576</sup> **Açıkgöz**, s. 61.

<sup>577</sup> **Açıkgöz**, s. 78; Aksi yöndeki görüş için **Demirsatan**, Barış, Vakıf Yönetim Organını Oluşturan Kişilerin Vakıf Tüzel Kişisine Karşı Hukuki Sorumluluğu, İMHFD, C. 9, S. 1, 2024, s. 126.

<sup>578</sup> **Açıkgöz**, s. 78; Yargıtay 2. HD. T. 28.07.2007, E. 2007/3991, K. 2007/6203, "T.K. Vakfı Senedinin 11. maddesinde (b) bendinde <Vakıf Yönetim Kurulu'nun geçmiş çalışma yılına (dönemine) ilişkin raporlarıyla Vakıf Denetim Kurulu'nun bu konudaki raporlarını inceleyip, Yönetim Kurulu'nun ibrası konusunda karar vermek> görevi ve yetkisi Vakıf Mütevelli Heyeti'ne tanınmıştır. Senedin 17. maddesi hükmüne göre de Yönetim Kurulu (başkan dahil) on bireyden oluşur. Mütevelli heyet başkanı, yönetim kurulunun da başkanıdır. Vakıf mütevelli heyeti, senedin 11. maddesinin (b) bendi uyarınca yönetim kurulunu (başkan ve üyeleri) bir kül olarak ibra edebileceği gibi, gerekiyorsa etmeyebilir ya da <somut olayda olduğu üzere> durumuna göre başkanı ayırık tutup salt yönetim kurulu üyelerinin ibrasına karar verebilir. Bunu engelleyen yasal bir kural yoktur. Yukarıda açıklandığı üzere Vakıf Yönetim Kurulu'nun ibrası konusunda yetkili organ vakıf mütevelli heyeti olup; her ne surette olursa olsun bu yetkiye başka bir organ, makam veya mercii kullanamaz. Bu bağlamda mahkeme vakıf mütevelli heyetinin iradesi yerine geçip, yönetim kurulu başkan ve

Yönetim organı hem karar hem de yürütme organı olarak görev yapar ve bir kurul halinde ise bu durumda ibraya ilişkin kararı yönetim kurulu alır. Ancak bu durumda ilgili yönetim kurulu üyesi kendisi ile ilgili kararın oylamasına katılamaz. Vakfın yönetim organı tek kişiden oluşur ve bir üst kurulda bulunmazsa bu durumda ibraya ilişkin hükümler uygulanamaz<sup>579</sup>. Vakfın yönetim kurulunun ibra kararı alabilmesi için ibra edilen sorumlular ile kararı alan kişilerin farklı kişiler olması gerekir<sup>580</sup>. Burada gözden uzak tutulmaması gereken bir husus da yönetim organının ibra edilmesi Vakıflar Genel Müdürlüğünün denetim yetkisini ortadan kaldırmayacağıdır (TMK. m. 111). Aksi halde vakıfların yönetim organının ibra edilmesi ile Vakıflar Genel Müdürlüğünün denetiminin etkisiz kalması sonucu doğar. Ancak Yargıtay, Vakıflar Genel Müdürlüğünün denetimi sonucu düzenlenen rapora göre sorumlu görülen kişiler hakkında açılan davada, vakfın yetkili organının ilgili yönetim organını ibrasının geçerli olacağı kanaatindedir<sup>581</sup>.

## II. GENEL OLARAK YETKİ VE GÖREVLERİ

Vakfın zorunlu organı olan yönetim organı hem bir karar hem de bir yürütme organı olarak görev yapar<sup>582</sup>. Yönetim organı yürütme ve karar organı olarak ikiye ayrılmış olabileceği gibi denetleme organına da vakıf senedinde yer verilebilir. Bu durumda her bir organın görevlerinin ne olduğu hususunda vakıf senedindeki hükümlere göre karar vermek gerekir. Tüzel kişi olarak bir organ vakfın işlerinin yerine getirilmesinde sadece

---

üyelerinin ibra edilmiş sayılmalarına hükmedemez. Bu cümleden olarak yönetim kurulu üyelerinin ibra edildiğine ilişkin mütevellî heyet kararının yasanın buyurucu kurallarına ve vakıf senedi hükümlerine aykırılığı yönteminde kanıtlanmış olmadıkça, mahkemece iptaline karar verilemez.” (Sinerji ET. 05.06.2024).

<sup>579</sup> **Açıkgöz**, s. 78, 79.

<sup>580</sup> **Demirsatan**, s. 125.

<sup>581</sup> Yargıtay 8. HD. T. 15.06.2020, E. 2017/11746, K. 2020/3389, “Davacı vakfın yönetim ve denetim kurulu üyelikleri görevlerinde bulunan davalıların vakfın kira gelirlerinin toplanması hususunda ihmalleriyle vakfı zarara uğrattıklarını, bu durumun Vakıflar Genel Müdürlüğünün yaptığı periyodik denetimler sonrası hazırladığı 02.12.2010 tarihli, 9 sayılı raporda belirtildiğini ileri sürerek...davalıların itirazlarının iptalini istemiş... Buna göre, mahkemece yapılacak iş, vakıf alacaklarının takibi hususunda vakıf yönetim kurulunca kendi arasında işbölümü yapıp yapılmadığı, dava konusu alacakların takip ve tahsili hususunda kimlerin yetkili olduğu, davacı vakıf avukatlarının alacak dönemi olan 2005-2006 ve sonraki dönemlerde takip ettiği icra dosyaları getirtilerek, davaya konu alacaklar için takip yapıp yapılmadığı ve davalıların davacı vakıf genel kurulunca ibra edilip edilmediği hususları araştırılıp, oluşacak sonuca göre bir karar verilmesidir.” (Sinerji ET. 15.05.2024).

<sup>582</sup> **Güneri**, s. 158; **Özsunay**, s. 433; **Ayan / Ayan**, s. 283; **Oğuzman / Seliçi / Oktay-Özdemir**, s. 449; **Ural**, s. 46.

karar alıyorsa bu karar organıdır. Bir organ vakfın işlerini yerine getirirken sadece alınan kararları uygularsa bu yönetim organıdır<sup>583</sup>.

Vakfın yönetim organının temel görevi iç ilişkide vakfı yönetmek, dış ilişkide ise vakfı temsil etmektir. Yönetim organı bu görevini vakıf senedine veya varsa vakıf yönetmeliğine uygun olarak yerine getirir<sup>584</sup>. Vakfın yönetim organının görevleri her vakfa göre farklılık gösterebilir. Ancak tüm vakıflar için geçerli olan ortak görevler de bulunmaktadır.

### A. VAKFIN AMACINI GERÇEKLEŞTİRME

Vakıflar, gerçek veya tüzel kişilerin yeterli mal ve hakları belirli ve sürekli bir amaca özgülemeleriyle oluşan tüzel kişiliğe sahip mal topluluklarıdır (TMK. m. 101/I). Bu sebeple vakfın yönetim organının ilk ve en önemli görevi vakfın amacını gerçekleştirmektir. Çünkü senetteki amacı gerçekleştirmek vakfın varlık sebebidir. Bunun için yeni vakıflar vakıf senetlerinde yazılı amaçlarını gerçekleştirmek üzere Vakıflar Genel Müdürlüğüne beyanda bulunmak şartıyla şube ve temsilcilik açabilirler (VK. m. 4/III). Vakfın yönetim organı yapacağı tüm faaliyetlerin amacı gerçekleştirmeye yönelik olmasına dikkat etmek zorundadır<sup>585</sup>.

Vakıf yönetim organı faaliyetlerini yaparken amacı ile sınırlıdır. Vakfın amacı dışında kalan işlemlerin geçersiz olup olmayacağı (ultra vires ilkesi) tartışmalıdır. Tüzel kişilerin hak ehliyetlerinin amaçları ile sınırlı olduğuna ilişkin görüşler olsa da genel olarak kabul edilen görüş gereğince vakfın amacı dışında kalan bir konuda yapılan hukuki işlemler de geçerlidir<sup>586</sup>. Dolayısıyla vakfın yönetim organının vakıf senedinde yer alan amacın dışında bir işlem yapması durumunda vakıf bu işlemle bağlı olur. Çünkü tüzel kişilerin organları, hukukî işlemleri ve diğer bütün fiilleriyle tüzel kişiyi borç altına

<sup>583</sup> Özsunay, s. 74.

<sup>584</sup> Güneri, s. 158.

<sup>585</sup> Özsunay, s. 433; Oğuzman / Seliçi / Oktay, s. 452; Polat, s. 134.

<sup>586</sup> Bu bağlamda bir görüşe göre, tüzel kişilerin hak ehliyeti amaçlarıyla sınırlıdır. Özsunay, s. 62; Akipek / Akıntürk / Ateş, s. 546 vd; Diğer bir görüşe göre tüzel kişilerin hak ehliyeti amaçları ile sınırlı değildir. Oğuzman / Seliçi / Oktay-Özdemir, s. 313; Baysal / Kural, s. 72; Aynı yerde AYM. T. 17.06.2010, E. 2008/22, K. 2010/82, “Tüzel kişilerin ehliyetlerinin amaçlarıyla sınırlı olması (ultra vires ilkesi) da vakıfların malları üzerinde yapılacak tasarruflar bakımından bir sınır oluşturmaktadır. Bununla birlikte, vakıf senedinde mallar üzerinde tasarruf işlemlerinin yapılabilmesine veya bunların değiştirilebilmesine açıkça veya zımnen olanak tanıyan hükümlerin bulunması veya vakfın menfaatinin söz konusu tasarrufların yapılmasını gerekli kılması durumunda, vakfın mallarının tasarruf işlemlerine konu edilmesi mümkündür.”. RG. T. 11.01.2011, S. 27812.

sokarlar (TMK. m. 50/II). Vakıf senedi kamuya açık bir belge olmadığı için üçüncü kişilerin vakıf senedindeki hükümleri bilmeleri beklenemez. Bu nedenle vakfın organının yetkisini aşıp aşmadığı da iyi niyetli üçüncü kişiler bakımından önem arz etmez. Vakıf söz konusu işlemle bağlıdır<sup>587</sup>.

Yönetim organı, karar organı olarak faaliyetinde vakfı kuranın iradesi ile belirlenen vakıf senedi hükümlerine uymak zorundadır. Dolayısıyla yönetim organı vakıf senedinde belirtilen hükümlere uygun olmak kaydıyla, vakıf faaliyetlerinde uyulacak ilkeleri belirlemek konusunda gerekli kararları alır<sup>588</sup>. Aksi halde yapılan faaliyet amacı dışında bir faaliyet olarak yönetim organı açısından hem iç hem de dış denetim açısından sorumluluk doğurur.

Yönetim organı vakıf mallarını vakıf senedinde ifade edilmiş olan amacın gerçekleşmesini sağlayacak biçimde yönetmelidir. Bu çerçevede elde edilen gelirlerin amaca uygun olacak biçimde sarfına özen göstermelidir. Vakfın amaca uygun şekilde işlemesi, mallarının korunması ve bakımının sağlanması için gerekli kararları da yönetim organı almalıdır<sup>589</sup>.

## **B. VAKIF SENEDİNDE BELİRTİLEN FAALİYETLERİ YAPMA**

Vakfeden, vakıf senedinde öncelikle yapılması gereken faaliyetleri ve görevleri de belirtmiş olabilir<sup>590</sup>. Bu durumda vakıf yönetimi bu düzenleme ile bağlı olup yapacağı faaliyetlerde senette belirtilenlere öncelik vermelidir. Meselâ vakıf senedinde belirtilen yardımları yerine getirmek, vakıftan faydalanacakları seçmek veya seçtirmek yönetim organının öncelikli görevidir. Bu kapsamda vakıf senedindeki gaye sadece fakirleri doyurmak ise vakıf yönetimi aş evi açabilir. Ama öğrencilere burs verme veya hastalananların tedavi giderlerini giderme tarzında faaliyetlerde bulunamaz. Fakat vakfın senedinde genel olarak fakirlere yardım etme faaliyeti yer almışsa o zaman aş evinin kurulması ve tedavi giderinin yerine getirilmesi mümkündür. Ancak bazen vakfedenin belirttiği faaliyetler vakfın gayesini gerçekleştirmeye yetmeyebilir. Meselâ vakıf

<sup>587</sup> Baysal / Kural, s. 74.

<sup>588</sup> Dural / Ögüz s. 368; Oğuzman / Seliçi / Oktay-Özdemir, s. 452.

<sup>589</sup> Oğuzman / Seliçi / Oktay-Özdemir, s. 452; Berki, A.H., İdare Uzuvarları, s. 63.

<sup>590</sup> Akipek, s. 337; Velidedeoğlu, s. 249.

senedinde sadece aş evi açıp yemek vermek belirtilmiş ise vakıf yönetimi evlere yemek servisi de yapabilmelidir<sup>591</sup>.

Yönetim organı, vakıf senedinin hükümlerini yerine getirmekle yükümlüdür<sup>592</sup>. Aksi halde vakıf senedinin değiştirilmesi durumu ortaya çıkar. Bu ise kural olarak yasak olup ancak haklı sebeplerin varlığı halinde mahkeme kararı ile yapılabilir<sup>593</sup>.

Vakıf yönetim organı, vakıf senedinde belirtilmesine rağmen vakfın gayesini gerçekleştirmeye yetmeyen faaliyetlerin yanında ek faaliyetleri yapabilmelidir. Ancak bu ek faaliyetlerin vakfeden tarafından açıkça yasaklanmamış olması gerekir. Açıkça yasaklanan faaliyetleri yapma zorunluluğu doğarsa diğer şartların da gerçekleşmesi halinde vakıf senedinin değiştirilmesi gerekir<sup>594</sup>.

### C. VAKFI YÖNETME VE TEMSİL ETME

Yönetim organı karar ve yürütme organı olarak içeride vakfı yönetmek ve dışarıda onu temsil etmekle görevlidir<sup>595</sup>. Yönetim organı vakfın günlük yönetimi ile ilgili tüm

<sup>591</sup> Yönetim organı yetkili olduğu konularda görevini doğrudan yapması, diğer hususlarda ise vakfedenin iradesi doğrultusunda hareket etmesi gerekir. Bkz. **Berki**, A.H., İdare Uzuvarı, s. 64. Vakfeden bir taşınmazın bir yıldan fazla kiraya verilemeyeceğini şart koşsa bu hüküm kiracı bulanamadığı gibi zorunluluk halinde hâkim kararı ile değiştirilebilir. **Berki**, Ali Himmet, Vakıflarda Şartlara Riayet Meselesi, Vakıflar Dergisi, C. 7, 1968, s. 14 (**Çınar**, Hüseyin, Vakıf Hukuku Yazıları, Ali Himmet Berki, Ankara 2013, s. 103).

<sup>592</sup> **Berki**, A.H., İdare Uzuvarı, s. 64; **Oğuzman / Seliçi / Oktay-Özdemir**, s. 452; **Polat**, s. 133

<sup>593</sup> Yargıtay 8. HD. T. 26.01.2017, 2017/201 E. 2017/759 K. “Vakıf senedinde vakfedenin arzusuna ve iradesine aykırı düşecek şekilde değişiklik yapılamaz. Eğer durum ve koşullardaki değişimler vakıf senedindeki değişikliği zorunlu kılıyor ise vakfedenin amacına ve iradesine açıkça ters düşmeyecek şekilde değişiklik mümkündür. Amacın gerçekleşmesini önemli ölçüde güçleştiren veya engelleyen koşulların ve yükümlülüklerin kaldırılmasında veya değiştirilmesinde de aynı ilkeler geçerlidir.” (Sinerji ET. 31.03.2024).

<sup>594</sup> **Berki**, A.H., İdare Uzuvarı, s. 64; **Baysal / Kural**, s. 72; Aynı yerde AYM. T. 17.06.2010, E. 2008/22, K. 2010/82, “Vakfın mallarının değiştirilmesinde, vakıf senedinde aksini öngören bir hükmün bulunmaması ve yapılacak tasarrufun vakfın amacına uygun olması gerekmektedir. Diğer taraftan, bazı hallerde vakıf senedinde aksine bir düzenleme bulunsu dahi, vakfın malları üzerinde tasarrufta bulunulması gerekebilir. Nitekim 4721 sayılı Kanun’un 113. maddesinde, başlangıçta amaca özgülenen mal ve hakların daha yararlı olanları ile değiştirilmesini veya paraya çevrilmesini haklı kılan sebeplerin bulunması durumunda hâkim kararıyla bu tür bir tasarrufa olanak tanınmıştır.” RG. T. 11.01.2011, S. 27812.

<sup>595</sup> **İşeri**, Vakıf, s. 152; **Güneri**, s. 158; **Özsunay** s. 433; **Zevkliler / Acabey / Gökyayla**, s. 686; **Oğuzman / Seliçi / Oktay-Özdemir**, s. 451; **Dural / Ögüz**, s. 368. Akipek, ise yönetim ve temsili en başta gelen fonksiyon olarak belirtmiştir (**Akipek**, s. 337). Ancak gayeyi gerçekleştirmek en önemli görev olup yönetim ve temsil bunun dışı yansıyan halidir. Diğer taraftan yönetim ve temsilin gayeye aykırı olarak kullanılmasının da mümkün olduğunu düşündüğümüz zaman vakfın varlık sebebini gerçekleştirmenin önemi ortaya çıkmaktadır. Çünkü gayeyi gerçekleştirmeden yapılan faaliyet ve temsiller vakfın varlık sebebine de aykırılık teşkil eder. Esasen kamuya yararlı vakıflar için getirilen

işleri yapmak, vakıf ile yararlananlar arasındaki ilişkileri kurmak, düzenlemek ve yürütmekle görevlidir<sup>596</sup>.

Yönetim ve temsil yetkisi çerçevesinde yönetim organı vakıf adına her türlü hukukî işlemi yapar<sup>597</sup>. Yönetim organı, vakfı temsile ve vakıf adına imzaya yetkili kişileri ve bu yetkilerin derecelerini tespit etmek, vakfa yapılan bağışları kabul veya reddetmek gibi hususları da yerine getirir<sup>598</sup>.

Vakfın yönetim organı, vakıf senedinin veya yönetmeliğinin kendisine verdiği yetkiler dâhilinde vakıf işlerini görür. Vakıf senedi ve yönetmelikten aksi anlaşılmadıkça, vakıfla ilgili bütün idarî işleri görmek yönetim organına aittir. Buna göre vakfın sahip olduğu taşınır ve taşınmazların yönetimi, muhafazası, bakımı, çalışanların işe alınması, hisse senetlerinin ve paraların nemalandırılması, vakfın aşevini ve kütüphanesini, dinlenme evini gereği gibi kullanıma hazır bulundurmak görevleri hep yönetim organına aittir<sup>599</sup>. Bunun yanında vakıf senedinde belirtilen her çeşit yardımların fiilen yerine getirilmesi, vakıftan yararlanacak kişilerin doğrudan seçilmesi veya bu seçme işleminin yaptırılması işleri de yönetim organının görevidir<sup>600</sup>.

Yönetim organı vakfa tahsis edilmiş olan malların ve hakların vakfa intikalini sağlamakla da görevlidir. Esasen vakfın tescili ile birlikte vakfa ait malların mülkiyeti ve haklar vakıf tarafından kazanılır. Vakfın tesciline karar veren mahkeme malların vakıf adına tescilini doğrudan tapu idaresine bildirir (TMK. m. 105). Bununla beraber vakfa özgülenen mallar ve haklar üzerinde tasarrufta bulunulabilmesi için bunların vakfa intikaline ilişkin resmî işlemlerin yerine getirilmesi ve izlenmesi görevi de yönetim organına aittir (TMK. m. 105; VY. m. 12/II)<sup>601</sup>. Bu kapsamda vakıf yönetim organı taşınırlarda zilyetliğinin devrini, kıymetli evrakta ciro ve teslimini, alacaklarda bunun

---

gelirinin en az üçte ikisinin kamuya yararlı hizmetlere harcanacağına dair vakıf senetlerinde hüküm bulunması şartı da aynı sonucu doğurmaktadır.

<sup>596</sup> **Özsunay**, s. 433; **İşeri**, Vakıf, s. 152.

<sup>597</sup> **Zevkliler / Acabey / Gökyayla**, s. 682.

<sup>598</sup> **Ural**, s. 47.

<sup>599</sup> **İşeri**, Vakıf, s. 152; **Güneri**, s. 159; Yargıtay HGK, T. 13.06.2012, E. 2011/20-899, K. 2012/378 “Yöneticiler vakfedilen malları yönetmekle yükümlü olup, onlar tarafından vakfeden kişi veya kişilerin gerçek arzularına aykırı şekilde işlem yapılması, bundan vakıf yararına sonuç çıkarılması vakıf düşüncesi ve ilkesi ile çelişir.” (Sinerji ET. 30.03.2024).

<sup>600</sup> **İşeri**, Vakıf, s. 152; **Güneri**, s. 159.

<sup>601</sup> **Güneri**, s. 159.

yerine getirilmesini sağlamakla görevlidir. Yönetim organı vakfa kazandırılmış olan tüm mal ve hakları vakfın amacı doğrultusunda yönetmek ve kullanmakla da yükümlüdür<sup>602</sup>.

Görevlerin yerine getirilmesinde vakıf yöneticileri, vakıf senedinde yazılı şartlara yürürlükteki mevzuata uymak ve genel olarak basiretli bir idareci gibi hareket etmek zorundadır<sup>603</sup>. Özellikle vakıf ticarî bir işletme işletirse, işletmenin ekonomik ve ticarî esas ve usullere uygun yönetilmesinden sorumludur<sup>604</sup>. Çünkü vakıflar varlıklarını ekonomik kural ve riskleri gözetmek suretiyle değerlendirirler (VK. m. 31/III; VY. m.16). Vakıflar, paralarını Türkiye'de kurulu bankalara yatırırlar (VY. m.16).

Vakıflar meclisini oluşturacak üyelerden yeni vakıflarca seçilecek üç adet üyeyi seçme görevi de yeni vakıfların yönetim organlarının birer temsilcisinin katılacağı seçimlerle yerine getirilir (VK. m. 41/II). Böylece seçilen üç adet yönetim organı temsilcisi vakıflar meclisinde üye olarak görev yapacaktır. Vakıflar Kanunu'ndaki bu düzenleme ile vakıf yönetim organının vakıflar meclisi seçimlerinde oy verme görev ve yetkisi de bulunmaktadır.

Vakfın hukuki işlemleri için hukuki danışmanlık sözleşmesi yapılması veya avukata vekâletname verilmesi de yönetim ve temsil görevine dahildir. Ancak vakfın bazı iş ve işlemleri için bir kişiye vekaletname verilmesi durumunda bu kişinin vekaletnamedeki yetkilerin sınırını aşarak vakfın tüm iş ve işlemleri hakkında yetkili olması mümkün değildir. Özellikle temsil görevi verilen kişinin kanunî olarak temsil görevini yerine getirmeye yetkili olması gerekir<sup>605</sup>.

<sup>602</sup> Güneri, s. 159; Özsunay s. 434; İşeri, Vakıf, s. 153.

<sup>603</sup> Ural, s. 47; Dural / Ögüz, s. 367.

<sup>604</sup> Oğuzman / Seliçi / Oktay-Özdemir, s. 451.

<sup>605</sup> Sarı, s. 135, dñn. 510'daki Yargıtay 18. HD. T. 06.03.2014, E. 2013/15494, K. 2014/3988, "Kabaloğlu. Vakfı'nın 29.07.1999 günü tesciline karar verildiği, vakıf senedine göre vakfı temsile yetkili organ olan Yönetim Kurulu tarafından 30.06.2010 gün 4 no.lu karar ile vakıf senedinde değişiklik yapılmasına, bu değişiklik için gerekli senet ve belgelerin hazırlanması için vakfın kurucusu Yakup Kabaloğlu'nun oğlu Murat Kabaloğlu'nun görevlendirilmesine karar verildiği, bunun üzerine Murat Kabaloğlu tarafından eldeki vakıf senedi değişikliği davasının açıldığı anlaşılmıştır. Dava konusu vakfın senedine göre; vakfı temsil ve idare adına tek yetkili organın yönetim kurulu olduğu, davacı Murat Kabaloğlu'nun yönetim kurulunda veya başka bir sıfatla vakıfta görev yapmadığı, mahkemeler nezdinde böyle bir davanın açılabilmesinin ve takip edilmesinin ancak vakfın yetkili organı veya bu organ içinden görevlendirilmiş yetkili kişi veya yasal vekil aracılığıyla mümkün olacağı dikkate alındığında, dava açma ve temsil yetkisi olmayan kişi tarafından açılan davanın HMK 114. maddesi gereğince dava şartı yokluğu nedeniyle davanın reddi yerine kabulüne karar verilmesi doğru görülmemiştir."

Vakfın yönetim organındaki bir kişinin aynı anda bir başka tüzel kişinin yönetiminde de yer alması (çifte organ) engelleyen bir hukuk kuralı bulunmamaktadır. Nitekim Yargıtay vermiş olduğu bir kararda vakıf yönetiminde yer alan bir kişinin bir başka tüzel kişinin yönetiminde de yer alabileceği sonucuna varmıştır<sup>606</sup>. Özellikle çalıştırılanlara ve işçilere yardım vakıflarında vakfın yönetim organının ilgili şirketin yönetim organını da oluşturması mümkündür.

Diğer tüzel kişiler gibi vakıflar da kişilik haklarına sahiptir. Bu sebeple vakfın kişilik haklarına yapılan saldırıların önlenmesi, sona erdirilmesi ve zararın tazmin edilmesinin istenilmesi de vakıf yönetim organının görevleri arasındadır. Nitekim vakfın adı üzerindeki hak bir kişilik hakkıdır<sup>607</sup>. Genel olarak tüzel kişilerin manevî tazminat hakkının bulunduğu kabul edilmektedir<sup>608</sup>. Dolayısıyla vakfın kişilik haklarına yapılan saldırıların önlenmesi ve tazmini vakıf yönetim organının görevidir.

<sup>606</sup> **Avcı**, Yönetim, s. 58, dph. 191'daki Yargıtay 18. HD, T. 05.04.2001, E. 2001/1740, K. 2001/3299 sayılı kararı, "Davacının, davalı Vakfının Yönetim Kurulunda iki ayrı dönemde görev yaptığı, bu arada 1.1.1991-8.4.1993 tarihleri arasında vakfı temsilen S.... A.Ş. Yönetim Kurulu üyeliğinde bulunduğu, yine bağlı şirketlerden S.... A.Ş.'nin ortağı olması nedeniyle 1.9.1993 tarihinden beri bu şirketin yönetim kurulu üyesi olduğu, ... Vakıf üyeliğinden çıkarılma nedeni olarak gösterilen davacının eylemleri somuta indirgenmediğinde; aynı zamanda hem davalı vakfın hem de ortağı olduğu Sö.... A.Ş'nin yönetim kurullarında olan davacının, Sö....ş A.Ş.deki vakıf hisselerinin bir kısmının bağlı şirket Sö.... A.Ş.ne devrine ilişkin karara katılmış olması, vakıf yönetim kurulundan ayrıldıktan sonra da vakıf yönetimine karşı tavırları olduğu iddia edilen Orhan....nun yanında yer alıp, işyerini ve telefon numarasını bu kişinin irtibat bürosu olarak seçim bildirgesinde göstermesine ses çıkarmaması ve onun listesinden S.... A.Ş. yönetim kurulu üyeliğine seçilmiş bulunması, vakfa zarar veren ve vakfın menfaatlerine ters düşen davranışlar olarak gösterilmektedir. Hemen belirtmek gerekir ki, davalı vakıf ve yukarıda adı geçen şirketler ayrı birer özel hukuk tüzelkişisi olup, her birinin birbirinden bağımsız yönetim organları vardır. Bir gerçek kişinin bu nitelikteki iki ayrı tüzelkişinin yönetim kurullarında aynı zamanda görev almasına yasal bir engel bulunmamaktadır. Somut olayda aynı zamanda vakıf yönetim kurulu üyesi olan davacının, ortağı olduğu Sö.... A.Ş'nin yönetim kurulu üyesi olarak bu şirketin 18.3.1996 günlü Yönetim Kurulu toplantısına katılması ve SÖ....ş A.Ş'nin bir kısım hisselerinin bünyesindeki Sö.... A.Ş.ne devrine ilişkin kararı imzalamış bulunması görevi gereğidir.... Bu bağlamda davacının, ortağı olduğu Sö.... A.Ş'nin yönetim kurulu üyesi olarak, bu şirketin bağlı bulunduğu S.... A.Ş.den hisse devralmasına ilişkin yönetim kurulu kararına imza koymuş olmasının davalı vakfın menfaatine aykırı bir davranış olarak değerlendirilmesi ve bunun, vakıf senedinin üyelikten çıkarılmayı düzenleyen 8.2.1.maddesinde öngörülen vakıfla ilişkisinde ahlak ve iyiniyet kuralları ile bağdaşmayacak bir hareket olarak nitelendirilmesi doğru olamaz. Başka bir anlatımla, aynı grupta yer alan şirketler arasındaki hisse devrinde, davacının pay devralan şirketin ( Sö.... A.Ş.) yönetim kurulu üyesi sıfatıyla hisse devri kararını yönetim kurulunun diğer üyeleri ile birlikte imzalamış olması, kendisinden beklenen özeni göstermediği biçiminde yorumlanamaz ve Medenî Kanununun 3.maddesinde anlamını bulunan objektif iyiniyet kurallarıyla bağdaşmayan bir davranış olarak kabul edilemez.”

<sup>607</sup> **Özsunay**, s. 69; **İkizler**, s. 169; **Ege**, s. 407.

<sup>608</sup> Bu konudaki görüşler için **Taşkın**, Alim, Tüzel Kişilerin Kişilik Haklarının Korunması, AÜHFD, 1991-1992, C. 42, S. 1-4, s. 210 vd.

Vakıflar gayelerini gerçekleştirmek için faaliyetlerini yürütürler. Özellikle çalıştırılanlara ve işçilere yardım vakıfları ile aile vakıfları vakfın üyelerinin ya da yararlananlarının menfaatine yönelik faaliyette bulunurlar. Vakıf senedinde belirtilen amaç ve faaliyetlerle ilgili olarak üye ve yararlananların hak ve menfaatlerini korumak amacıyla vakıf yönetimi tarafından topluluk davası açılabilir. Nitekim dernekler ve diğer tüzel kişiler dolayısıyla vakıflar, statüleri çerçevesinde, üyelerinin veya mensuplarının yahut temsil ettikleri kesimin menfaatlerini korumak için, kendi adlarına, ilgililerin haklarının tespiti veya hukuka aykırı durumun giderilmesi yahut ilgililerin gelecekteki haklarının ihlal edilmesinin önüne geçilmesi için dava açabilir (HMK. m. 113). Söz konusu davanın açılması için vakıf senedinde özel bir hüküm bulunmasına gerek yoktur. Çünkü vakıf senedinde belirtilen amacı gerçekleştirmek için faaliyette bulunmak üzere kurulmuştur. Burada önemli olan açılacak davanın vakfın amacına hizmet etmiş olmasıdır<sup>609</sup>.

#### **D. VAKFIN KAYITLARINI TUTMA VE BEYANNAME VERME**

Yönetim organı vakfın her türlü kayıtlarını da düzenli bir şekilde tutmak, gelir ve giderleri defterlere işlemek, mal varlıklarının, alacak ve borçlarının da takibini yapmakla da görevlidir. Vakfın hesap defterini tutmak, envanter ve bilançosunu düzenlemek, vergi sorumlusu olarak gerekli işlemleri yapmak ve beyannameleri vermek de yönetim organının görevidir<sup>610</sup>.

Vakıflar, muhasebe kayıtlarını Vakıflar Genel Müdürlüğünce belirlenen usûl ve esaslar dâhilinde tutmak zorundadırlar. Tutulacak defter ve kayıtlar ile ilgili usûl ve esaslar yönetmelikle düzenlenir (VK. m. 31/I). Yeni vakıflar ile mülhak, cemaat ve esnaf vakıfları, muhasebe kayıtlarını Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün resmî internet sitesinde yayımlanan Vakıflar Tek Düzen Hesap Planına uygun olarak tutarlar, bilânço ve gelir tablolarını da bu plan ekindeki örnek tablolara göre düzenlerler (VY. m. 50/I). Vakıflardan yıllık brüt geliri 4/1/1961 tarihli ve 213 sayılı Vergi Usul Kanununun 177 inci maddesinin birinci fıkrasının (2) numaralı bendinde yer alan ve her yıl Maliye Bakanlığınca belirlenen tutarının üzerinde bulunan vakıflar ile vergi muafiyeti, işletmesi,

<sup>609</sup> **Dişel**, Buse, Alman Federal Mahkemesinin Verdiği Bir Karar Işığında Derneklerin “Statüleri Çerçevesinde” Açtığı Topluluk Davaları, DEÜHFD., C. 16, Özel Sayı 2014, Prof. Dr. Hakan PEKCANITEZ’e Armağan, s. 1850.

<sup>610</sup> **Güneri**, s. 160.

iştiraki, şube ve temsilciliği olan vakıfların bilanço esasına göre defter tutmaları zorunludur (VY. m. 50/II)<sup>611</sup>. Vakıfların tutacakları defterlerle ilgili daha önceden bir zorunluluk bulunmadığı için denetlemede kolaylık sağlaması için defter tutmaları önerilmiştir<sup>612</sup>. Doğacak bazı sakıncaları önlemek için tutulacak defterler yönetmelikte düzenlenmiştir. Buna göre vakıflar, işletme hesabı esasında, karar defteri, işletme hesabı defteri ile bağış makbuzu kayıt defterini tutmak zorundadır. Bilanço esasına göre ise vakıfların tutacakları defterler karar defteri, yevmiye defteri, büyük defter, envanter defteri ile bağış makbuzu kayıt defteridir (VY. m. 51).

Yönetim organı vakıfla ilgili işlemleri ve hesaplar için gerekli defterleri, vakfın gelir ve giderini gösterecek şekilde tutar. Bunlara ve diğer işlemlere ait kayıtları korur. Yönetim organı, her takvim yılının ilk üç ayında vakfın malvarlığını ve bir önceki yıla ilişkin çalışmalarını belirten bir rapor hazırlayarak denetim makamına bildirmeye ve uygun vasıtalarla bunu ilan etmeye ve yayınlamaya mecbur tutulmuştur (TMK. m. 114)<sup>613</sup>. Vakıf yönetimi vakfın yönetici veya yönetim kurulu üyeleri listesini, bir önceki yıla ait faaliyet raporlarını, bütçe ve bilançolarını, taşınmazlarını, malî tablolarını ve bu tabloların uygun araçlarla yayımlandığına dair belgeyi, işletme ve iştiraklerinin malî tabloları ile yönetmelikle belirlenecek diğer bilgileri içeren beyannameyi her takvim yılının ilk altı ayı içerisinde Genel Müdürlüğe verir (VK. m. 32)<sup>614</sup>.

Vakıf yöneticileri, VY. Ek-2'deki beyannameyi eksiksiz doldurarak, elektronik ortamda Vakıflar Genel Müdürlüğü'ne göndermek zorundadırlar (VY. m. 34/I). Bu beyannameye vakfın kimlik ve adres bilgileri, ana faaliyet konularının harcama büyüklükleri, hizmet verilen hedef kitle ve coğrafi alan, şube ve temsilcilik sayısı, üst kuruluşlara üyelik durumu, yönetim kurulu üyelerinin bilgileri, vakfın üye sayısı, çalışan personel sayısı ve çeşidi, vakfa ait tesis ve müesseseler ve taşınmazların sayısı ve durumuna ilişkin bilgiler yer alır. Ayrıca vakfa ait kâr amacı güden kuruluşlar, yurt içi ve

<sup>611</sup> 2024 Yılında bilanço esasına göre defter tutma hadleri için VUK. m. 177/II-2'de belirtilen miktar 690.000.TL.dir. RG. T. 31.12.2023, S. 32415 (2. Mükerrer).

<sup>612</sup> **İşeri**, Vakıf, s. 153'de, Vakıf yönetim organlarının, karar defteri, hesap defteri, envanter ve bilanço defteri, gelen ve giden evrak defteri, demirbaş defteri, faydalananlar fihristi, istihdam edilenlere ve işçilere yardım vakıflarında faydalananlar vakfa aidat ödemekte iseler aidat defteri gibi bünyelerine uygun düşen defterleri tutmaları gerektiği görüşündedir.

<sup>613</sup> **Sarı**, s. 135; **Avcı**, Yönetim, s. 64.

<sup>614</sup> **Avcı**, Yönetim, s. 66, Daha önceden Türk Medenî Kanunu Hükümlerine Göre Kurulan Vakıflar Hakkında Tüzüğün 29. m. sinde yer alan benzer hüküm Vakıflar Kanunu'nda da yer almıştır.

yurt dışından alınan yardımlar ile yurt içi ve yurt dışındaki kuruluşlara yapılan yardım bilgileri ile yurt dışında iş birliği yapılan kuruluşlar hakkında bilgiler de beyanname de gösterilmek zorundadır. Vakfın defterlerinin hangi usulde tutulduğu, gelir ve gider miktarları, borçları ve alacakları da beyannamede gösterilir<sup>615</sup>.

Şubesi olan yeni vakıfların yönetim organları, şubelerinin muhasebe hesap planının vakıf merkezinin hesap planına uygun olmasını, yıl içindeki gelir ve giderlerini, yeni yıla devredecek makbuz bilgilerini ve mevcut paralarını gösteren yılsonu hesap durumlarının her yıl vakıf merkezine gönderilmesini, yıl sonunda şubenin mali tabloları ile vakıf merkezinin mali tablolarının birleştirilmesini sağlarlar (VY. m. 34/II). Vakıf yöneticileri, iktisap ettikleri veya değiştirdikleri taşınmazları tapuya tescil tarihinden itibaren bir ay içerisinde Vakıflar Genel Müdürlüğüne bildirmek zorundadırlar (VK. m. 12/IV). Vakıf bir vergi mükellefi olduğu için yönetim organı tarafından vergi beyannamelerinin verilmesi ve vergilerinin ödenmesi de gerekmektedir<sup>616</sup>.

Vakıflar yurtdışındaki kişi, kurum ve kuruluşlardan alacakları nakdi bağış ve yardımlar ile yurtdışındaki benzer amaçlı vakıf ve derneklere yapacakları nakdi bağış ve yardımları banka aracılığı ile yaparak bir ay içerisinde bölge müdürlüğüne bildirirler. Yurtdışından bağış ve yardım alan vakıflar VY. Ek-3'teki formu, yurtdışına bağış ve yardım yapan vakıflar ise Ek-4'teki formu iki nüsha olarak doldurup bir ay içerisinde ilgili vakıflar bölge müdürlüğüne verirler (VY. m. 35/I-II).

Mal topluluğu olmanın sonucu olarak vakıflar, iktisap ettikleri veya değiştirdikleri taşınmazlarla ilgili bilgileri tapuya tescilden itibaren bir ay içerisinde VY. Ek-5'deki formu doldurarak bölge müdürlüğüne vermekle yükümlüdürler (VY. m. 36). Aynı şekilde iktisadi işletme ve şirket kuran veya kapatan, kurulmuş herhangi bir şirkete ortak olan veya ortaklığı sona eren vakıflar da Yönetmelik Ek-6'daki formu doldurarak bir ay içinde ilgili bölge müdürlüğüne vermek zorundadırlar. Ancak vakıflar, hissedarı olduğu şirketlerdeki hisse oranı değişikliklerini sadece yazı ile bölge müdürlüğüne bildirmekle yetinirler (VY. m. 37). Vakıflar hakkında getirilen beyanname verme yükümlülüğü vakıfların vakıf senedine göre faaliyetlerini sürdürmelerini sağlamayı amaçlar.

<sup>615</sup> Oğuzman / Seliçi / Oktay-Özdemir, s. 452; Güneri, s. 161; Dural / Ögüz s. 367; Özsunay, s. 434.

<sup>616</sup> İşeri, Vakıf, s. 153; Korkusuz / Ergün, s. 126.

Vakıf yönetim organı her yıl verilen beyannamedeki bilgileri tam ve doğru olarak bildirmek zorundadır. Vakıflar Genel Müdürlüğünce yapılan tebligata rağmen, Vakıflar Kanunu uyarınca istenen beyanname, bilgi ve belgeleri zamanında vermeyen veya gerçeğe aykırı beyanda bulunan vakıf yönetimine Vakıflar Genel Müdürlüğünce her bir eylem için idarî para cezası verilir. İdarî para cezalarına karşı tebliğ tarihinden itibaren on beş gün içinde 5326 sayılı Kabahatler Kanunu hükümlerine göre kanun yoluna başvurulabilir (VK. m. 11). Ayrıca Vakıflar Yönetmeliğinin ekinde yer alan bildirim ve beyannamelerin usulüne uygun verilmemesi halinde, ilgili vakfa iade edilerek eksikliklerin ve yanlışlıkların düzeltilmesi için otuz gün süre verilir (VY. m. 38/III). Böylelikle vakıfların beyannamelerini düzeltmeleri sağlanmış olur.

Daha önceden vakıfların ödemek zorunda oldukları teftiş ve denetleme payına ilişkin TMK. m.111/II'deki hüküm 5737 sayılı Kanunun 80 m.si ile yürürlükten kaldırılmıştır. Böylece daha önceden cemaat vakıflarına getirilen teftiş ve denetleme payını ödememe istisnası tüm vakıflar için geçerli hale gelmiştir<sup>617</sup>.

### E. YÖNETİMİNİN DEĞİŞTİRİLMESİNİ İSTEME

Vakıf yönetim organı TMK. m. 112 gereğince haklı sebepler varsa vakfın örgütünün, yönetiminin ve işleyişinin değiştirilmesi için mahkemeye müracaat etme yetkisine sahiptir. Vakfın yönetimindeki değişiklik için üç şartın birlikte gerçekleşmesi gerekir. Bunlar değişikliğin vakfın örgütüne, yönetimine ve işleyişine ilişkin olması, değişiklik için haklı bir nedenin bulunması ve değişikliğin mahkemeden istenmiş olmasıdır (VY. m. 14)<sup>618</sup>.

Yönetim organının temel görevi vakfın amacı doğrultusunda mallarını yönetmek ve varlığını devam ettirmektir. Dolayısıyla haklı sebeplerin varlığı halinde vakfın

<sup>617</sup> 2762 Sayılı Vakıflar Kanunun 1. maddesinde 24/3/1981 T, 2437 sayılı Kanunun 2 maddesi ile yapılan değişiklik ile “Cemaat vakıflarının Türk Kanunu Medenîsinin 78 nci maddesi gereğince Vakıflar Genel Müdürlüğüne ödeyecekleri teftiş ve denetleme masraflarına katılma payının, genel bütçeden karşılanmasına Bakanlar Kurulunca karar verilebilir” hükmü getirilmiştir. (RG. T. 26.03.1981, S. 17291).

<sup>618</sup> **İkizler**, s. 180; **Başpınar**, s. 61; **İşeri**, Ahmet, Vakıflar ile İlgili Asliye Hukuk Mahkemeleri ve Yargıtay Kararları, AÜHFD 1971, C. 28, S. 1-4, s. 511. Yargıtay 6. HD. T. 15.10.1971, E. 1971/4400, K. 1971/4292, “EMK. m. 79’da kesin ihtiyaç halinde yönetimin değiştirilebileceği düzenlendiği için ihtiyacın ortaya konulması şart koşulmuş, idare şeklinin değiştirilmesi için de yukarıda belirtilen kanun hükmüne göre kesin ihtiyaç bulunduğu subut bulması lâzımdır”. **İşeri**, Asliye Hukuk, s. 511.

yönetiminin değiştirilmesini istemek yönetim organı için bir görevdir. Vakfın organlarının vakfın işleyişini sürdüremeyecek duruma gelmeleri, yönetim biçiminin değişmemesi halinde vakıf mallarının değerini yitirmesi gibi haller haklı sebep olarak kabul edilebilir<sup>619</sup>.

#### F. VAKFIN AMACININ VE MALLARININ DEĞİŞTİRİLMESİNİ İSTEME

Vakıflar vakfedenin iradesine dayanan vakıf senedine göre varlığını devam ettirdiğinden kural olarak vakfın amacının değiştirilmesi mümkün değildir<sup>620</sup>. Bununla beraber vakıf yönetim organı durum ve koşullardaki değişiklik gereğince vakfın amacının değiştirilmesi, amacın gerçekleşmesini engelleyen koşulların değiştirilmesi, amaca özgülünen mal ve hakların daha yararlı olanları ile değiştirilmesi veya paraya çevrilmesi için mahkemeye müracaat etmeye yetkili ve görevlidir (TMK. m. 113)<sup>621</sup>. Belirtilen hallerde vakfın amacının değiştirilmesini denetim makamı olan Vakıflar Genel Müdürlüğü de isteyebilir. Amacın değiştirilmesini yönetim organı veya denetim makamı istediği zaman mahkemece diğerinin yazılı görüşü alınır ve uygun bulunan değişikliğe karar verilir (TMK. m. 112/I)<sup>622</sup>. Burada vakfın yönetim organının mahkemeye görüş bildirmesi hem bir yetki hem de bir görevdir. Çünkü vakfın mallarının amaca uygun biçimde yönetilmesinden ve vakıf gelirlerinin amaca uygun olarak harcanmasından yönetim organı sorumludur (TMK. m. 111)<sup>623</sup>.

Vakfın amacının değiştirilmesi hususunda yönetim organının keyfiliği söz konusu değildir. Vakfın amacının değiştirilmesi için öncelikle değişen dış olayların vakfın amacını gerçekleştirmeyi zorlaştırması veya imkânsız kılması gerekir. Meselâ değişen bir kanun ile vakfın amacının yasaklanması durumunda veya gelişen teknolojiler sonucu amacın ihtiyaç olmaktan çıkması halinde değişiklik yapılabilir. Vakfın başlangıçtaki amacına bağlı kalınması vakfedenin arzusuna açıkça aykırı hale gelmişse, vakfedenin dahi yeni oluşan şartlar karşısında amacı değiştirebileceği kabul edilebilirse yönetim organı amacın değiştirilmesini isteyebilir. Amacın değiştirilmesinde hem sonradan oluşan

<sup>619</sup> **Avcı**, Yönetim, s. 60; **Doğan**, Murat, Vakıflarda Mal Varlığı, Ankara 2000, s. 267.

<sup>620</sup> **Güneri**, s. 62.

<sup>621</sup> **Oğuzman / Seliçi / Oktay-Özdemir**, s. 452; **İşeri**, Vakıf, s. 157; **Zevkliler / Acabey / Gökyayla**, s. 683; **Dural / Ögüz**, s. 367; **Avcı**, Yönetim, s. 62.

<sup>622</sup> **İkizler**, s. 185 vd.; **Güneri**, s. 85; **Erçin**, Ferhat : Vakıf Hukukunda Vakfedenin Amacının Önemi, Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni, C. 25, S. 1-2, 2005, s. 191.

<sup>623</sup> **Akbulut**, s. 195.

şartların hem de vakfın kurucusunun muhtemel iradesinin de amacı değiştirmeyi gerekli kılması gerekir<sup>624</sup>.

Vakıfların amaca özgülenen mal ve haklarının daha yararlı olanları ile değiştirilmesini veya paraya çevrilmesini haklı kılan sebepler varsa mahkeme, vakfın yönetim organı veya denetim makamının başvurusu üzerine diğerinin yazılı görüşünü aldıktan sonra gerekli değişikliğe izin verebilir (TMK. m. 113/III). Bu düzenleme tüm vakıf malları için geçerlidir. Ancak VK. m. 12’de ikili bir ayırım yapılmıştır. Buna göre vakıflara, başlangıçta özgülenen mal ve haklar, vakıf yönetiminin başvurusu üzerine, haklı kılan sebepler varsa, denetim makamının görüşü alınarak mahkeme kararı ile daha yararlı olanları ile değiştirilebilir veya paraya çevrilebilir. Vakıfların sonradan iktisap ettikleri mal ve haklarının ise değiştirilmesi veya paraya çevrilebilmesi için bağımsız ekspertiz kuruluşlarınca düzenlenecek rapora dayalı olarak sadece vakfın yetkili organının kararı yeterlidir (VK. m. 12/III)<sup>625</sup>. Vakıf yöneticileri, iktisap ettikleri veya değiştirdikleri taşınmaz malları tapuya tescil tarihinden itibaren bir ay içerisinde Genel Müdürlüğe bildirirler (VK. m. 12/IV)<sup>626</sup>.

Vakıf senedinde vakıf mallarının değiştirilmesine ilişkin yasağın bulunması halinde kural olarak vakfedenin iradesi esas alınarak bu malların değiştirilmemesi gerekir. Ancak vakıf senedinde malların değiştirilmesi yasağı bulunmasına rağmen çok özel durumlarda yine de malların değiştirilmesine imkân sağlamak büyük bir ihtiyacı karşılayabilir. Bu nedenle vakfın faaliyet göstermesine engel olan vakıf mallarını başka türlü kullanılması mümkün olmadığı zorunlu hallerde değiştirilmesi mümkün olmalıdır<sup>627</sup>. Özellikle kuruluştaki mallar için bu çözüm tarzı benimsenmelidir. Mesela, vakfın kuruluşunda hastane yapılmak üzere bağışlanan taşınmazının imar mevzuatı gereğince yeşil alana tahsis edilmesi durumunda bu taşınmazın başka bir taşınmaz ile değiştirilerek yeni

<sup>624</sup> Vakfın amacının değiştirilmesi için gerekli olan şartlara dair geniş bilgi için **Güneri**, s. 71 vd; **Akbulut**, s. 186 vd; **Erçin**, s. 191.

<sup>625</sup> **Oğuzman / Seliçi / Oktay-Özdemir**, s. 452; **Avcı**, Yönetim, s. 62; **Akbulut**, s. 247; Yargıtay 18.HD. T. 13.10.2008, E. 2008/7203, K. 2008/10229, “Somut olayda, dosyaya getirilen belge ve bilgiler incelendiğinde satışına izin istenilen taşınmazın vakfa başlangıçta özgülenen bir mal olmadığı daha sonra iktisap edildiği anlaşılmakla böyle bir taşınmaz malın satılıp paraya çevrilmesi için mahkeme kararına gerek bulunmadığından mahkemenin satışa izin isteminin reddi kararı açıklanan bu gerekçe ile ve sonucu itibarıyla doğrudur.” (Sinerji, ET. 30.03.2024).

<sup>626</sup> **Korkusuz / Ergün**, s. 126.

<sup>627</sup> **Öz**, Turgut, Vakıf Senedinde Aksine Hüküm Bulunmasına Rağmen Vakıf Mallarının Değiştirilmesi, Prof. Dr. M. Kemal Oğuzman’ın Anısına Armağan, İstanbul, 2000, s. 756. vd.

taşınmaza hastane yapılması mümkündür. Esasen vakıfların kuruluş mal varlıklarının vakıflar meclisi kararından sonra değiştirilebilmesi (VK. m. 12/III) kuralının gerekçesinde de bu düşünce yatmaktadır<sup>628</sup>.

### G. VAKFI DENETLENMEYE HAZIR BULUNDURMA

Vakıfların, vakıf senedindeki hükümleri yerine getirip getirmediği, vakıf mallarını amaca uygun biçimde yönetip yönetmediği ve vakıf gelirlerini amaca uygun olarak harcayıp harcamadıkları Vakıflar Genel Müdürlüğünce ve üst kuruluşlarınca denetlenir (TMK. m. 111). Dolayısıyla Vakıf yönetim organı vakfın Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından denetlenmesi için vakfın kayıtlarını denetime hazır bulundurmak zorundadırlar<sup>629</sup>.

Vakıflar Genel Müdürlüğünce yapılacak denetimde vakıflar ve bunlarla ilgili diğer birimlerde görevli bulunanlar denetim konusu ile ilgili olarak istendiğinde bütün belge, dosya, evrak, para ve para hükmündeki evrak ile senetleri, mal ve eşyayı müfettişlere göstermek, istem halinde aslını veya tasdikli suretini vermek zorundadırlar. Denetim süresince vakıflar, müfettişlere uygun bir ortam sağlamak ve müfettişlerin sorularını geciktirmeden cevaplamak, denetlemeye uygun şekilde organize olmakla yükümlüdürler (VY. m. 129). Esasen Vakıflar Genel Müdürlüğünce yapılan tebligata rağmen Vakıflar Kanunu uyarınca istenen beyanname, bilgi ve belgeleri zamanında vermeyen veya gerçeğe aykırı beyanda bulunan vakıf yönetimine Vakıflar Genel Müdürlüğünce idarî para cezası verilir (VK. m. 11)<sup>630</sup>.

### H. VAKFIN İKTİSADİ İŞLETME VE ŞİRKETİNİ YÖNETME

Vakıflar amacını gerçekleştirmeye yardımcı olmak ve vakfa gelir temin etmek amacıyla, Vakıflar Genel Müdürlüğüne bilgi vermek şartıyla iktisadî işletme ve şirket kurabilir veya kurulmuş şirketlere ortak olabilirler. Şirketler dâhil iktisadî işletmelerden elde edilen gelirler vakfın amacından başka bir amaca tahsis edilemez. Kurucuların çoğunluğu yabancı uyruklu olan vakıfların kurduğu yahut paylarının yarısından fazlasına bu nevi vakıfların sahip olduğu şirketlerin mal edinmeleri hakkında aynı vakıfların mal

<sup>628</sup> Başpınar, s. 57.

<sup>629</sup> Avcı, Yönetim, s. 65; Korkusuz / Ergün, s. 99.

<sup>630</sup> Avcı, Yönetim, 64; Akyıldız, Ali, Türk Hukukunda Vakıflar Üzerinde Devlet Denetimi, İstanbul 1997, s. 175.

edinmelerini düzenleyen hükümler uygulanır (VK. m. 26/I). Buna göre iktisadi işletme ve şirket kurmak isteyen vakfın yönetim organı VK. m. 26/I'deki hükümlere uymak zorundadır<sup>631</sup>.

Vakıfların ticari işletmeye sahip olması genelde şu üç şekilde mümkündür. İlk olarak bir ticari işletme, vakfın kuruluşunda malvarlığı olarak tahsis edilebilir. İkinci olarak vakıf, işletmeden elde edeceği geliri gayesini gerçekleştirici çalışmalarda kullanmak üzere bir ticari işletme kurabilir. Son olarak vakıf, gayesini gerçekleştirici çalışmalar yaparken bazı ticari işlemlere ihtiyaç duyacağı için ticari işletme kurabilir. Her halde ticari işletmeler, bağlı oldukları vakıflardan ayrı tüzel kişiliğe ve yönetime sahiptir<sup>632</sup>. Amacına varmak için ticari bir işletme işleten vakıflar tacir sayılmaktadır (TTK. m. 16/I). Ancak gelirinin yarısından fazlasını kamu görevi niteliğindeki işlere harcayan vakıflar, bir ticari işletmeyi ister doğrudan doğruya ister kamu hukuku hükümlerine göre yönetilen ve işletilen bir tüzel kişi eliyle işletsinler, kendileri tacir sayılmazlar (TTK. m. 16/II)<sup>633</sup>. Vakfın yönetim organı kurduğu veya sahip olduğu ticari işletmeyi, ekonomik kural ve riskleri gözetmek suretiyle değerlendirmekle görevlidir (VK. m. 31/III). Dolayısıyla vakıf yöneticileri vakfın yönetiminde mevzuata uymak ve genel olarak basiretli bir yönetici gibi davranmak zorundadırlar<sup>634</sup>. Basiretli yöneticinin ölçüsünün tayininde TTK. m. 18/II'deki hükümden faydalanılabilir. Basiretli bir idareci gibi davranma yükümlülüğü altında olan vakıf yönetim organının davranışında, tedbirli,

<sup>631</sup> VK. m. 26'nın gerekçesinde "Bu madde ile; günümüz koşullarında bir tüzel kişinin gelir elde edebilmesi için şirket veya iktisadi işletme kurması gerekliliği realitesi ile mevcut mevzuatta yeni vakıfların iktisadi işletme ve şirket kurmaları izne tabi iken, izin alma zorunluluğu kaldırılarak sadece Genel Müdürlüğe bilgi verilmesi düzenlenmiş, ayrıca diğer vakıflara da bu hak tanınarak eşitlik sağlandığı" belirtilmiştir (Sinerji ET. 03.04.2024). AYM. T. 17.06.2010, E. 2008/22, K. 2010/82, "Kuralla, tüm vakıflara tanınan elde ettikleri gelirleri amaçları doğrultusunda kullanmaları şartıyla iktisadi işletme veya şirketlere sahip olma olanağı tanınmasının, Anayasa'nın 33. maddesinde öngörülen dernek kurma özgürlüğüne aykırı bir tarafının bulunmadığı açıktır." RG. T. 11.01.2011, S. 27812.

<sup>632</sup> **Ural**, s. 51; **Doğan**, Murat / **Narbay**, Şafak, İktisadi Amaçla Vakıf Kurulamaması Prensibi ve Vakfın İktisadi İşletme İşletmesi, AÜEHFD, C. 4, S. 1-2, 2000, s. 448.

<sup>633</sup> **Göle**, Celal / **Bilgeç**, Hakan, Ticari İşletme İşlettikleri Halde Tacir Sayılmayan Dernek ve Vakıflara İlişkin Düzenlemenin (TTK. M. 16/2) Değerlendirilmesi, BATIDER, C. 32, S. 4, 2016, s. 5; **Akbulut**, s. 82; **Doğan** / **Narbay**, s. 453.

<sup>634</sup> **Oğuzman** / **Seliçi** / **Oktay-Özdemir**, s. 454; **Avcı**, Yönetim, s.66.

bilgili, içinde bulunduğu şartları değerlendirebilen ve bu şartların değişimini makul bir oranda görebilen idarecinin davranışı esas alınmalıdır<sup>635</sup>.

Günümüz vakıflara genel olarak kuruluştaki malvarlığı olarak para tahsis edilmekte, bu paranın işletilmesi ve çeşitli gelir kaynakları ile elde edilen gelir vakfın amacına harcanmaktadır. Bu durumda paranın ekonomik değerinin muhafazası, bir işletmeye tahsisi, vadeli mevduat olarak bankada veya başka bir kredi kuruluşunda yer alması mümkündür. Paranın mal varlığı olarak tahsisi halinde, amaca sarf edilecek harcamalar nedeniyle başlangıçtaki miktarın, zaman içinde ve harcama durumlarına göre malvarlığının azalmasına veya tükenmesine neden olabilir. Ortaya çıkacak bu durum ise eski ve yeni vakıf anlayışına, vakfın mal topluluğu olması temel ilkesine aykırıdır<sup>636</sup>. Vakıf yöneticileri vakfın sahip olduğu malvarlığını verimli kullanarak gelir artırıcı faaliyetlere önem vermelidir. Bu anlamda verimli, kârlı ve amaca yönelik işletmeler kurulmalı, vakfın fonları vakfın kurucusu şirketlere aktarılmamalı, sermaye iştirakleri verimli işletmelere yapılmalıdır. Yapılan şartlı bağışlarda, vakfın amacına uygun bir hizmetin veya hizmetlerin ifa edilmesi ön şart olarak ileri sürülebilir. Bu arada vakfın kiralama işlemlerinde günün ve bölgenin ekonomik, sosyal ve kültürel durumuna, adalet ve hukukun genel prensiplerine uygun bir kira bedeli politikası uygulanmalıdır. Mümkün oldukça vakıfların kiralama işlemleri açık artırma usulü ile yapılmalıdır<sup>637</sup>.

## İ. VAKFIN ULUSLARARASI FAALİYETİNİ, YARDIM VE İŞ BİRLİĞİNİ SAĞLAMA

Derneklerin uluslararası faaliyette bulunmalarına ve üst kuruluş kurmalarına ilişkin hükümler kıyas yoluyla vakıflar hakkında da uygulanır (TMK. m. 117/II). Ancak VK. m. 25 vakıfların uluslararası faaliyetini düzenlediğinden Türk Medenî Kanunu'nun bu konudaki hükmünün uygulanamaz hale geldiği belirtilmiştir<sup>638</sup>. DK. m. 36, 7262 sayılı

<sup>635</sup> **Avcı**, Yönetim, s. 68; ve dpn. 209'daki Yargıtay HGK. T. 26.03.2003, E. 2003/18-173, K. 2003/191, "Bir özel hukuk tüzel kişisi olan vakfın örgütünde zorunlu organ yönetim kuruludur. (MK. m. 109). Yönetim organı, vakfın kuruluş senedinde yazılı amacını gerçekleştirmek için, her türlü yönetim işlerini görmek ve onu temsil etmekle görevlidir. Bu organ, vakfın mal varlığını ve işlerini yönetirken, ihtimamla (özenle) ve sadakatle hareket etmek ve basiretli bir idareci gibi davranmakla yükümlüdür."

<sup>636</sup> **Erkilet**, Şaban, Vakıflarda Mali Kaynakların ve Fonların İşletilmesi, Geliştirilmesi Vakıf Gelirlerinin Dönemsel Tahlili ve Öneriler, Vakıf Haftası Dergisi, S. 11, 1994, s. 87.

<sup>637</sup> **Erkilet**, s. 89 vd.

<sup>638</sup> **Oğuzman / Seliçi / Oktay-Özdemir**, s. 461; VK. m. 25'in özel hüküm olarak öncelikle uygulanacağı görüşünde **Polat**, s. 149.

kanunun 17 maddesi ile değiştirilmiştir<sup>639</sup>. Bu maddeye göre Dernekler Kanunu hükümleri; derneklerin şubeleri, dernek ve vakıfların üst kuruluşları, merkezleri yurt dışında bulunan dernekler, vakıflar ve diğer kâr amacı gütmeyen kuruluşların Türkiye'deki şube veya temsilcilikleri ile Türkiye'de faaliyette veya iş birliğinde bulunma izinleri hakkında da ceza hükümleri ile birlikte uygulanır. Dernekler Kanunu'nda hüküm bulunmayan hâllerde Türk Medenî Kanunu hükümleri uygulanır (DK. m. 36). Buna göre Dernekler Kanunu, vakıfların üst kuruluşları, merkezi yurt dışındaki vakıfların Türkiye'deki vakıflarla iş birliğine ilişkin izinleri hakkında kanundaki ilgili cezai hükümleriyle birlikte vakıflar hakkında da uygulanır<sup>640</sup>.

Vakıfların uluslararası faaliyetlerine ilişkin daha önceden var olan izin sistemi kaldırılmış ve artık serbestçe VK. m. 25'deki faaliyetleri yapabilmeleri mümkün kılınmıştır. Vakıflar vakıf senetlerinde yer almak kaydıyla, amaç veya faaliyetleri doğrultusunda uluslararası faaliyet ve iş birliğinde bulunabilirler, yurt dışında şube ve temsilcilik açabilirler, üst kuruluşlar kurabilirler ve yurt dışında kurulmuş kuruluşlara üye olabilirler (VK. m. 25/I)<sup>641</sup>. Vakıf yönetim organının uluslararası faaliyette bulunabilmesi için vakıf senedinde bu yönde hüküm bulunması gerekir<sup>642</sup>. Vakıflar, yurt içi ve yurt dışındaki kişi, kurum ve kuruluşlardan ayni ve nakdi bağış ve yardım alabilirler, yurt içi ve yurt dışındaki benzer amaçlı vakıf ve derneklere ayni ve nakdi bağış ve yardımda bulunabilirler. Nakdi yardımların yurt dışından alınması veya yurt dışına yapılması banka aracılığı ile olur ve sonuç Vakıflar Genel Müdürlüğüne bildirilir. Bildirimin şekli ve içeriği yönetmelikle düzenlenmiştir (VK. m. 25/II)<sup>643</sup>. Buna göre vakıflar yardım alırken yardım eden tüzel kişinin amacının benzer olması yönünden hiçbir sınırlama olmamasına rağmen yardım yaparken yardım yapılanların benzer amaçlı vakıf ve dernek olması zorunluluğu bulunmaktadır.

Vakıflar Kanunu'nda yurt dışında kurulmuş vakıfların Türkiye'deki faaliyetleri düzenlenmemiş olup bu konu Dernek Kanununda ve Yönetmelikte öngörülmüştür. Nitekim DK. m. 5'e göre yabancı dernekler ve vakıflar (DK. m. 36), Dışişleri

<sup>639</sup> RG. T. 31.12.2020, S. 31351.

<sup>640</sup> **Korkusuz / Ergün**, s. 102.

<sup>641</sup> **Polat**, 148.

<sup>642</sup> **Tolu**, s. 386

<sup>643</sup> **Em**, s. 34; **Polat**, 148.

Bakanlığının görüşü alınmak suretiyle İçişleri Bakanlığının izniyle Türkiye'de faaliyette veya iş birliğinde bulunabilir, temsilcilik veya şube açabilir, dernek veya üst kuruluş kurabilir veya kurulmuş dernek veya üst kuruluşlara katılabilirler. Dernekler Yönetmeliği'ne göre karşılıklılık sağlamak ve gerekli izni almak şartıyla yabancı ülkelerde kurulmuş vakıflar, Türkiye'de şube açmak, üst kuruluş kurmak veya var olan üst kuruluşa katılmak da dahil olmak üzere Türkiye'de faaliyette bulunabilirler (DY. m. 22)<sup>644</sup>.

## J. VAKIF ŞUBE VE TEMSİLCİLİKLERİNİ AÇMA

Şube, vakıf faaliyetlerinin yürütülebilmesi için yeni vakfa bağlı olarak açılan, tüzel kişiliği olmayan ve bünyesinde organları bulunan alt birimi; temsilcilik ise vakıf faaliyetlerinin yürütülebilmesi için yeni vakfa bağlı olarak açılan, tüzel kişiliği ve bünyesinde organları bulunmayan alt birimi ifade eder (VK. m. 3; VY. m. 3). Yeni vakıflar, vakıf senetlerinde yazılı amaçlarını gerçekleştirmek üzere Vakıflar Genel Müdürlüğüne beyanda bulunmak şartıyla şube ve temsilcilik açabilirler. Beyannamenin düzenlenmesine ilişkin usûl ve esaslar yönetmelikle düzenlenmiştir. Yabancılar da Türkiye'de, hukukî ve fiilî mütakabiliyet esasına göre yeni vakıf kurabilirler (VK. m. 5)<sup>645</sup>.

Yeni vakıflar, vakıf senedinde hüküm bulunmak kaydıyla amaçlarını gerçekleştirmek üzere şube veya temsilcilik açabilirler (VY. m. 17/I). Kanunda bulunmamasına rağmen Vakıflar Yönetmeliği şube ve temsilcilik açmayı vakıf senedinde hüküm bulunması şartına bağlamıştır (VY. m. 17/I)<sup>646</sup>. Bu durumun vakıf yoluyla örgütlenme hürriyetini kısıtladığı düşünülebilirse de tüm faaliyetlerin vakıf senedine uygun olması zorunluluğundan aynı sonuca varılabilir<sup>647</sup>.

Yurt içinde şube ve temsilcilik açma izni Vakıflar Kanunu'nda ve Vakıflar Yönetmeliği'nde sadece yeni vakıflara verilmiştir (VK. m.3, 5; VY. m. 3, 17/I). VK. m. 3'de şube, yeni vakfa bağlı olarak açılan birim olarak tanımlanmıştır. Benzer düzenleme Vakıflar Yönetmeliğinde de yer almıştır. Dolayısıyla şube ve temsilcilik sadece yeni

<sup>644</sup> Oğuzman / Seliçi / Oktay-Özdemir, s. 461.

<sup>645</sup> Korkusuz / Ergün, s. 93; Geniş bilgi için Em, s. 34.

<sup>646</sup> Oğuzman / Seliçi / Oktay-Özdemir, s. 461.

<sup>647</sup> Oğuzman / Seliçi / Oktay-Özdemir, s. 452; Akipek / Akıntürk / Ateş, s.692; Dural / Öğüz, s. 368; Em, s. 29.

vakıflarca açılabilir. Buna karşılık eski vakıflar tarafından şube ve temsilcilik açılamaz. Burada belirtilen yeni vakıflar için yurt içinde ve yurt dışında açılacak olan şube ve temsilciliktir. Çünkü kanun yeni vakıflar açısından şube ve temsilcilik açılması hususunda yer bakımından bir sınırlama yapmamıştır<sup>648</sup>.

Vakıflar Kanunu uluslararası faaliyeti düzenlerken vakıfların yurt dışındaki şube ve temsilciliği konusunda farklı bir düzenleme yapmıştır. Vakıflar, vakıf senetlerinde yer almak kaydıyla, uluslararası faaliyet ve iş birliğinde bulunabilirler, yurt dışında şube ve temsilcilik açabilirler (VK. m. 25). Vakıflar Kanunu m. 25’de; eski ve yeni vakıf ayrımı yapmadan tüm vakıfların, yurt dışında şube ve temsilcilik açabileceği belirtilmiştir. Çünkü vakıf, mazbut, mülhak, cemaat ve esnaf vakıfları ile yeni vakıfları ifade eder (VK.m.3). Dolayısıyla Vakıflar Kanunu’na göre yurt dışında şube ve temsilcilik açma konusunda tüm vakıflar yetkilidir. Görüldüğü üzere şube ve temsilciliğin yurt içinde açılması hususunda sadece yeni vakıflara izin verilmiş iken şube ve temsilciliğin yurt dışında açılması halinde eski ve yeni tüm vakıflara izin verilmiştir<sup>649</sup>.

Şube ve temsilciliğin açılmasında yurt içinde sadece yeni vakıflara izin verilmesi yerindedir. Çünkü eski vakıfların genel olarak şube ve temsilciliğe dair vakfiyelerinde (VK. m. 3) bir hüküm bulunmamaktadır. Vakfiyede bulunmayan şube veya temsilcilik açma hususunun eski vakıfların yönetim organı tarafından yerine getirilmesi ise kural olarak mümkün değildir. Aynı sonuç eski vakıfların yurt dışında şube ve temsilcilik açmaları halinde de geçerlidir. Buna göre eski vakıfların yurt dışında şube ve temsilcilik açmalarının da mümkün olmaması gerekir. Her ne kadar VK. m. 25/I’de vakıfların vakıf senetlerinde yer almak kaydıyla yurt dışında şube ve temsilcilik açabileceği belirtilmiş ise de bu ifade vakıf senedinde hüküm bulunan eski vakıfların yurt dışında şube ve temsilcilik açabileceğini ortaya koymaktadır. Bu ihtimalde eski vakıf yurt içinde şube açamazken yurt dışında şube açabilir demektir ki kanunun kendi içinde çelişkisi gibi görünmektedir. Olması gereken hukuk açısından ya tüm vakıflara yurt içinde de şube ve temsilcilik açma izni verilmeli veya sadece yeni vakıflara yurt dışında şube ve temsilcilik açma izni verilmelidir ki bu yeni bir kanuni düzenlemeyi gerektirmektedir.

<sup>648</sup> Akipek / Akıntürk / Ateş, s. 702.

<sup>649</sup> Em, s. 33; Kurban, s. 109.

Açılacak olan şube ve temsilcilikler vakfın amaçlarını gerçekleştirmeye hizmet etmelidir. Yeni vakıflar, yetkili organlarınca alınacak kararı müteakip şube ve temsilciliği açtıktan sonra Vakıflar Yönetmeliği Ek-1'deki beyannameyi vakıf merkezinin bulunduğu bölge müdürlüğüne bir ay içinde vermek ve elektronik ortamda göndermek zorundadır. Vakıf tarafından şube veya temsilciliğin kapatılması durumunda da bir ay içinde aynı usulle bölge müdürlüğüne beyanda bulunulur (VY. m. 17/I, 38/I). Vakıf yönetim organı, şube ve temsilciliklerde görev alan yöneticilerin, VK. m. 9'da belirtilen suçlardan mahkûm olmaması ve çoğunluğunun Türkiye'de yerleşik bulunması zorunluluğuna uyması gerekir (VY. m. 17/II)<sup>650</sup>.

Şube ve temsilcilik açmak için vakfın yönetim organı Vakıflar Genel müdürlüğüne beyanda bulunmak zorundadır. Dolayısıyla bu beyan yükümlülüğü VK. m. 25'e göre yurt dışında açılacak şube ve temsilcilikler içinde geçerlidir<sup>651</sup>.

Şube ve temsilcilikler, faaliyetlerini vakıf adına yürütürler ve bulundukları yerde vakfı temsil ederler. Şube ve temsilciliklerin çalışma usul ve esasları vakıf merkezince düzenlenir. Şube ve temsilcilikler; vakfın amacına katkı sağlamak üzere vakıf senedine ve mevzuata uygun faaliyette bulunurlar. Şube ve temsilciliklerin tüzel kişiliği olmadığı için Vakıflar Genel Müdürlüğü ile yazışmalarını bağlı oldukları vakfın merkezleri aracılığıyla yaparlar (VY. m. 18). Bunun sonucu olarak şubelerin Vakıflar Genel Müdürlüğü ile yapacağı yazışmalardan hangilerinin ve hangi içerikte gönderileceğine vakıf yönetim organı karar verir<sup>652</sup>. Çünkü şube ve temsilciliğin tüm faaliyetlerinden hem vakfın yönetimi hem de şube yönetimi veya temsilci sorumludur<sup>653</sup>.

## K. ÇALIŞTIRILANLARA VE İŞÇİLERE BİLGİ VERME

Çalıştırılanlara ve işçilere yardım vakıflarının yöneticileri yararlananlara, vakfın örgütü, işleyişi ve malî durumu hakkında gerekli bilgiyi vermekle yükümlüdür (TMK. m. 110/I). Vakfa ödenti veren çalıştırılanlar ve işçiler en az yapmış oldukları ödeme oranında yönetime katılırlar ve temsilcilerini olabildiğince kendi aralarından seçerler (TMK. m. 110/II). Vakfın yönetimine, çalıştırılanlar ve işçilerin temsilcilerinin katılmış olması vakıf

<sup>650</sup> Dural / Ögüz, s. 372; Polat, s. 147.

<sup>651</sup> Dural / Ögüz, s. 372.

<sup>652</sup> Polat, s. 147.

<sup>653</sup> Kurban, 109.

yönetiminin bilgi verme yükümlülüğünü ortadan kaldırmaz. Çünkü Kanun bu konuda bir istisnaya yer vermemiştir (TMK. m. 110/I). Çalıştırılanlara ve işçilere yardım vakıflarında yararlananların yönetime katılmaları ve vakıftan yararlanma koşulları ile ilgili hükümlerde yapılacak değişiklikler, vakıf senedine göre buna yetkili organın istemi üzerine, denetim makamının yazılı görüşü alındıktan sonra yerleşim yeri mahkemesince karara bağlanır (TMK. m. 110/II; VY. m. 14/II)<sup>654</sup>.

Eski TTK. m. 468 veya yeni TTK. m. 522 gereğince anonim şirketin yöneticileri, çalışanları ve işçileri için sosyal güvenlik ve yardım vakıfları kurulabilir. Kurulan bu vakıflardan 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanununun geçici 20. maddesi hükümlerine tâbi olanların vakıf senetlerinde yapılacak değişiklik, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'nın uygun görüşünden sonra, Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün yazılı görüşü alınarak yerleşim yeri mahkemesi tarafından kararlaştırılır (VY. m. 14/III)<sup>655</sup>.

Görüldüğü üzere bu hükümle yönetim organına bilgi verme görevi yanında vakıf senedinde değişiklik yapma konusunda da sınırlamalar getirilmiştir. Buna göre vakıf senedinde yetkili organın kararı yanında Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün yazılı görüşünü almak da yönetimin görevidir. Türk Ticaret Kanunu ve Sosyal Güvenlik Kurumuna tabi vakıflarda ise Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığının uygun görüşünün de alınması vakıf yönetiminin görevleri arasındadır<sup>656</sup>.

Çalıştırılanlara ve işçilere yardım vakıflarında yönetim organının vakıftan yararlananlara bilgi vermeleri bu kişilerin haklarını kullanabilmeleri için gereklidir. Çünkü bu vakıflardan yararlananlar vakıf senedine göre mümkün olması halinde vakfin edimlerinin yerine getirilmesini dava yoluyla isteyebilmeleri halinde vakfin mali durumu ile ilgili bilgiye ihtiyacı bulunmaktadır (TMK. m.110/IV)<sup>657</sup>.

## **L. VAKFIN MALİ YÜKÜMLÜLÜKLERİNİ YERİNE GETİRME**

Vakfin yönetim organı vakfin malî yükümlülüklerini yerine getirmekle de görevlidir. Buna göre vakıflar, öncelikle muhasebe kayıtlarını Vakıflar Genel Müdürlüğüne Yönetmelik'te belirlenen usûl ve esaslar dâhilinde tutmak zorundadırlar

<sup>654</sup> Oğuzman / Seliçi / Oktay-Özdemir, s. 417; Tolu, s. 348.

<sup>655</sup> Tolu, s. 348.

<sup>656</sup> Tolu, s. 355.

<sup>657</sup> Akipek / Akıntürk / Ateş, s. 676.

(VK. m. 31/I). Vakıf yönetimi, bir önceki yıla ait faaliyet raporlarını, bütçe ve bilançolarını, malî tablolarını, işletme ve iştiraklerinin malî tablolarını düzenlemekle de görevlidir (VK. m. 32/I)<sup>658</sup>.

Kurumlar Vergisi Kanununa<sup>659</sup> göre vakıflara ait iktisadî işletmelerin kazançları, kurumlar vergisine tâbidir (KVK. m. 1). Vakıflara ait iktisadî işletmeler kurumlar vergisi mükellefidir (KVK. m. 2)<sup>660</sup>. Kurumlar vergisi, mükellefin veya vergi sorumlusunun beyanı üzerine tarh olunur (KVK. m. 14/I). Vakıflara ait iktisadî işletmelerden her biri için, bunların bağlı olduğu vakıflar tarafından ayrı beyanname verilir (KVK. m. 14/II). Kurumlar vergisi, Kurumlar Vergisi Kanunu'na göre mükellef olanların tüzel kişiliği adına, vakıflara ait iktisadî işletmelerden tüzel kişiliği haiz olmayanlar için bağlı oldukları vakıf adına tarh olunur (KVK. m. 16/IV). Mükellef, vergi kanunlarına göre kendisine vergi borcu terettüb eden gerçek veya tüzel kişidir. Vergi sorumlusu, verginin ödenmesi bakımından, alacaklı vergi dairesine karşı muhatap olan kişidir (VUK. m. 8)<sup>661</sup>. Vakıfların mükellef veya vergi sorumlusu olmaları halinde bunlara düşen ödevler kanunî temsilcileri tarafından yerine getirilir (VUK. m. 10/I). Vakıfların bu ödevleri yerine getirmemeleri yüzünden mükelleflerin veya vergi sorumlularının varlığından tamamen veya kısmen alınamayan vergi ve buna bağlı alacaklar, kanunî ödevleri yerine getirmeyenlerin mal varlıklarından alınır (VUK. m. 10/I). Tüzel kişilerin kanunî temsilcilerinin vergi sorumluluğu hakkındaki bu Kanun'un 10 uncu maddesi hükmü vergi cezaları hakkında da uygulanır (VUK. m. 333/II). VUK. m. 157-257'de düzenlenen mükellefin ödevleri ile ilgili hükümlerde vergi mükellefinin vergi ödeme yükümlülüğü yanında, defter tutma, beyanname verme, bildirimde bulunma gibi çeşitli şekli ödevleri de bulunmaktadır<sup>662</sup>. Bu hükümler birlikte değerlendirildiğinde vakıfların işlettiği iktisadî

<sup>658</sup> Baysal / Kural, s. 79.

<sup>659</sup> RG. T. 21.06.2006, S. 26205.

<sup>660</sup> Doğan / Narbay, s. 456; Baysal / Kural, s. 87; Ocak, s. 246.

<sup>661</sup> RG. 10.01.1961, S. 10703; Devlet vergileme yetkisine dayanarak, ödeme gücüne sahip fert ve kurumları vergi mükellefi olarak tanımlamış ve bunları asıl vergi borçlusu olarak nitelendirmiştir. Devlet vergi tahsilatını kolaylaştırmak ve hızlandırmak, vergileme ile ilgili ödevlerin doğru bir şekilde yerine getirilmesini sağlamak, vergi alacağını güvence altına almak amacıyla, vergi mükellefi ile iktisadi veya hukuki ilişki içinde olan bazı üçüncü kişileri de mükellef ile birlikte veya onun yerine vergi borcunun ödenmesinden sorumlu tutmayı tercih etmiştir. Bunu sağlayabilmek için, vergi sorumlusu kavramını ve vergi sorumluluğu müessesesini geliştirmiştir. Gerçek, Adnan, Türk Vergi Hukukunda Vergi Sorumlusu, Sorumluluk Halleri ve Türlerinin İncelenmesi, AÜHFD, C. 54, S. 3, 2005, s. 157.

<sup>662</sup> Gerçek, s. 158.

işletmeler ve şirketlerin ödeyeceği vergilerin beyannamelerinin verilmesinden, tarhiyatı yapılan vergilerin ödenmesinden vakfın yetkili organı olan yönetim organı sorumludur. Bu vergilerin vakıf mal varlığından alınamadığı durumlarda vakıf yönetim organını oluşturan kişi veya kişiler şahsî malvarlıkları ile de vergilerin ödenmesinden sorumludurlar. Şu durumda vakıf yönetim organının vergi kanunlarına ilişkin malî yükümlülüklerini yerine getirme sorumluluğu bulunmaktadır<sup>663</sup>.

VUK. m. 172/I-4'e göre, vakıflara ait iktisadî işletmeler defter tutmağa mecbur olup, bu bakımdan tacirlerin tâbi oldukları hükümler geçerlidir (VUK. m. 172/I-4). Söz konusu kanunda belirtilen defterlerin tutulmasından vakıf yönetim organı sorumludur<sup>664</sup>.

Vakıflar ve vakıfların iktisadî işletmeleri, kurumlara avanslar da dâhil olmak üzere nakden veya hesaben yaptıkları kanunda sayılan ödemeler üzerinden istihkak sahiplerinin kurumlar vergisine mahsuben % 20 oranında kesinti yapmak zorundadırlar (KVK. m. 15). Vakıf yönetimi yapılacak kesinti için vergi sorumlusudur. Vakıfların ticari işletmelerinin de ticaret siciline tescili gerekir (TST. M. 76/C)<sup>665</sup>.

7338 sayılı Veraset ve İntikal Vergisi Kanununa<sup>666</sup> göre Türkiye Cumhuriyeti tâbiyetinde bulunan şahıslara ait mallar ile Türkiye'de bulunan malların veraset tarikiyle veya herhangi bir suretle olursa olsun ivazsız bir tarzda bir şahıstan diğer şahsa intikali Veraset ve İntikal Vergisine tâbidir (VİVK. m. 1). Dolayısıyla veraset yoluyla veya ivazsız bir tarzda mal iktisap eden şahıslar veraset ve intikal vergisi ödemekle mükelleftir (VİVK. m. 5). Bununla beraber Kanun'un 3. maddesinin b bendine göre, a bendinde sayılanlar dışında kalan hükmî şahıslara — burada vakıf sayılmamıştır— ait olup umumun istifadesi için ilim, araştırma, kültür, sanat, sıhhat, eğitim, din, hayır, imar, spor gibi maksatlarla kurulan teşekküller veraset ve intikal vergisinden muaftırlar. Yukarıda sayılan gayelerin gerçekleştirilmesi için bir vakıf kurulabileceğine göre, tahsis olunan malları iktisap eden vakıf, veraset ve intikal vergisinden muaf olur<sup>667</sup>.

<sup>663</sup> **İşeri**, Vergi Hukuku, s. 250; Vakıfların ödeyecekleri vergilere ilişkin stopaj oranları hakkında detaylı bilgi için **Şahin**, Hayati / **Ersen**, Tevfik Başak, Vakıf ve Dernekleri İlgilendiren Vergi Uygulamaları ve Kamu Yararı Statüsü Mevcut Durum ve Öneriler, İstanbul 2018, s. 11.

<sup>664</sup> **İşeri**, Vergi Hukuku, s. 263.

<sup>665</sup> RG. T. 08.02.1957, S. 9530; **Ocak**, s. 248.

<sup>666</sup> RG. T. 15.06.1959, S. 10231.

<sup>667</sup> **İşeri**, Vergi Hukuku, s. 251.

Gelir Vergisi Kanunu'na<sup>668</sup> göre vakıflar, dernek ve vakıfların iktisadî işletmeleri, GVK. m. 94'de sayılan ödemeleri (avans olarak ödenenler dâhil) nakden veya hesaben yaptıkları sırada, istihkak sahiplerinin gelir vergilerine mahsuben tevkifat yapmaya mecburdurlar (GVK. m. 94). GVK. m. 94 gereğince vergi tevkifatı yapmaya mecbur olanlar bir ay içinde tevkif ettikleri vergileri ertesi ayın yirmi üçüncü günü akşamına kadar, ödeme veya tahakkukun yapıldığı yerin bağlı olduğu vergi dairesine bildirmek zorundadırlar (GVK. m. 98). Gelir Vergisi Kanunu'na göre vakıflar yaptıkları ödemelerden vergi tevkifatını yapmaya ve buna ilişkin beyannameyi de süresi içerisinde vermekle yükümlü olduğundan bu yükümlülükleri yerine getirmek de vakıf yönetim organının görevidir<sup>669</sup>.

Vakıflar diğer vergi mükellefleri gibi zamanında ödenmeyen vergilerden gecikme faizi ile sorumludur. Vakfın vergiyi ödeyecek yeteri kadar malvarlığı bulunduğu halde zamanında ödenmeyen vergilerden vakıf yönetim organın sorumluluğu bulunmaktadır<sup>670</sup>.

### **M. VAKIFTAN YARARLANANLARI BELİRLEME**

Vakıftan yararlananlar, vakıf senedinde yer alan hükümlere göre vakfın edimlerinden, yardımlarından menfaat elde eden kimselerdir<sup>671</sup>. Vakıftan yararlanan kişi gerçek veya tüzel kişi olabilir. Vakfı kuran, vakfın edimlerinden yararlanan olarak gerçek kişiyi, tüzel kişiyi veya bir kişi topluluğunu belirleyebilir<sup>672</sup>. Hatta yararlananlar bir ailenin mensupları veya belirli bir kurumun personeli de olabilir<sup>673</sup>. Vakfın amacı doğrultusunda malvarlığı değerlerini kullanan kişiler vakıftan yararlananlar olarak nitelendirilir. Vakıftan yararlananlar ile vakıf üyesi farklı kavramlar olup yararlananların vakıfla organik bağı olmak zorunda değildir<sup>674</sup>.

<sup>668</sup> RG. T. 06.01.1961, S. 10700.

<sup>669</sup> **İşeri**, Vergi Hukuku, s. 263; **Gerçek**, s. 168; **Ural**, s. 49.

<sup>670</sup> **İşeri**, Vergi Hukuku, s. 250; Yargıtay 18. HD., T. 02.06.2015, E. 2015/6494, K. 2015/9303 "Vakıf yöneticilerinin mevzuata aykırı davrandıkları, emlak vergilerinin zamanında yatırılmadığı, vakfa ait gayrimenkulleri rayiçlerinin çok altında kiraya vermek suretiyle vakıf kaynaklarını verimli bir şekilde kullanmayıp basiretli bir idareci gibi hareket etmeyerek vakfı zarara uğrattıkları, görevden alınmaları istenildiği". (Sinerji ET. 17.07.2024).

<sup>671</sup> **Özsunay**, s. 435; **İşeri**, Vakıf, s. 158; **Akbulut**, s. 49; **Doğan**, s. 246.

<sup>672</sup> **Özsunay**, s. 435; **İşeri**, Vakıf, s. 158; **Akbulut**, s. 49.

<sup>673</sup> **Zevkliler / Acabey / Gökyayla**, s. 674.

<sup>674</sup> **İşeri**, Vakıf, s. 159; **Akbulut**, s. 49.

Vakıftan yararlananlar vakıf senedine veya bu senede göre çıkarılan yönetmelik hükümlerine göre belirlenir. Vakfı kuran kimse yararlananların vasıfları hakkında hukuk fakültesi öğrencisi olmak gibi kriterler getirebilir. Özellikle aile vakıflarında olduğu gibi yararlananların isimleri doğrudan belirlenebilir. Hatta herkesin vakıf hizmetlerinden yararlanabileceği belirtilerek yararlananlar genel olarak da belirlenebilir<sup>675</sup>.

Vakfı kuran tarafından yararlananların kimler olacağı açıkça belirtilmediği durumlarda bu kişileri vakıf yönetim organı belirler. Yararlananların belirlenmesinde vakıf yönetim organının vakfın amacı doğrultusunda vakıf senedi ve yönetmeliği hükümlerine bağlı olarak hareket etmesi gerekir. Yararlananların belirlenmesi görevini yerine getiren vakıf yönetim organı aynı zamanda dürüstlük kuralına uymak zorundadır (TMK. m. 2)<sup>676</sup>.

Yararlananların vakfa karşı vakıf senedinde belirtilen edimler için genel olarak alacak hakkının bulunduğu kabul edilmektedir. Bu alacak hakkının ifası hususunda dava hakkının bulunup bulunmadığı vakıf senedine göre belirlenir. Vakıf senedinde dava hakkı açıkça yer alabilir veya yorum yoluyla bu sonuç çıkarılabilir<sup>677</sup>. Vakıf senedinden yararlananların dava hakkı olduğu sonucu çıkarılamaması halinde dahi açılacak davayı vakıf yönetim organı kabul edebilir. Böylece yararlananın dava hakkının tanınması mümkündür. Bu halde vakıf yönetim organı davacının vakıf senedine göre yararlanan niteliğinin bulunup bulunmadığını ve davanın vakfın zararına olup olmadığını her olayda kontrol etmekle yükümlüdür (TMK. m. 111; VK. m. 10)<sup>678</sup>.

## N. BAĞIŞ VE YARDIMLARDA KANUNİ SINIRLARA UYMA

Vakıflar, yurt içi ve yurt dışındaki kişi, kurum ve kuruluşlardan aynî ve nakdî bağış ve yardım alabilirler, yurt içi ve yurt dışındaki benzer amaçlı vakıf ve derneklere aynî ve nakdî bağış ve yardımda bulunabilirler. Nakdi yardımların yurt dışından alınması veya yurt dışına yapılması banka aracılığı ile olur ve sonuç Vakıflar Genel Müdürlüğü'ne bildirilir. Bildirimin şekli ve içeriği yönetmelikle düzenlenmiştir (VK. m. 25/II). Buna göre yurtdışından bağış ve yardım alan vakıflar yönetmelik Ek-3'teki formu, yurtdışına

<sup>675</sup> Özsunay, s. 435; İşeri, Vakıf, s. 158; Akbulut, s. 49; Doğan, s. 248.

<sup>676</sup> İşeri, Vakıf, s. 158; Akbulut, s. 50; Doğan, s. 249.

<sup>677</sup> İşeri, Vakıf, s. 159; Özsunay, s. 438; Akbulut, s. 50; Doğan, s. 250; Zevkliler / Acabey / Gökyayla, s. 674.

<sup>678</sup> Özsunay, s. 438.

bağış ve yardım yapan vakıflar ise Ek-4'teki formu iki nüsha olarak doldurup bir ay içinde ilgili bölge müdürlüğüne verirler. Bu forumlara vakfın yönetim organının karar örneği, varsa bu konuda düzenlenen protokol, sözleşme ve benzeri belgelerin örneklerinin de eklenmesi gerekir (VY. m. 35). Süresinde yapılmayan bildirimler için idarî para cezası uygulanmaktadır<sup>679</sup>.

Vakıflar kamu kurum ve kuruluşlarının sundukları hizmetlerle ilgili olarak gerçek ve tüzel kişilerden ücret, bağış, katkı payı ve benzeri adlar altında herhangi bir karşılık alamaz (DVKİDK. m. 2/b). Buradaki sınırlama kamu kurum ve kuruluşların hizmetlerine ilişkin alınacak bağışlarla ilgilidir<sup>680</sup>.

Yardım Toplama Kanunu'na<sup>681</sup> göre vakıflar yetkili makamlardan izin almadan yardım toplayamazlar. İzin alınmadan veya ilgili ve yetkili makamlara bilgi verilmeden girişilen yardım toplama faaliyetleri güvenlik kuvvetlerince men edilir ve sorumlular hakkında kovuşturma yapılır (YTK. m. 6/I)<sup>682</sup>. Yardım Toplama Esas ve Usulleri Hakkındaki Yönetmelik'te<sup>683</sup> bağış ve yardım kavramları tanımlanmıştır. Buna göre bağış, bir kişinin veya başka bir özel hukuk yahut kamu tüzel kişinin veyahut kamu kurum ve kuruluşunun aynî veya nakdî varlıklarından, bir kişi veya başka bir özel hukuk yahut kamu tüzel kişisine veyahut kamu kurum ve kuruluşuna kendi iradesiyle ve herhangi bir karşılık beklemezsizin vermesini ifade eder (YTY. m. 4/b). Yardım ise bir kişinin veya başka bir özel hukuk yahut kamu tüzel kişinin veyahut kamu kurum ve kuruluşunun aynı veya nakdi varlıklarından, bir kişi veya başka bir özel hukuk yahut kamu tüzel kişinin veyahut kamu kurum ve kuruluşunun ihtiyacını gidermek maksadıyla doğrudan veya dolaylı olarak talep edilmesi hâlinde karşılıksız veya ödünç olarak vermesini ifade eder (YTY. m. 4/ğ). Görüldüğü üzere bağışta bağış yapan kendiliğinden ilgili tüzel kişiye aynî veya nakdî bir kazandırma sağlarken yardımda ise yardım yapan kendisinden talep edilmesi halinde ilgili tüzel kişiye aynî veya nakdî bir kazandırmada bulunmaktadır. Meselâ bir vakıf merkezine kişinin kendisinin gelip bir kazandırmada bulunması hali bağış iken vakfın aynı kişiden talepte bulunması halinde

<sup>679</sup> Baysal / Kural, s. 61.

<sup>680</sup> Akipek / Akıntürk / Ateş, s. 705.

<sup>681</sup> RG. T. 25.06.1983, S. 18088.

<sup>682</sup> Baysal / Kural, s. 62.

<sup>683</sup> RG. T. 27.12.1999, S. 23919.

yapılan kazandırma yardımdır. Yardım toplayacaklar Yardım Toplama Kanunu ve ilgili yönetmeliğindeki izin alma ve yardım toplamaya ilişkin usule uymak zorundadır. Buna göre yardım toplama faaliyeti bir ilin birden fazla ilçesini kapsıyorsa o ilin valisinden, bir ilçenin sınırları içinde ise o ilçenin kaymakamından izin alınır. Yardım toplama faaliyeti birden fazla ili kapsarsa yardım toplama faaliyetine girecek gerçek veya tüzel kişilerin yerleşim yerinin bulunduğu ilin valisinden izin alınır ve izni veren valilik tarafından ilgili valiliklere ve İçişleri Bakanlığına bilgi verilir (YTK. m. 7). Yardım toplama süresi bir yılı geçemez. Ancak haklı sebeplerin bulunması halinde verilen süre, izin veren makamca bir yılı geçmemek üzere uzatılabilir (YTK. m. 10)<sup>684</sup>.

Siyasî Partiler Kanunu'na<sup>685</sup> göre vakıflar, özel kanunlarında yer alan hükümlere uymak koşuluyla siyasî partilere maddî yardım ve bağışta bulunabilirler (SPK. m. 66/I)<sup>686</sup>. Vakıflar, vakıf senedindeki hükümleri yerine getirmek, mallarını amaca uygun biçimde yönetmek ve vakıf gelirlerini amaca uygun olarak harcamakla yükümlüdür (TMK. m. 111; VK. m. 10). VK. m. 25 de göz önünde bulundurulursa vakıfların amacı ile benzerlik gösteren siyasi partilere yardımda bulunabileceği ve bu yardım için de yine vakıf senedinde hüküm bulunması gerektiği düşünülebilir<sup>687</sup>. Uygulamada tüm siyasi partilerin hemen hemen tüm konulara ilişkin bir amacı veya çalışması yer almaktadır. Dolayısıyla bir vakfın herhangi bir siyasi partiye yapacağı bağış hususunda amaç yönünden çok fazla bir sorunla karşılaşmaması da mümkündür. Meselâ çevre, eğitim, sağlık, yardım, insan hakları, beslenme ve teknoloji konuları siyasî partinin de ortak amacını oluşturabilir.

<sup>684</sup> **Baysal / Kural**, s. 62.

<sup>685</sup> RG. 24.04.1983, S. 18027.

<sup>686</sup> **Erdem**, Nazlı, Siyasi Partilerin Finansmanı ve Mali Denetimi, DEÜHFD. Prof. Dr. Şeref ERTAŞ'a Armağan, C. 19, Özel Sayı-2017, s. 3118.

<sup>687</sup> **Polat**, s. 34 dipnot 202'deki Yargıtay 18. HD. T. 11.11.1997, E. 1997/10574, K. 1997/10679 Sayılı kararı; "Vakıf, ancak vakıf senedinde belirtilen gayesi doğrultusunda faaliyette bulunabilir ve varlığını haralayabilir. O nedenle aynı amacı gütmeyen bir vakfa malvarlığından bağışta bulunamayacağı gibi ona iştirak de edemez ise de aynı amaçla kurulmuş bir vakfa amacı doğrultusunda kurucu olarak girebileceği gibi, kurulmuş bir vakfa da katkıda bulunmasında yasal sakınca yoktur. Çünkü kurulmuş bir vakfa ya da kurulacak vakfa transfer edebileceği malvarlığı kendi gayesinin tahakkukuna yönelik olacaktır..."

## O. MAL BEYANINDA BULUNMA

Vakıfların yönetim organında görev yapanlar, göreve gelmeleri veya ayrılmaları halinde mal bildiriminde bulunmak zorundadır (MBK. m. 2/f)<sup>688</sup>. Yönetim organında görev alanlar göreve başlama tarihini izleyen bir ay içinde; görevin sona ermesi halinde, ayrılma tarihini izleyen bir ay içinde; mal varlığında önemli bir değişiklik olduğunda bir ay içinde (MBK. m. 6); sonu sıfır (0) ve beş (5) ile biten yıllarda ise en geç şubat ayı sonuna kadar mal beyanında bulunmak zorundadırlar (MBK. m. 7)<sup>689</sup>.

Vakıfların yönetim organında görev alan şahısların mal bildirimleri, Vakıflar Genel Müdürlüğü adına Bölge Müdürlüğünde muhafaza edilir (MBK. m. 8/I-r). Süresi içerisinde mal bildiriminde bulunmayanlara Kanun'un ilgili ceza hükümleri uygulanır. Vakıfların yönetim organında görev yapan kişilerden devlet memuru olanlar, çalıştıkları kamu kurumlarına mal bildiriminde bulunduklarından ayrıca Vakıflar Genel Müdürlüğüne mal bildiriminde bulunmazlar (MBK. m. 8/II)<sup>690</sup>.

<sup>688</sup> RG. T. 04.05.1990, S. 20508.

<sup>689</sup> **Tolu**, s. 387.

<sup>690</sup> Vakıflar Genel Müdürlüğünün 04.02.2020 Tarih ve 2020/19 sayılı genelgesi. <https://cdn.vgm.gov.tr/04022020e17675-2020-19-va.pdf> (ET. 12.02.2024).

## ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

### VAKFIN YÖNETİM ORGANININ DENETLENMESİ, SORUMLULUĞU VE SONA ERMESİ

#### § 12. YÖNETİM ORGANININ DENETLENMESİ

##### I. GENEL OLARAK

Vakfın vakıf senedine uygun bir şekilde yönetilmesi gerekir. Vakıf aynı zamanda kamuya yararlı hizmetleri de yerine getirdiğinden bunun düzenli ve sürekli bir şekilde yürütülmesini sağlamak için devlet vakıf yönetimine denetleme yoluyla müdahale etmiştir<sup>691</sup>. Denetimin yapılmasında temel amaç vakfı, yararlananları ve devleti korumaktır<sup>692</sup>. Bu sebeple vakıflar, vakıf senedindeki hükümleri yerine getirip getirmediikleri, vakıf mallarını amaca uygun biçimde yönetip yönetmedikleri ve vakıf gelirlerini amaca uygun olarak harcıyıp harcamadıkları yönünden Vakıflar Genel Müdürlüğüne ve üst kuruluşlarınca denetlenir (TMK. m. 111)<sup>693</sup>. Vakıfların denetlenmesi zorunlu olarak vakfın yönetim organının denetlenmesi sonucunu doğurur.

Vakıfların üst kuruluşlarca denetimi özel kanun hükümlerine göre yapılır. Ancak meslek kuruluşu niteliğindeki üst kuruluşlar da henüz kurulmadığından bunların denetimi başlamamıştır<sup>694</sup>.

Vakıflar; vakıf senetlerinde yer almak kaydıyla, amaç veya faaliyetleri doğrultusunda, uluslararası faaliyet ve iş birliğinde bulunabilirler, yurt dışında şube ve temsilcilik açabilirler, üst kuruluşlar kurabilirler ve yurt dışında kurulmuş kuruluşlara üye olabilirler (VK. m. 25). Burada dikkat edilirse üst kuruluşların kurulmasının yurt içi veya yurt dışı olması hususunda bir açıklık bulunmamaktadır. Çünkü maddenin hem başlığı hem de içeriği uluslararası faaliyete ilişkindir. Buradan hareketle vakıfların üst kuruluş kurmasının sadece yurt dışındaki kuruluşlarla olabileceği sonucu çıkarılabilir. Diğer taraftan madde içeriğine göre üst kuruluş dışındaki şube ve temsilcilik açmak ve kuruluşlara üye olmak hususunda açıkça yurt dışı belirtmesi yapılmıştır. Buna göre kanun

<sup>691</sup> Köprülü, Medenî, s. 589; Velidedeoğlu, s. 250; Em, s. 29.

<sup>692</sup> Yılmaz, s. 71.

<sup>693</sup> Oğuzman / Seliçi / Oktay-Özdemir, s. 462; Akipek, / Akıntürk / Ateş, s. 693; Korkusuz / Ergün, s. 98.

<sup>694</sup> Em, s. 28.

üst kuruluş konusunda özellikle yurt dışı belirtmesi yapmadığından vakıfların yurt içinde ve yurt dışında üst kuruluş kurabilecekleri sonucuna da varılabilir.

Derneklerin uluslararası faaliyette bulunmalarına ve üst kuruluş kurmalarına ilişkin hükümler kıyas yoluyla vakıflar hakkında da uygulanır (TMK. m. 117/II). Türk Medenî Kanunu'nun bu hükmü de dikkate alındığında vakıfların üst kuruluş kurması ile ilgili olarak federasyon (TMK. m. 96) ve konfederasyon (TMK. m. 97) hakkındaki hükümlerin vakıflar hakkında da uygulanacağı sonucu çıkar<sup>695</sup>. Bu durumda vakıflar üyesi oldukları federasyon veya konfederasyon tarafından da denetlenebilir.

Vakfın amacının gerçekleşmesinin güvence altına alınması amacıyla vakıflar iç denetim, dış (idarî) denetim ve yargısal denetim olmak üzere üç türlü denetime tabidir<sup>696</sup>.

## II. İÇ DENETİM

Vakfın senette öngörülen denetim organı tarafından denetlenmesine iç denetim denir. İç denetimin olması vakfın dış (idarî) denetiminin Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından yapılmasına engel değildir. Bu amaçla Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün denetimini engelleyecek şekilde vakıf senedine konulacak kayıtlarda geçersizdir<sup>697</sup>.

İç denetim, vakıf faaliyetlerinin mevzuata ve vakfın stratejik planına uygun olarak yürütülmesini, kaynakların etkili, ekonomik ve verimli kullanılmasını, bilgilerin güvenilirliğini, bütünlüğünü ve zamanında elde edilebilirliğini sağlamayı amaçlar. Aynı zamanda iç denetim vakfın risk yönetim ve kontrol süreçlerinin etkinliğini değerlendirerek sistemli ve disiplinli bir yaklaşımla vakfın amaçlarına ulaşmasına yardımcı olur (VY. m. 41). Vakıf yöneticileri, yıl sonundan itibaren altı ay içerisinde yapılacak iç denetim rapor ve sonuçlarını yönetmelik ekindeki forma uygun olarak düzenleyerek rapor tarihini takip eden iki ay içerisinde ilgili vakıflar bölge müdürlüğüne göndermekle yükümlüdürler (VK. m. 33/II). Bunun yanında yeni vakıflar şube ve

<sup>695</sup> **Akipek, / Akıntürk / Ateş**, s. 703; Ancak Vakıflar Kanunu m. 25 ile vakıfların uluslararası faaliyetinin düzenlendiği, bunun sonucu olarak vakıfların uluslararası faaliyette bulunmaları ve üst kuruluş kurmalarına ilişkin Dernekler Kanunu'na atıf yapan Medenî Kanun m. 117/II maddesi uygulanamaz hale geldiği yönündeki görüş için **Oğuzman / Seliçi / Oktay-Özdemir**, s. 461. Vakıfların üst kuruluş kurması ile ilgili bu konuda **Akipek, / Akıntürk / Ateş**, Türk Medenî Kanunu'nun federasyon ve konfederasyon hükümlerinin uygulanacağını belirtirken, **Oğuzman / Seliçi / Oktay-Özdemir** ise Dernekler Kanunu'nun uygulanamaz hale geldiğini belirterek farklı kanunlara atıfta bulunmuşlardır.

<sup>696</sup> **Kurban**, s.105.

<sup>697</sup> **Ayan / Ayan** s. 288.

temsilciliklerini de denetleyerek her yıl verecekleri raporlarda bu alt birimlerle ilgili bilgilere de yer verirler (VY. m. 39)<sup>698</sup>.

Yapılacak iç denetimde vakfın tüm iş ve işlemleri, vakfiye şartlarına uyup uyulmadığı, vakıf mallarının etkin ve verimli kullanılıp kullanılmadığı, vakfa ait işletme ve iştiraklerin ekonomik ve ticari esaslara ve gereklere göre yönetilip yönetilmedikleri denetlenir. Mal topluluğu olan vakfa ait hesap ve mali tabloların muhasebe ilkelerine ve Vakıflar Genel Müdürlüğünün standartlarına uygun olup olmadığı, işlemlerde gerekli usul ve ilkelere uygunluğu da incelenir (VY. m. 42)<sup>699</sup>.

Yeni vakıflarda iç denetim esas olup bunun için vakıf, kendi organları tarafından denetlenebileceği gibi, bağımsız denetim kuruluşlarına da denetim yaptırabilir (VK. m. 33). İç denetim vakfın varsa denetim organı veya karar ya da yönetim organları tarafından yerine getirilir. Burada vakıf yönetim organının denetlenmesi esas olduğundan denetim işleminin yönetim organı dışında diğer bir organ tarafından ve özellikle denetim organı tarafından yapılması gerekir. Vakıf senetlerinde denetim organına yer veren vakıflarda iç denetim bizzat bu organların eliyle yapılabileceği gibi bağımsız denetim kuruluşlarına da yaptırılabilir (VY. m. 43). Denetimi yapacak bağımsız denetim kuruluşu denetlenen vakfın yetkili karar organlarınca seçilir (VY. m. 44)<sup>700</sup>.

İç denetimin nasıl yapılacağı, kapsamı ve denetim raporunda bulunması gereken hususlar yönetmelikte ayrıntılı olarak belirtilmiş olup (VY. m. 42, 46) yapılan denetimin daha verimli olması amaçlanmıştır. Yönetim organı yapılacak olan denetim için gerekli ortamı sağlamak ve iç denetim rapor ve sonuçlarını Ek-7'deki forma uygun olarak düzenleyerek rapor tarihini takip eden iki ay içerisinde ilgili bölge müdürlüğüne göndermekle yükümlüdürler (VK. m. 33/II, VY. m. 39)<sup>701</sup>.

### III. DIŞ DENETİM

Vakıfların, vakıf senedindeki hükümleri yerine getirip getirmediikleri, vakıf mallarını amaca uygun biçimde yönetip yönetmedikleri ve vakıf gelirlerini amaca uygun

<sup>698</sup> Oğuzman / Seliçi / Oktay-Özdemir, s. 462; Kurban, s. 109; Akipek, / Akıntürk / Ateş, s. 694; Çukacı, Yusuf Cahit, Vakıflarda İç Kontrol Sistemi, Bursa 2012, s. 88.

<sup>699</sup> Kurban, s. 110; Baysal, Kural, s. 50.

<sup>700</sup> Kurban, s. 110; Çukacı, s. 89; Em, 29.

<sup>701</sup> Oğuzman / Seliçi / Oktay-Özdemir, s. 462.

olarak harcıyıp harcamadıkları Vakıflar Genel Müdürlüğünce denetlenir (TMK. m. 111). Dolayısıyla vakıfların amaca ve kanunlara uygunluk denetimi ile iktisadî işletmelerinin faaliyet ve mevzuata uygunluk denetimi Vakıflar Genel Müdürlüğünce yapılır (VK. m. 33/III)<sup>702</sup>. Bu konularda ayrıca iç denetim yapılmasına engel bir durum da bulunmamaktadır.

Vakıflar Genel Müdürlüğü Rehberlik ve Teftiş Başkanlığınca vakıfların faaliyetlerinin vakfiye ve vakıf senedinde yazılı amaç doğrultusunda olup olmadığı, yönetim işlemlerinin yürürlükteki mevzuata uygunluğu, mallarını ve gelirlerin kullanımının vakfiye, 1936 Beyannamesi ve vakıf senedindeki şartlara uygunluğu, vakıf iktisadî işletmeleri ile iştiraklerinin iş ve işlemleri ile gerektiğinde vakıflara ait diğer iştiraklerinin iş ve işlemleri denetlenir (VY. m. 39)<sup>703</sup>. Şube ve temsilciliklerce yürütülen faaliyetlerden vakıf yönetimi ile birlikte şube yönetimi ve temsilci de sorumludur. Vakıflar Genel Müdürlüğünün vakfın şube ve temsilciliklerin denetimi sonucunda, vakıf amacının gerçekleştirilmesine yeterince katkı sağlamadığı, vakıf senedine aykırı işlem yaptığı tespit edilenler ile beyanda bulunulmadan şube ve temsilciliğin faaliyete geçirilmesi halinde şube ve temsilciliğin kapatılması vakıf merkezine bildirilir (VY. m. 40)<sup>704</sup>.

Vakıf yönetim organı ve diğer görevliler denetimle görevli müfettişlerce istendiğinde bütün belge, dosya, evrak, para ve para hükmündeki evrak ve senetleri, mal ve eşyayı müfettişlere göstermek, müfettişlerin gerekli gördüğü her türlü evrak ve senetlerin tasdikli suretlerini veya müfettişlik mührü ile onaylanmış suretleri alıkonmak şartıyla asıllarını vermek zorundadır. Yapılacak denetimin sağlıklı yürütülebilmesi için vakıflar, müfettişlere denetimleri süresince uygun bir çalışma ortamı sağlamak, görev yaptıkları birimin faaliyetlerini, iş akışını, arşiv ve kayıt sistemini denetlemeye uygun şekilde organize etmek, müfettişlerin sorularını geciktirmeden cevaplandırmak zorundadırlar (VY. m. 129). Bu denetimde vakfın sadece vakfedenin iradesine uygun

<sup>702</sup> Oğuzman / Seliçi / Oktay-Özdemir, s. 463; Doğan / Narbay, s. 459; Kurban 107; Akyıldız, s. 174.

<sup>703</sup> Oğuzman / Seliçi / Oktay-Özdemir, s. 463.

<sup>704</sup> Baysal / Kural, s. 50.

yönetilip yönetilmediği değil özellikle yönetim organının vakıf senedindeki ve kanunların emredici hükümlerine uyup uymadığı da denetlenir<sup>705</sup>.

Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün bu sayılanların dışında kanunlarda düzenlenmiş başkaca denetim görevleri ve yetkileri de bulunmaktadır. Nitekim vakfın yönetim organı, yönetim şekli ve temsil tarzı hususundaki eksikliklerin tamamlanması için mahkemeye başvurmak (TMK. m. 107/II; VK. m. 8), ölüme bağlı tasarrufla kurulan vakıflarda, vakfa tahsis edilen ve yetersiz olan mal veya hakkın benzer amaçlı vakfa tahsisi için görüş vermek (TMK. m. 107/III), haklı sebeplerin bulunması halinde vakfın yönetim şeklinin değiştirilmesi için mahkemeye başvurmak (TMK. m. 112/I), aynı şekilde vakfın amacının değiştirilmesi (TMK. m. 113/II; VK. m. 14), mallarının değiştirilmesi (TMK. m. 113/III; VK. m. 14), vakıf yöneticilerinin işten uzaklaştırılması (TMK m. 112/II, VK. m. 10), amacın yasak hale gelmesinde dağıtılması (TMK. m. 116/II) için mahkemeye müracaat etmek ile vakfın geçici olarak faaliyetinin durdurulması için İçişleri Bakanlığına görüş bildirmek (TMK. m. 115) de denetim kapsamındadır<sup>706</sup>.

Vakıflar üzerinde denetim yapmakla görevli tek makam Vakıflar Genel Müdürlüğü değildir. Bu Genel Müdürlük, her çeşit vakıfla ilgili genel görevli bir makamdır. Ancak SSK geçici 20. maddeye göre kurulu sosyal sigorta vakıfları gibi bazı vakıfların denetiminde diğer bazı kamu kurumları da görevlidir. Nitekim Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Ticaret Bakanlığı ve Hazine ve Maliye Bakanlığı da denetimle görevli ve yetkili kılınmıştır. Yine Hazine ve Maliye Bakanlığı'nın gerek vergi muafiyetinin tanınmasında ve gerekse vergi muafiyeti tanınan vakıflarda bu muafiyet şartlarının devam edip etmediğini ve muafiyet şartlarına uyulup uyulmadığını (malî yönden) denetlemede de yetki sahibidir. Bunlardan başka Cumhurbaşkanlığına bağlı Anayasal bir kuruluş olan Devlet Denetleme Kurulu'nun bütün vakıflar üzerinde (AY. m. 108) denetim yapma yetkileri de bulunmaktadır<sup>707</sup>.

Vakıfların faaliyet alanları dolayısıyla Vakıflar Genel Müdürlüğü dışında pek çok kamu kurum ve kuruluşu ile ilişkileri bulunabilmektedir. Bu kurumlar az yukarıda sayılanlardan başka meselâ Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, Ticaret Bakanlığı, TBMM,

<sup>705</sup> Em, s.29.

<sup>706</sup> Oğuzman / Seliçi / Oktay-Özdemir, s. 464; Akipek, / Akıntürk / Ateş, s. 694.

<sup>707</sup> Akyıldız, s. 175; Kurban, s. 105.

Sayıştay<sup>708</sup> yanı sıra Millî Eğitim Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı, belediyelerdir. Bu kurumların her biri kendi görev alanı yönünden vakıflarda denetim yapabilmektedir. Nitekim bir vakıf tarafından açılan öğrenci yurdu Millî Eğitim Bakanlığı tarafından eğitim yönünden, Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından mali yönden, Sağlık Bakanlığı tarafından salgın hastalık yönünden, belediye tarafından imar ve itfaiye yönünden denetlenmektedir<sup>709</sup>.

Vakfı denetleyen müfettişler, denetim raporlarını Vakıflar Genel Müdürlüğüne verirler. Vakıflar Genel Müdürlüğü, raporda vakıf yöneticilerinin işten uzaklaştırılmalarını gerektiren bir sebep tespit ederse, Vakıflar Meclisinin kararı ile, asliye hukuk mahkemesinden vakıf yöneticilerinin işten uzaklaştırılmalarını talep etmesi gerekir (VK. m. 10). Rapordaki vakfın yönetimine ilişkin işlemlerde düzeltilmesi veya tamamlanması gerekli kısımlar vakıf yöneticilerine tebliğ edilerek gereken düzeltme veya tamamlamanın yapılması istenir. Bu tebligata rağmen bunları yerine getirmeyen veya yerine getirdikten sonra yine belirtilen hususlara aykırı işlem yapmaya devam eden yöneticiler işten uzaklaştırılırlar (VK m. 10/II). Görüldüğü gibi noksanlık ve yanlışlıkları verilen süre içinde düzeltmeme doğrudan görevden alınma sebebi sayılmışken, Vakıflar Genel Müdürlüğünce yapılan tebligata rağmen beyanname, bilgi ve belgelerini zamanında vermemek idari para cezası verilmesi sebebi sayılmıştır<sup>710</sup>.

#### IV. YARGISAL DENETİM

Vakıfların yargısal denetimi vakfın kuruluşundan sona ermesine kadar devam eden süreci kapsamaktadır. Buna göre vakfın tesciline karar vermek (TMK. m. 102/II), vakıf senedindeki noksanlıkların tamamlanmasına karar vermek (TMK. m. 107/II), malların gayeyi gerçekleştirilmesi mümkün değilse benzer amaçlı bir vakfa tahsisine karar vermek (TMK. m. 107/III) kuruluş aşamasındaki yargısal denetimdir. Çalışanlara yardım vakıflarında yararlanma şartlarına ilişkin vakıf senedinde değişiklik yapılması (TMK. m. 110/IV), vakfın yönetimini (TMK. m. 112/I), amacını (TMK. m. 113/I), şartlarını (TMK. m. 113/II), mallarını (TMK. m. 113/III) değiştirmek için vakıf senedinde değişiklik yapmak, vakıf yöneticilerinin görevden alınması (TMK. m. 112/II), vakıf faaliyetinin

<sup>708</sup> Kurban, s. 105.

<sup>709</sup> Kurban, s. 105.

<sup>710</sup> Oğuzman / Seliçi / Oktay-Özdemir, s. 463; Ayan / Ayan, s. 289.

İçişleri Bakanlığınca geçici olarak durdurulması (TMK. m. 115) konularındaki mahkeme kararları kuruluştan sonraki yargısal denetimdir. Vakfın yönetim organı bu kararlarda ya görüş bildirmekte ya da görevden alınan durumunda kalmaktadır<sup>711</sup>.

Vakıflar Kanunu da yöneticilerin işten uzaklaştırılmasına ilişkin olarak mahkeme kararını zorunlu tutmuştur (VK. m. 10/IV). Bu arada TMK. m. 115'deki vakfın faaliyetinin İçişleri Bakanlığı tarafından geçici olarak durdurulması hükmü ise geçerliliğini korumaktadır. Çünkü TMK. m. 115'teki hüküm vakfın tüm faaliyetinin durdurulmasıdır<sup>712</sup>. Hâlbuki VK. m. 10/IV'te ise sadece yöneticilerin geçici olarak görevden uzaklaştırılması düzenlenmiş olup vakfın faaliyetleri diğer organlarca yerine getirilmeye devam edebilir<sup>713</sup>. Ancak vakfın başkaca organı yoksa vakfa mahkemece kayyım atanır (VK. m. 10/II; TMK. m. 427/IV)<sup>714</sup>.

### § 13. YÖNETİM ORGANININ SORUMLULUĞU

#### I. YÖNETİM ORGANININ HUKUKİ SORUMLUĞU

##### A. TÜZEL KİŞİNİN SORUMLULUĞU

Bir tüzel kişi olarak vakıf fiil ehliyetini organları vasıtası ile kullanır. Organlar tüzel kişiliğin bir parçası olarak kabul edilir. Vakfın yönetim organının hukukî işlemleri ve diğer bütün fiilleri tüzel kişi olarak vakfı borç altına sokar (TMK. m.50/II)<sup>715</sup>. Dolayısıyla yönetim organının vakfı temsilen yaptığı fiilleri gerek hukukî işlem ehliyeti ve gerekse haksız fiillerden kaynaklanan sorumluluk açısından vakfı bağlar<sup>716</sup>.

Vakfın organlarının işlediği haksız fiillerden vakfın sorumlu olması için fiilin organ olarak görevinin yerine getirilmesi sırasında ve organ yetki ve görevleriyle ilgili bir fiil olması gerekir. Çünkü tüzel kişilerin, organlarının işlemiş olduğu haksız fiillerden

<sup>711</sup> Oğuzman / Seliçi / Oktay-Özdemir, s. 463.

<sup>712</sup> Akipek, / Akıntürk / Ateş, s. 700.

<sup>713</sup> Oğuzman / Seliçi / Oktay-Özdemir, s. 463, 469.

<sup>714</sup> Özsunay, s. 449; Akipek, / Akıntürk / Ateş, s. 689; Oğuzman / Seliçi / Oktay-Özdemir, s. 456;

<sup>715</sup> Öztan, s. 113; Köprülü, B., Medenî, s. 589'da özellikle dernekteki organlar ile vakfın organları arasında bir ayırım yapılmaması düşüncesindedir.

<sup>716</sup> Özsunay, s. 77; Akipek, / Akıntürk / Ateş, s. 556; Arat, s. 62; Tüzel kişinin organlarının haksız fiilinden sorumluluğunun kusur sorumluluğuna veya objektif sorumluluğa dayandığına dair görüşlerin teorik kaldığı, sonuçta her halde organlarının haksız fiillerinden tüzel kişinin sorumlu olduğu yönündeki görüş için Öztan, s. 113 vd.

sorumlu tutulabilmeleri için şu iki şartın gerçekleşmesi gerekir. Birincisi mutlaka haksız fiil organ sıfatına sahip olan ve bu sıfatla hareket eden bir kişi tarafından işlenmeli. İkincisi ise haksız fiil organ sıfatıyla hareket eden kişinin organlık işlevine giren bir işin görülmesi sırasında işlenmelidir. Bununla beraber organ tarafından işlenen haksız fiilin, tüzel kişinin yapısına aykırı düşecek ve bu nedenle de tüzel kişiye niteliği gereği bağlanamayacak bir fiil olmaması da gerekir<sup>717</sup>.

Eğer vakfın yönetim organı bu görevi nedeniyle yaptığı faaliyet sonucu üçüncü bir kişi aleyhine bir zarara yol açarsa ve bu faaliyet de vakıf senedindeki hükümlere uygunsa bu durumda doğan zarardan vakıf sorumlu olur. Mesela vakfın düzenlediği bir eğitim toplantısında yönetim organının temin ettiği yemekten meydana gelen zehirlenmeden doğan zarardan vakıf sorumludur. Ancak yönetim organının yaptığı fiil vakfın amacına hizmet etmiyorsa veya vakfın faaliyetleri ile ilgili değilse yapılan haksız fiil vakfı bağlamaz. Meselâ vakfın yönetim organının üyesinin yardım yaptığı bir kişiye teşekkür etmediği için hakaret etmesi, vakfın işlettiği özel okuldaki öğretmenin çocuğuna düşük not verdiği için vakfın yöneticisi tarafından darp edilmesi hallerinde vakıf sorumlu tutulmaz<sup>718</sup>. Yönetim organının üyeleri, vakıf tüzel kişiliğinin amacı dışındaki fiillerinden doğrudan doğruya kendileri sorumludurlar<sup>719</sup>.

Üçüncü kişiler, akdî bir ilişki sonucunda doğan zararları için, sadece tüzel kişiyi dava edebilirler. Buna karşılık haksız bir fiil sonucunda uğradıkları zararlar için zarar veren organ aleyhine de dava açmaları mümkündür. Organlar, kusurlarından dolayı ayrıca

<sup>717</sup> Özsunay, s. 79; Akipek, / Akıntürk / Ateş, s. 557.

<sup>718</sup> Akipek, / Akıntürk / Ateş, s. 557; Yargıtay 18. HD. T. 18. 11.2008, E. 2008/8658, K. 2008/12197, “Dava müteveli heyet (genel kurul) kararının iptali istemine ilişkin olup müteveli heyet üyeliğinden çıkartılan davacı husumeti, vakıf tüzel kişiliğine değil doğrudan müteveli heyet üyelerinin şahsına yönelmiştir. 4721 Sayılı Türk Medenî Kanunu’nun 101. maddesi hükmüne göre vakıf bir özel hukuk tüzel kişisi olup Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 33. maddesinin son fıkrasının yollaması ile Türk Medenî Kanunu’nun 50. maddesi hükmüne göre tüzel kişinin iradesi organları aracılığı ile açıklanır ve organlar hukuki işlemleri ve diğer tüm eylemleri ile tüzel kişiyi borç altına sokarlar, organlar ancak kusurlarından dolayı ayrıca kişisel olarak sorumludurlar. Somut olayda, davacının müteveli heyet üyeliğinden çıkarılmasına müteveli heyet toplantısında karar verilmiş olup, bu karara karşı Türk Medenî Kanunu’nun 83. maddesi uyarınca açılacak olan iptal davasında husumetin doğrudan vakıf tüzel kişiliğine yöneltilmesi gerekirken, heyet toplantısına katılmış bulunan müteveli heyet üyelerinin bizzat kendilerine yöneltilmediği anlaşılmıştır. Mahkemece bu durumda davanın davalıların husumet ehliyeti yokluğu nedeniyle reddine hükmedilmesi yerine davaya bakılıp işin esası hakkında hüküm kurulmuş olması doğru görülmemiştir.” (Sinerji ET. 18.05.2024).

<sup>719</sup> Öztan, 147.

kişisel olarak sorumludurlar (TMK. m. 50/III)<sup>720</sup>. Tüzel kişi ile organ birlikte dava edildiğinde, organın kusur sorumluluğu, tüzel kişinin organının haksız fiiliyle ortaya çıkan objektif sorumluluğu söz konusudur. Vakfın yönetim organının zarar verici fiilinden dolayı vakfın yönetim organına rücu konusu bir iç mesele olup, üçüncü kişilere karşı önem taşımaz<sup>721</sup>.

## B. ORGANIN KİŞİSEL SORUMLULUĞU

Vakfın yönetim organı vakfın işlerini görmek amacıyla vakfı yönetme ve temsil etme görevi ile vakıf adına hukuki işlem yapmaktadır. Bu durumda vakıf ile yönetim organı arasındaki ilişkide vekalet sözleşmesi hükümleri uygulanır<sup>722</sup>. Çünkü iş görme edimini içeren sözleşme ilişkisinde aksine hüküm yoksa vekalet sözleşmesinin hükümleri uygulanır (TBK. m. 502/II). Ancak vakıfla yönetim organı arasındaki ilişki her zaman vekalet sözleşmesi olmayabilir. Özellikle TMK. m. 112 ve VK. m. 8 gereğince vakıf yönetim organının mahkemece belirlenmesi halinde yönetim organı ile vakıf arasında karşılıklı bir irade beyanı olmadığı için bir sözleşme ilişkisi bulunmamaktadır. Buna rağmen vakıf ile yönetim organı arasındaki ilişkilere vekalet sözleşmesi hükümleri uygulanır. Burada vakıflar mevzuatının öncelikle uygulanması esastır<sup>723</sup>.

Vakfı yöneten organın yapmış olduğu iş ve işlemler sonucu vakfın bir zararının doğması mümkündür. Vakıf yönetiminde yer alan kişiler ile vakıf çalışanları kusurlu fiilleri nedeniyle vakfa verdikleri zararlardan sorumludurlar (VK. m. 10/IV). Esasen bu hüküm TMK. m. 50/III hükmünün vakıflara ilişkin özel bir düzenlemesi olup sorumlu kişiler arasına çalışanlar da dâhil edilmiştir<sup>724</sup>.

<sup>720</sup> Akipek, / Akıntürk / Ateş, s. 558.

<sup>721</sup> Öztan, s. 146-147; Yargıtay 8. HD. T. 29.06.2022 E. 2020/4333, K. 2022/6356, “4721 Sayılı Türk Medenî Kanunu 49 ve 50.maddelerde ise tüzel kişilerin, kanuna ve kuruluş belgelerine göre gerekli organlara sahip olmakla, fiil ehliyeti kazanacakları ve tüzel kişinin iradesini, organları aracılığıyla açıklayacağı, organların, kusurlarından dolayı ayrıca kişisel olarak sorumlu oldukları düzenlenmiştir.” (Sinerji ET. 26.06.2024).

<sup>722</sup> Öztan, s. 147; Yılmaz, s. 70; Demirsatan, s. 113.

<sup>723</sup> Demirsatan, s. 113.

<sup>724</sup> Yargıtay 4. HD. T. 28. 02.2019, E. 2018/5174, K. 2019/1090, “Dava, haksız şikâyet nedeniyle maddi ve manevi tazminat istemine ilişkindir. Türk Medenî Kanunu'nun 50. maddesi “Tüzel kişinin iradesi, organlar aracılığıyla açıklanır. Organlar hukuki işlemleri ve diğer bütün fiilleriyle tüzel kişiyi borç altına sokarlar. Organlar, kusurlarından dolayı ayrıca kişisel olarak sorumludurlar.” hükmünü içermektedir. Somut olayda; vakıf mütevelli heyetini oluşturan gerçek kişilerin vakıf tüzel kişiliğini temsilen haksız şikâyetle bulundukları iddiasına dayanıldığına göre davalıların kişisel kusurlarına da dayanıldığı açıktır. Hal böyle olunca; davalılar yönünden işin esasına girilerek sonucuna göre bir karar

Vakıf yönetim organını oluşturan kişilerin vakfa karşı hukukî sorumluluğunda temel kural vakfa karşı sadakat ve özen borcunu yerine getirmektir (TBK. m. 506/II). Bu sebeple vekilin müvekkilinin menfaatlerini diğer kişilerin menfaatlerinden üstün tutması sadakat yükümlülüğünü, yaptığı işi kanuni hükümler dahilinde her türlü dikkat ve itina göstererek yerine getirmesi ise özen yükümlülüğünü oluşturur. Burada yönetim organının vekil olarak özen borcundan doğan sorumluluğunun belirlenmesinde, benzer alanda faaliyet gösteren vakıfların iş ve hizmetlerini üstlenen basiretli bir yönetim organının göstermesi gereken davranış esas alınır (TBK. m. 506/III). Yönetim organının vakıf mallarını amacına göre kullanmaması, Vakıflar Genel Müdürlüğünün denetleme sonucu bildirdiği eksiklikleri tamamlamaması veya düzeltmemesi özen borcunun ihlâlini oluşturur (VK. m. 10/I) <sup>725</sup>.

Vakıf yönetim organında görevli kişiler ile vakıfta çalışan diğer kişiler kusurlu fiilleri ile vakfa verdikleri zararlardan sorumludurlar (VK. m. 10/IV). Buradaki hukuki sorumluluk kusur sorumluluğudur<sup>726</sup>. Kusur sorumluluğunun genel şartlarına göre sorumluluk hâli belirlenir. Vakıf yönetim organını oluşturan kişiler açısından da geçerli olan hukuki sorumluluk için gerekli unsurlar genel olarak, fiil, borca aykırılık, kusur, zarar ve uygun nedensellik bağı olarak ifade edilebilir. Burada vakıf yönetim organını oluşturan kişilerin sorumluğu için TBK. m. 112 uygulanacağından, yönetim organının sorumluluktan kurtulması için kusursuzluğunu ispat etmesi gerekir<sup>727</sup>. Ayrıca denetim makamı tarafından yapılan denetim sonucu yöneticilerin hukuki sorumluluğu ortaya çıktığında sorumlular bunu tazmin etmek zorundadırlar<sup>728</sup>. Bu zararın tazmini için dava

---

verilmesi gerekirken yanlışlı gerekeyle yazılı şekilde hüküm tesis edilmesi” (Sinerji ET. 09.05.2024).

<sup>725</sup> Demirsatan, s. 114.

<sup>726</sup> Demirsatan, s.116; Tolu, s. 226; Yargıtay 8. HD. T. 29.06.2022 E. 2020/4333, K. 2022/6356, “5737 Sayılı Vakıflar Kanunu'nun; 10. maddenin son fıkraları gereği vakıf yönetiminde yer alan kişiler ile vakıf çalışanlarının kusurlu fiilleri nedeniyle vakfa verdikleri zararlardan sorumlu oldukları açıkça düzenlenmiştir.” (Sinerji ET. 09.05.2024).

<sup>727</sup> Demirsatan, s.116 vd.

<sup>728</sup> Yargıtay 18.HD. T. 28.03.2005, E. 2005/2078, K. 2005/2851, “Davacı dilekçesinde; 09.04.2001 tarihli teftiş raporuna dayanarak vakfın mülkiyetinde bulunan 4 katlı toplam 1600 metrekare kullanım alanı bulunan yurt binasını piyasa değerinin çok altında kiraya vermek suretiyle vakfı zarara uğratan ve basiretli bir yönetici gibi hareket etmeyen davalı vakıf yöneticilerinin görevden alınmalarını istemiş; mahkemece yapılan yargılama sonunda davanın kabulüne karar verilmiştir. Oysa davanın dayanağını oluşturan 09.04.2001 tarihli teftiş raporu getirtilip, Türk Medenî Kanunu Hükümlerine Göre Kurulan Vakıflar Hakkında Tüzüğü'nün 23. maddesine aykırılık teşkil eden dava konusu iddia üzerinde Yargıtay'ın da denetimine imkân sağlayacak şekilde gerektiğinde konunun uzmanı bir

yine vakıf tarafından açılır. Vakıflar Genel Müdürlüğünün vakfı zarara uğratan kişilere doğrudan dava açma hakkı yoktur. Ancak Vakıflar Genel Müdürlüğü yapılan tebligata rağmen zarara uğratan yöneticiler aleyhine davayı açmayan vakıf organlarının görevden uzaklaştırılması için mahkemeye müracaat edebilir<sup>729</sup>.

## II. YÖNETİM ORGANININ İDARİ SORUMLUĞU

Vakıflar özel hukuk tüzel kişileri olmalarına rağmen vakıf yönetim organı idarî bir makam olan Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından denetlenmektedir (TMK. m. 111). Dolayısıyla vakıfların denetim makamı ile ilişkilerinde mevzuatta belirtilen görevleri zamanında yerine getirmesi idari bir sorumluluktur. Nitekim vakıfların yönetim organı her takvim yılının ilk üç ayı içinde vakfın bir önceki yıla ait malvarlığı durumunu ve çalışmalarını bir rapor hâlinde denetim makamına bildirir ve durumun uygun araçlarla yayımlanmasını sağlar (TMK. m. 114)<sup>730</sup>.

Tesciline karar verilen vakfın taşınmazlarının vakıf adına tescilini sağlamak vakıf yöneticilerinin sorumluluğundadır (VK. m. 12). Bunun gibi, vakıfların şube ve temsilcilik açmak için Vakıflar Genel Müdürlüğüne beyanda bulunmaları (VK. m. 5/III), nakdi yardımların yurt dışından alınması veya yurt dışına yapılmasının banka aracılığı ile olmasının sağlanması ve sonucunun Vakıflar Genel Müdürlüğüne bildirilmesi (VK. m. 25); iktisadî işletme ve şirket kurmak için Vakıflar Genel Müdürlüğüne bilgi verilmesi (VK. m. 26), muhasebe kayıtlarını denetim makamının belirlediği usul ve esaslara göre tutmaları (VK. m. 31) vakıf yönetim organının idari sorumluluğunu oluşturur. Ayrıca kanunda belirtilen (VK. m. 32) ve Vakıflar Yönetmeliğinde belirtilen tüm bilgi, belge ve beyanname verme, iç denetimi yapma görevleri de vakıf yönetim organının sorumluluğundadır.

## III. YÖNETİM ORGANININ CEZAÎ SORUMLUĞU

Vakıflar Kanunu'na göre cezai sorumluluğun müeyyidesi esasen para cezasıdır. Nitekim Vakıflar Genel Müdürlüğünce yapılan tebligata rağmen, Vakıflar Kanunu uyarınca istenen beyanname, bilgi ve belgeleri zamanında vermeyen, organların vakfiye

---

bilirkişiden rapor alınmak suretiyle gerekli araştırma yapılmadan eksik inceleme ile davanın kabulü doğru görülmemiştir.” (Sinerji ET. 11. 06.2024) .

<sup>729</sup> Tolu, s. 226.

<sup>730</sup> Akipek, / Akıntürk / Ateş, s. 691.

veya vakıf senedine aykırı olarak toplanmasına sebebiyet veren veya gerçeğe aykırı beyanda bulunan vakıf yönetimine Genel Müdürlükçe her bir eylem için beşyüz Türk Lirası idarî para cezası verilir. İdarî para cezalarına karşı tebliğ tarihinden itibaren onbeş gün içinde 5326 sayılı Kabahatler Kanunu hükümlerine göre kanun yoluna başvurulabilir (VK. m. 11)<sup>731</sup>. Vakıflar Genel Müdürlüğünce verilen idarî para cezasının muhatabı ilgili yönetici olup şahsi malvarlığından ödemekle yükümlüdür. İdari para cezaları vakıf bütçesinden ödenemez<sup>732</sup>.

Vakıflar Kanunu'na göre uygulanan cezai müeyyidelerden birisi de vakıf yönetim organının görevden alınmasıdır. Vakıf yöneticilerinden vakfın amacına ve yürürlükteki mevzuata uymayanlar ile vakfın amacı doğrultusunda faaliyette bulunmayan, mallarını ve gelirlerini amaçlarına uygun olarak kullanmayan, ağır ihmal ve kasıtlı fiilleriyle vakfı zarara uğratan, denetim makamınca tespit edilen noksanlık ve yanlışlıkları verilen süre içerisinde tamamlamayan, düzeltmeyen veya aykırı işlemlere devam eden, fiil ehliyetini kaybeden veya görevini sürekli olarak yapmasına engel teşkil edecek hastalığa veya maluliyete yakalanan vakıf yöneticileri, vakıflar meclisin vereceği karara dayalı olarak denetim makamının başvurusu üzerine vakfın yerleşim yeri asliye hukuk mahkemesince görevlerinden alınabilir (VK. m. 10/II)<sup>733</sup>. Daha önceden VK. m.10/II- bend f'de yer alan bu kanunun 11 inci maddesi uyarınca iki defa idarî para cezası alanlara ilişkin hüküm 6495 sayılı kanunun 48 maddesi ile yürürlükten kaldırılmıştır<sup>734</sup>.

Kural olarak vakıf yöneticileri mahkeme kararı olmaksızın görevlerinden uzaklaştırılamazlar (VK. m. 10/V). Ancak telafisi imkânsız sonuçlar doğurabilecek hallerde dava sonuçlanıncaya kadar Vakıflar Meclisi kararı üzerine Vakıflar Genel Müdürlüğü, vakıf yönetiminin geçici olarak görevden uzaklaştırılması ve kayyımca yönetilmesini ihtiyati tedbir olarak mahkemeden talep edilir (TMK. m. 427/I-4; VK. m. 10/II)<sup>735</sup>.

<sup>731</sup> Akipek, / Akıntürk / Ateş, s. 691; Baysal / Kural, s. 35.

<sup>732</sup> Baysal / Kural, s. 35.

<sup>733</sup> Akipek / Akıntürk / Ateş, s. 690; Korkusuz / Ergün, s. 101; Tolu, s. 151; Kurban, s. 118; Mülhak vakıf yöneticilerinin görevden alınması ile ilgili ayrıntılı bilgi için bkz. Doğan / Başpınar, s. 18 vd.

<sup>734</sup> RG. T. 02.08.2013, S. 28726.

<sup>735</sup> Akipek / Akıntürk / Ateş, s. 690.

Görevinden alınan vakıf yöneticileri vakıflar meclis üyesi olamaz ve beş yıl süreyle aynı vakfın yönetim ve denetim organında görev alamazlar. Ayrıca ağır ihmâl ve kasıtlı fiilleriyle vakfı zarara uğratan ve fiil ehliyetini kaybeden veya görevini sürekli olarak yapmasına engel teşkil edecek hastalığa veya maluliyete yakalandığı için görevinden alınan vakıf yöneticileri başka bir vakfın yöneticisi ise o görevinden de alınmış sayılır ve beş yıl süreyle hiçbir vakfın yönetim ve denetim organında görev alamazlar (VK. m. 10/III). Görüldüğü üzere burada görevden alma aynı zamanda bir ceza sonucunu doğurmakta ve hem görev yapılan vakıfta hem de diğer vakıflarda görev almak yasaklanmaktadır. Aynı zamanda vakıflar meclisinde üye olamamak cezaî bir hüküm mahiyetindedir<sup>736</sup>.

Vakıf yöneticilerinin davadan önce görevden ayrılmış olması görevden almaya ilişkin davanın sonuçlanmasına engel değildir. Çünkü bu dava sonucunda görevden almaya ilişkin iddiaların sabit olması halinde vakıf yöneticileri hakkında 5 yıl süreyle vakıf organlarında görev alma ve vakıflar meclisi üyesi olma yasakları uygulanır<sup>737</sup>.

3628 sayılı Mal Bildiriminde Bulunulması, Rüşvet ve Yolsuzluklarla Mücadele Kanunu ve ilgili Yönetmeliği kapsamında vakıfların yönetim organlarında görev alanların mal bildiriminde bulunmaları da gereklidir. Aksi halde 3628 sayılı Kanun'un 11, 12 ve 13. maddelerine göre hapis cezası, 14. maddesine göre malların zor alımına, 15. maddesine göre kamu hizmetlerinden yasaklanma cezası hükmedilir<sup>738</sup>.

5072 sayılı DVKİDK.'un 2. maddesinde belirtilen ilkelere aykırı hareket eden vakıf yöneticileri, eylemleri başka bir suç oluşturmadığı takdirde, üç aydan bir yıla kadar hapis

<sup>736</sup> **Akipek / Akıntürk / Ateş**, s. 690; **Korkusuz / Ergün**, s. 101; **Tolu**, s. 151; **Kurban**, s. 118.

<sup>737</sup> Yargıtay 8. HD. T. 29.06.2021, E. 2019/3280, K. 2021/5603, "Dava, kapatılan vakfın yöneticileri olan davalıların, vakfı zarara uğrattıkları, vakfı amacına uygun yönetmedikleri gerekçesi ile Vakıflar Kanunu 10. madde gereği görevden alınmaları istemine ilişkindir. Eldeki davada, dava tarihinden önce kapatılan vakfın yöneticilerinin görevleri kapatma ile sona erdiği, yani dava tarihi itibarı ile vakıftaki görevleri sona ermiş olduğundan bu hususta mahkemeden davalıların görevden alınmalarını istemekte davacı yanın hukuki yararının mevcut olmadığı, ancak görevden alınma için ileri sürülen sebeplerin varlığının sabit olması durumunda Vakıflar Kanunu'nun 10/4.maddesi kapsamında yöneticilerin aynı veya başka bir vakfın yönetim ve denetim organında görev alamayacakları yönünde hüküm kurmaya engel olmadığı da Kanunun açık düzenlemesi gereğidir. Bölge Adliye Mahkemesince yapılacak iş, görevden alma talebi yönünden hukuki yarar yokluğundan bu istem yönünden davanın usulden reddine, Vakıflar Kanunu'nun 10/4.maddesi kapsamında görevden almanın kanuni sonuçları hakkında hüküm kurulması gerektiğinden yanılıklı değerlendirmeye dayalı Bölge Adliye Mahkemesi kararının bozulması gerekmektedir." (Sinerji ET. 12.03.2024).

<sup>738</sup> **Baysal / Kural**, s. 35.

cezası ile cezalandırılır (5072 sayılı Kanun m.3). Ayrıca kişiler, kasten işlemiş oldukları suçtan dolayı hapis cezasına mahkûmiyetin kanuni sonucu olarak; vakıf, dernek, sendika, şirket, kooperatif ve siyasi parti tüzel kişiliklerinin yöneticisi veya denetçisi olmaktan, yoksun bırakılırlar (TCK. m. 53)<sup>739</sup>.

## § 14. YÖNETİM ORGANININ SONA ERMESİ

### I. YÖNETİCİNİN GÖREV SÜRESİNİN DOLMASI

Vakfın yönetim organındaki görevli kişilerin kanunla belirlenmiş bir görev süresi bulunmamaktadır. Vakfeden yönetim organındaki kişileri ömrü boyunca da görevlendirebilir. Ancak vakıf senedinde veya yönetmeliğinde yönetim organını teşkil eden kişiler için belli bir görev süresi belirlenebilir. Yönetim organındaki görevin belli bir süresi varsa bu sürenin dolması ile yönetim organındaki görev de sona erer. Bu görev süresi dolmadan vakfın bir başka organı tarafından yönetim organının görevden alınması mümkün değildir. Çünkü vakfın organları ancak mahkeme kararı ile görevden alınabilir (TMK. m. 112/II)<sup>740</sup>.

Vakfeden vakıf senedini yaparken yönetim organındaki kişilerin görev süresini serbestçe belirleyebilir. Bu süre bir yıl veya birkaç yıl olabileceği gibi ömür boyu da olabilir. Hatta belli makamlarda bulunan kişiler bu makamlarda bulundukları süre ile sınırlı olarak da vakfın yönetiminde görev yapabilirler. Meselâ bir vakıfta yönetim kurulu üyelerinden birisi o ildeki belediye başkanı ise belediye başkanlığı görevi sona erince yönetim kurulu görevi de son bulur. Kanunla veya kanunun verdiği yetkiyle kurulan vakıflardaki kamu görevlilerinin asıl görevlerinden ayrılmaları halinde vakıf yönetim organındaki görevleri de sona erer<sup>741</sup>.

<sup>739</sup> Baysal / Kural, s. 35.

<sup>740</sup> Tolu, s. 159; Yargıtay 18. HD. T. 23.12.2008, E. 2008/2701, K. 2008/13078, “Somut olayda, genel kurul toplantısının yapıldığı 10.04.2006 tarihî itibarıyla vakfın yönetim kurulunda görev alan üyelerin vakıf senedinin 20. maddesinde öngörülen 3 yıllık görev sürelerinin dolmadığı anlaşılmaktadır. Bu durum karşısında genel kurulun bu yönetimi değiştirmesine karar veremeyeceği gibi, mevcut yönetimin değiştirilmesi için haklı nedenlerin varlığı durumunda bile doğrudan değiştirme yetkilerinin olmadığı, bu yetki ve görevin yukarıda değinilen Türk Medenî Yasası'nın 112. maddesi hükmü gereğince mahkemeye ilişkin olduğu, eldeki davanın da bu nitelikte bulunmadığı gözetilerek vakıf genel kurulunun 10.04.2006 tarihli toplantısında vakıf yöneticilerinin görevinin sona ermesi ve yeni yönetim kurulunun seçilmesi konusundaki 5 numaralı bendinin usul ve yasaya aykırı olması nedeniyle iptaline karar verilmesi gerektiğinin düşünülmemesi doğru görülmüştür.” (Ayan / Ayan s. 219).

<sup>741</sup> Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarının Mülkî idare amirleri vakfın tabii başkanı olup, illerde belediye başkanı, defterdar, il millî eğitim müdürü, il sağlık müdürü, il tarım müdürü, il sosyal hizmetler ve çocuk esirgeme kurumu müdürü ve il müftüsü mütevelli heyeti oluştururlar (SYDTK. m.

Yönetim kurulu üyeliği belli bir süre ile sınırlı ise (5-10 yıl gibi) süresi dolan kişilerin tekrar seçilip seçilemeyeceği de vakıf senedine göre belirlenir. Ayrıca yönetim organını teşkil eden kişi ya da kişilerin görevi ölüm halinde de sona erer<sup>742</sup>. Vakıf ile yönetim organına üye kişiler arasındaki hukukî ilişkinin vekâlet sözleşmesi hükümlerine tâbi olmasının sonucu olarak yönetim organını oluşturan kişiler bu görevlerini her zaman istifa suretiyle TBK. m. 512 uyarınca sona erdirebilirler<sup>743</sup>.

## II. YÖNETİCİNİN DEĞİŞTİRİLMESİ İLE SONA ERMESİ

Vakıf senedinde yönetim organı üyelerinin hangi hallerde değişeceğine dair hükümler de konulmuş olabilir. Meselâ vakfeden vakfın yöneticisinin vakfın merkezinin bulunduğu ilin sınırlarında ikamet etmesini veya yöneticinin evli olmasını şart koşabilir. Bu durumlarda ikametini değiştiren veya boşanan yöneticinin değişmesi sonucu da yönetim organındaki görevin sona ermesine yol açar<sup>744</sup>.

Vakfeden vakıf senedine koyacağı hükümler ile doğrudan kendisi veya yönetim organını seçen diğer bir karar organına sebep göstermeden yöneticinin değiştirilmesini dolayısıyla görevine son verme yetkisini de vermesi mümkündür<sup>745</sup>. Özellikle vakfın yöneticisi ile onu seçen organın farklı olduğu durumlarda seçim yapan organın seçimin yapıldığı toplantısı mahkemece iptal edilince o toplantıda seçilen yöneticinin görevi de mahkemenin iptal kararının kesinleştiği tarihte sona erer. Çünkü vakfın organlarının kararları mahkemece iptal edilinceye kadar geçerli olmaya devam ederler<sup>746</sup>. Vakfeden

7/II). Bu kişilerin görevlerinin tayin, yeniden seçilmeme veya emeklilik gibi sebeplerle sona ermesi halinde vakfın mütevelli heyetindeki görevleri de sona erer.

<sup>742</sup> **Yılmaz**, s. 71.

<sup>743</sup> **Demirsatan**, s. 113; **Yılmaz**, s. 71.

<sup>744</sup> Vakıflarda asıl olan vakfedenin iradesi olup yönetim organının değiştirilmesinde de vakıf senedi bağlayıcıdır. **Baysal / Ersel**, s. 37.

<sup>745</sup> **İşeri**, Vakıf, s. 187.

<sup>746</sup> Yargıtay 18.HD. T. 03.10.2005, E. 2005/7357, K. 2005/8534, “Oysa; kurul kararları -yok veya mutlak butlanla hükümsüz sayıldığı durumlar dışında- yöntemince iptal edilip ortadan kaldırılmış olmadıkça geçerlidir. Somut olayda, vakıf adına dava açan vekile vekaletnameyi veren Selim E. ve Tahsin Y. vakfın 25.08.2001 tarihli olağanüstü kurucular kurulu toplantısında yönetici olarak seçilmişlerdir. Söz konusu toplantı ve bu toplantıda alınan kararlar ile yapılan yönetici seçimi ... Mahkemesinin ... kararı ile iptal edilmiş, bu karar ... kesinleşmiştir. Temyize konu alacak davası ise 13.05.2002 tarihinde açılmış olup bu tarihte vakfın 25.08.2001 tarihli olağanüstü kurucular kurulu toplantısı ve bu toplantıda alınan kararlar ile yapılan yönetici seçimi iptal edilmediğine göre hukuken geçerliliğini koruduğundan bu toplantıda seçilen yöneticilerin vakfı temsil etme ehliyetleri bulunduğundan, mahkemece açılan davaya devamla tarafların göstereceği deliller toplanıp hasıl olacak sonuca göre bir karar verilmesi gerekirken yerinde görülmeyen gerekçelerle davanın reddi doğru görülmemiştir”. (Sinerji ET. 16.02. 2024).

vakıf senedine koyacağı bir hükümle yöneticileri istediği gibi değiştirebilmesi gerekir. Çünkü vakıf senedini hazırlayan da vakfeden olup onun iradesi bağlayıcıdır<sup>747</sup>.

Vakfın yönetim organına seçilen kişi bir başka tüzel kişinin temsilcisi olarak bu göreve gelmiş olabilir. Yani vakfın yönetim kurulu arasında bir tüzel kişiye de yer verilerek vakfın yönetiminde o tüzel kişi bir üye ile temsil edilebilir. Bu durumda yönetim organındaki tüzel kişinin kendi temsilcisini değiştirmesi mümkündür. Mesela çalıştırılanlara veya işçilere yardım vakıflarında vakfın yönetimindeki kurucu şirketi temsil eden kişi aynı şirket tarafından değiştirilebilir. Yine vakfın yönetim organının tamamını teşkil eden bir tüzel kişinin yönetim organının ilgili tüzel kişi tarafından tamamen değiştirilmesi halinde bu kişilerin vakfın yönetim organındaki görevleri de son bulur. Vakfın yönetimindeki tüzel kişiliğin sona ermesi halinde o tüzel kişiyi temsil eden kişinin yönetim organındaki görevi de sona erer<sup>748</sup>.

### III. VAKFIN SONA ERMESİ İLE YÖNETİMİN SONA ERMESİ

Vakfın bir organı olan yönetim organının varlığı da vakfın varlığına bağlıdır. Herhangi bir sebeple vakfın sona ermesi yönetim organının da görevinin sona ermesine yol açar<sup>749</sup>.

Vakfın kuruluşundan sonra amacının gerçekleşmesi imkânsız hâle geldiği ve değiştirilmesine de imkân bulunmadığı takdirde vakıf kendiliğinden sona erer ve mahkeme kararıyla sicilden silinir (TMK. m. 116/I). Bunun için vakfın amacının objektif ve subjektif yönden imkânsız olması gerekir<sup>750</sup>. Vakfın amacının gerçekleşmesinin imkânsız olduğu haller amacın gerçekleşmesinin sonradan imkânsız veya anlamsız bir hale gelmesi, vakıftan yararlananların hepsinin ölmesi veya yararlanma şartlarını kaybetmiş olması, amacın tamamen gerçekleşmiş olması, vakfın mallarının tamamını

<sup>747</sup> İşeri, Vakıf, s. 187; Akbulut, s. 60.

<sup>748</sup> İşeri, Vakıf, s. 149.

<sup>749</sup> Yargıtay 8. HD. T. 10.02.2020, E. 2018/14331, K. 2020/1076. “Davalıların ... Kanunu 10. maddesi gereğince görevden alınmalarına ilişkin temyiz itirazlarına gelince; davaya konu ... Vakfı 667 sayılı KHK ile kapatıldığına göre, davalıların vakıf yönetim kurulu üyeliği görevlerinden alınmalarına ilişkin talebin konusu kalmamıştır. Buna göre, Bölge Adliye Mahkemesince davacı vekilinin de istinaf başvurusunun esastan reddine karar verilmesi gerekirken, davalıların görevleri devam ediyormuşçasına görevden alınmalarına karar verilmesi doğru görülmemiştir.” (Sinerji ET. 19.02. 2024).

<sup>750</sup> Altaş, Hüseyin, Türkiye’de 1926-1967 Dönemi Arasında Vakıf Sistemi, Cumhuriyetin 80. Yılında Uluslararası Vakıf Sempozyumu, Ankara 2004, s. 97.

kaybetmesi veya aciz haline düşmesidir<sup>751</sup>. Bir kişinin kendi soyundan gelen kişilerin eğitimi için vakıf kurduğunda kurucunun soyundan gelen kimselerin kalmaması objektif imkansızlıktır. Aynı vakfın çeşitli nedenlerle mal varlığının azalması veya yok olması hali ise subjektif imkansızlıktır<sup>752</sup>. Vakfın amacının imkânsız olması ve aynı zamanda amacın değiştirilmesinin de mümkün olmaması gerekir<sup>753</sup>. Fakat amacın tamamen gerçekleşmesi halinde yapılacak işlemlere ilişkin vakıf senedinde bir hüküm varsa vakıf senedindeki hükümlere göre işlem yapılır<sup>754</sup>. Vakfın amacı imkânsız ise yönetim organının da imkânsız bir amacı gerçekleştirmesi beklenemez.

Yasak amaç güttüğü veya yasak faaliyetlerde bulunduğu sonradan anlaşılan veya amacı sonradan yasaklanan vakfın amacının değiştirilmesine imkân bulunmazsa vakıf, denetim makamı olan Vakıflar Genel Müdürlüğü ya da cumhuriyet savcısının başvurusu üzerine duruşma yapılarak dağıtılır (TMK. m. 116/II). Vakfın amacının imkânsız veya yasak hale gelmesi vakfın sona ermesine yol açar<sup>755</sup>. Nitekim cumhuriyetin Anayasa ile belirlenen niteliklerine ve Anayasanın temel ilkelerine, hukuka, ahlâka, millî birliğe ve millî menfaatlere aykırı veya belli bir ırk ya da cemaat mensuplarını desteklemek amacıyla vakıf kurulamaz (TMK. m. 101/III). Ancak başlangıçta kanuna uygun olarak kurulan bir vakfın amaçlarının bu yasak amaçlara dönüşmesi halinde vakıf tüzel kişiliği sona erer<sup>756</sup>. Bu durumda vakfın yönetim organının da görevi son bulur.

Vakfın yönetim organı veya Vakıflar Genel Müdürlüğü vakfın amacının gerçekleşmesinin sonradan imkânsız hale geldiği kanısına varırsa dilekçe ile mahkemeye başvurarak durumun mahkeme siciline tescilini ister. Mahkeme, gereğine göre Genel Müdürlüğün veya vakfın yönetim organının yazılı düşüncesini alarak vakfın dağılması ve tasfiye kurulu oluşumu istemini karara bağlar ve mahkeme dağılma kararını sicile tescil eder. Sona eren vakfın kişiliği, ehliyeti tasfiye amacıyla sınırlı olmak üzere tasfiye sırasında da devam eder (TMK. m. 52, VY. m. 19)<sup>757</sup>. Mahkemenin tasfiye kurulu olarak

<sup>751</sup> **İşeri**, Vakıf, s. 217 vd.; **Kurban**, s. 118; **Altaş**, s. 97; Vakfın esaslı unsuru olan amacı gerçekleştirecek mal ve hakların kalmaması halinde amacın değiştirilmesi yoluna gidilemeyeceği yönünde **Em**, s. 32.

<sup>752</sup> **Aydos**, Oğuz Sadık, Vakfın Sona Ermesi, İNÜHFD, C. 4, S. 1, 2013, s. 134; **Güneri**, s. 168.

<sup>753</sup> **Aydos**, s. 134; **Kurban**, s. 118.

<sup>754</sup> **Güneri**, s. 168.

<sup>755</sup> **Güneri**, s. 166; **Altaş**, s. 97.

<sup>756</sup> **Kurban**, s. 119.

<sup>757</sup> **Em**, s. 33.

yönetim kurulunu belirlemesi halinde yönetim organının görevi tasfiye sonunda sona erer. Mahkemenin başka bir tasfiye kurulu ataması halinde ise yönetim kurulunun görevi tasfiye kurulunun atandığı anda sona erer. Çünkü mahkeme yasak amacın ortaya çıkmasına neden olan yönetim organının tasfiye kurulunda görev almasını uygun bulmayabilir.

Kurulan bir vakıf tescil edildikten sonra vakıf yönetim organı da görevine başlar. Vakfın kuruluşuna Vakıflar Genel Müdürlüğü, ilgililer (TMK. m. 103/II; VY. m. 8/II), mirasçılar ve vakfedenin alacaklıları itiraz edebilir (TMK. m. 108, VY. m. 6/III). Bu durumda eğer vakfın itiraz üzerine varlığı sona ererse vakfın yönetim organının da görevi son bulmuş olur<sup>758</sup>.

Vakfın en önemli unsuru malvarlığı olduğu için vakfın malvarlığının amacını gerçekleştirmeye yetecek miktarda olması gerekir. Eğer vakfın malvarlığı amacını gerçekleştirmeye yetmez ve amacın değiştirilmesi de mümkün olmaz ise vakıf sona erer. Aynı zamanda vakfın giderlerinin karşılanması veya borçların ödenmesi mümkün olmaz ise vakıf aciz haline de gelebilir. Mesela vakfın binalarının yangın, deprem gibi bir felaket sonucu büyük zarara uğraması veya yok olması halinde yenilenmesi mümkün olmaz ise vakfın amacını gerçekleştirmesi imkânsız hale gelir.<sup>759</sup> Bu durumlarda vakıf sona ereceğinden yönetim organının görevi de son bulur.

Vakıf senedinde vakfın belli bir süre sonunda sona ermesi öngörülmüş olabilir. Vakfın gerçekleşecek bozucu yenilik doğuran bir şart halinde sona ermesi de senette yer alabilir. Bu durumlarda sürenin dolması veya şartın gerçekleşmesi ile vakıf sona erer. Aynı şekilde yönetim organının da gerçekleşecek bir şart ile görevinin sona ermesi vakıf senedinde belirtilebilir<sup>760</sup>. Meselâ çalıştırılanlara ve işçilere yardım vakıflarında vakfi kuran şirketin sona ermesi halinde vakfın da sona ereceği bozucu bir şart olarak vakıf senedine konulabilir<sup>761</sup>. Bu hallerde de yönetim organının görevi sürenin dolması veya bozucu yenilik şartın gerçekleşmesi ile sona erer.

<sup>758</sup> **Hatemi**, Vakıf Muamelesi, s. 233; **Dural / Ögüz**, s. 381, **Polat**, s. 114; **Kavak**, s. 1650.

<sup>759</sup> **İşeri**, Vakıf, s. 218; **Güneri**, s. 169.

<sup>760</sup> **İşeri**, Vakıf, s. 222; **Özsunay**, s. 459; **Güneri**, s. 170; **Aydos**, s. 135. Vakfedenin belirli bir süre sonunda vakfın sona ereceğine dair vakıf senedine hüküm koyamayacağına dair görüş için bkz. **Em**, s. 32.

<sup>761</sup> **İşeri**, Vakıf, s. 222; **Özsunay**, s. 459; **Aydos**, s. 135.

Tüm bu hallerde vakfın sona ermesi için mahkemenin karar vermesi gerekir. Mahkeme kararının sona ermeye ilişkin kısmı tespit hükmünde, sicilden silinmeye ilişkin kısmı ise inşâî nitelik taşır<sup>762</sup>.

Vakfın tüzel kişiliği doğrudan bir kanun hükmü ile sona erdirilebilir. Bu yapılırken vakfın tasfiyesi de kanunla düzenlenebilir. Nitekim 3388 sayılı Türk Silahlı Kuvvetlerini Güçlendirme Vakfı Kanun<sup>763</sup> ile kurulurken bazı vakıflar sona ermiştir. Kara, deniz ve hava kuvvetlerini güçlendirme vakıflarının taşınır ve taşınmaz malları, nakit mevcudu, her türlü hakları, alacak ve borçları herhangi bir karara gerek kalmaksızın 3388 sayılı kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren üç ay içinde Türk Silahlı Kuvvetlerini Güçlendirme Vakfına intikal eder. Üç aylık sürede işlemlerin yapılmaması halinde, sürenin hitamında, devir, teslim ve terkin işlemleri kanunen yapılmış sayılmıştır. Devir işlemlerinin tamamlandığı tarihte ve herhalde üç aylık sürenin hitamında, Kara, Deniz ve Hava Kuvvetlerini Güçlendirme Vakıflarının hükmi şahsiyeti sona ermiştir (TSKGVK. Geçici m.1/I-II). Burada kanun ile vakıf tüzel kişiliği sona erdiğinden buna bağlı olarak yönetim organındaki kişilerinde görevi sona ermiştir. Daha sonra 3388 sayılı Kanuna 2/A maddesi eklenerek vakfın mütevelli heyeti ve yönetim organlarının üye yapısı değişikliği yapılarak önceki üyelerin görevi sona ermiştir<sup>764</sup>.

#### IV. MAHKEME KARARI İLE GÖREVİN SONA ERMESİ

##### A. MAHKEME KARARI İLE GÖREVDEN ALINMA VE UZAKLAŞTIRMA

Vakfın yönetim organı, yapılan işlemlerdeki hukuka aykırılık hallerinin ağırlığı dikkate alınarak görevden alınabilir veya geçici olarak görevden uzaklaştırılabilir. Mahkeme, denetim makamının başvurusu üzerine, duruşma yaparak yöneticileri görevden alabilir ve vakıf senedinde başka bir hüküm yoksa yenisini seçebilir (TMK. m. 112/II)<sup>765</sup>.

<sup>762</sup> Aydos, s. 135.

<sup>763</sup> RG. T. 25.06.1987, S. 19498.

<sup>764</sup> Bkz. Değişiklik için 3388 Sayılı Kanuna Ek Ve Değişiklik Getiren Mevzuat Listesi 20.11.2017 tarih ve 696 S.lı KHK. m. 65 md.; Aynen kabul 01.02.2018 tarih ve 7079 sayılı kanun m. 60; Değişik: 24.10.2018 T ve 7149 S.lı kanun m. 1. <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.3388.pdf> (ET. 29.04.2024).

<sup>765</sup> Özsunay, s. 447; Oğuzman / Seliçi / Oktay-Özdemir, s. 451; Avcı, Mehmet Özgür, Vakıf Yöneticilerinin Görevden Alınması, MÜHFHAD. C. 13, S. 3-4, s. 182.

Hangi hallerin görevden alma ve uzaklaştırmayı gerektirdiği VK. m. 10'da ayrıntılı olarak belirtilmiştir. Vakıflar Kanunu'na göre vakıf yöneticileri vakfın amacına ve yürürlükteki mevzuata uymak zorundadır. Belirtilen bu zorunluluğa uymayanlar ile vakfın amacı doğrultusunda faaliyette bulunmayan, vakfın mallarını ve gelirlerini amaçlarına uygun olarak kullanmayan, ağır ihmal ve kasıtlı fiilleriyle vakfı zarara uğratan, denetim makamınca tespit edilen noksanlık ve yanlışlıkları verilen süre içerisinde tamamlamayan, düzeltmeyen ve medenî hakları kullanma ehliyetini kaybeden veya görevini sürekli olarak yapmasına engel teşkil edecek hastalığa veya maluliyete yakalanan vakıf yöneticileri, vakıflar meclisin vereceği karara dayalı olarak Vakıflar Genel Müdürlüğünün başvurusu üzerine vakfın yerleşim yeri asliye hukuk mahkemesince görevlerinden alınabilir (VK. m. 10)<sup>766</sup>.

Telafisi imkânsız sonuçlar doğurabilecek hallerde dava sonuçlanıncaya kadar, vakıflar meclisi kararı üzerine denetim makamınca, vakıf yönetiminin geçici olarak görevden uzaklaştırılması ve kayyımca yönetilmesi ihtiyati tedbir olarak mahkemeden talep edilir (VK. m. 10/II). VK. m. 10'daki bu düzenleme ile vakıf yöneticilerinin sürekli veya geçici olarak görevden alınmasında öncelikle vakıflar meclisinin kararı ve denetim makamının başvurusu ön şarttır<sup>767</sup>. Aynı zamanda görevden almak için mutlaka mahkeme kararı gerekir. Ayrıca mahkeme, karar vermeden önce duruşma yapmak zorundadır (TMK. 112/II). Mahkeme bu davada tüm delilleri toplamalı olayın özelliğine uygun bilirkişi kurulu oluşturup inceleme de yaptırmak zorundadır<sup>768</sup>. Görevden alma ve

<sup>766</sup> **Akıpek / Akıntürk / Ateş**, s. 690; **Tolu**, s. 151; **Oğuzman / Seliçi / Oktay-Özdemir**, s. 455; **Doğan / Başpınar**, s. 18.

<sup>767</sup> **Tolu**, s. 153; **Oğuzman / Seliçi / Oktay-Özdemir**, s. 455; Yargıtay 18.HD. T. 13.10.2011, E. 2011/8007, K. 2011/10048, "Mahkemece, yukarıda sözü edilen ve davanın devamı sırasında yürürlüğe giren 5737 sayılı Vakıflar Yasası'nın 10. maddesi gereğince, öncelikle görevden alınması istenilen vakıf yöneticileri hakkında bir ön şart olarak gerekli görülen Vakıflar Meclisi'nce verilmiş bir karar olmadığı dikkate alınarak, davanın reddine karar verilmesi gerekirken, yazılı gerekçeyle kabulü doğru bulunmamıştır." (Sinerji ET. 01.03. 2024).

<sup>768</sup> **Oğuzman / Seliçi / Oktay-Özdemir**, s. 455; **Tolu**, s. 153; Yargıtay 18.HD. T. 13.02.2006, E. 2006/485, K. 2006/887, "Görevden alınmaları istenen davalı vakıf yöneticilerinin hangi tarihte göreve başladıkları, vakfın yaptırdığı inşaatlar ile ağaçlandırma konusunda alınan kararlara iştirak edip etmedikleri tespit edilmeden, ..Davalıların savunmalarında ileri sürdükleri, davanın dayanağını teşkil eden Vakıflar Genel Müdürlüğü Teftiş Kurulu Başkanlığınca hazırlanan rapora yaptıkları itiraz üzerine dava konuları hakkında davacı tarafından yeniden inceleme yapıp yapılmadığı araştırılmadan ve yapılmış ise bu konuda düzenlenen rapor getirtilip, incelenip, değerlendirilmeden, Mahkemece; davalıların görevden alınmalarına sebep olarak gösterilen konular hakkında bir inşaat mühendisi bir orman mühendisi ve bir de hukukçudan oluşacak bilirkişi heyetinin, mahallinde de inceleme yaparak hazırlayacağı rapor aldırılmadan, Yetersiz araştırma ve inceleme sonucu konunun

uzaklaştırmalarda dava hem vakfa hem de yöneticiye karşı birlikte yöneltilmesi gerekir<sup>769</sup>. Tüm bu hallerde vakfın yönetim organının görevi mahkeme kararı ile sona erer veya kesin karara kadar geçici olarak vakfın yönetim organı görevden uzaklaştırılmış olur.

## B. MAHKÛMİYET İLE GÖREVDEN ALINMA

Vakıflar Kanunu'nda sayılan çeşitli suçlardan mahkûm olan kişilerin vakıfların yönetiminde görev alamayacakları belirtilmiştir (VK. m. 9). Başlangıçta bu suçlardan mahkûm olmadığı halde görev esnasında bu suçlardan mahkûm olanların da görevi sona erer<sup>770</sup>. Mahkûmiyet halinde görevden alma halinde yine bir mahkeme kararı gerekmektedir (TMK. m. 112/II, VK. m. 10/II). Karar veren mahkeme asliye hukuk mahkemesi olabileceği gibi ceza mahkemesi de olabilir. Bir kimse, kasten işlemiş olduğu suçtan dolayı hapis cezasına mahkûmiyetinin sonucu olarak vakıf, dernek tüzel kişiliklerinin yöneticisi veya denetçisi olmaktan yoksun bırakılır (TCK. m. 53/I-d). VK. 9. maddesinde belirtilen suçlardan mahkûm olan kişiler hakkında mahkûmiyet kararı veren ceza mahkemesi bu mahkûmiyetin sonucu olarak TCK. m. 53/I-d maddesine göre kişinin vakfın yöneticisi veya denetçisi olmasını da yasaklar. Bu durumda kişi, işlemiş

---

uzmanı olmayan bilirkişinin görüşünün esas alınması suretiyle davanın kabulü yönünde hüküm kurulması, doğru görülmemiştir". (Sinerji ET. 06.03.2024).

<sup>769</sup> **Avcı**, Görev, s. 191; **Doğan / Başpınar**, s. 19; Yargıtay HGK. T. 26.03.2003, E. 2003/18-173, K. 2003/191, "Uygulamada, vakıf yöneticilerinin görevden alınması veya işten uzaklaştırılması davaları, Vakıflar Genel müdürlüğü tarafından genellikle (somut olayın aksine) salt vakıf tüzel kişiliği aleyhine açılmakta, azli istenilen kişiler dava dışı tutulmaktadır. Böyle bir durumda, yönetimden uzaklaştırılması istenilen kişilerin davada kendilerini savunabilmelerine olanak sağlanması açısından bunların da davada taraf olarak yer almaları ilkesi yargısal uygulamada kabul edilmiş olup, öteden beri benimsenen bu ilke yerleşmiş bulunmaktadır (YHGK.nun 22.03.2000 gün ve 2000/18-200-2000/190 sayılı kararı). Bu bağlamda, Yargıtay İçtihadı Birleştirme Genel kurulunun 4.3.1959 gün ve 1959/3-18 sayılı kararında özetle "vakıf aleyhine açılacak davalarda husumetin, mütevellî (vakfi yönetenler) ile vakıflar İdaresine birlikte yöneltilmesi zorunludur" denilmektedir. Vakıflar Genel Müdürlüğüne, bir vakfın yöneticisinin görevden alınması veya uzaklaştırılması istemiyle salt vakıf tüzel kişiliği aleyhine açılmış olan davada, azli istenilen kişinin de taraf olarak yer almasının sağlanması, bu kişinin davada kendisini savunma hakkını kullanabilmesi ve varsa kanıtlarını mahkemeye sunma olanağını elde edebilmesi açısından davanın özüne de uygun düşen doğru bir yaklaşım olacaktır. İşte bunun tersi olan durumda (yani dava salt görevden azli istenilen kişi aleyhine açıldığında) da dava konusu (subjektif) hakkın özüne ilişkin olan bu maddi hukuk olgusu aynen kabul edilmeli ve yöneticisi tarafından zarara uğratıldığı ileri sürülen vakıf tüzel kişiliğinin de davada taraf olarak yer alması sağlanmalıdır. Bu kısa açıklamadan çıkan sonuç şudur: Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından bir vakfın yöneticilerinin görevden azli için açılan davada husumet, vakıf tüzel kişiliği ile görevden azli istenilen kişilere birlikte yöneltilmelidir. Eğer dava, bunlardan salt birine karşı (örneğin salt vakıf tüzel kişiliği ya da azli istenilen kişiler aleyhine) açılmış ise, diğerinin de davada taraf olarak yer almasının sağlanması yoluna gidilmelidir. (Sinerji ET. 07.03.2024).

<sup>770</sup> Bkz. § 8. III. D. 2. vakfın yönetiminde görev alamayacaklar, görevden alınan vakıf yöneticileri konu başlığındaki açıklamaya.

bulunduğu suç dolayısıyla mahkûm olduğu hapis cezasının infazı tamamlanıncaya kadar vakıf yöneticisi ve denetçisi olmaya ilişkin hakları kullanamaz (TCK. m. 53/II). Vakıf yönetim organının yönetici sıfatı ile sahip olduğu hak ve yetkilerden birinin kötüye kullanılması suretiyle işlenen suçlar dolayısıyla hapis cezasına mahkûmiyet halinde, cezanın infazından sonra işlemek üzere, hükmolunan cezanın yarısından bir katına kadar vakıf yöneticisi olma hak ve yetkisinin kullanılmasının yasaklanmasına karar verilir. Vakıf yöneticisi olmaya ilişkin hak ve yetkilerden birinin kötüye kullanılması suretiyle işlenen suçlar dolayısıyla sadece adlî para cezasına mahkûmiyet halinde, hükümde belirtilen gün sayısının yarısından bir katına kadar bu hak ve yetkinin kullanılmasının yasaklanmasına karar verilir. Hükümün kesinleşmesiyle icraya konan yasaklama ile ilgili süre, adlî para cezasının tamamen infazından itibaren işlemeye başlar (TCK. m. 53/V)<sup>771</sup>.

5072 sayılı Dernek ve Vakıfların Kamu Kurum ve Kuruluşları ile İlişkilerine Dair Kanun m. 2’de belirtilen ilkelere aykırı hareket eden kamu görevlileri ile dernek ve vakıf yöneticileri, eylemleri başka bir suç oluşturmadığı takdirde, üç aydan bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Ayrıca dernek ve vakıf yöneticileri hakkında görevden alma işlemi de uygulanır<sup>772</sup>.

### C. İDARİ PARA CEZASI NEDENİYLE GÖREVDEN ALINMA

Vakıflar Genel Müdürlüğünce yapılan tebligata rağmen, bu Kanun uyarınca istenen beyanname, bilgi ve belgeleri zamanında vermeyen, organların vakfiye veya vakıf senedine aykırı olarak toplanmasına sebebiyet veren veya gerçeğe aykırı beyanda bulunan vakıf yönetimine Vakıflar Genel Müdürlüğünce her bir eylem için beşyüz Türk Lirası idarî para cezası verilir (VK. m. 11)<sup>773</sup>.

<sup>771</sup> TCK. m.53 hakkında açıklama ve Yargıtay uygulaması hakkında **Yurtcan**, Erdener, Yargıtay Kararları Işığında Türk Ceza Kanunu (Genel Hükümler) C. 2, Ankara 2015, s. 387 vd.

<sup>772</sup> Baysal / **Kural**, s. 34.

<sup>773</sup> Yargıtay 18. HD. T. 18.01.2011, E. 2010/11876, K. 2011/234, “Dava, müfettiş tarafından istenilen belge, kayıt ve defterleri göndermekten veya talep edilen bilgileri vermekten kaçınan vakıf idarecilerinin görevden alınmalarına ilişkin olup, dava açıldıktan sonra 27.02.2008 tarihinde yürürlüğe giren 5737 sayılı Vakıflar Yasası’nın 11. maddesi, genel müdürlükçe yapılan tebligata rağmen bu yasa uyarınca istenen beyanname, bilgi ve belgeleri zamanında vermeyen vakıf yönetimine her bir eylem için beşyüz Türk Lirası idari para cezası verileceği, 10. maddesinin birinci fıkrasının (f) bendinde ise 11. madde uyarınca iki defa idari para cezası alan vakıf yöneticilerinin mahkemece görevden alınabileceği hükmüne bağlanmıştır. Mahkemece yukarıda sözü edilen ve davanın devamı sırasında yürürlüğe giren 5737 Sayılı Vakıflar Yasasının 10. maddesi gereğince öncelikle görevden alınması istenilen vakıf yöneticileri hakkında idari işlem uygulanacağından davanın reddine karar

Vakıflar Kanunu m. 10/II-d'ye göre denetim makamınca tespit edilen noksanlık ve yanlışlıkları verilen süre içerisinde tamamlamayan, düzeltmeyen veya aykırı işlemlere devam eden yöneticiler hakkında doğrudan görevden alma işlemi uygulanır. Buna karşılık VK. m. 11'e göre yapılan tebligata rağmen bu Kanun uyarınca istenen beyanname, bilgi ve belgeleri zamanında vermeyenler hakkında ise idari para cezası işlemi uygulanmaktadır<sup>774</sup>.

Vakıflar Kanunu'nda yer alan kanunun 11. maddesi uyarınca iki defa idari para cezası alan, vakıf yöneticileri hakkındaki (m. 10/II-f) hükmü 6495 sayılı kanunun 48. maddesi ile yürürlükten kaldırılmıştır<sup>775</sup>. Artık denetim makamının iki defa idari para cezası verdiği vakıf yöneticileri hakkında görevden alma hükümlerinin uygulanma imkânı kalmamıştır.

---

verilmesi gerekirken, yöneticilerin görevden alınmalarına karar verilmesi doğru görülmemiştir.” (Sinerji ET. 17.03.2024).

<sup>774</sup> Oğuzman / Seliçi / Oktay-Özdemir, s. 463; Baysal / Kural, s. 34.

<sup>775</sup> RG. T. 02.08.2013, S. 28726.

## SONUÇ

Mal topluluğu olan vakfın yönetim organının bulunması zorunludur. Vakfın örgütüne yönetim organının yanında varsa müdür ve bunların yardımcıları ile çeşitli kurullar da dahildir. Vakfın örgütü, vakıf senedinin yanı sıra bu senede göre çıkarılacak bir yönetmelikle de belirlenebilir. Yönetmelik doğrudan vakfın kurucusu tarafından düzenlenebileceği gibi, vakfın yetkili bir organı tarafından da düzenlenebilir. Bu bakımdan yönetmeliğin şekline ilişkin hususlarda vakıf senedindeki şekil kuralları uygulanmaz. Bunun sonucu olarak yönetmeliğin değiştirilmesi, vakıf senedinin değiştirilmesi sonucunu doğurmaz. Diğer bir ifade ile yönetmeliğin geçerli olması için resmî şekil aramak özel hukuk tüzel kişisi olan vakıflar açısından bir zorunluluk değildir. Ancak vakfa ait yönetmeliğin hangi hükümleri içerdiği, yürürlüğe giriş tarihinin ne olduğu gibi muhtemel ihtilafların önlenmesi açısından bu yönetmeliğin denetleme makamı olan Vakıflar Genel Müdürlüğü'ne ibrazı şart koşulabilir.

Vakıflar Kanunu'na göre hırsızlık, zimmet gibi suçlardan mahkûm olanlar sürekli olarak hiçbir vakfın yöneticisi olamazlar (VK. m.9/I). Ancak bu hüküm Adli Sicil Kanunu ile uyumlu hale getirilmelidir. Adli Sicil Kanunu'na göre ise sürekli hak yoksunluğuna yol açan bir cezanın infazından itibaren üç yıl geçmesi halinde yasak hakların geri verilmesi mümkündür (ASK. m. 13). Vakıflar Kanunu m.9/I hükmünde belirtilen cezalarda ise mahkumiyetin sonucu olarak vakıf yöneticisi olmak sürekli olarak yasaklanmıştır. Bu iki hüküm birlikte değerlendirildiğinde vakıf yöneticisi olmayı engelleyen mahrumiyetin sonuçlarından kurtulmak için mahkûm olan kişiler cezalarının infazından itibaren 3 yıl geçtikten sonra yasak hakların geri verilmesi yoluyla haklarını geri alabilirler. Yasak hakların geri verilmesine ilişkin düzenlemeye göre VK. m. 9/I'deki suçlardan mahkûm olan kişilerin de vakıf yöneticisi olması mümkündür. Mesela hırsızlık suçunu işleyen bir kişiye verilen ceza 1 yıl ise mahkûm olan kişi, cezasını çektikten 3 yıl sonra olmak üzere toplam 4 yıl sonra tekrar vakıf yöneticisi olabilir. Vakıflar Kanunun 9. maddesinin amacı topluma yaptığı hizmetin önemi nedeniyle vakıfların dürüst kişilerce yönetilmesini sağlamak olup bu amaca aykırı davranan kişileri sürekli olarak vakıf yöneticiliğinden uzak tutmaktır. Ancak ifade edildiği üzere uygulamada bu amaç gerçekleşmeyebilir. Bu sebeple vakıflar kanununun amacının gerçekleşebilmesi için yasak hakların geri verilmesine ilişkin düzenleme ile vakıflar kanunu uygulaması birbirinden ayrı tutulabilir. Bunun yerine Vakıflar Kanunu m.9'daki suçlar için 20 yıl

hatta 30 yıl gibi daha uzun sürelerle vakıf yöneticisi olmayı yasaklayan hükümler de getirilebilir. Elbette yapılacak bu düzenlemelerin her biri kanun değişikliğini gerektirmektedir.

Mahkeme kararı ile görevden alınan vakıf yöneticilerine beş yıl süre ile yönetim ve denetim organında görev alma yasağı getirilmiş bulunmaktadır. Ancak VK.'nın bu hükmünden görevden alınan kişilerin vakfın karar organında da görev alıp alamayacakları tam olarak anlaşılmamaktadır. Özellikle yönetim ve karar organlarının birbirinden farklı olduğu vakıflarda yönetim organındaki (kurulundaki) görevinden alınan yöneticinin karar organında (kurulunda) görev alması ihtimali bulunmaktadır. Görevden alınan vakıf yöneticilerinin vakfın diğer organlarında da görev alamaması gerekir. Vakıf yöneticisi, vakıf senedi, 4721 sayılı Türk Medenî Kanunu ve Vakıflar Kanunu'na göre vakfı yönetmeye ve temsile yetkili kişi veya yetkili organlarda görev alan kişiler olarak tanımlanmıştır (VK. m. 3). Burada vakfı yönetmeye ve temsile yetkili kişi vakıf yönetim organında görev alan kişiyi belirtmektedir. Ancak devamındaki veya yetkili organlarda görev alan kişiler ifadesi ise vakfın tüm diğer yetkili organlarındaki kişileri ifade etmektedir. Vakıfta bulunabilecek diğer yetkili organlar vakıf senedine göre mütevelli heyeti, karar organı, genel kurul, denetim kurulu, istişare kurulu gibi kurul veya kişilerdir. Dolayısıyla vakfın görevden alınan herhangi bir yöneticisi veya yetkili organındaki, meselâ denetim organındaki görevli kişiler için de vakfın karar vb. organlarında beş yıllık görev yasağı etkisini göstermelidir.

Vakıf yönetim organı, vakıf senedinde belirtilmesine rağmen vakfın gayesini gerçekleştirmeye yetmeyen faaliyetlerin yanında ek faaliyetleri yapabilmelidir. Ancak bu ek faaliyetlerin vakfeden tarafından açıkça yasaklanmaması gerekir. Açıkça yasaklanan faaliyetleri yapma zorunluluğu doğarsa bu durumda diğer şartların da gerçekleşmesi halinde vakıf senedinin değiştirilmesi gerekir.

Yönetim organını görevleri arasında yer alan şube ve temsilcilik açma hususunda Vakıflar Kanunu'nda yeni vakıflar ile eski vakıflar arasında bir farklılık bulunmaktadır. Vakıflar Kanunu'nda şube ve temsilciliğin yurt içinde açılması hususunda sadece yeni vakıflara izin verilmiştir. Şube ve temsilciliğin yurt dışında açılması halindeyse tüm vakıflar bu konuda serbesttir. Dolayısıyla şube ve temsilciliğin açılmasında yurt içinde sadece yeni vakıflara izin verilmesi yerindedir. Çünkü eski vakıfların genel olarak şube

ve temsilciliğine dair vakfiyelerinde bir hüküm bulunmamaktadır. Vakfiyede bulunmayan şube veya temsilcilik açma işleminin eski vakıfların yönetim organı tarafından yerine getirilmesi ise kural olarak mümkün değildir. Aynı sonuç eski vakıfların yurt dışında şube ve temsilcilik açmaları halinde de geçerlidir. Buna göre eski vakıfların yurt dışında şube ve temsilcilik açmalarının da mümkün olmaması gerekir. Her ne kadar Vakıflar Kanunu m. 25/I'de vakıflar vakıf senetlerinde yer almak kaydıyla yurt dışında şube ve temsilcilik açabileceği belirtilmiş ise de bu anlatım ancak vakfiyesinde hüküm bulunan eski vakıfların yurt dışında şube ve temsilcilik açabileceğini ortaya koymaktadır. Bu ihtimalde vakfiyesinde hüküm bulunan eski vakıf yurt içinde şube açamazken yurt dışında şube açabilir. Görüldüğü üzere kanun kendi içinde çelişmektedir. Olması gereken hukuk açısından ya tüm vakıflara yurt içinde de şube ve temsilcilik açma izni verilmeli veya sadece yeni vakıflara yurt dışında şube ve temsilcilik açma izni verilmelidir.

Yönetim organı hem karar hem de yürütme organı olarak görev yapıyor ve bir kurul halinde ise yönetim organının ibrasına ilişkin karar yönetim kurulu tarafından alınır. Ancak bu durumda ilgili yönetim kurulu üyesi kendisi ile ilgili kararın oylamasına katılamaz. Vakfın yönetim organı tek kişiden oluşuyor ve bir üst kurul da bulunmuyorsa ibraya ilişkin hükümler uygulanmaz. Burada dikkate alınması gereken husus yönetim organının ibra edilmesinin Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün denetim yetkisini ortadan kaldırmayacağıdır (TMK. m. 111). Aksi halde vakıfların yönetim organının ibra edilmesi ile Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün denetiminin etkisiz kalması sonucu doğar.

### KAYNAKÇA

- Açıkgöz, Osman** : Vakıf Yönetim Organının İbrası ve Uygulanacak Hükümlerin Tespiti, MÜHFHAD., Özel Sayı, C. 22, S. 3, Cevdet Yavuza Armağan, C. 1, 2016, s. 53-82.
- Akbulut, Pakize Ezgi** : Vakıf Senedinin Tamamlanması ve Değiştirilmesi, İstanbul 2020.
- Akçaal, Mehmet** : Medenî Hukuk, Ankara 2022.
- Akgündüz, Ahmet** : İslam Hukukunda ve Osmanlı Tatbikatında Vakıf Müessesesi, Ankara 1988.
- Akipek, Jale G.** : Türk Medenî Hukuku, Başlangıç Hükümleri Şahsın Hukuku, Ankara 1961.
- Akipek, Jale /**  
**Akıntürk, Turgut /**  
**Ateş, Derya** : Türk Medenî Hukuku, Kişiler Hukuku, C. 1, Yenilenmiş 18. Baskı, İstanbul 2022.
- Akman, Ahmet** : Eski Vakıflar Hukuku Bağlamında Vakıf Müessesesi ve Günümüzdeki Etkileri, SÜHFD., C. 26, S. 2, 2018, s. 189-224. (Akman, Vakıf Müessesesi).
- Akman, Ahmet** : Eski Vakıflar Hukuku ve İdaresi, Ankara 2019. (Akman, Vakıflar İdaresi).
- Akyıldız, Ali** : Türk Hukukunda Vakıflar Üzerinde Devlet Denetimi, İstanbul 1997.
- Albayrak, Ilgın** : Hükümün Açıklanmasının Geri Bırakılması, Ankara 2021.
- Alkan, Mustafa** : Azınlık Vakıfları (Tarihî Arkaplanı, Hukukî Yapısı ve İç Analizi), Gazi Akademik Bakış, C. 2, S. 4, 2009, s. 93-111.
- Altaş, Hüseyin** : Türkiye’de 1926-1967 Dönemi Arasında Vakıf Sistemi, Cumhuriyetin 80. Yılında Uluslararası Vakıf Sempozyumu, Ankara 2004, s. 87-98.

- Arat, Serdar** : Ehliyetleri Açısından Dernek ve Vakıf Tüzel Kişilikleri (Medenî Hukuk Tüzel Kişilikleri), İstanbul 2007.
- Arslan, Çetin** : Yasaklanmış Hakların Geri Verilmesi (5352 Sayılı Adli Sicil Kanunu m. 13/A), AÜHFD., C. 56, S. 4, 2007, s. 1-53. (**Arslan, Ç.**, Yasak).
- Arslan, Merve** : Mazbut Vakıfların Tüzel Kişilikleri, Malları ve Tasfiyesi, SAÜHFD, C. 10, S. 1, 2022, s. 123-138 (**Arslan, M.**, Mazbut).
- Avcı, Mehmet Özgür** : Türk Medenî Kanunu'na Göre Vakıf Yönetim Organı, İstanbul 2006. (**Avcı, Yönetim**).
- ..... : Vakıf Yöneticilerinin Görevden Alınması, MÜHFHAD. C. 13, S. 3-4. (**Avcı, Görev**)
- Ayan, Mehmet/**
- Ayan, Nurşen** : Kişiler Hukuku, 8. Baskı, Ankara 2016.
- Aydos, Oğuz** : Vakfın Sona Ermesi, İNÜHFD., C. 4, S. 1, 2013, s. 129-154.
- Başpınar, Sena** : Vakıflarda Yönetim Şeklinin Değiştirilmesi, ERÜHFD., C. 15, S. 1, 2000, s. 41-77.
- Baysal, Başak /**
- Karataş Kural, Sadife** : Yeni Vakıflar İçin Yasal Mevzuat Rehberi, İstanbul 2020.
- Berki, Ali Himmet** : Vakıflar, 2. Baskı, İstanbul 1946. (**Berki, A.H.**, Vakıflar)
- ..... : 903 Sayılı Vakıflar Kanun ve Nizamnamesine Göre Vakıflar İdare Uzuvarlarının Vazife ve Mesuliyetleri, VD. S. 10, 1973, s. 63-65 (**Berki, A.H.**, İdare Uzuvarları).
- ..... : Vakıflarda Şartlara Riayet Meselesi, (Editör: **Çınar, Hüseyin**) Vakıf Hukuku Yazıları, Ali Himmet Berki, Ankara 2013. (**Berki, A.H.**, Şartlar).

- Berki, Şakir** : Medenî Hukuk Umumi Esaslar Şahıs ve Aile Hukuku, Ankara 1961. (**Berki, Ş.**, Medenî).
- ..... : Vakıflar, AÜHFD., C. 38, S. 1, 1981, s. 133-164. (**Berki, Ş.**, Vakıflar).
- ..... : Türkiye'de İmparatorluk ve Cumhuriyet Devrinde Vakıf Çeşitleri, VD. S. 9, 2006, s. 1-2. (**Berki, Ş.**, Vakıf Çeşitleri).
- Cansel, Erol** : Vakıf, Kuruluşu, İşleyişi ve Amacı, VD. S. 20, 1988, s. 321-327.
- Cin, Halil /**
- Akgündüz, Ahmed** : Türk Hukuk Tarihi, İstanbul 2011.
- Çarkacıoğlu, Abdurrahman** : Kripto-Para Bitcoin, Sermaye Piyasası Kurulu Araştırma Raporu, Ankara 2016.
- Çağatay, Mustafa** : Geçmişten Günümüze Azınlık Vakıflarının Mal Edinmeleri Sorunu, TBBD., S. 96, 2011, s. 91-148.
- Çınar, Hüseyin/**
- Koyuncu Kaya, Miyase** : Vakıflar Kaynakçası, Ankara 2015.
- Çınar, Ömer** : Mazbut ve Mülhak Vakıflarda Galle (Gelir) Üzerinde Vakıf Evlatlarının ve Diğer İlgililerin Hak Sahipliği ve İntifa Hakkı Hayrından Fazla Olan Mülhak Vakıfların Aile Vakfına Dönüştürülmesi, Prof. Dr. Cevdet Yavuz'a Armağan, MÜHFHAD, C. 22, S. 3, 2016, s. 828-855.
- Çukacı, Yusuf Cahit** : Vakıflarda İç Kontrol Sistemi, Bursa 2012.
- Demirsatan, Barış** : Vakıf Yönetim Organını Oluşturan Kişilerin Vakıf Tüzel Kişisine Karşı Hukuki Sorumluluğu, İMHFD, C. 9, S. 1, 2024, s. 109-133.
- Dişel, Buse** : Alman Federal Mahkemesinin Verdiği Bir Karar Işığında Derneklerin “Statüleri Çerçevesinde” Açtığı Topluluk Davaları, DEÜHFD., C. 16, Özel Sayı, Prof. Dr. Hakan PEKCANITEZ’e Armağan, 2014, s. 1823-1855.

- Doğan, Murat** : Vakıflarda Mal Varlığı, Ankara 2000.
- Doğan, Murat / Sena Başpınar** : Mülhak Vakıf Yöneticisinin Görevden Alınması (Azli), EÜHFD. C. 19, S. 1, 2024, s. 1-51.
- Doğan, Murat / Narbay, Şafak** : İktisadi Amaçla Vakıf Kurulamaması Prensibi ve Vakfın İktisadi İşletme İşletmesi, AÜEHFD., C. 9, S. 1-2, 2000, s. 437-461.
- Dural, Mustafa / Ögüz, Tufan** : Türk Özel Hukuku C. 2, Kişiler Hukuku Gerçek ve Tüzel Kişiler, 21. Baskı, İstanbul 2020.
- Erçin, Ferhat** : Vakıf Hukukunda Vakfedenin Amacının Önemi, Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni, C. 25, S. 1-2, 2005, s. 169-194.
- Ege, Önder** : Vakıf Senedinin Unsurları ve Vakıf Senedindeki Noksanlıkların Tamamlanması, SÜHFD., C. 32, S. 1, 2024, s. 391-436,
- Ekecik, Şükran** : Vakıfların Kuruluşu Sürecine Dair Yargılama Hukuku Sorunları, Prof. Dr. Ejder YILMAZ'a Armağan, Ankara 2014, s. 797- 839.
- Em, Ali** : Türk Hukuk Sisteminde Vakıflar, Ankara 2006.
- Erdem, Nazlı** : Siyasi Partilerin Finansmanı ve Mali Denetimi, DEÜHFD. Prof. Dr. Şeref ERTAŞ'a Armağan, C. 19, Özel Sayı, 2017, s. 3105- 3145.
- Eren, Fikret** : Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 23. Baskı, Ankara 2018.
- Erem, Faruk** : Memnu Hakların İadesi, Adalet Dergisi, S. 6, Yıl 36, 1948, s. 621-649.

- Erçin, Ferhat** : Vakıf Hukukunda Vakfedenin Amacının Önemi, Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni, C. 25, S. 1-2, 2005, s. 169-194.
- Ergün, Ömer** : Medenî Hukuk Tüzel Kişilerinin Ehliyet Durumu, İstanbul 2009.
- Erkilet, Şaban** : Vakıflarda Mali Kaynakların ve Fonların İşletilmesi, Geliştirilmesi Vakıf Gelirlerinin Dönemsel Tahlili ve Öneriler, Vakıf Haftası Dergisi, S. 11, 1994, s. 85-103.
- Ertuç, Hüseyin** : İslam Hukuk Tarihinde Vakıflar ile Batı Kültüründeki Benzeri Kurumların Karşılaştırılması, Dünya Vakıflar Konferansı = World Foundations Conference, 2013, s. 345-371.
- Gerçek, Adnan** : Türk Vergi Hukukunda Vergi Sorumlusu, Sorumluluk Halleri ve Türlerinin İncelenmesi, AÜHFD., C. 54, S.3, 2005, s. 157-193.
- Gezder, Ümit** : Eski Vakıflar ve Taviz Bedeli Sorunu, İMÜHFD., C. 2, S. 3, 2017, s. 1-31.
- Göle, Celal /**  
**Bilgeç, Hakan** : Ticari İşletme İşlettikleri Halde Tacir Sayılmayan Dernek ve Vakıflara İlişkin Düzenlemenin (TTK. m. 16/2) Değerlendirilmesi, BATİDER, C. 32, S. 4, 2016, s. 5-19.
- Gürzumar, Osman Berat** : Türk Medenî Kanunu'nun 'Vakıflarda Üyelik Olmaz' Hükmünü İptal Eden Anayasa Mahkemesi Kararı Hakkında, Haluk Konuralp Anısına Armağan, C. 3, Ankara 2009, s. 523-548.
- Gönensay, Samim** : Medenî Hukuk, C.1, İstanbul 1936.
- Görgün, Şanal/**  
**Börü, Levent/**  
**Kodakoğlu, Mehmet** : Medenî Usûl Hukuku, 11. Baskı, Ankara 2022.

- Güneri, Hasan** : Türk Medenî Kanunu Açısından Vakıfta Amaç Kavramı ve Amacına Göre Vakıf Türleri, Ankara 1976.
- Hatemi, Hüseyin** : Önceki ve Bugünkü Türk Hukukunda Vakıf Kurma Muamelesi, İstanbul 1969, (**Hatemi**, Vakıf Muamelesi).
- ..... : Vakıf Kurumuna Hukuk Tarihi Açısından Genel Bir Bakış, İÜHFM., C. 55, S. 4, 1997, s. 111-128 (**Hatemi**, Hukuk Tarihi).
- Hızır, Fatma** : Vakıflar İle İlgili Yasal Sınırlamalar, <https://www.huder.org.tr/upload/957ac13982fd95b9bee4d02f387b08b5.pdf> (ET. 10.09.2023).
- İkizler, Metin** : Vakıf Senesinde Değişikliğe Gidilmesi (TMK m. 107, 112 ve 113'ün Kapsamı ve Birbirleriyle İlişkisi), GÜHFD. C. 11, S. 1-2, 2007, s. 165-208.
- İşeri, Ahmet** : Türk Medenî Kanunu'na Göre Vakıf (Tesis), Ankara 1968, (**İşeri**, Vakıf).
- : Vakıflar (Medenî Kanun'dan Önceki ve Sonraki Vakıf Nevileri ve Hukuki Mahiyetleri) AÜHFD., C. 21, S. 1, 1964, s. 199-280. (**İşeri**, Vakıf Nevileri).
- : Türk Vergi Hukuku Açısından Vakıflar, AÜHFD., C. 27, S. 3, 1970, s. 249-268 (**İşeri**, Vergi Hukuku).
- : Vakıflar ile İlgili Asliye Hukuk Mahkemeleri ve Yargıtay Kararları, AÜHFD., C. 28, S. 1-4, 1971, s. 505-511. (**İşeri**, Asliye Hukuk).
- Karan, Ulaş** : Kamu Görevlilerinin Dernekler ve Vakıflar Bağlamında Örgütlenme Özgürlüğü: Anayasa Hukuku Perspektifinden Bir Değerlendirme, İstanbul Hukuk Mecmuası, C. 76, S. 1, 2018, s. 65-108.
- Karayalçın, Yaşar** : Ticaret Hukuku II. Şirketler Hukuku, 2. Baskı, Ankara 1973.

**Karinâbâdizâde Ömer Hilmi/**

**Sungurbey, İsmet**

: Eski Vakıfların Temel Kitabı, İstanbul 1978.

**Kavak, Yalçın**

: Yeni Vakıfların Kurulma ve Faaliyet İlkeleri, Legal Hukuk Dergisi, C. 16, S. 184, 2018, s. 1635-1654.

**Kayabaş, Ebru**

: Tüzel Kişi Kavramının Tarihsel Gelişimi – I, İÜHFM, Ord. Prof. Sadri Maksudi Arsal’a Armağan Özel Sayısı, C. 75, 2017, s. 515-529.

**Kılıçoğlu, Ahmet**

: Medenî Hukuk, Ankara 2016.

**Korkusuz, M.Refik /**

**Ergün, Ömer**

: Hukuksal Boyutları İle Eski Ve Yeni Vakıflar, DÜHFD., C. 12-13, S. 16, 2008, s. 69-138.

**Köprülü, Bülent**

: Medenî Hukuk, İstanbul 1984, (**Köprülü, B.**, Medenî)

.....

: Tarihte Vakıflar, AÜHFD., C. 8, S. 3, 1951, s. 479-518 (**Köprülü, B.**, Vakıflar)

**Köprülü, Fuad**

: Vakıfların Hukuki Mahiyeti, Hazırlayan Yahya Kemal Taştan, Vakıflar Dergisinden Seçmeler-II, Ankara 2013, (**Köprülü, F.**, Hukuki Mahiyet).

**Kurban, Yasin**

: Tarihten Günümüze Vakıflar Hukuku, Erzurum 2019.

**Ocak, Nazmi**

: Vakıf Çeşitleri ve Ticari İşletme İşleten Vakıfların Tacir Sıfatı, SÜHFD, C. 5, S. 1-2, (Prof. Dr. M. Şakir Berki'ye Armağan)), s. 237-253.

**Oğuzman, M. Kemal/**

**Seliçi, Özer/**

**Oktay-Özdemir, Saibe**

: Kişiler Hukuku, 21. Baskı, İstanbul 2022.

**Onat, Onur**

: İdari Alandaki Atipik Kuruluşların Tüzel Kişiliği, Ankara 2019.

**Oğuzoğlu, Cahit**

: Medenî Hukuk I, Şahsın Hukuku, Ankara 1963.

- Öz, Turgut** : Vakıf Senedinde Aksine Hüküm Bulunmasına Rağmen Vakıf Mallarının Değiştirilmesi, Prof. Dr. M. Kemal Oğuzman'ın Anısına. Armağan, İstanbul 2000, s. 753-769.
- Özçelik, S. Barış** : Sözleşmeden Doğan Borçların İfasında Hukukî İmkânsızlık ve Sonuçları, AÜHFD., C. 63, S. 3, 2014, s. 569-621.
- Özkaya, Eraslan** : Eski Vakıf Hukuku, Ankara 2012,
- Özsunay, Ergun** : Medenî Hukukumuzda Tüzel Kişiler, 4. Baskı, İstanbul 1978
- Öztan, Bilge** : Medenî Hukuk Tüzel Kişilerinde Organ Kavramı ve Organın Fiillerinden Doğan Sorumluluk, Ankara 1970.
- Öztan, Bilge/**
- Öztan, Fırat** : Ölüme Bağlı Tasarruflara İlişkin Medenî Kanun'daki ve Noterlik Kanunu'ndaki Şekil Şartları, AÜHFD, C. 65, S. 4, 2016, s. 3585-3615.
- Polat, Fatma Şeyda** : Türk Medenî Kanununa Göre Kurulan Yeni Vakıfların Kuruluşu ve İşleyişi, Ankara 2015.
- Renter, Ernst** : Beledî Vakıfların Modern Şehir İdaresinde Ehemmiyeti, İÜİFM. S. 3-4, 1942.
- Saldırım, Mustafa** : 5072 Sayılı Kanun Çerçevesinde Kamu Vakıfları. Ankara 2007.
- Sarı, Cengiz** : Vakıf Hukuku (Kuruluşu, İşleyişi ve Sona Ermesi), Ankara 2023.
- Sarıhan, Banu Bilge** : Türk Borçlar Hukukunda ve İş Hukukunda İbranın Hukuki Boyutu, NEÜHFD, C. 3, S. 1, 2020, s. 99-119.
- Sarıkaya, Murat** : Türk Medenî Kanunu'na Göre Vakıflarda Amacın Değiştirilmesi, İNÜHFD., C. 12, S. 12, 2021, s. 602-619.
- Söğüt, İpek Sevda** : Roma ve Türk Hukukunda Aile Fideikomisi, TBBD. C. 147, 2020, s. 143-181,

**Şahin,** Hayati /

**Ersen,** Tevfik Başak

: Vakıf ve Dernekleri İlgilendiren Vergi Uygulamaları ve Kamu Yararı Statüsü Mevcut Durum ve Öneriler, İstanbul 2018.

**Taşkın,** Alim

: Tüzel Kişilerin Kişilik Haklarının Korunması, AÜHFD., C. 42, S. 1-4, 1991-1992, s. 201-218.

**Tolu,** Veli

: Uygulamada Yeni Vakıf Davaları, Ankara 2020.

**Tuncay,** Aydın

: Eski Vakıf Hükümlerimiz ve Vakıflarla İlgili Bazı İnceleme ve Sorunlar, İstanbul 1984.

**Uçarcı,** Refik Ali

: Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Fonu Ve Vakıfları, Türk İdare Dergisi, Y. 75, S. 438, 2003, s. 29-63.

**Uluç,** Yusuf

: Vakıflar Hukuku ve Mevzuatı (Hukuk ve Ceza), 2. Baskı, Ankara 2014.

**Uyan,** Göktürk

: Miras Sözleşmesindeki İki Taraflı Bağlayıcı Kayıtlı Vakıf Kurulması, İÜHFM., C. 65, 2007, S. 2, s. 327-352.

**Uyar,** Talih

: Tasarrufun İptali Davalarının Konusu (İİK. m. 278, 279, 280), TBBD. S. 78, 2008, s. 287-314.

**Velidedeoğlu,** Hıfzı Veldet

: Türk Medenî Hukuku, C. 1, İstanbul 1956.

**Yıldırım,** Efe Can

: Ölüme Bağlı Tasarruf Yoluyla Vakıf Kurma, MÜHFHAD., C. 29, S. 1, 2023, s. 679 – 728.

**Yılmaz,** Mustafa

: Eski Vakıfların ve Taşınmazlarının Günümüzdeki Hukuki Rejimi, Ankara 2013.

**Yiğit,** Güven

: Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları, İstanbul 2011.

**Yurtcan,** Erdener

: Yargıtay Kararları Işığı Altında Türk Ceza Kanunu (Genel Hükümler), C. 2, Ankara 2015.

**Zevkliler,** Aydın/

**Acabey,** M.Beşir/

**Gökyayla,** K.Emre

: Zevkliler Medenî Hukuk, 5. Bası, Ankara 1997.